

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

33163 / 1907

AI CARTE, AI PARTE.

115

Roman umoristic

de

THEOCHAR ALEXI.

Editura autorului.

Sibiiŭ.
Tipariulŭ lui W. Krafft.
1878.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ERDÉLYI
MUZEUM
KÖNYVTÁRA

38463

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Introducțiune.

Mai nainte de a vĕ duce érăşĭ prin Bidinescĭ, că-cĭ acolo am intenţiunea de a vĕ purta şi de astă-dată, permiteţi-mĭ o mică digresiune séŭ abatere.

Odată, ah, sunt mulţĭ anĭ de atuncĭ, mĕ aflam pe drum. Adică să ne înţelegem bine, eŭ mĕ aflam în diligenţă, ér diligenţa era pe drum, pe un drum óre care, nu maĭ sciu pe care.

Tot în aceea diligenţă în care şedeam eŭ, maĭ şedeaŭ şi alţĭ inşĭ, călĕtorĭ ca şi mine, persóne tot atât de respectabile ca şi mine, tóte de a rîndul, numaĭ una din acelĕ persóne mi sĕ părea maĭ remarcabilă, îmĭ impunea maĭ mult decât tóte celelalte din întréga nóstră societate de călĕtoriă, o societate compusă din 5 persóne şi cu mine 6, ca să nu mĕ uit, cum uitase Bulgarul a sĕ numĕra pe sine, când voise să constate, că nicĭ unul dintre aĭ sĕĭ nu se prăpădise cu cea ocasiune faĭmósă când voiseră eĭ, Bulgariĭ, să scótă cu o albiă luna care li sĕ păruse că căduse în fôntână.

Cred că veţĭ cunósce cu toţiĭ acéstă păcălitură populară, care sĕ împută de Românĭ Bulgarilor, ér de Bulgarĭ Românilor. Décă o sciţĭ să nu ne maĭ ocupăm de ea, décă însĕ nu o sciţĭ, érăşĭ să nu ne ocupăm de ea, de vreme ce o puteţĭ afla dela primul venit, adică dela ver-cine şi de vreme ce noĭ avem acum a ne ocupa cu călĕtoriĭ din aceea diligenţă şi maĭ cu sémă a videa de acel personagiŭ, care îmĭ impusese chiar şi mie. Trebue să fi fost un om eminent, ver un bărbat renumit şi vestit de mĭ captivase atenţiunea mea.

Nimic din astea tóte! Adică nu era nicĭ eminent, nicĭ vestit nicĭ renumit, ci era un călĕtor „hazliŭ“ şi tot-odată cu dare de mână, dóuĕ calităţĭ cu mult maĭ preţuite de ceĭ osîndiţĭ la închisóre în cuşca diligenţeĭ, de cât cele maĭ vestite şi renumite eminenţe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Însĕ 'lŭ veţĭ apreţia şi Domnia-vóstră pe acel călĕtor faĭmos, că-cĭ am a vĕ spune despre el, nu multe, ci numaĭ chĭar atât, cât îmĭ este de trebuinţă pentru a vĕ arĕta că nu vi l'am pomenit de géba.

În adevĕr am avut mare trebuinţă de acest om pentru a mĭ ajunge scopul introducţiuneĭ mele, un scop de care nu puteţĭ avea pănă acum nicĭ cea maĭ mică ideiă.

Mult pomenitul călĕtor între alt „calabalîc“ avea şi o butilcă de „stomachicon,“ cum numea el un óre care fel de rachiŭ dulce-amar. Acéstă butilcă o pusese într'o taşcă a diligenţeĭ.

Punênd aceea butilcă acolo ne ḑise cu un ton jovial: „Să nu cum-va să mĭ faceţĭ necinstea şi să nu gustaţĭ din acéstă butilcă.“

O ḑise şi sĕ puse să tragă un somn. Cu tótă sdruncinătura diligenţeĭ, care i arunca capul când înainte când înapoĭ, când de o lături, când de alta, prĭetinul nostru totuş adormi şi dormi ver o cât-va timp.

Noĭ ceilalţĭ, într'o comună séŭ obştéscă înţelegere, ne grăbirăm a goli cuprinsul aceleĭ butilceĭ pănă la cea din urmă picătură, ér când prĭetinul se trezi, stomachiconul luĭ era deja stomachisat, noĭ însĕ îl întrebărăm décă nu va bea şi el o picătură de licor.

El luâ butilca, o puse la gură, îşĭ plecâ capul înapoĭ, întâiŭ puţin, apoĭ maĭ tare, în fine aşa de tare încât i se slobozi maĭ tot sângele în cap, însĕ din butilcă nu voia să pice nimic. Lucru prea firesc de vreme ce noĭ o secasem cu totul.

Călĕtorul băgând de sémă că ne făcusem „haz“ de el, înţelese prea bine intenţiunea nóstră şi ne ḑise: „Prea mare cinste mĭ aţĭ făcut Domnilor“. —

Étă unde am voit să es cu introducţiunea mea.

„Prea mare cinste mĭ aţĭ făcut Domnilor“ aşa trebue să ḑic şi eŭ cătră toţĭ aceĭ amabilĭ cetitorĭ, carĭ nu s'aŭ mulţămit a gusta din scrierile mele anterióre, nu s'aŭ mulţămit a şĭ lua din ele porţiunea cuviinciósă cetitorilor, ci aŭ supt la dênsele încercându-se a le da de fund, a despica elementele lor, a sci, că de unde mĭ a venit ideia, a recunósce personagele, carĭ port acţiunele acelor istorióre, personagie cu totul fantastice, adică luat în sensul acela, că aŭ purces din fantasia mea; fiinţe ideiale, care însĕ póte că îşĭ aduc în ver une puncte principale, cu ver unĭĭ dintre cunoscuţiĭ Domnialor.

De unde îţĭ vin aceste presupunerĭ, veţĭ întreba Domnia-vóstră. Nu sunt presupunerĭ, este realitate pipăită, realitate încercată de mine, încercată maĭ cu sémă de răbdarea mea, de acea răbdare, cu care trebue să întimpîn maĭ pe fiă-care ḑi interpelaţiunĭ asupra sensuluĭ ascuns din istoriórele mele. Par' că omul când vrea să ascundă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ce-va, sĕ apucă să-şĭ publice gândurile séle prin ţipar, cum am publicat eŭ acele scrierĭ de care este aicĭ vorba?....

Unĭĭ din cetitorĭ aŭ luat de aŭ cetit istoriórele mele numaĭ pentru a satisface la o plăcere analogă, pe care o resimţirăm noĭ odinióre, când bĕurăm tot licorul din butilca călĕtoruluĭ.

Precum golirăm noĭ butilca, nu pentru a ne potoli setea, séŭ a ne recori, cu un cuvênt nu din apreţiarea calităţilor celor bune ale stomachiconuluĭ, ci maĭ cu sémă pentru a videa, ce va ḑice călĕtorul când sĕ va pomeni cu butilca sécă, astfel şi cetitorĭĭ de carĭ vĕ vorbesc, nu sĕ bucurară de scrierile mele pentru coprinsul lor, ci numaĭ pentru a videa, ce voĭ ḑice eŭ, când îmĭ vor arĕta, că, după părerea lor aŭ dat de fund, aŭ descoperit sensul.

Nu am eŭ déră tótă dreptatea décă, după esemplul aceluĭ bărbat cu minte îmĭ permit a le ḑice acestor persóne, stimabile în tóte privinţele, dér prea setóse de a sci tóte:

„Prea multă cinste mĭ aţĭ făcut Domnilor," dar maĭ cu sémă prea multă cinste mĭ aţĭ făcut Domnia-vóstră amabilelor şi prea graţióselor Dómne, carĭ aveţĭ drăgălaşul obiceiŭ a scormoni pretutindenĭ, căutând a videa tóte, dar tóte, nu numaĭ faţa ci şi dosul lucrurilor.

Pe lângă cinste însĕ, — un articol din care omul nu póte avea nicĭ odată prea mult, — mĭ aţĭ adus o belea mare pe cap, că-cĭ unele din acele persóne, pe carĭ fantasia Domniilor-vóstre le a identificat cu eroiĭ şi cu eroinele din istoriórele mele, unele din acele persóne, după cum aud, vĕd şi simţ aŭ aruncat o ură mare aupra mea.

Trebue să sciţĭ, că un lucru ca acesta nu mĭ vine bine, fiind că mĕ sileşte a duce un simţ în sîn, care sĕ numeşte — fricĕ. Da, mĭ e fricĕ de ura acelor ómenĭ, cum îmĭ este fricĕ de dinţiĭ căinilor, — maĭ cu sémă când îmĭ aduc aminte de turbare, — şi precum îmĭ iaŭ tot-déuna bastonul cu mine, când cred că pe drumul meŭ voĭ avea ocasiune a mĕ întâlni cu ver un „dulăŭ", astfel m'am decis a arĕta în public bastonul meŭ, fireşte un baston „moralicesc", cu care m'am înarmat, pentru a mĕ apăra în contra acelora, carĭ vor fi pus gând rĕŭ cu mine.

Acest baston de care vĕ vorbesc este: publicitatea. Pentru ca să înţelegă ver cine puterea care zace în acéstă armă, vĕ voĭ spune o paromiă, fórte potrivită după părerea mea. —

Nastradin Hogea, posnaşul clasic al Orientuluĭ, în una din ḑile, mergênd pe stradă în miḑlocul uneĭ desimĭ de ómenĭ, începu a striga din resputerĭ. „Măgarule, măgarule!"

Un om care mergea înaintea luĭ se întórse mêniat şi întrebâ furios: „Ce mĕ facĭ măgar, ticălosule?"

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Nastradin Hogea rĕspunse zîmbind?

„Ţicĭ că te fac măgar, pe când înseţĭ gura ta te face. Eŭ nu am pronunţat nicĭ un nume, prin urmare nu póte fi vina mea, décă creḑĭ că din toţĭ câţĭ sunt aicĭ alt nimen nu póte fi măgar decât tine?“

Lumea din preĝiur începu să rîḑă cu hohot, ér trecĕtorul se ruşină şi merse înainte, vĕḑêndu-se dat pe gol prin prostia sa.

Cum vi sĕ pare acéstă paromiă? Eŭ cred, că toţĭ carĭ o vor ceti, şi carĭ pănă atuncĭ vor fi plănuit ver o rĕsbunare în contra mea, îşĭ vor trage séma, ca să nu se dea de gol faţă cu mine şi cu lumea, precum se dase de gol acel trecĕtor faţă cu Nastradin Hogea şi cu desimea de ómenĭ împregiurul luĭ. —

Acum după ce mĭ am îndeplinit „scoposul“ indroducţiuneĭ mele, vĕ mulţămesc pentru buna-voitóre răbdare a Domniilor-vóstre şi vĕ rog a da ascultare naraţiuneĭ mele, pe care am intenţiunea a vĕ face asupra proverbuluĭ:

aĭ carte, aĭ parte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

I.

Era vîlvă mare în Bidinescĭ!

Cum să nu fi fost pentru Dumneḍeŭ, cum să nu fi fost?

Un lucru ca acela de care se ocupa acum întregul oraș, de care vorbiaŭ nu numaĭ cocónele pe la „sindrofiele“ de cafea, dér încă și boerĭĭ prin cafenele, un asemenea lucru merita în adevĕr atenţiunea publică, merita critica tuturor ómenilor de bine.

Todora, vĕduva Todora, cea cu 6 copiĭ, dintre carĭ patru fete marĭ, un fecior ostaș ér unul încă scolar, acéstă Todoră sĕ vĕḍuse cu un străin, venit de curênd în Bidinescĭ, se vĕḍuse ea, vĕduva cóptă, ședênd în saniă lângă acel venetic, străbătênd în sunetul clopoţelilor și în pizma, — cum pizma, ce fel pizma? — în ciuda curioșilor și a curióselor stradele Bidinescilor, ḍioa 'n améḍa mare.

„*Hic est opus*“ așĭ ḍice acum décă așĭ grăi cătră latinĭ séŭ, „*ci gît le lièvre*“ aș strîga vorbind cătră franţuzĭ, dar de vreme ce am onórea a mĕ adresa cătră românĭ trebue să ḍic: étă pricina gălăgieĭ, o pricină nicĭ decum altă decât împregiurarea că Todora îndrăznise a se arĕta ḍioa 'n améḍa mare cu un bărbat. Închipuiţi-vĕ „ḍioa etc..... Décă lucrul s'ar fi întêmplat pe la însĕrate, cale, vale! Bidinescenĭĭ nu ar fi fost impresionaţĭ atât de mult, că-cĭ atuncĭ ar fi fost vorba de o relaţiune secretă și discretă a Todoriĭ, și cu asemenea relaţiunĭ eraŭ cam deprinșĭ renumiţiĭ și iubiţiĭ meĭ Bidinescenĭ, încă din vechime, chĭar de pe atuncĭ pe când i trăia bărbatul. Cuĭ? Dar sciţĭ, că prea 'mĭ sunteţĭ curioșĭ.

Fiecare om, care o vĕḍuse pe Todora în saniă cu acel domn străin, rĕmase încremenit ca femeia luĭ Loth, care, în contra poruncheĭ dumneḍeescĭ, se întorsese spre Soḍom și Gomorrha și devenise un sloiŭ de sare. Vorba vine de așa, că-cĭ în adevĕr aceĭ privitorĭ rĕmâneseră tot atât de nesăraţĭ ca și maĭ nainte, ba póte încă și maĭ nesăraţĭ decât maĭ nainte, adică căscară gura la Todora pănă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

când putură privi la ea, ér după ce le peri din vedere, alergară să spună vestea, să facă vîlvă printre toţi cunoscuţii cu carî sĕ întâlneaŭ séŭ pe carî i cercetaŭ anume cu unica acéstă a lor intenţiune.

Noî carî avem prerogativul de a sci tóte, de a ne duce pretutindenî unde ne împinge pĕcătósa de curiositate, noî carî putem asista atât la representaţiunî destinate din capul loculuî pentru publicul cel mare, cât şi la scenele intime, carî sĕ feresc de ochiî streinî, noî carî avem putere de a cunósce până şi gândurile cele maî ascunse ale ómenilor, noî déră să ne profităm acum de acéstă a nóstră putere, să ne informăm în virtutea acesteî puterî despre tóte câte privesc la Todora şi la chipul de bărbat care şedea cu dênsa în saniă, pentru ca să putem astîmpĕra curiositatea pe care am zîderit acum în mintea cetitorilor nostri.

Sania care ducea pe Todora şi pe acel bărbat strein se opri dinaintea uneî case în strada cea maî principală din Bidinescî.

Todora şi cu însoţitorul eî sĕ dădură jos din saniă şi întrară pe pórta aceleî case.

Să le apucăm pe dinainte şi să ne furişăm noî maî întâiŭ prin odăî, pentru ca să cercetăm terîmul pe care avem să facem acum numaî decât cunoscinţa maî de aprópe a Todoreî şi a mult pomenituluî strein, care venia cu ea.

În casele unde avem de gând să întrăm acum cu toţiî şedea cocóna Zosima supranumită de toţî Bidinescenii „boieróica“.

Acest nume i se cuvine cu tot dreptul că-cî prin Bidinescî boerimea nu zace în alt nimic decât numaî şi singur în bogăţie de banî, ér cocóna Zosima, după o espresiune a dulceluî popor este: „putredă de bogată.“ Ea nu numaî că are maî multe moşiî „ohavnice“ prin România, dar şi tóte lădile pline de „polî şi galbenî,“ tóte scrinurile împlute cu „giuvaericale“ şi alte multe. Decî nu vĕ va prinde nicî un pic de mirare aflând Domnia-vóstră acum dela mine, că la ver-ce ocasiune, tóte rudeniile eî, până într'a nóua spiţă îşî aduc aminte că sunt „neam“ cu dênsa, şi aducêndu-şî aminte de acéstă împregiurare i dă tótă cinstea ver unde ar întâlni-o. În dilele cele marî însĕ „némurile“ eî se duc cu cîrdul şi grămadă, să i sărute mânile Domnia-eî, acele mânî veştejite şi sbîrcite dar pline până în vîrful degetelor de înele cu pietre scumpe de diamant, şi briliant, de safir şi smarald, tot din cele maî preţióse; se duc dĕŭ să i sărute mânile şi să i doréscă, „la mulţî fericiţî anî,“ ş' apoî să i spună ce s'a maî întîmplat prin Bidinescî şi ce se maî vorbesce printre ómenî, nu de Domnia-eî, ci de alţiî, că-cî mult i place cocóneî Zosimeî să audă de tóte nimicurile câte sĕ petrec prin casele cunoscuţilor şi ale

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

necunoscuților, i place a afla și a sci, până și ce a mâncat cutare, câte rochi nóue și-a făcut cutare cocónă și altele; dar cu deosebire se interesa de sórtea fetelor celor mari, vroia să scie cu cine s'a vĕdut cutare fată pe la baluri, décă avea ver un buchet de flori în mână, și cât fu de mare acel buchet și de cine i va fi fost trimis.

Trebue să sciți, că prin Bidinescî părinții fetelor sunt buni bucuroși décă pot scăpa cu fața cinstită în privința principalelor trebuințe de toaletă, adică mulțămesc sfinților și lui Dumnedĕu décă le succede a procura fetelor pe bani gata orî fiă și pe credit, rochile, cocurile, mănușile (cu șése nasturi cel puțin) ghetele (albe de atlas) și eventailurile trebuincióse, ér de nimicuri de acelea bună óră ca de buchete de flori Domnia-lor, adică părinții nu se îngrijesc nici odată și astfel procurarea acestor nimicuri, cum dic bĕtrânii, cade în sarcina tinerilor galanți. Buchetele servă deci de semn de interes, am putea chiar dice de semn de amor. Étă dar de ce cocóna Zosima se îngrijea de buchetele fetelor.

Apoi când afla că ver un tînĕr a băgat vorbe pentru o fată, — așa dicea Domnia-ei spre a esprime că un june petesce o fată, — apoi atunci nu o mai putea sătura nimeni cu vorba despre tóte întîmplările, fiă ele cât de neînsĕmnate, advenite cu o asemenea ocasiune.

Cocóna Zosima în diua memorabilă cu care începurăm povestea nóstră, adică în diua în care sĕ vĕduse vĕduva Todora cu acel strein misterios amêndoui în saniă, și în momentul când acea saniă se oprise dinaintea locuinței Domnia-ei, cocóna Zosima, dicem, audise deja de vestea cea nóuă respândită prin oraș. Cum Dumnedĕu să nu fi audit Domnia-ei, care se îngrijea atât de mult de asemenea lucruri, Domnia-ei care avea un cîrd de lingușitori, compus tot din acele ființe cari se opintesc pe întrecute a procura boieróicei câte o plăcere prin midlocul limbei lor. Cum să nu fi aflat dară Domnia-ei cocóna Zosima și încă togmai despre Todora, că-ci dênsa i era nepótă, fata reposatei sore-si Catinca, fiă-i țerina ușóră — și încă una din acele nepóte pe care cocóna Zosima o avea mai dragă decât pe celelalte și care prin urmare era mai pizmuită de lume.

Nu vĕ mirați dară, că svonul despre Todora sosi mai de vreme la cocóna Zosima decât însăși Todora, ajunse dĕu, cu tóte că Todora merse în saniă trasă de doui telegari. Ce este, mĕ rog, iutéla telegarilor pe lângă pripa svonului care sbóră că o săgétă asvîrlită de puterea pizmei și a urei.

Cocóna Zosima audênd sunetul clopoțelelor alergase la feréstră, pentru ca să védă pe ceî din saniă. Domnia-ei nu apucase încă să ajungă până la feréstră, de unde avea obiceiu de a pîndi pe trecătorii,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

când étă că sĕ opri sania. Cocóna Zosima aruncând o privire prin geam, vĕdu pe Todora coborîndu-se din saniă ajutată fiind de un domn, de acel strein, de acel bărbat despre carĭ i vorbise deja svonul.

Vĕdênd acésta, cocóna Zosima sĕ svîrcoli în grabă dinaintea oglinzeĭ, pentru a şĭ neteḑi puţin pĕrul, pentru a şĭ aşeḑa rochia şi în fine pentru a şĭ togmi gura.

Cocóna Zosima avea obiceiŭ a şĭ togmi gura în diferite moduri amĕsurat şi potrivit cu diferinţa împregiurărilor.

Astfel avea la dispoşiţiunea Domniaeĭ: o gură de veselie, alta de întristare, una de milostenie, alta de nepăsare, una de bună-voinţă, alta de supĕrare, una de umilinţă, alta de trufie, şi încă unele şi altele maĭ sciŭ şi eŭ care şi câte.

Acum îşĭ togmi gura a supĕrare, că-cĭ în adevĕr era supĕrată pe Todora, de vreme ce îndrăznise, ea nepóta, a se pune în saniă cu un bărbat, fără a fi prevestit pe Domnia-eĭ despre acest pas; care semăna tare a semne de căsătorie séŭ maĭ bine ḑis de recăsătorie, fiind-că vorbim de o vĕduvă.

Cocóna Zosima după ce îşĭ togmise gura a supĕrare se puse linişor togmaĭ în miḑlocul canapeleĭ, unde stătu înfiptă asceptând fără mişcare visita, care i era destinată din partea celor veniţĭ cu sania.

Cocóna Zosima cu tótă bogăţia eĭ păstrase mobiliarul din vremea de când se măritase. Un mobiliar destul de curios şi care prin curiositatea sa meritĕ ca să ne ocupăm puţin de el.

Maĭ întâiŭ canapéua pe care sĕ aşeḑase Domnia-eĭ stătea în miḑlocul părateluĭ din faţa uşeĭ de întrare. Acéstă canapea era de lemn de nuc lustruit, cu picerele gróse, cu spatele fórte înalte şi tapisate cu o stofă de lână, cu aceaşĭ stofă cu care era îmbrăcată şi şeḑul, care nu stătea, ca la canapelele de moda nóuă, pe arcurĭ ci care era împlut cu pĕr de cal numaĭ, o împlutură, care prin lunga eĭ întrebuinţare devenise tare ca pétra şi căpĕtase ver o dóuĕ gropiţe provenind din obiceiul ómenilor de a prefera unele partide ale canapeleĭ, maĭ mult decât altele. Stofa aceia de lână cu care era îmbrăcate atât canapéua cât şi scaunele, nisce scaune cu spete înalte şi tapisate tot ca şi canapéua, avea un desen minunat representând nisce florĭ imposibile, fantastice, florĭ carĭ cresceaŭ numaĭ în imaginaţiunea ţesetorilor de stofe de prin timpurile de când se măritase cocóna Zosima.

Înaintea canapeleĭ era o masă rotundă, cu nisce picere întortochĭate, ér de amêndouĕ părţile canapeleĭ steteaŭ dóuĕ fotoliurĭ marĭ. D'asupra canapeleĭ atîrna de părete o oglindă mare cu prevaze tot de sticlă, adică o oglindă cu nume de „Veneţia.“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Lângă ușa de întrare era un sipet cu mai multe compartimente, un „coasten“ cum i ḍice pe la Bidinescĭ, care adică sipetul fusese pe vremea luĭ un cap de operă, care însĕ acum era un model de gust stricat că-cĭ ḍĕŭ mulțimea de lădițe, lădĭ și compartimente visibile și secrete nu presenta nicĭ decum un aspect plăcut.

Într'un unghiŭ al odăieĭ era un alt scrin mai simplu. Pe el stătea un césornic minunat, una din acele opere de artă din vremea strămoșilor nostri, care încă și astădĭ sunt admirate de — copiĭ.

Părețiĭ eraŭ ornațĭ giur împregiurĭ cu portrete de familie, care de care mai „tatamoșesc“ décă îmĭ permiteți acest cuvênt noŭ, pentru a esprima o vechitură.

Podinile eraŭ acoperite cu covóre turcescĭ, singurele obiecte, carĭ își păstraseră valórea lor de raritate prețiósă.

Aerul din acea odaiă era ca pretutindenĭ la cocóne din vremea vechiă, adică stricat și apoĭ deres prin fumul diferitelor mirosurĭ pe care le ardea acolo spre acest scop, în loc de așĭ procura acéstă deregere de aer prin o procedură mai simplă, mai bună și mai sănătósă, care n'ar fi fost alta decât aerisarea adică deschiderea ferestrilor. Sĕ vede tréba însĕ, că acest miḍloc sĕ păru cocóneĭ Zosimeĭ prea mojicesc.

Dar din pricina odăieĭ să nu uităm de ómenĭ adică de cocóna Zosima pe care o lăsasem înfiptă pe canapea, cu gura încrețită a supărare; dar nicĭ de Todora și de acel „strein și făr de nume“ pe care l'am pomenit deja atât de multe orĭ, încât mai că ne vine gréță de misteriositatea luĭ prea, prea prelungită.

Étă vom pune capĕt acestuĭ mister, că-cĭ togmai în acest moment întră Todora cu el în odaia descrisă de noĭ pășind drept în spre cocóna Zosima, care rĕmase ca lipită de canapea, adică fără nicĭ un semn de mișcare.

Todora după cum apucasem deja a vĕ spune era vĕduvă și avea șése pruncĭ ba chĭar „pruncoĭ“ din care 4 fete și 2 flăcăĭ, prin urmare este de prisos a vĕ mărturisi că Todora nu mai era nicĭ de cum tinerică. Dar cu atât mai de lipsă este a vĕ descoperi, că se conservase bine binișor atât de bine încât, cu tótă vîrstea eĭ înaintată, aĭ fi putut să i ḍicĭ că este frumușică, fără témă de a o supĕra, de vreme ce o femeiă, fiă chiar cât de bĕtrână și cât de slută nu se mîhnesce nicĭ odată décă i ḍicĭ că este frumósă.

Todora veni până pe lângă cocóna Zosima și luând pe necunoscutul de mai nainte, pe care însĕ în acest minut avem să-l cunóscem, luându-l de mână ḍise:

— Sărut mâna mătușică. Aicĭ îți închin pe mirele meŭ Domnul Ghiță Popîrță. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În fine scim şi noĭ numele aceluĭ personagiŭ renumit de ver o câte-va momente prin întregul Bidinescĭ, un nume destul de interesant, cu atât maĭ interesant fiind-că purtătorul aceluĭ nume este totodată „cinstit ginere," este mirele uneĭ vĕduve cu 6 copiĭ, un lucru destul de minunat, măcar că Todora se conservase atât de bine.

Cocóna Zosima audind cuvintele spuse de nepótă-sa, vĕdĕndu-şĭ, cum am dice, visul cu ochiĭ, că-cĭ în adevĕr Domnia-eĭ în urma svonuluĭ sĕ cam asceptase la un asemenea lucru, cocóna Zosima nu sĕ tulburâ decĭ nicĭ de cum, ci îşĭ conservâ posa eĭ minunată, îşĭ păstrâ creţele gureĭ togmite a supĕrare şi dise, pentru a dovedi faţă cu ginerile „filotimia" ómenilor de bună crescere, următórele cuvinte eşite de pe vêrful buzelor, recĭ dară, nefiind încălzite de căldura simţămêntuluĭ.

— Îmĭ pare bine de cinstea care mĭ-aţĭ dat, şi vĕ doresc într'un ceas bun. Poftim de şedeţĭ. —

Todora la acéstă invitaţiune se înclinâ şi se puse în fotoliul din drépta, ér Ghiţă Popîrţă, ginerile, făcu şi el o reverenţă şi se aşedâ în fotoliul din stînga, ocupând numaĭ marginea extremă a şedĕluĭ, în semn că nu are să stea mult acolea şi tot-odată în semn de respect cătră stăpâna caseĭ.

Sĕ făcu o mică tăcere. Cocóna Zosima avu o ideiă. I veni prin gând, că acum i s'ar cădea maĭ bine de a lua un aer de ipochimenă. Îşĭ descreţi dar acum gura togmindu-o astfel adică dându-şĭ acel aer superb, pe care nu vi lĭ pot descrie, fiind compus din multe nuanse fórte greŭ de definat şi anume: sumeţiă politicósă, dispreţ dulce.... dar maĭ bine tac, decât să mĕ încurc cu vorba şi să mĕ daŭ de ruşine.

Todora vĕdĕnd acest aer al mătuşĕ-sĭ înţelese îndată dispositiuneĭ eĭ contrariă, ér înţelegênd acéstă rĕmase smerită.

Între mirele Ghiţă Popîrţă şi între cocóna Zosima sĕ întinse următórea întrevorbire fórte spirituală.

— Ce vênt rece, — începu Popîrţă scoţêndu-şĭ batista din pozunar şi tuşind într'ênsa.

— Rece dĕŭ şi neplăcut, — aclamâ cocóna Zosima.

Pausă cumplită.

Popîrţă în gândul sĕŭ căuta ver o vorbă ca să i o spună cocóneĭ, dar cu tot chinul sĕŭ cu tóte că se trăsese şi maĭ tare pe marginea fotoliuluĭ, reclemându-se acum maĭ mult pe vêrful picerelor decât aiurea, cu tóte acestea nu găsi nimic ce s'ar fi potrivit cu împregiurările de faţă, d'aceea ţăcu.

Todora încă nu îşĭ venise în fire de neliniştea în care o băgase acel aer faimos al mătuşe-si.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cocóna Zosima ţşĭ ḑicea în sine: „Dar şi ĭi am băgat în gróze pe amêndouĭ, vĕḑi-ĭ cum staŭ de plouaţĭ.

Acéstă ideiă i luâ puţin arţagul dela inimă.

Nu sciŭ până când s'ar fi prelungit tăcerea şi liniscea prin odaiă, décă nu ar fi fost întreruptă de odată şi făr' de veste, într'un mod neasceptat şi fără voia nimenuĭ.

Popîrţă, după cum scim, căuta în creerii seĭ după ver o vorbă potrivită, ca să o spună cocóneĭ Zosimeĭ şi căutând se retrăgea tot maĭ tare de pe fotoliŭ. Ajunsese după cum scim, de nu se maĭ răḑima decât numaĭ pe vêrful picerelor, carĭ de odată alunecară cât colea, asternêndu-l în tótă lungimea sa pe podinĭ şi resturnând după el fotoliul pe care şedea.

Todora auḑênd sgomotul şi vĕḑênd pe mirele eĭ întins de a lungul pe podine, se repeḑi spre el confusiată, ruşinată, puţin supĕrată şi tot atât de speriată.

Popîrţă se ridică în grabă şi maĭ confusiat şi maĭ ruşinat decât mirésă-sa Todora.

Cocóna Zosima făcu „haz“ de păţania mireluĭ şi începu să zimbească, ar fi rîs chiar cu hohot décă s'ar fi potrivit cu filotomia, dar era de ajuns şi zimbetul pentru a o face ca să-şĭ uite cu totul de supĕrarea şi mînia eĭ cea dela început, astfel încât acum la despărţaniă, tinse mâna Todoreĭ, care luâ acea mână sbîrcită dar împodobită cu patru rînduri de inele la fiă-care deget, şi luând mâna depuse o sărutare respectuósă pe ea. Popîrţă sărutâ şi el după Todora aceaşĭ mână, se sterse pe mustăţĭ şi închinându-se încă odată dinaintea cocóneĭ Zosimeĭ se duseră el şi cu Todora, lăsând pe cocóna bĕtrână în voie bună.

Noĭ vom remânea încă puţin pe lângă boeróica, lăsând pe logoḑiţii să sĕ 'ntórcă de o cam dată singurĭ pe la casele lor.

II.

Sania nu apucase încă bine să pornéscă cu Todora şi cu Popîrţă (până ce sunt logoḑiţĭ ea are pas înaintea luĭ, după cununiă nu sciŭ cum va fi) când étă că întră la cocóna Zosima, cu paşĭ linişorĭ, cum întră pisica în cămara cu bucate, o femeiă de clasa de maĭ jos, de o vîrstă ca de ver o cincĭ-ḑecĭ anĭ şi maĭ bine.

Acéstă femeiă era lelea Uţa jupânésa, însĕ jupânésa în sens modern, adică în sens de servitóre menageră. Uţa jupânésa în casa luĭ Kir Nastase Hagiul, a holteiuluĭ cel bogat, ea era care întrase. Am ḑis că era jupânésă în „casa“ luĭ Kir Nastase, ér ḑisa nóstră

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

are „noimă," că-cï el însuşï adică stăpânul acelor case murise togmaï cu o săptămână maï nainte, prin urmare lelea Uţa nu maï putea fi jupănésa luï Kir Nastase, ci numaï jupănésă în casa luï Kir Nastase.

Lelea Uţa era cam pitică de stat ér prin obiceiul ce l'avea de a sta cu capul plecat şi cu spinarea încovăiată, de câte-orï se afla faţă cu persóne maï marï, prin acel obiceiŭ se arĕta şi maï pitică pre cât era. Faţa eï era sbîrcită, plină de miï şi miï de creţe mĕrunte, pĕrul eï cam rar sĕ cărunţise tare, cu un cuvênt era femeiă bĕtrână lelea Uţa şi sĕ arĕta neputinciósă, dar ochiï eï îşï păstraseră pojarul lor cel din vechime, un pojar care îşï trăgea văpaiele din prisosul de viclenie, de care era prea plină inima acesteï femeï.

Cocóna Zosima vĕdênd pe lelea Uţa sĕ temu îndată că ea nu veni de florï de mĕr la Domnia-eï. Îndată îşï ḑise că trebue să o fi adus ver un scop însĕmnat, un scop care stătea în óre care legătură cu logodna Todoreï, că-cï Ghiţă Popîrţă, după cum aflase cocóna Zosima, care scia tóte, Ghiţă Popîrţă era un nepot al reposatuluï Kir Nastase, şi venise pentru a lua în primire moştenirea, ce i remăsese după mórtea unchiuluï sĕŭ. Ba cocóna Zosima, care după cum scim avea un talent rar pentru investigaţiunï de acéstă natură, maï aflase, că chiar lelea Uţa, care întrase acum în odaiă la Domnia-eï, că chiar ea fusese miḑlocitórea între Ghiţă Popîrţă nepotul stăpânuluï eï reposat şi între Todora nepóta vĕduvă a cocóneï Zosimeï. De vreme ce Uţa miḑlocise între aceï douï, — chibzuia cocóna Zosima în sine, — venia acum de bună sémă ca să stăruiască şi pe lângă Domnia-eï în acéstă afacere.

— Sărut mânile şi piciórele coconiţă, — ḑise lelea Uţa înaintând cu capul plecat şi cu paşï sfiicioşï.

— Ce-ï vestea Uţico, — întrebâ cocóna Zosima cu gura togmită a bună voinţă.

— Bine pace, coconiţă dragă, — rĕspunse lelea Uţa oprindu-se lângă canapea de pe care nu se mişcase încă cocóna Zosima.

— Ce aï să ne spuï? — urmâ cocóna.

— Să nu-ţï fiă cu supĕrare, — ḑise acum Uţa smerită, cu ochiï mijiţï, — coconiţă dragă, să nu-ţï fiă cu supĕrare, îndrăznéla mea de a veni aicï la Domnia-vóstră, dar grija cea mare pe care o duc pentru noul meŭ stăpân, pentru coconaşul Ghiţă Popîrţă, m'a îmbărbătit de am pus ruşinea şi sfieala la o parte, mï am tras o pĭele grósă pe obraz, şi am venit să-ţï vorbesc Domnieï-tale în faţă.

— Spune Uţico şi nu te teme de nimic, — adause acum cocóna Zosima, care abia apuca să auḑă ceea ce avea să i spună jupănésa despre mirele nepóteï-séle.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Este o vorbă mare, ce am să-ți ḑic, — reîncepu Uța. — Mĕ rog prea mult să nu te superĭ pe mine, că-cĭ ceea ce fac nu o fac din ver o rĕutate de inimă ci-că numaĭ din grijea ce i o port coconașuluĭ Ghiță.

La cuvêntul coconaș întrebuințat față cu Ghiță Popîrță, ne vine prin gând, că cinstiții lectorĭ și ar putea face o ideiă greșită despre vîrsta cinstituluĭ ginere din povestea de față, creḑêndu-l băiat tinĕr. Ér în urma acesteĭ credințe, tot aceĭ cinstiți lectorĭ, ar putea fi cuprinși de o óre care mirare gândindu-sĕ la însoțirea acestuĭ presupus tinĕr cu o vĕduvă cóptă. Orĭ póte nu va cuprinde nicĭ o mirare pe nimenĭ din acéstă pricină, de vreme ce o asemenea însoțire în lumea de astăḑĭ a devenit un lucru ca de tóte ḑilele.

Fiă cum va fi, noĭ suntem datorĭ a scóte pe cetitoriĭ nostri din nedumerirea în care ar fi putut cădea în urma acelor ce am ḑis până acum. „Vorbă multă sărăcia omuluĭ,“ să spunem dar curat și verde, că coconașul Ghiță Popîrță nu era nicĭ decum tinĕr, cel puțin dinaintea acelor ómenĭ, carĭ ḑic și cred că un bărbat de 50 anĭ nu maĭ póte trece de tinĕr. Acest coconaș avea în adevĕr 50 anĭ împliniți și se numea de jupânésa Uța cu numele de „coconaș“ numaĭ din o pornire de resfăț, bună óră cum o numea și pe „gogiugugia“ cocóna Zosima tot din o pornire de resfăț cu numele de „coconiță“.

Aicĭ am avea acum un prilegiŭ fórte nimerit pentru a descrie pe Ghiță Popîrță din crestet până 'n vêrful picerelor, dar ne lăpĕdăm de acest prilegiŭ, fiind-că acum este de datoria nóstră, ca să împărtășim fără întărḑiere lectorilor nostriĭ, ceea ce s'a petrecut și s'a maĭ ḑis între cele dóuĕ bĕtrâne, pe care le lăsasem vorbind una cătră alta. Acéstă conversațiune în momentul de față este maĭ interesantă decât portretul luĭ Popîrță, că-cĭ prin ea lectoriĭ vor cunósce o parte din ițele din care este țesută presenta narațiune pe deplin adevĕrată.

— Sciŭ că aĭ fost tot-déuna credinciósă reposatuluĭ Kir Nastase, decĭ nu mĕ mir décă aĭ rĕmas tot atât de credinciósă și moștenituluĭ sĕŭ! Spune dar Uțico, spune, — îndemnă cocóna Zosima pe jupânésa, că-cĭ abia apuca să auḑă acea vorbă mare, pe care lelea Uța ḑicea că are să i o spună.

— Să veḑĭ coconiță dragă, — borborosi acum jupânésa cu o voce slabă, cu mult maĭ slabă decât la început, atât de slabă încât abia o maĭ înțelegea cocóna Zosima, care de pe o margină a canapeleĭ venise acum pe ceialaltă, pentru ca să fiă maĭ aprópe de întrevorbitórea eĭ, — să veḑĭ, — ḑise dar Uța, — că coconașul Ghiță — și a făcut numaĭ pĕcate cu nepóta Domnieĭ-tale, cu coconița Todora. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce fel de pĕcate? — o întrerupse aicĭ fórte aprinsă cocóna Zosima, pe lelea Uța.

— Nu spuneam eŭ, că nu a să-ți vină bine vorbele mele, — observâ jupânésa mîhnită.

— Lasă acum acele băgărĭ de sémă — adause cocóna Zosima, — lasă le că sunt fórte de prisos și lămurește-mĕ despre acea vorbă urîtă care aĭ ḑis. —

— Eŭ? coconiță dragă, — protestâ lelea Uța cu un zîmbĕt ascuns, cu un zîmbĕt de satisfacțiune despre efectul produs prin vorbele eĭ — eŭr Feréscă Dumneḑeŭ, nu aș fi îndrăznit nicĭ odată de a scóte din gura mea ver o vorbă urîtă orĭ mojică.

— Bine, bine, — morăi cocóna Zosima, — ean să-ți auḑ vestea. —

— După cum ḑic, — își urmâ Uța vorba, — coconasul Ghiță și-a făcut pĕcat cu coconița Todora, adică a greșit logodindu-se cu Domnia-eĭ și étă pentru ce. Pentru că eŭ una sciŭ bine, că coconașul nostru își va lua séma îndată ce va afla de cuprinsul adieteĭ stăpânuluĭ meŭ, și încă își va lua séma atât de bine, încât mĕ tem că va strica logodna, décă nu veĭ face Domnia-ta acel lucru pentru care am venit eu acum la Domnia-ta și care, după cum ți-am ḑis este un lucru mare.

— Apoĭ bine femeiă spurcată, — strigâ acum cocóna Zosima furiósă, — de ce i aĭ votrit, décă aĭ sciut, că este cîrcotă la miḑloc.

— Vaĭ sĕraca de mine, — începu să se lamenteze acum lelea Uța, — bine mĭ este, așa mĭ trebue décă mĕ amestec în treburile altora. N'am putut să-mĭ vĕd eŭ de tréba mea. Mĕ asceptam la una ca acésta din partea Domnieĭ-tale și crede-mĕ că nicĭ nu mĭ ar fi trăznit prin cap să-l însor pe coconașul Ghiță, décă așĭ fi avut sciință de cuprinsul adieteĭ coconașuluĭ reposat, Dumneḑeŭ să-l erte, dar de unde să fi sciut eŭ jupânésa din casă de asemenea taine.

— Apoĭ de unde sci acum, — întrebâ cocóna Zosima.

— Să veḑĭ coconiță dragă, — rĕspunse Uța — să veḑĭ cum s'a întêmplat. Aḑĭ diminéță mergênd în tîrg să cumpĕr d'ale caseĭ, mĕ întâlniĭ pe drum cu Domnul notariș. Îl cunosc pentru că a venit de ver o câte-va orĭ pe la noĭ cât trăia coconașul reposatul, fiă-ĭ țărina ușóră. De vreme ce-l cunosc de câte-orĭ îl întâlnesc i ḑic: sărut mâna Domnule. Îĭ ḑiseĭ și de astă-dată tot așa, ér el îmĭ rĕspunse: bună ḑiua jupânésă, bine că te întâlnesc, am să-ți spuĭ ceva. — Spune Domnule, — ḑiseĭ eŭ și mĕ miraĭ de vorbele Domnuluĭ notariș, el însĕ mĕ întrebâ acum grăind: Drept e că coconul Ghiță Pòpîrță s'a logodit? — Este drept, — rĕspunseĭ eŭ, — s'a logodit a sĕră cu coconița Todora, o coconiță de ném fórte bun, fru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mósă şi bogată. — Apoĭ décă e bogată — adause Domnul notariş — este bine că-cĭ altmintre — după cuprinsul testamentuluĭ Domnuluĭ Nastase Hagiul, coconul Ghiţă Popîrţă ar fi suferit prin însurătórea sa.

— Nu ţĭ-a spus ca ce lucru din adietă să fiă atât de vătămător uneĭ căsătorĭ a coconaşuluĭ Ghiţă — întrerupse aicĭ cocóna Zosima împărtăşirile jupăneseĭ.

— Ba mĭ-a spus — afirmă Uţa — şi togmaĭ fiind-că mĭ a spus am venit drept la Domnia-ta, că-cĭ în adevĕr este primejdiă mare pentru logodna coconiţeĭ Todoreĭ. Étă pricina nedumeririĕĭ mele.

Aicĭ Uţa privi în pregiur prin odaiă, sĕ duse la uşă, o deschise, sĕ uită să védă décă nu asculta cine-va pe acolo, apoĭ închise uşa érăşĭ, sĕ întórse lângă canapea, sĕ plecă la urechia cocóneĭ Zosimeĭ, şi năbuşindu-şĭ glasul i şopti încetinel.

— În adieta reposatuluĭ stă, că décă coconaşul Ghiţă Popîrţă sĕ va însura ver odată apoĭ atuncĭ va fi dator a depune la primăriă 10,000 fiorinĭ pentru ca să sĕ împartă printre săraciĭ Bidinescilor.

— Rĕŭ, rĕŭ, — observâ la acéstă împărtăşire cocóna Zosima dând din cap — rĕŭ şi fără de cale. Cu tóte acestea nu înţeleg încă, nicĭ spaima séŭ nedumerirea Domnieĭ-tale, nicĭ venirea Domnieĭ-tale la mine. —

— Să nu-ţĭ fiă cu supărare dragă coconiţă, — ḑise acum lelea Uţa, — să nu-ţĭ fiă cu supărare auḑênd din gura mea nisce lucrurĭ, de carĭ nu s'ar cădea nicĭ măcar să sciŭ, decum să vorbesc. Dar împregiurările m'aŭ adus să aflu de aceste lucrurĭ, şi fiind-că eŭ am fost pricina acesteĭ logodne, mĕ simţesc îndatorată, să mĕ fac punte şi luntre numaĭ şi numaĭ ca să nu sĕ strice.

— Îm vine istericale Uţico de vorba-ţĭ lungă, veḑĭ de sfĕrşeşte odată. — Cu aceste cuvinte cocóna Zosima îşĭ decoperi nerăbdarea Domnia-eĭ de a afla restul şi de a sĕ vedea în fine singură, că-cĭ în adevĕr, cu tot aerul nepăsător pe care 'l arătase auḑênd de pocita clausă testamentară a Hagiuluĭ, ea era neliniscită şi dorea să auḑă cât maĭ în grabă tóte împregiurările şi să se pună apoĭ la chibzuélă, cum s'ar putea ocoli acéstă greutate neprevĕḑută.

Din vrăşmaşă ce fusese Domnia-eĭ cu ver o câte-va momente maĭ nainte, acum devenise o apărătóre înfocată a căsătorieĭ proiectate şi pornite pe calea săvârşireĭ între nepótă-sa şi între coconaşul Ghiţa Popîrţă. De ce óre? Nu vĕ pot rĕspunde de-cât prin un sfat. Întrebaţĭ pe femeile bătrâne de ce le place a da mână de ajutor la ursirea căsătorielor, şi rĕspunsul care vi să va da, vĕ va putea sluji şi faţă cu cocóna Zosima.

Jupânésa Uţa era Uţa păţita, scia ea ce dregea şi cum făcea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cea din urmă observare cam aspră a cocóneĭ Zosimeĭ în loc de a o mîhni érăşĭ, i făcu plăcere că-cĭ din acea observare recunoscu mărimea interesuluĭ încins în inima cocóneĭ bătrâne pentru afacerea eĭ.

— Mĕ rog de ertare, — ḑise dar acum Uţa, — décă vorba mea este lungă, apoĭ şi pricina pe care mĕ încerc a descurca acum dinaintea Domnieĭ-tale este destul de încărcată. Coconaşul nostru, după cum am ḑis, nu scie încă, că are să jertféscă din moştenirea unchiuluĭ sĕŭ 10,000 de fiorinĭ décă sĕ va însura, că-cĭ décă ar fi sciut, ar fi pomenit şi coconiţeĭ Todoreĭ ceva. Când va afla de acéstă poruncă a unchiuluĭ sĕŭ îş va lua séma şi va desface logodna, că-cĭ şi aşa nu prea i a venit bine auḑênd că tótă averea coconiţeĭ Todoreĭ este scrisă pe numele copiilor. Coconiţa Todora neavênd de unde, numaĭ Domnia-ta, coconiţă dragă, aĭ putea dară să îmbuneḑĭ din partea mireseĭ pe coconaşul dânduĭ ceĭ 10,000 fiorinĭ scrişĭ de reposatul pentru sĕracĭ. —

Aicĭ Uţa sĕ opri puţin pentru a observa efectul produs prin pretenţiunea eĭ asupra cocóneĭ bătrâneĭ.

Acest efect era togmaĭ precum îl asceptase jupânésa, adică fórte favorabil pentru intenţiunele eĭ.

Acum veţĭ crede, că cocóna Zosima avea ver-o mână „blagoslovită“ şi dedea miile éc' aşa. Nicĭ decum. Nenecuţe de aceste, care să dea miĭ pentru nepóte nu sĕ maĭ află de-cât prin povestile rĕŭ născoţite. Povestea de faţă fiind adevĕrată nu póte cuprinde lucruri neîntêmplate în ḑioa de astăḑĭ.

Efectul produs asupra cocóneĭ Zosimeĭ, o maĭ repetăm încă odată, era după placul şi asceptarea jupâneseĭ de şi nu sĕ manifestâ altmintre de-cât prin o strîmbare de nas şi prin o tăcere cumplită.

Uţa după repeda eĭ ochire îşĭ urmâ vorba, fără de a trăda prin nicĭ un semn fiă cât de slab, ca acum ajunsese la punctul cel maĭ principal din uneltirea eĭ ascunsă.

— Ar maĭ fi încă un miḑloc, — adause ea — dar nicĭ nu îndrăznesc să pomenesc ceva despre el.

— Poţĭ să tot spuĭ, — sĕ grăbi a obiecta cocóna Zosima, bună bucurósă că Uţa nu insistase maĭ departe asupa aceleĭ jertfe de 10,000 de fiorinĭ.

— Bine ar fi décă aţĭ putea sĕ scóteţĭ dela coconaşul Ghiţă o carte prin care să se lege a plăti, bună-óră 20,000 de fiorinĭ pedépsă pentru casul décă va strica logodna. Ḑic 20,000 de fiorinĭ adică suma îndoită din adietă pentru că .... dar acest pas nu s'ar potrivi cu filotomia Domniilor-vóstre.

Astfel spuse Uţa. Vorbele eĭ nu prea eraŭ apriate că-cĭ prea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sĕ silea ca să nu arete nicĭ un pic din sfiéla ceea grozavă, care i seca gîtlegiul pe când rostea acest sfat, menit a servi intereselor eĭ, după cum vom vedea, când vom ajunge în istoria nóstră la acel punct.

Cocóna Zosima sciind acum tóte ce trebuia să scie despre împregiurarea logodneĭ şi a testamentuluĭ rupse conversaţiunea cu următórele cuvinte.

— Bine, bine, îm voĭ lua séma — ér din mână făcu semn ca să se depărteze Uţa.

— Sărut mânile şi picerele, — cu acéstă închinăciune părăsi Uţa odaia, adăogând încă dela uşă: — Una trebue să vĕ spun încă şi adică că lucrul este fórte grabnic, fiind-că mâne, poĭ-mâne sĕ va ceti adieta reposatuluĭ, — o ḑise şi închise uşa după ea, ca sĕ nu observe cocóna Zosima bucuria secretă, care lucea în ochiĭ eĭ şireţi.

Avea tot dreptul să fiă mulţămită, că-cĭ îşĭ ajunsese scopul pentru care venise la cocóna Zosima, adică o induplecase pe Domnia-eĭ să 'şĭ pună tóte puterile şi miḑlócele ca să lege pe Ghiţă Popîrţă de Todora maĭ tare precum îl legase logodna preotuluĭ.

Orĭ aşa, orĭ aşa, adica orĭ plătea cocóna Zosima ceĭ 10,000 fior., orĭ apoĭ storcea acel răvas dela Ghiţă Popîrţă, răvasul de 20,000 fior., de care vorbise Uţa.

Una din dóuĕ trebuia să se facă, ḑicea cocóna Zosima, că-cĭ stricându-se logodna nepóte-si, acum după ce întrevenise jupânésa pe lângă Domnia-eĭ pentru susţinerea eĭ, ar fi fost mare ocară pentru întréga casă. Ar fi vorbit-o tótă lumea de rĕŭ, ér de cocóna Zosima nu era permis sĕ vorbéscă lumea de cât numaĭ de bine, prin urmare orĭ una, orĭ alta trebuia făcut. Se înţelege că cocóna sĕ gândea maĭ întâiŭ la alta, adică la răvaş.

Dar' maĭ bine să ascultăm ce ḑise cocóna Zosima după ce o părăsise Uţa, vorbind singură, după obiceiul ce 'l avea.

— Cum şi nu — îşĭ urmâ cocóna Zosima monologul Domnia-eĭ după ce ajunsese la conclusiunea sus ḑisă — mĕ voĭ apuca şi voĭ scóte 10,000 de fiorinĭ, ca să i arunc după placul Hagiuluĭ. N'am căpiat încă pentru ca să fac un lucru ca acesta, vom încerca dară cu răvaşul, că-cĭ acest lucru nu este aşa de „anost" precum ar crede cine-va, şi nicĭ nu jignesce în nicĭ o privinţă filotomia mea.

Aicĭ îşĭ sfĕrşi monologul şi sĕ puse pe gânduri, pe care însĕ nu le esprimă prin cuvinte, étă pricină pentru ce nicĭ noĭ nu le putem reproduce.

— Tu fetico — strigâ de odată, chĭemând astfel pe servitórea eĭ din casă, — tu fetico, adu-mĭ blana de samur, şi papuciĭ şi pălăria de érnă şi rochia de mătase, voĭ să es în grabă, iute, iute. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Fetica, o servitóre în flórea vêrsteĭ, adică ca de ver o 40 de anĭ veni să aducă la îndeplinire poruncile stăpâne-si, însĕ deprinsă a da icĭ colea sfaturĭ cocóneĭ, nu sĕ putu opri nicĭ acum de a nu esprima mirarea eĭ despre intenţiunea stăpâne-si, care voia să ésă acum, când era vremea a sĕ pune la masă.

— Coconiţă, — ḑise ea — nu eşcĭ chĭemată la ver o masă, de vreĭ să eşĭ acum.

— Nu fetico, — rĕspunse cocóna, — nu, dar' am mare grabă, să mĕ duc la un loc.

— Supa este gata, — observâ servitórea, — nu ar fi maĭ bine să prânḑescĭ maĭ întâiŭ, şi apoĭ să te ducĭ, că-cĭ şi ómeniĭ unde i vrea să mergĭ vor fi mâncând acum.

— Bine ḑicĭ fetico, — încuviinţâ cocóna Zosima părereа servitóreĭ, — du-te, spune bucătăre-si, să grăbéscă cu masă, că-cĭ voiesc să prânḑesc numaĭ decât.

Ce pĕcat că n'am stăruit nicĭ odată a studia arta de bucătăriă. Acum aşĭ avea bună ocasiune pentru a produce acéstă sciinţă dinaintea cetitorilor. Le aşĭ spune despre bucatele care se puseră pe masă cocóneĭ Zosimeĭ, în a căreĭ bucătăriă să fĭerbea ḑupă obiceiul boieresc din ţéra românésca: ciorbe colorate cu „dumadă“ séŭ „patlagele roşiĭ“ séŭ în fine „paradeise“ bucate scăḑute d' al de: „iacniĭ“, „capamale“, „ciulamale“, „pilafurĭ“, prăjiturĭ d'al de: „baclavale“, „cataifurĭ“, „corabiele“ apoĭ „dulceţurĭ“, „şerbeturĭ“, „rahaturĭ“ şi altele şi altele. Nu mĕ pricep şi pace, trebue dar să lăsăm pe cocóna Zosima, să-şĭ isprăvéscă singură prânḑul Domnia-eĭ, că-cĭ şi aşa nu este învăţată să i să uite lumea în gură când mânca, cum sunt deprinse cocónele din lumea nóuă.

Să vedem acum puţin de Todora, să ne ducem la ea acasă, unde maĭ tărḑiŭ vom întâlni pe cocóna Zosima, că-cĭ Domnia-eĭ pusese în gând să se ducă acolo, cum vor fi ghĭcit şi cetitoriĭ meĭ, să se ducă pentru a sĕ înţelege cu nepótă-sa în privinţa aceluĭ răvaş menit de a feri pe Todora de ruşinea despre care scim şi noĭ.

III.

Scim că Todora părăsise împreună cu mirele eĭ odaia în care i primise cocóna Zosima.

Eĭ sĕ puseră amêndouĭ érăşĭ în saniă şi sĕ duseră în zângănitul clopoţelelor şi în troscănitul biciuluĭ ca în sbor până dinaintea caselor unde şedea Todora.

Aicĭ, adică la pórtă, sĕ despărţiră. Popîrţă era — flămênd şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

zorea decĭ să mérgă la birt unde obicĭnuia sĕ prândéscă. Cum de nu fu poftit la masă de logodnica sa? vor întreba unul séŭ altul. Étă pentru ce, pentru că un asemenea lucru era cu totul necuviincios. Décă ar fi fost timp de cină, nu ḑicém ba, atunci s'ar fi putut, la prând însĕ nicĭ decum, că-cĭ acésta era oprit de tipicul Bidinescenilor, de care sĕ ținea toți și tóte prin urmare și Todora cu mai mare sânțenie decât de învĕțăturile „ceaslovuluĭ", las' că de sfânta evangeliă nicĭ vorbă nu încape, de vreme ce am pus în pomenire faimosul ceaslov, care este cartea cărților a pravoslavnicelor Bidinescene.

La pórta mireseĭ sĕ despărțiră logodnici. Popîrță sĕ duse unde l' chĭema stomacul, ér Todora urcă scara și întră cu o față cam nemulțămită în odaiă unde o ascepta cele patru fete ale eĭ, care la vederea mumeĭ-vĕduveĭ-mireseĭ strigară tóte treĭ de odată.

— Ce a ḑis mătușica, ce a ḑis? bucuratu-s'a? Trebue să sciți că Todora, după cum să putea vedea chiar de pe fața eĭ, era prea rĕŭ dispusă. Una că primirea ce avu ea și cu logodnicul eĭ din partea cocóneĭ Zosimeĭ nu i fusese nicĭ decum după plac și asceptare, alta însĕ că i era încă și acum ciudă de producțiunea gimnasticala sevĕrșită de mirele eĭ cu ocasiunea căḑereĭ séle de pe scaun. Auḑênd acum întrebarea fetelor, la care nu putea rĕspunde în sens afirmativ, că-cĭ în adevĕr cocóna Zosima nu arĕtase nicĭ un pic de bucurie, fu iritată cu atât maĭ vêrtos, fiind-că ea însăși prin vorbele eĭ încreḑute provocase convincțiunea în spiritul copilelor, că mătușica va fi încântată de norocul eĭ. Scim prea bine, că nimic nu amărésce sufletul omuluĭ, fiă și al femeieĭ, maĭ mult decât necesitatea de a mărturisi că a fost desamăgit în asceptările séle. Astfel sĕ întêmplă acum și cu Todora. Întrebarea fetelor i sĕ părea ca o batjocură meritată, care arde maĭ tare decât batjocurile nemeritate. Todora sĕ aprinse decĭ și ḑise:

— Tăceți și vedeți-vĕ de tréba vóstră. Ați avut grije de bucate, ați pus masa, ca să mâncăm maĭ de grabă, că-cĭ după prând ne va veni de bună sémă o grămadă de prĭetene.

— Ce? — întrebâ acum una din fete, — și la Domnia-ta vor veni ca și la fetele logodite, prĭetenele pentru ca să-ți ajute la cusutul zestreĭ.

Todora avênd zestra eĭ de mult făcută gata, de vreme ce era femeiă cu copiĭ, să înțelege de sine că n'avea lipsă de ajutorul prĭetinelor eĭ pentru cusutul zestreĭ, și este dar de prisos a vĕ spune, că fetița care adresase acéstă întrebare către Todora, priimi un rĕspuns cam în acest sens însĕ investmêntat în espresiunĭ maĭ aspre și maĭ nedelicate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Sĕrmana fată, — dicem sĕrmană cu privire la espresiunele cele aspre întrebuințate în rĕspunsul mume-si, — sĕrmana fată își adusese aminte de un obiceiŭ fórte rĕspândit prin Bidinescĭ și întrebase, că și la mumă-sa să va observa acest obiceiŭ, care după aparință este fórte frumos, care însĕ în realitate, adică privit mai de aprópe, devine o curată — secătură.

În casa Todoreĭ până la sosirea cocóneĭ Zosimeĭ nu sĕ petrecu nimic ce ar merita ca sĕ vĕ fiă povestit, să o lăsăm dară să se pună și Domnia-eĭ la masă cu fetele și cu ficiorii eĭ, fără de a asista la „dineul“ Domnia-eĭ, cu tóte că pe Domnia-eĭ nu am fi genat nicĭ decum, ba din contra i am fi făcut o plăcere, că-cĭ i s'ar fi părut a sĕmăna cu familia regală a Franceĭ de odinióră, care avea chiar datoria a prândi în fața publiculuĭ. Să o lăsăm cu tótă acésta și să vorbim în acest interval puțin de obiceiurile, observate în Bidinescĭ, cu ocasiunea uneĭ logodne.

Când un tinĕr Bidinescean a hotărit a sĕ însura și după ce 'și a ales fata, apoĭ trebue să însărcinedze pe cine-va dintre cunoscuții séŭ maĭ bine dintre cunoscutele séle cu arangarea trebeĭ. Fórte des să întêmplă că tinĕrul este scutit de acéstă ostenélă ba încă chiar și de grijea de a 'și căuta fata, de vreme ce i să oferă și fără stăruința sa propriă din partea acestor arangiătóre, care port numele de vótre.

După ce s'aŭ învoit părțile, adică ginerile și cu părinții feteĭ, după ce s'aŭ statornicit tóte condițiunele prin midlocirea vótreĭ, și după ce în fine s'a făcut fóia de zestră, apoĭ atuncĭ merge tinĕrul sĕ védă pe fata. Vorba vine de așa, el a vĕdut pe fata și maĭ nainte, dar așa să dice când merge tinĕrul pentru prima óră la fată, după ce s'aŭ înțeles părțile respective. Fata nu cunósce maĭ nicĭ odată tóte amenunturile togmeleĭ; câte odată să întêmplă chiar, că nu scie nimic până în momentul unde sĕ află față în față cu petitorul eĭ. Cât în privința primeĭ visiteĭ nu esistă séŭ cel puțin nu să maĭ observă nicĭ un tipic regulat, dar cu acéstă ocasiune sĕ hotărește de ordinar dioa de logodnă, până unde nu maĭ este ertat tinĕruluĭ de a veni la fată. Logodnele sunt de diferite trepte. Sunt logodne marĭ, logodne micĭ și logodne tainice.

La logodnele cele marĭ sunt dóuĕ soiurĭ de invitați, uniĭ numaĭ la ceremoniă, partea cea mare, ér alțiĭ, partea maĭ mică, și la ceremoniă și la cină. Ceremonia să esecută de un preot și de un cântăreț, ér despre sĕvêrșirea actuluĭ sĕ face o dovadă înscrisă în o carte specială care sĕ subscrie de toți ceĭ interesați împreună cu douĭ martorĭ. După terminarea ceremonieĭ asistenții vin unul câte unul și doresc logodiților: „într'un ceas bun“, apoĭ li sĕ servesce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dulcéță și cofeturĭ, din care să ia maĭ mult pentru a să duce și pe la ceĭ de acasă, copiĭ etc. Asistenții invitați numaĭ la ceremoniă sĕ duc după ce a luat dulcéța și cofeturĭ, ér ceilalți remăn la cină, care nu sĕ deosebesc de alte cine splendide.

După logodnă tinĕrul póte veni în tóte serile la mirésă, este însĕ dator ca să aducă bonbóne adică cofeturĭ și încă multe, ca sĕ aibă sĕ róță nu numaĭ mirésa dar încă și prĭetinele eĭ, care dela logodnă și până la cununiă, în termin mediŭ 4 sĕptĕmânĭ, sĕ adun pentru a cóse mireseĭ. Așa este cel puțin titlul oficial al visitelor, dar în realitate vin să véță pe ginerile, să mânce cofeturĭ, să spioneze, să spună mireseĭ tóte câte rele să vorbesce de logodnicul eĭ și unele în fine vin, pentru ca să nu fiă uitate când să va chĭema la nuntă. Nu e vorba, prĭetinele sĕ ocup de cusătură tótă vremea cât staŭ la mirésa, dar vaĭ de trăinicia, de frumseția și de uniformitatea aceleĭ cusăturĭ.

Atât despre logodnele marĭ.

Logodnele cele micĭ nu sĕ deosebesc de cele marĭ, decât numaĭ prin singură împregiurare, că la logodnele cele micĭ, invitatĭ — să înțelege în numĕr mic — asistă atât la ceremoniă cât și la cină.

Logodnele tainice să săvêrșesc numaĭ între ceĭ interesați. Logodna Todoreĭ fuse tainică de vreme ce nicĭ chiar mătușa eĭ adică cocóna Zosima nu fusese invitată, nicĭ măcar la ceremoniă.

Bine că nĭ-am adus aminte de Todora. Prea uitasem de ea, atât uitasem încât nicĭ n'am băgat de sémă, că, până ce am tăiat la taifasurĭ cu iubiții meĭ cetitorĭ, cocóna Zosima și sosise la dênsa. În acest moment Domnia-lor au ajuns in conversațiunea lor togmaĭ la „adică".

Acum trebue să ascultăm la spusele acestor cocóne și să nu ne pară rĕŭ, că n'am asistat la partea ceea dintâiă din întrevorbirea lor, că-cĭ până aicĭ Todora abia îșĭ venise în fire din spaima îmbucurătóre în care o băgase vederea mătușă-șĭ. De bună sémă avea de ce să se bucure, fiind-că venirea Domnia-eĭ la dênsa era un semn de mare interes, de multă iubire, un semn, care în ochiĭ Todoreĭ avea un preț fórte mare, togmaĭ atât de mare ca și partea din bogăția cocóneĭ Zosimeĭ, la care spera Todora in calitatea eĭ de moștenitóre.

— Mătușico dragă, — dicea Todora, — să veḑĭ cum s'aŭ petrecut lucrurile de nu țĭ-am putut spune nimic și nu te-am chĭemat la logodna mea.

— Spune Todoro spune, — o îndemna cocóna Zosima cu gura togmită a bună-voință.

— Sunt ver o ḑece anĭ de când a reposat iubitul meŭ Georges, — oftâ Todora.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Trebue să sciți că Georges sĕ numise primul bărbat al Todoreĭ. Cocóna Zosima audĕnd că Todora voiesce să ia lucrurile prea de departe, începĕnd de acum dĕce anĭ, de când cu mórtea luĭ Georges pĭerdu răbdarea că-cĭ avea grabă ca să spună și ea ale Domnia-eĭ apoĭ sĕ și scârbi, de vreme ce sĕ ferea de cuvêntul mórte ca și dracul de tămîă, decĭ întrerupse pe Todora dicĕnd.

— Sciŭ dragă sciŭ, și te rog să nu maĭ pomenescĭ pe morții dinaintea mea.

— Dece anĭ sunt însĕ un timp fórte îndelungat, — își urmâ Todora vorbirea eĭ după manierea vestită ce i dice „inșiră-te mărgărite“. De bună sémă nu sĕ îndura să spună mătușe-si de odată adevĕrul și d'aceia îl ocolea, cum ocolesce pisica strachina cu fĭertura.

— Lung și scurt, după cum le ea omul, — observâ cocóna Zosima cu ințelepciunea eĭ cea admirată.

— Pentru o sĕrmană văduvă ca mine, lăsată cu 6 copiĭ în voia întêmplăreĭ, dece anĭ sunt un timp fórte lung, că-cĭ în decursul acestuĭ timp escĭ nevoită a cheltui o grămadă de banĭ.

— Unde vrea să baț cu aceste vorbe, — întrebâ acum cocóna Zosima cu un simț de bănuélă.

— Voĭ să arăt pricina, care m'a îndemnat, ca dela o vreme încóce, să mĕ gândesc la măritiș, — rĕspunse Todora cu smereniă.

— Cu alte vorbe, — dise cocóna Zosima, — tu țĭ-aĭ căutat un bărbat, care să te maĭ ușureze din cheltuelĭ.

— Am căutat un bărbat, — adause Todora — fiind-că eram silită a mi-l căuta, décă nu voiam să mĕ ved scăpătată de tot.

— Pentru Dumnedeŭ! — strigă aicĭ cocóna Zosima înfiorată — nu-țĭ veĭ fi mâncat dóră tótă stăricica.

— Bine dicĭ mătușico, bine dicĭ, numind averea pe care mĭ-a lăsat Georges cu numele de stăricică, — rĕspunse Todora, — că-cĭ în adevĕr era o stăricică numaĭ, ér nu o stare din al căruĭ venit aș fi putut trăi cum să cade. Am fost decĭ silită a cheltui, maĭ ales pentru crescerea copiilor, nu numaĭ venitul dar și din capete. Abia a maĭ rĕmas din capete părțile asigurate ale copiilor. Eŭ tot mĕ țineam să mĕ descoper Domnieĭ-tale, mătușico, însĕ nu m'am îndurat, și am preferat să primesc propunerea Uțeĭ, care scia de gândul meŭ de măritiș și care mĭ aduse pe Ghiță.

— Bine, bine, — borborosi cocóna Zosima confusiată cu desăvêrșire de spaima în care o băgase ideia înfricoșată, că s'ar putea întêmpla să fiă silită de a susține pe nepótă-sa. — Bine, bine, — dise, fără a sci ce dicea și adause tot așa de pĭerdută, — cu tóte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

astea nu am înțeles încă, care a fost pricina de v'ați grăbit atât de mult și de ați făcut o logodnă tainică.

— Despre acésta nu-ți pot spune nicĭ eŭ alt nimic decât că o făcuĭ după sfatul Uței, care mĭ ḑise să mĕ grăbesc, fiind-că ar umbla și altele după Ghiță, — esplică Todora.

Cocóneĭ Zosimeĭ i sĕ făcu móră 'n cap. Prea sĕ înfiorase de ruinarea Todoreĭ, sĕrmana cocónă; prea auḑise multe de odată, nu scia unde să le pună pe tóte și ce sĕ facă cu ele. Ar fi uitat cu totul de scopul venireĭ séle, décă n'ar fi pomenit Todora numele Uțeĭ.

La auḑirea acestuĭ nume îșĭ aduse aminte de primejdia în care sĕ afla Todora, adică primejdia de a fi părăsită de Ghiță Popîrță, décă nu 'șĭ vor lua séma de cu vreme și décă nu vor stărui să întăréscă logodna cu legăturĭ maĭ temeinice.

Cocóna Zosima, după esemplul priimit dela lelea Uța, cercetă și ea maĭ întâiŭ pe la uși și pătrunḑêndu-se, că nu o póte aude nimenĭ, spuse Todoreĭ pricina cu clausa de 10,000 fiorinĭ din testament și o sfătui, ca să facă ce va face și să scótă dela Popîrță acel înscris despre care pomenise Uța, adică un înscris prin care să se lege Popîrță a plăti o amendă de 20,000 de fiorinĭ décă va strica logodna cu Todora.

De cel l'alt miḑloc, de care vorbise Uța, care după cum sciți invitase pe cocóna Zosima, ca Domnia-eĭ să dea aceĭ 10,000 de fiorinĭ drept împăcare voinței reposatuluĭ, de acest lucru Domnia-eĭ nu vorbise nimic. Pe semne uitase de el, precum i plăcea să uite de mórte. Nu scim, decĭ nicĭ nu credem, că-cĭ noĭ ceĭ umblați prin scolĭ streine, nu maĭ credem decât numaĭ în ceia ce scim.

Todora aflând de prăpastia ce i sĕ deschise prin aceea clausă afurisită din testamentul Hagiuluĭ fu coprinsă de o spaimă vederată, dar auḑênd apoĭ de leacul menit pentru a tămădui rĕul bêntuitor, prinse la inima și ḑise:

— Cât despre atâta nicĭ un lucru maĭ ușor. Am vĕḑut și m'am pătruns, că Ghiță face tot ce cer dela dênsul.

Aicĭ maĭ era să adauge: — nu ca reposatul Georges, care nu prea voia să scie de tóte poftele și plăcerile mele, — dar luându-șĭ séma că mătușe-sa adică cocóna Zosima sĕ scîrbesce de câte-orĭ aude pomenindu-se numele ver unuĭ mort, înghiți acéstă observațiune și urmă astfel înainte.

— Să veḑĭ numaĭ mătușico dragă, ce scule mĭ-a dăruit Ghiță, tot scule alese, și încă alese chiar de mine, că-cĭ Ghiță fu atât de galant încât a lăsat să-mĭ aleg ce mĭ place și cât îm place. A însărcinat pe Tomița, sci Domnia-ta pe cel dintâiŭ giuvaergiŭ din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Bidinescĭ, l'a însărcinat să mĭ aducă cele maĭ scumpe diamanticale ca să le vĕd şi să-mĭ opresc ce mĭ va plăcea. Mie ḑĕŭ mĭ-aŭ plăcut tóte şi eŭ le am oprit pe tóte. Poftim de le veḑĭ.

Cocóna Zosima la acéstă împărtăşire resimţi o uşurare sufletéscă, că-cĭ — chibzui Domnia-eĭ — décă ginerele s'a apucat să-ĭ dăruéscă scule după placul şi voia eĭ şi încă scule din cele maĭ scumpe, apoĭ numaĭ trebue să mĕ tem că Todora va ajunge încă la mila mea.

Fiind liniştită în acéstă privinţă, cocóna Zosima priimi bucuros de a admira împreună cu nepótă-sa giuvaerele pe care Todora le oprise după dorinţa mireluĭ eĭ.

Să le lăsăm pe aceste dóuĕ cocóne date uneĭ ocupaţiunĭ, care trebue să fiă fórte plăcută, ḑic trebue, fiind-că vorbesc din auḑite ér nu din păţite, că-cĭ eŭ nu cunosc dulcéţa uneĭ ataŕĭ ocupaţiunĭ, de vreme ce nu am avut încă nicĭ odată parte de a mĭ o putea procura. Éta causa care mĕ opresce de a vĕ face aicĭ o descripţiune potrivită despre momentele delicióse pe care le petrecură cocónele în contemplaţiunea lor încântătóre. Însĕ chiar décă aşĭ sci sĕ vĕ fac o asemenea descripţiune totuşĭ nu aşĭ îndrăzni să o fac de témă, ca să nu stric cum-va casele ómenilor, adică să nu aţiţ pofta cocónelor după ver un diadem cu brilanturĭ, ver o braţeletă cu opazurĭ, ver o părechiă de cerceĭ cu smárald séŭ altele şi altele la care ar fi putut să rămnéscă în urma celor ce ar fi cetit aicĭ.

Să le lăsăm dară pe cele dóuĕ cocóne şi să trecem înainte. Ne vom întórce la Todora, fiind că la dênsa maĭ are să se petrécă o scenă interesantă, la care nu să póte să nu asistăm şi noĭ, că-cĭ décă am lipsi, atuncĭ istoria nóstră nu ar maĭ face nicĭ un haz.

Acum trebue să ne batem puţin capul după lelea Uţa, că-cĭ purtarea eĭ prea nĭ-a provocat curiositatea.

Vom avea de furcă cu ea, până ce i vom doscoperi tóte şiretlicurile eĭ, că-cĭ după cum am înţeles cu toţiĭ din cele ce am aflat până acum, Uţa era tulpina tuturor încurcărilor de până acum şi tot ea va rĕmânea tulpina multor încurcărĭ, ce maĭ aŭ să vină de aicĭ înainte.

IV.

De când am auḑit pe Uţa vorbind cu cocóna Zosima, apoĭ şi din întrevorbirea Todoreĭ cu mătuşă-sa am înţeles că jupânésa Uţa avea mare interes de al însura pe Ghiţa Popîrţa.

Cu atâta sciinţă nu ne putem însĕ mulţămi noĭ. Trebue să ne îngrijim şi de pricina care îndemna pe Uţa de a duce acest dor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ceia ce înșirase dênsa de testament, apoĭ că o dóre de binele coconașuluĭ adică alluĭ Ghiță Popîrță, că una alta, astea tóte fură vorbe de spoélă, cu care sĕ silea ca să acopere adevĕratele eĭ motive. Cu asemenea vorbe poțĭ să înșelĭ pe ómenĭ preocupațĭ, ómenĭ scoșĭ din liniscea lor obicĭnuită prin vênturarea unuĭ interes personal, bună óră pe Todora și pe cocóna Zosima, că-cĭ Domnia-lor sĕ gândeaŭ la ale Domnia-lor și n'aveaŭ rĕgaz să se ocupe de motivele Uțeĭ.

Noĭ însĕ ómenĭ cu sânge rece, noĭ ómenĭ cumpătațĭ, noĭ îndată am recunoscut sulimanul pus pe vorbele jupăneseĭ, decĭ dorim să i vedem acum fața curată, adică spălată și stĕrsă de necurățenia sulimanuluĭ, cu alte vorbe voim să cunóscem taina Uțeĭ.

Ca să isbutim la acésta trebue să ne întórcem cu povestea nóstră pănă prin vremurile pe când trăia reposatul Hagiŭ, ba chiar pănă prin vremurile pe când Hagiul era vĕduv tinĕr și Uța fată tinĕră.

Uța era în casă la Hagiul pe când i murise acestuia nevasta și rĕmase acolo de i îngrijea de tóte cele trebuincióse.

Uța era sprintenică, curățică și vicléně, scia să mulțăméscă pe stăpânul eĭ cu tóte, dar și stăpânul eĭ adică Hagiul scia să mulțăméscă pe fata din casă adică pe Uța, érăși cu tóte, era decĭ o mulțămire reciprocă, dar, pare-mi-să, maĭ mare era mulțămirea din partea feteĭ din casă, că-cĭ acésta, pe ți ce mergea să făcea tot maĭ grósă, — grasă eram să țic. Acéstă grăsime în cele din urmă i făcu Uțeĭ mare supĕrare și o sili a sĕ duce pentru ver o câte-va vreme acasă în sat de unde era ea, să se caute, că-cĭ doctoriĭ țiceaŭ, că nu i priise aerul din oraș. De astă-dată o nimeriră doctoriĭ cu ordonanța lor, că-cĭ Uța abia stătu ver o dóuĕ lunĭ la sat, când étă că sĕ întórse, suptă la trup, par' că ar fi fost trasă prin inel.

Prin oraș ce i drept, acéstă lipsire dela vatra Hagiuluĭ, acéstă tămăduire sĕvĕrșită, cum am țice, vĕțênd cu ochiĭ, produse mare efect și să tilcui de diferiți ómenĭ în diferite moduri, dar maĭ cu sémă spre ocara Uțeĭ și a Hagiuluĭ.

Noĭ nu ne-am putut tălmăci nicĭ odată „noima“ acelor tîlcuelĭ, și prin urmare trebue să renunțăm cu cea maĭ mare părere de rĕŭ la reproducțiunea celor ce să țicea prin Bidinescĭ.

Pănă la o vreme destul de îndelungată nu să maĭ vorbi nimic nicĭ de Uța nicĭ de Hagiul. După ver o câți-va anĭ sĕ lăți de odată svonul că Uța ar fi introdus la vatra Hagiuluĭ o fetiță, despre care țicea, că ar fi fata soru-si, care murise de curênd, și că fata remânênd singurică, aflase un adepost pre lângă mătușe-sa.

Acum trebue să sciți că Hagiul cu tótă avuția sa, nu era nicĭ decum darnic și nicĭ milostiv. Bidinescenii începură prin urmare a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

vorbi multe şi mĕrunte despre acéstă împrejurare, adică vorbiră despre sălăjluirea fetiţeĭ în casele Hagiuluĭ, încercându-se a şĭ o esplica. În scurt timp isbutiră a şĭ esplica lucrul, însĕ érăşĭ spre ocara Uţeĭ şi a Hagiuluĭ, cu un cuvênt, le scorniră acestora, că Victoriţa, aşa sĕ numea fetiţa, ar fi copila lor, — sĕ înţelege o copilă nelegitimă.

Noĭ în momentul de faţa nu ne aflăm în posiţiunea pentru a afirma séŭ pentru a respinge acésta presupunere a Bidinescilor, atât însĕ trebue să mărturisim şi noĭ, că Victoriţa fu ţinută şi tractată atât de Uţa cât şi de Hagiul astfel par' că în adevĕr a fi fost copila lor.

Să sărim acum peste ver o câţĭ-va anĭ, să trecem peste un timp care pentru noĭ romancierĭ nu póte presenta nimic interesant, să ocolim copilăria Victoriţeĭ, pentru a ne ocupa cu Victoria, devenită fată mare, prăznuită, décă ni este permis a ne esprima astfel, de toţĭ tinerĭĭ Bidinescenĭ, atât din causa frumseţeĭ, cât şi din causa, că tótă lumea o ţinea de fiitórea moşcenitóre a bogatuluĭ Hagiŭ.

Ba ḑĕŭ, Victoria merita dragostea orĭ căruĭ dintre fruntaşiĭ Bidinescenĭ. Nu numaĭ că era „frumósă damicela, cu ochiĭ de gazelă" „cu buziţă, garofită" şi aşa maĭ departe după gustul fiă căruia dintre cetitorĭ, carĭ sunt rugaţĭ a complecta imaginea Victorieĭ, de vreme ce noĭ vom urma înainte în povestea nóstră, pentru ca să nu ne uităm vorba. Victoria decĭ era nu numaĭ frumósă dară şi bună de inimă şi bine crescută.

Bună de inima, neapărat, că-cĭ i să făcea milă de ver-ce om, care ofta dinaintea eĭ, maĭ cu sémă când acel om oftător era totodată şi ofticos, pardon, eram să ḑic tinĕr, delicat, galant şi elegant, cu un cuvênt un domnişor, cum sunt domnişoriĭ carĭ aŭ trecere pe lângă domnişórele nóstre de astăḑĭ.

Hagiul îmbĕtrânise binişor. Şedea maĭ tot acasă şi nu afla ce să maĭ petrece prin lume, de-cât numaĭ din gazete şi din gura Victorieĭ şi a Uţeĭ.

Ajunsese dar cu totul pe mâna acestor puterĭ respectate de tótă lumea, maĭ cu sémă, de lumea cea civilisată, ajunsese pe mâna opiniuneĭ ḑise publice, dar făcute de gazete şi atîrna de voinţa femeiéscă. Din întêmplare gazeta pe care o ţinea şi o cetia Hagiul era una din acele gazete, care propagă ideĭ conservatóre adică strămoşescĭ avênd drept devisa cuvintele: Dumneḑeŭ, familia şi proprietatea, în opositiune cu înfricoşata devisă revoluţionară: libertate, egalitate, fraternitate.

Să înţelege că prin cetirea aceleĭ gazete, şi Hagiul sĕ îmbuibă de opiniunile profesate într'ênsa şi prin urmare nu sĕ putu decide a adopta, acum eram să ḑic, a recunósce pe Victoria pe cale legală

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

drept fiica sa, cu tóte încercările destul de dese şi destul de stăruitóre ale Uţeĭ, care încă nu şĭ pĭerduse înfluinţa sa asupra Hagiuluĭ. La tóte aceste încercărĭ Hagiul nu avea decât un singur şi unic rĕspuns, étă 'l.

— Nu-mĭ este permis, — ḑicea el încreţîndu-şĭ fruntea — a mĕ atinge de drepturĭ sacre şi respectate de tótă lumea civilisată, nu-mĭ este permis a jicni interesele familieĭ, a călca datorinţele înrudireĭ legale, lipsind pe un mĕdular al familieĭ mele de beneficiul proprietăţeĭ. Nu vĕ temeţĭ însĕ şi n'aveţĭ nicĭ o grije, că eŭ am aflat remediul salutar. Voĭ concilia tóte obligaţiunele şi tóte interesele prin un testament, ce nu voĭ lipsi a face la timp cerut.

Iubiţĭ cetitorĭ, aţĭ observat contrastul cel mare între opiniunea, între vêrsta Hagiuluĭ şi între limbagiul sĕŭ. Opiniunea şi vîrsta Hagiuluĭ, amêndóuĕ fórte ruginite, ér cuvintele séle fórte după tipicul cel maĭ noŭ, adică un fund vechiŭ cu o podóbă nóuă. Tóte după chipul şi asemănarea aşa ḑisilor conservatorĭ, carĭ 'şĭ schimb ca şi lupul numaĭ pĕrul dar năravul nicĭ odată.

Nu scim décă şi Uţa la auḑirea acestor cuvinte rostite de Hagiul făcea aceleaşĭ reflecsiunĭ ca şi noĭ, atâta scim însĕ că nu înţelese cuvêntul „a concilia," întrebuinţat de Hagiul, şi că prin urmare fu silită a i cere esplicarea.

— A concilia — o instrui Hagiul — va să ḑică împăca.

— Acum pricep ce aĭ vrut să-mĭ ḑicĭ, — obiectâ Uţa, — dar' încă nu sciu în ce chip voiescĭ ca să ne împacĭ prin testamentul Domnieĭ-tale.

— Voĭ dispune ca eredele adică moştenitorul meŭ, — declară Hagiul, — să fiă obligat a sĕ căsĕtori cu Victoria.

— Cine este acel moştenitor al Domnieĭ-tale? —

— Este un nepot al meŭ, fiul soreĭ mele, îl chĭamă Ghiţă Popîrţă.

— Apoĭ décă domnişorul Ghiţă sĕ va însura maĭ nainte să morĭ Domnia-ta, séŭ nu va putea lua din altă pricină pe Victoria.

— M'am gândit şi la asta. Atuncĭ Popîrţă, nepotul meŭ va fi dator să numere Victorieĭ din starea ce va moşteni dela mine 10,000 de fiorinĭ.

— Adică fata să nu să mărite cât veĭ trăi Domnia-ta? —

— Dar nu este destul de bine în casa mea, unde doresc să remână şi după ce voĭ muri eŭ, fără ca să mĕ ating de drepturile familieĭ? —

— Apoĭ décă Domnişorul Ghiţă Popîrţă nu i va plăcea Victorieĭ?

— Pănă întru atâta eŭ unul nu m'am gândit şi nicĭ că trebue

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să mĕ gândesc. Ghiță este de neam bun, este din familia nóstră, prin urmare întrebarea Domnieĭ-tale nicĭ nu încape față cu el.

Astfel hotărise Hagiul în privința Victorieĭ ér din ale luĭ nu 'l putu scóte de-o cam dată nimen.

Victoria cu tóte că scia de aceste nu prea sĕ îngrijea de viitorul eĭ. Cum să se fi îngrijit acum unde avea tóte după placul și pofta eĭ, acum unde gusta plăcerile tinereței, triumful frumseței, puterea bogăției, care i sĕ pusese la dispositiunea eĭ din partea Hagiuluĭ, că-cĭ ce i drept nu i pĕcat, când era vorba de a îndeplini ver o poftă a Victorieĭ, Hagiul nicĭ odată nu sĕ arĕta rĕŭ de inimă, séŭ dis cu un singur cuvênt, nu se arĕta avar.

— Tinerețe, frumsețe și dare de mână étă celc treĭ puterĭ fermecătóre, carĭ atrag pe inimele simțitóre! Étă remediele cele maĭ nimerite, ba putem dice chiar unice, pentru provocarea și nutrirea amoruluĭ.

Victoria avu mulțĭ adoratorĭ împregiurul eĭ, dar între acéstă mulțime de adoratorĭ era unul, pe care dênsa 'l prefera dintre toțĭ ceilalțĭ, pe care 'l iubea cu dragoste de fată mare. Semne: când îl vedia venind sĕ înroșa, sĕ făcea ca o ceréșă cóptă dar numaĭ pentru un moment; că-cĭ în cellalt moment își pĭerdea roșiața și sĕ făcea albă ca crinul și cu tóte acestea ea și cu el simțeaŭ, după cum simțiră odinióră Miron și Florica despre care cântă poetul:

Miron și cu Florica mereŭ se intâlnea
Și prin șoptire scurtă în preschimbare désă
Spuneaŭ un gând séŭ altul din multe ce-adunase
Ér când din vreme 'n vreme se despărțeaŭ la joc
În plept adunaŭ érăși dulcĭ gânduri la un loc.
Ș ades de gânduri pleptul împovorat și plin
Își ușura povara printr'un adânc suspin.

Destul cu atâta să spunem acum numele aceluĭ om fericit. Îl chĭema Alesandru Orfănescu și era un tinĕr advocat, cu purtărĭ atât de bune și cu prospectul de un viitor atât de strălucit încât Uța nu maĭ sciu ce să alégă spre binele Victorieĭ, stătea la capul uneĭ respântiĭ. O cale ducea spre averea întrégă a Hagiuluĭ însĕ cu un ginere necunoscut și cu o căsĕtoriă amînata până după mórtea Hagiuluĭ; altă cale frumósă și scurtă ducea drept în casa Orfănesculuĭ. Uța, femeiă înțeleptă, nu stătu multă vreme la chibzuélă, ci își dise: — ce-mĭ bat capul, fără a sci maĭ nainte décă Orfănescul să va învoi pentru a lua pe Victoria după ce va afla cum staŭ lucrurile, ean să i spun tóte și să mĕ sfătuesc tot-odată cu el. Ca advocat ce este îm va putea da un sfat spre binele nostru.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Uța făcu după cum ḍise, sĕ mărturisi Orfănesculuĭ, care ca tinĕr de caracter și ca om cu minte i declară, că el va lua în orĭ ce caz pe Victoria, fiă bogată, fiă sĕracă, și că miḍlocul cel maĭ nimerit și maĭ cinstit pentru a i asigura o zestre ar fi de a sĕ descoperi Hagiuluĭ și de al ruga să i dea acea sumă de 10,000 de fiorinĭ, pe care i-o destinase eĭ pentru cazul când nepotul sĕŭ Popîrță ar fi însurat séŭ legat adică pe vremea când după mórtea Hagiuluĭ ar trebui să ia pe Victoria de nevastă.

Uța făcu după cum o povățuise Orfănescul și isbuti după mult „chiŭ și vaiŭ“ de a înḍupleca pe Hagiul, că să sĕ învoiéscă după cererea lor.

Norocul o sluji pe Victoria până aicĭ din tóte părțile. Îĭ trimisese un mire, care i plăcea nu numaĭ eĭ dar' și mume-si și care fu atât de înțelept încât să mulțămi cu o parte și nu sĕ puse în risic luptându-se în darn pentru a dobêndi întregul séŭ maĭ bine ḍis totul, adică pe fata cu toțĭ baniĭ Hagiuluĭ.

Ajunsese tréba până întru atât încât numaĭ rĕmase alt nimic de făcut decât pasul oficial, adică maĭ rĕmase ca Orfănescul să céră în persónă pe Victoria dela Hagiul.

Tinĕrul advocat, îndemnat de scumpa sa mirésă îșĭ propusese să vină și sá săvêrșéscă acest pas chiar în viitórea Duminecă. Nu maĭ eraŭ decât ver o câte-va ḍile până atuncĭ, când étă că sĕ întêmplă un lucru neasceptat, care prefăcu de odată tréba, că-cĭ schimbâ părerea Hagiuluĭ.

Gazeta, bate-o-ar de gazetă, începuse a scrie despre afacerea séŭ maĭ bine ḍis despre procesul Lambertini.

Acest proces este atât de renumit, încât sunt sigur, că fiă-care dintre cetitoriĭ meĭ de acum scie despre ce tractézĕ. Eŭ însĕ am pretențiunea de a spera că presenta istoriă sĕ va ceti și în viitor, pe atuncĭ, pe când causa Lambertini cu tótă celebritatea eĭ va fi pusă la uitare. Avênd acéstă pretențiune trebue să arăt aicĭ, că dómna Lambertini, o contesă italiană, după mórtea unuĭ cardinal fórte renumit cu numele Antonelli, a pretins succesiunea după acel cardinal, susținênd că ar fi copila luĭ. Hagiul cetind despre acel proces găsi o analogiă între contesa Lambertini și între Victoria, fiica jupăneseĭ Uța.

Gazeta cetită de dênsul, că conservătóre ce era, i ținea parte cardinaluluĭ; respective moștenitorilor luĭ legitimĭ.

Hagiul sĕ gândi, că era tare aprópe să dea cu desăvêrșire încuviințarea sa pentru căsĕtoria Victorieĭ cu un advocat, — băgațĭ bine de sémă, — cu un advocat, adică cu un om de cîrcote și de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pricinĭ, Hagiul ḑicem sĕ gândi la acéstă primejdiă, sĕ înfiorâ şi hotărі să se împotrivéscă cu tot adinsul acesteĭ căsătoriĭ.

Orfănescu îl nimeri pe Hagiul togmaĭ în aceste tóne, când veni să céră dela dênsul mâna iubiteĭ séle Victoria. Cererea sa fu decĭ respinsă. Orfănescul o plecă pe uşă afară uitându-se crunt la Hagiul, care prin refusul sĕŭ nemotivat i stricase tóte ilusiunile cât în privinţa zestreĭ de 10,000 de fiorinĭ, că-cĭ în altă privinţă bravul advocat nu sĕ simţi nicĭ decum desilusionat.

Hagiul vĕḑênd aceea privire cruntă a advocatuluĭ fu cuprins de o gróză nespusă.

— Tot maĭ bine ar fi fost, — îşĭ ḑise în sine, — décă m' aş fi împăcat în ver un chip cu afurisitul de advocat, de cât să mĕ espun urgieĭ şi rĕsbunăreĭ séle. Să trimit după el, să mi-l aducă înapoĭ, ca să i conced cererea..... Nu, că astfel prea m' aş arĕta slab faţă de el, şi apoĭ halal de reputaţiunea mea! Halal şi de dreptul familieĭ mele legitime, după ce mĕ va înghiţi grópa. Ginerile meŭ — voĭ să ḑic advocatul Orfănescu s'ar apuca de proces întogmaĭ ca şi contesa Lambertini.....

Cuiul prin cuĭ sĕ scóte — sĕ întrerupse de odotă Hagiul urmând apoĭ astfel înainte în nóua sa ideiă. — Voĭ consulta în privinţa prepusurilor mele pe vechiul meŭ amic şi renumitul advocat Moise Capiŭ.

Hagiul trimise decĭ la vechiul sĕŭ prĭeten, adică la advocatul Moise Capiŭ, doctor în drepturĭ, rugându-l să poftéscă cât maĭ îngrabă la dênsul.

Din întêmplare acest advocat vestit avea régaz în acel moment şi veni îndată după invitaţiunea Hagiuluĭ.

Maĭ târḑiŭ vom avea prilegiŭ pentru a ne împrĭetini maĭ bine cu acest bărbat, fiind-că 'l vom cerceta acasă la el, prin urmare acum nu ne vom ocupa atât de persóna sa, ci ne vom mărgini de a asculta la întrevorbirea pe care o avu el cu Hagiul.

Domnia-sa adică Hagiul sĕ încercă maĭ întâiŭ a auḑi părerea advocatuluĭ, fără de a 'şĭ trăda pe deplin secretul sĕŭ, dar Moise Capiŭ înţelegênd intenţiunea clientuluĭ sĕŭ şi fiind un om făr' de răbdare lungă i ḑise:

— Séŭ îm spunĭ tótă pricina curat şi verde dela începutul începutuluĭ, séŭ apoĭ fi bun şi lasă mĕ să-mĭ veḑĭ de alte treburi.

— Să-ţĭ spun, — oftă Hagiul din adâncul inimeĭ séle, — să-ţĭ spun. Uţa în adevĕr a pretins tot-déuna, că Victoria ar fi copila nóstră. Ce i drept, nu i pĕcat, nicĭ eŭ n'am avut nicĭ odată proba contrariuluĭ şi prin urmare m'am şi purtat faţa cu fata Uţeĭ ca un bun părinte, astfel încât toţĭ ómeniĭ care a fost în atingere maĭ de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

aprópe cu casa mea, şi maĭ cu séma aceia, cari aŭ asistat la botezul Victorieĭ, săvêrşit aicĭ la mine, toţĭ ḑic, ar putea mărturisi, că eŭ în nenumĕrate rêndurĭ am vorbit de acea copilă ca de însăşĭ fiica mea. Atât o iubesc încât prea de multe orĭ m'am gândit a i da dreptul eĭ, a o recunósce drept fiica mea, dar acésta ar fi o călcare culpabilă a drepturilor de familiă, a instituţiunelor bisericeĭ creştinescĭ, ar fi o mare ruşine pentru mine; atât de mare încât nicĭ odată nu aş fi în stare pentru a suporta greutăţile eĭ; mĭ ar mânca ḑilele. Étă dar cum am hotărît să fac. —

Aicĭ Hagiul desvoltă ideia sa cu dispositiunea testamentară, pe care o cunóscem şi noĭ în tóte amenuntele séle. Îĭ spuse luĭ Moise Capiu şi de petirea Orfănesculuĭ, de învoirea sa iniţială, apoĭ de temerile séle subite, provocate prin cetirea procesuluĭ.

Capiu ascultase zîmbind, dar cu tótă acésta păstrase o atenţiune fórte rară din partea luĭ. Când sfĕrşi Hagiul cu informaţiunea sa, atuncĭ i espuse prin următórele scurte cuvinte părerea ce avea el, ḑicênd:

— Eŭ unul nu împărtăşesc nicĭ decum temerile Domnieĭ-tale. Nu şi nicĭ decum; cu atât maĭ puţin fiind-că aicĭ este vorba de un advocat, adică de un bărbat, care cunósce legile nóstre şi care scie, că aceste legĭ nu sunt tot una cu cele italiane. Cu alte cuvinte la noĭ un copil nelegitim nu are, ca după legea din Italia, drept la succesiunea tatăluĭ sĕŭ. Domnia-ta dar poţĭ prea bine să măriţĭ pe coconiţa Victoria după colegul meŭ Orfănescu.

Cióră la cióră nu 'şĭ scóte ochiĭ, — morăi în sine Hagiul la auḑirea acesteĭ povăţuirĭ, apoĭ adause cu vocea tare, — décă tréba este de aşa, apoĭ atuncĭ în adevĕr îm pare rĕŭ, că l'am refusat pe tinĕrul coleg al Domnieĭ-tale, dar acum nu maĭ am încătrăŭ, că-cĭ ce am ḑis rĕmâne ḑis, ér refusul rĕmâne refus.

— Fórte rĕŭ pentru fericirea coconiţeĭ Victorieĭ, — observâ Capiul.

— Eŭ cred din contra că e fórte bine, fiind-că după hotărirea mea din urmă i va remânea tótă averea mea, — respunse Hagiul iritat.

— Până la acel rĕmas maĭ sunt multe, — ḑise advocatul cu un ton sarcastic; — una că Victoria nu va voi să ascepte păn' la mórtea Domnieĭ-tale, alta că chiar asceptând, să va putea întêmpla, să voiéscă maĭ bine să rĕmână sĕracă decât ca să ia pe presumptivul moscenitor al avuţiilor Domnieĭ-tale, şi în finea finelor, lucrul cel maĭ principal din tóte, după cum te sciu eŭ pe Domnia-ta, veĭ muri fără de a fi făcut testament, că-cĭ ca mulţĭ de séma Domnieĭ-tale, te temĭ şi Domnia-ta de acest act.

— Ba nu mĕ tem nicĭ decum, — strigâ Hagiul aprins, — nu mĕ tem, chiar astăḑĭ îm voĭ face testamentul. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Să-ți fiă de bine și sluga Domnieĭ-tale, — cu aceste cuvinte sĕ depărtâ advocatul.

Hagiul trimise îndată pe lelea Uța după notarul public, pentru că să întărescă testamentul pe care 'l va face până când va veni.

Uța audĕnd aceste vorbe ale Hagiuluĭ își făcu cruce. Cu tóte că era supărată pe stăpânul eĭ din pricina purtăreĭ séle față cu Orfănescu, în acest moment totuși i sĕ făcu milă de el.

Milă? dar pentru ce. Pentru că Uța împărtășea credința Bidinescenilor, carĭ ḑic că omul trebue să móră în scurtă vreme după ce și a făcut testamentul. Nu vĕ miraț̆ĭ de slăbiciunea Uțeĭ, că-cĭ chiar Hagiul credea tot astfel și în adevĕr, nu s'ar fi decis a face testamentul, decât póte în ultima óră, décă nu l'ar fi aț̆iț̆at vorbele advocatuluĭ.

Uțeĭ pe de-o parte i era milă de Hagiul, ér pe de altă parte resimț̆i o óre care mulț̆ămire, chibzuind, că facerea testamentuluĭ va fi de bună séma în folosul Victorieĭ, că-cĭ altmintrea Hagiul nu ar fi trimis togmaĭ pe ea după „notariș".

Sĕ duse dară și 'l aduse. Cu tótă pătrunderea eĭ, că testamentul va fi numaĭ spre binele lor, totuș voi să se convingă prin ea însăși. Făcu dar ce făcu și sĕ puse într'un loc de unde putu audi întréga întrevorbire a Hagiuluĭ cu notarul.

Scim că testamentul n'avea să cuprindă alt nimic decât ceia la ce sĕ ascepta Uța, ceia ce i promisese Hagiul în maĭ multe rînduri.

Uța era mulț̆ămită convingĕndu-sĕ prin însăși urechile eĭ de acest adevĕr.

Pronunț̆ând aicĭ cuvêntul de adevĕr ne-am adus aminte de întrevorbirea Uțeĭ cu cocóna Zosima, în care fusese vorba de acest testament, dar într'un mod încât noĭ pe atuncĭ luasem de invențiune tóte câte spusese jupânésa în acéstă privinț̆ă. După cum vedem însĕ acum, spusele eĭ eraŭ basate pe un sîmbure de adevĕr, pe care însĕ îl cioplese Uța cu barda interesuluĭ și făcuse din el un adevĕr lunecos.

Trebue să mărturisim că Uța să arătase în acéstă împregiurare ca o adevĕrată diplomată, că-cĭ numaĭ diplomaț̆iĭ posed puternica dibăciă de a împodobi adevĕrul cu minciunĭ, séŭ minciunele cu adevĕruri.

Dar să nu ne prea depărtăm de Hagiul, că și așa nu 'l vom maĭ vedea multă vreme. Să mergem să ne luăm ḑioa bună dela dênsul pentru întréga vecĭnicie, că-cĭ bĭetul om, muncit de frica morț̆ĭ, fu lovit de dambla chiar în séra aceia, după ce făcuse testamentul, și muri numaĭ decât.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

V.

Bĭata Uța, nu maĭ scia unde i stă capul. Las' că avea destulă trébă cu pregătirile diverse pentru înmormêntarea Hagiuluĭ, cu bocitul oficial la capĕtul cosciuguluĭ, cu pomana, cu una alta, câte tóte; apoĭ o năvălise gândurile, afurisitele de gânduri și de grijĭ negriĭ, carĭ i veniaŭ pentru viitorul eĭ și maĭ cu sémă pentru viitorul fie-si.

— Ce să fac, ce să fac, seraca de mine, — sĕ întreba ea, când i maĭ remânea puțină vreme de resuflat, după munca obositóre, — cum să dereg și cum s'o nimeresc maĭ bine..... Victoria cu nicĭ un preț nu voiesce să scie de alt mire decât de Orfănescu, ér acest tinĕr advocat nu sĕ póte însura de o cam dată făr' de zestre. Trebue să i fac zestre Victorieĭ, că-cĭ altmintrea cine scie până când va trebui să asceptăm! Ce ne vom face până atuncĭ, până când își va fi adunat Orfănescu îndestul pentru a sĕ putea însura? Ce ne vom face, sĕracele de noĭ? Din ce să trăim. Să remânem aicĭ? Nu să póte, că-cĭ moștenitorul coconuluĭ Hagiŭ, coconașul Ghiță Popîrță nu ne va îngădui în casele Domnieĭ-séle, îndată ce să va pătrunde, că Victoria să împotrivesce de a îndeplini porunca reposatuluĭ, adică îndată ce va vedea că nu 'l voiesce de bărbat. Ne va scóte din case, și cu tot dreptul, adică cu dreptul ce i dă legile și adieta reposatuluĭ. Legile le scie coconașul Popîrță séŭ décă nu le scie, i sĕ vor spune de ver un advocat, de adietă însĕ, până acum nu scie nicĭ un suflet de om, afară de notariș și de mine. Notarișul nu spune, décă nu 'l întrebĭ, ér nicĭ eŭ de o cam dată nu voĭ spune nimic de adietă, ba o voĭ pune de o cam dată bine acum, până ce nu va veni ómeniĭ dela judecată, ca să pecetluiéscă tóte.

Uța esecutâ la moment acéstă ideiă, adică sĕ duse și luâ testamentul din scrinul unde 'l păstrase reposatul, ér luându-l, îl puse bine, într'un loc unde nu aveaŭ să caute nimic ómeniĭ dela judecată.

Maĭ vĕḑu de una alta prin casă, apoĭ sĕ duse ér lângă mort, că-cĭ venise timpul „privighétuluĭ“. Preotul sosi cu dascălul împreună și cu copilul cu cădelnița, ér după ce sosi făcu slujba obicĭnuită la asemenea ocasiunĭ.

Pe când cetea preotul, Uța plănui astfel, ḑicênd în sine:

— Când va veni coconașul Ghiță îl voĭ priimi cu mare umilință și supunere, și voĭ stărui cum voĭ putea pentru ca să-l fac să créḑă, că n'a rĕmas atâta stare după reposatul, precum crede lumea. Sculele de prin case sunt destul de calicóse, prin urmare nu-mĭ va trebui o mare stăruință pentru a născoți acéstă credință în capul coconașuluĭ. Apoĭ când voĭ vedia, că a început să mĕ créḑă, voi....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În acest moment preotul sfîrși cu rostirea rugăciunelor, ér acum era de datoria Uței a da la toți asistenții, începênd dela preot, câte un pizmete și câte un păhar de vin. Să grăbi a-și îndeplini acéstă a ei datorință, decî nu mai avu timp a espune cu cuvinte restul planului ei, pe car însă îl avea cu desăvêrșire gata făcut în cap.

Chiar după priveghiat o strămuta pe fiă-sa, pe Victoria la o prietină, că-cî pe a dóua di să ascepta Ghiță Popîrță, care după condițiunele planului nu trebuia să găséscă pe fata jupănesei în casele unchiului său. Ér cât pentru midlócele de trai, scia Uța ce să facă, ar fi fost în adevěr păcat, să fi lăsat tóte pe séma lui Ghiță Popîrță, care n'avea alt drept la averea reposatului, decât acela care purcede din simpla împregiurare, că 'l născuse o soră a reposatului.

A dóua di sosi Ghiță Popîrță după asceptarea Uței, și conduse pe unchiul său până dinaintea întrărei la ultimul lăcaș pământenesc, adică până la gura mormêntului. Apoi să întórse în casele reposatului, devenite de acum înainte proprietatea lui, unde începu a compune un inventar despre tóte sculele și celelalte obiecte, care erau prin casă. Hârtiile și obiectele de valóre stătea sub paza judecătoréscă până la hotărirea moscenirei, decî nu le putu prețui coconașul Ghiță Popîrță pe aceste, și astfel să putu întêmpla dară, ca Uța să isbutéscă întru sěvêrșirea aceleî părți din planul ei, care cerea, ca moscenitorul să crédă că n'a moscenit mai nimic. Cum să nu fi crezut de vreme ce nu vedia, decât mobile străvechî, putrede și stricate, ér și acestea numai în numěrul strict necesar. Între parantese fiă spus, partea cea mai bună a mobiliarului fuse strămutată de Uța, încă până ce nu venise Popîrță, sub cuvênt, că i ar fi fost dăruit ei și fie-si de reposatul.

Aspectul total al proprietățeî moscenite nu produse asupra lui Ghiță o impresiune prea încântătóre. Casele erau dărăpănate, odăile cea mai mare parte deșerte, ér cele mobilate, jumětate góle.

Uța după ce 'l dusese pretutindenî, avênd grijă de a i presenta tóte din partea ceea mai urîtă, voi să se depărteze, să se ducă și ea din case lăsêndu-l pe Ghiță Popîrță singur acolo.

Acesta însě vězênd intențiunea Uței și nevoind să remână cu totul părăsit să rugă de ea să stea cu dênsul până ce va lua un servitor.

— Dar' mi e témă, — adause Popîrță, — că nu voi avea din ce să plătesc pe o slugă. Păcat de vremea ce am pierdut și ce voi mai pierde pe aicî. După cât věz și înțeleg abia mě voi alege cu cheltuiéla drumului, că-cî pe vechiturile aceste de case nu sciu dězu ce voi căpěta.... Lumea cu tóte acestea dice că unchiul meu ar fi fost bogat! Abia apuc să věz la judecată hârtiile reposatului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Uțeĭ i tremura inima de bucurie audênd pe Popîrță vorbind astfel și vêdêndu-l înfundat pe calea pe care voia ea să-l aibă. Vorba de ducă fusese numaĭ o prefăcătura din partea eĭ, că-cĭ nu avusese nicĭ decum intențiunea de a sĕ duce. Ea rĕmase decĭ și rĕspunse la observațiunea coconașuluĭ, cum îl numea ea, după cum urmédă:

— Nu te uita în gura lumeĭ — aicĭ oftâ Uța din adêncul inimeĭ — ce scie ea despre tainele ómenilor. Eŭ, care am trăit de cu fată în casele reposatuluĭ, Dumnedeŭ să-l erte, sciu maĭ bine de cât lumea tótă, cum și ce fel și încătrăŭ. Coconul a avut, nu e vorbă, când a avut și Domnia-luĭ o stăricică și încă bunicică, dar dela o vreme încóce, adică de ver o 15 anĭ încóce a tot luat din ea, și n'a maĭ pus nimic la loc; luând mereŭ a trebuit să dea și Domnia-luĭ de fundul lădeĭ cum ar fi dat orĭ care altul. Lada este sécă după cum poțĭ vedea din tóte, că-cĭ dĕŭ un om bogat n'ar fi trăit așa, precum sĕ vede de pe tóte că a trăit coconul nostru, reposatul, Dumnedeŭ să-l erte. Nu voiesc nicĭ decum să mĕ laud, dar în vremurile din urmă ajunsese tréba de 'l hrăném noĭ, adică eŭ și cu fiă-mea, d'aceia am și credut că ne va lăsa nóue casele aceste, cu alte vorbe, că ne va lăsa rĕmășița avereĭ séle. Ne ar fi și lăsat décă ar fi avut vreme să spună acésta cu limbă de mórte, dar vaĭ prea sĕ duse făr de veste de pe lume sĕracul cocon, dulcele meŭ stăpân.

La aceste cuvinte Uța începu să plângă amar.

Ghiță Popîrță, care nu era nicĭ decum delicat de suflet, fu iritat prin vorbele și prin jalea Uțeĭ, ér acésta vêdênd că purtarea eĭ nu produse efectul dorit asupra coconașuluĭ, să sterse pe ochĭ, și ridicându-ĭ spre Popîrță dise cu un zîmbet rece.

— Décă aș avea leac pentru nefericirea mea precum am pentru necazul Domnieĭ-tale, atuncĭ ar fi bine de mine. —

— Ce leac poțĭ să aibĭ Domnia-ta pentru necazul meŭ, — întrebâ Popîrță cu interes, că-cĭ fața Uțeĭ i îusufla încredere, nu togmaĭ în onestitatea, dar apoĭ în inteligința eĭ.

— Fórte dulce leac și lesne de făcut. Buruiana din care să stórce „doftoria“ mea, sĕ numesce: „femeiă“.

— Ce paromiă îm facĭ, jupânésă, nu o înțeleg.

— Nu, că nu vreĭ coconașule. Étă înțelesul paromieĭ mele, cum i dicĭ Domnia-ta. Însóre-te și iațĭ o zestră bună.

— Acest gând l'am avut și eŭ demult, jupânéso, dar' nu l'am putut îndeplini, fiind-că n'a vroit să mĕ ia nicĭ o fată cu zestră, sunt prea urît și prea fără dare de mână. —

— Cât despre frumsețe, să nu-ți pese, coconașule, ér cât

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

despre stare trebue să te folosescĭ de credința ómenilor. Eĭ cred acum că aĭ moștenit miĭ de miĭ, prin urmare nimic maĭ lesne decât a-ți găsi o zestră.

— Sci Domnia-ta pe ver-una, jupânésă? —

Firesce că scia vicléna de ea, nu numaĭ că scia, dar era chiar gata înțelésă cu una, adică cu.... ean ghîciți și Domnia-vóstră! Sciu că ați ghîcit de bună séma și d'aceia nu vĕ maĭ mânĭ maĭ departe cu deslegarea, — să înțelesese cu ... Todora.

Cum și când?

Cum? Veți afla îndată. Când? În séra de priveghiat, în momentul când ea, adică Uța ajunsese cu tava cu pezmeți dinaintea Todoreĭ. Adică atunci i șiopti încetinel la urechiă, să nu sĕ ducă cu tótă lumea, să remână puținel, că are să i spună ceva în taină.

Todora curiósa, — maĭ încape îndoiéla — făcu după cererea Uțeĭ și rĕmase singură cu ea.

Uța o luă pe departe. Începu să i spună de bogățiile reposatuluĭ și de fericirea moscenitoruluĭ, adică de fericirea luĭ Ghiță Popîrță, i descoperi că acel om fericit era neînsurat și că prin urmare ar putea face fericirea fiitóreĭ séle soțieĭ, și alte multe, cu un cuvênt o făcu pe bĭata Todora să rămnéscă după acel bărbat, ér după ce vĕdu Uța că isbutise la acest punct, i propuse că va vorbi acestuĭ om fericit, că va vorbi luĭ Ghiță Popîrță de Todora, ca de o soțiă fórte nimerită pentru dênsul, de vreme ce era maĭ înaintat în vêrstă, și nu s'ar fi potrivit cu ver o sburdalnică de fată.

Todora priimi acéstă ofertă, cu ochiĭ mijiți și cu obrajiĭ făcuți ca para foculuĭ, dar în fine priimi.

Drept aceia în momentul când mult pomenitul fiitor fericit întrebă pe Uța dicênd:

— Sci Domnia-ta pe ver una? — Uța începu sĕĭ laude pe Todora și grăi astfel:

— Este vĕduvă coconița Todora, vĕduvă cu șése copiĭ, dar este tare avută și are o mătușă putredă de bogată, dela care va mosceni numaĭ și singură ea. Nicĭ nu s'ar mărita, dar de grijea copiilor, adică de grijea crescereĭ copiilor, s'ar maĭ gândi și s'ar îndupleca.

— Să încercăm, — rĕspunse Popîrță.

Acest rĕspuns era dat în dóuĕ sensurĭ, adică Ghiță Popîrță dicênd astfel să gândi în sine: — în tot cazul va fi bine să încercăm despre o parte norocul, ér despre altă parte posițiunea de mire. Slujindu-mĕ norocul, învoindu-se Todora, voĭ vedea, ce voĭ face, că-cĭ nu tótă logodna este urmată și de cununie.

Uța înțelese pe Ghiță și încă pe deplin, după cum am vĕdut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din stăruințele ei pe care le făcu pentru a 'l lega cu legături mai strinse decât logodna, stăruințe, la care am asistat, chiar pe la începutul acestei istorii, un început pus, cam nepotrivit, tocmai în mijlocul întâmplărilor.

De vreme ce am apucat să croim narațiunea nóstră în ast mod, trebue acum să aplicăm tótă dibăcia nóstră, pentru ca să o scótem la sfîrșitul predestinat cu cinste și spre mulțămirea, ba chiar spre încântarea publicului cetitor.

Unii vor ascepta acum să afle despre amenunturile petirei și a logodnei. Acestora nu le putem face tocmai după plac, fiind-că n'avem vreme să descósem aicî tótă întâmplarea, dar le putem spune pe scurt, că la petire nu să petrecu alt nimic, decât că Uța, după întrevorbirea avută cu Popîrță, sě duse în grabă la Todora și i spuse multe verdi și uscate din care resulta înțelesul, că Ghița ar fi cu plăcere învoit, ca să o ia de nevastă, cu atâta plăcere învoit încât ar fi gata să vină și să se logodéscă îndată. Todora în tărbăcéla ei nicî nu avu vreme să mai spună și ea ceva, că-cî Uța sě duse în grabă și sě întórse cu Ghiță, pe care 'l îndupleca să vină numai decât dicêndu-i că Todora fu încântată de dorința lui, și că ar fi gata să sě logodéscă numai decât cu dênsul, va sě dică numai decât, fiind-că sě temea de svon, care ar fi putut să le strice tótă tréba, că-cî mătușa Todorei, cocóna Zosima de bună sémă nu s'ar fi învoit cu acéstă căsătoriă.

Étă pe scurt cum potrivise Uța tóte lucrurile după placul ei.

Cât despre logodnă par' că v'am spus deja, că fu sěvêrșită în cea mai mare taină.

Décă nu ne-ar fi de grabă să aflăm în fine, după atâta rătăcire, ce s'a mai întâmplat cu cocóna Zosima și cu Todora, pe care le lăsasem pe amêndouě în administrațiune dinaintea diamanticalelor, am face aicî puține reflecsiuni asupra firei omenescî, demonstrând, că nu posițiunea socială, nu crescerea, nu scóla cu dascalî, nicî una din aceste ba chiar nicî tóte dinpreună nu decid asupra putinței unei ființe omenescî, ci spiritul, duhul firesc, cu care ne-a înzestrat mama natură, și care s'a agerit în scóla cea mare, în care ședem tótă vremea, cât petrecem pe pământ, adică agerit în scóla vieței.

Todora și cu Ghița Popîrță eraŭ pe o tréptă mai înaltă a posițiunei sociale, eraŭ mai bine crescuți și umblați prin scolî cu dascalî! Cu tóte acestea, jupânésa Uța cea smerită, dar vicléna i făcuse pe amêndouî sě jóce cum i venia ei mai bine.

Ba chiar și Orfănescu împreună cu Victoria, care în aparința și ei eraŭ superiorî Uței, chiar și dênșiî deveniseră pentru un moment

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

uneltele eĭ. Prin ce mijloc? Prin un mijloc fórte simplu! Prin tăcere, care este un instrument atât de puternic pe cât pare de simplu. Ḑicem pare, că-cĭ în adevĕr ce este maĭ greŭ decât a tăcea la vreme.

Uța tăcuse la vreme, nu le spusese nimic despre testamentul Hagiuluĭ și nimic despre planul eĭ! Prin urmare nicĭ Victoria, nicĭ Orfănescu nu o puteaŭ contraria în sĕvêrșirea uneltilor eĭ cam — neoneste, ci stătură de o parte, în tótă vremea cât urzi Uța întêmplările de care scim. Sĕ întâlniră din când în când, asceptând cu nerăbdare deciderea sórteĭ lor după făgăduința pe care li o făcuse Uța.

VI.

Todora stătuse cât stătuse cu mătușă-sa, cu cocóna Zosima în admirațiune dinaintea sculelor de diamant, apoĭ aducêndu-și aminte de pricina care îndemnase pe mătușă-sa să vină la ea ḑise de odată:

— Negreșit trebue să scot acel înscris dela Ghiță, cu tótă că mĭ-a făcut acest present frumos, ... maĭ sci décă ceĭ 10,000 de fior. nu l'ar face să strice logodna cu mine, și să mĕ pună în pământ în urma rușineĭ celeĭ marĭ.

— Să scoțĭ dragă, — afirmâ cocóna Zosima, — numaĭ bagă de sémă să fiă bine făcut răvașul pe care 'l veĭ scóte, să nu fi cum-va înșelată prin nisce vorbe pe care le poțĭ întórce după cum voiescĭ.

— Bine ḑicĭ, mătușică, — încuviințâ Todora părerea cocóneĭ Zosimeĭ, — bine ḑicĭ. Nu mĕ voĭ bizui în acéstă privință nicĭ decum pe Ghiță, ci voĭ trimite după notar, ca să facă și să întăréscă el acel înscris. —

— Brava Todoro, veḑĭ așa, — aclama cocóna Zosima aceste vorbe ale nepóte-si — ér îndată ce va fi tréba isprăvită, să-mĭ daĭ de scire. —

— Negreșit mătușico dragă. —

— Chiar la mieḑul nopți să fiă, Todoro, să trimiți la mine. —

— Fi pe pace, mătușico, îți voĭ trimite rĕspuns de bună sémă, fiă așa, fiă altfel. —

— Bine, dragă Todoro, bine. Îți poftesc ca să-mĭ poți trimite maĭ bine așa decât altfel, și că logodna să fi fost într'un ceas bun. Să auḑim de bine. —

Cu aceste cuvinte cocóna Zosima o porni acasă la Domnia-eĭ.

Todora îndată după plecarea mătușe-si sĕ puse și scrise un bilet cătră un notar, poftindu-l pentru de séră la 8 óre la Domnia-eĭ ca să facă un înscris autentic, óre care, fără maĭ de aprópe deslușire asupra natureĭ aceluĭ înscris.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După terminare acesteĭ muncĭ destul de grele, că-cĭ o damă fiă cât de „cultă“ resimte tot-déuna o mare greutate întru esprimarea ideilor séle prin scris; după terminarea dar a acesteĭ muncĭ, Todora chĭemâ pe o servitóre şi o trimise cu acel bilet, ér pe altă servitóre o chĭemâ pentru a maĭ da un „perdaf“ prin case.

Omul sĕ simte tot-déuna maĭ bine când petrece prin locurĭ cunoscute, decât când stă într'un loc necunoscut, şi fiind-că noĭ maĭ avem să ne oprim încă destulă vreme prin aceste apartamente d'acea permiteţĭ-mĭ ca sĕ vĕ fac puţin descripţiunea lor.

Todora în timp de numaĭ 10 anĭ îşĭ mâncase după cum auḑisem chiar din gura, séŭ guriţa Domnia-eĭ, décă vĕ place maĭ bine să ḑicem aşa, îşĭ mâncase dară tótă averea, nu o păpase însĕ pe nimisurĭ, ci o întrebuinţase cu haznă după părerea eĭ. Să vedea prin case unde să dusese părticica cea maĭ bună din averea eĭ.

Maĭ întâiŭ, tóte odăile eraŭ parchetate, un lucs fórte rar prin Bidinescĭ; dar nu numaĭ că eraŭ parchetate ci eraŭ şi tapisate cu tapete de — mătase, auḑiţĭ colea de — mătase, ca pe la princĭ, ce ḑic princĭ, ca pe la — împĕraţĭ. Apoĭ tóte mobilele dela scăunel şi până la bufet, dela scuipător şi până la canapea eraŭ lucrate după modelele cele maĭ în renume din lemn de „mahon“ şi de palisandru, împodobite cu sculpturĭ de artă, fiă-care garnitură în deplin acord cu odaia respectivă, tóte fotoliurile, divanurile şi canapelele îmbrăcate cu sofele cele maĭ scumpe. Oglinḑĭ din tavan până 'n podine, draperiĭ pe la ferestriĭ şi pe la uşĭ dela Lyon, covóre de Aubisson, şi alte bogăţiĭ, frumseţurĭ şi minunĭ câte şi maĭ câte, între care şi cadre de câte 1000 fiorinĭ una. Aceste tóte representaŭ şi înlocuiaŭ baniĭ duşĭ aĭ Todoreĭ.

Acum să revenim érăşĭ la Todora, togmaĭ la timp cuviincios, că-cĭ étă-o îmbrăcată gata, împodobită de mama foculuĭ. Pusese o grămadă de diamanticale pe dênsa, adică ceea maĭ mare parte din cele pe care i le dăruise Ghiţă, ḑicem cea maĭ mare parte şi nu ḑicem tóte, fiind-că partea care i lipsea, era dusă la „muntele de pietate“, era, cu alte cuvinte, pusă „zălog“, ér cu baniĭ pe care i primise pentru pĭetrele zălogite, Todora scosese dela afurisitul de croitor o rochie de mătase, gătită de multă vreme, reţinută însĕ de croitor sub cuvênt, că contul trimis încă din ḑioa de anul-noŭ prea sĕ învechise, fără de a fi plătit.

Todora sĕ pusese în odaia cea maĭ frumósă unde stătea singură aşceptând pe mirele eĭ. Sĕ pusese pe o canapea, ér dinaintea canapeleĭ era o mescióră tinsă şi împovărată cu tóte cele trebuincióse pentru un ceaiŭ.

Muzeul-Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Pe la şépte óre sara uşa aceleĭ odăĭ sĕ deschise dând întrare mult asceptatuluĭ mire Ghiţă Popîrţă.

El întrâ ţinênd în mână un cornet plin de bombóne, pe care 'l depuse pe mescióră, apoĭ sĕ plecâ şi sărutâ mâna Todoreĭ.

Ghiţă Popîrţă cu tóte că era destul de înaintat în vêrstă, totuş îşĭ păstrase încă deplina puterea bărbătéscă, acésta este tótă lauda pe care i o putem face, că-cĭ ḑĕŭ în altă privínţă nu merită simpatiile nóstre. Întréga sa făptură era robustă, ca să nu ḑicem mojică. De stat era de miḑloc, cam gros la trup, cu mânĭ vêrtóse, cu o faţă diformă şi grosolană în tóte trăsurile, cu ochiĭ micĭ şi plópele roşie, cu un nas îmflat. Astfel era înfăţoşarea luĭ Ghiţă Popîrţă a mireluĭ Todoreĭ, de vreme ce acésta, cu tótă vĕduvia eĭ cam vechiă, părea pe lângă acest om ca o nimfă lângă un satir urît.

După ce sărutase satirul mâna nimfeĭ, acésta adică Todora i făcu semn să se pună lângă dênsa pe canapea ḑicênd cu o oftare:

— Ce târḑiŭ aĭ venit iubitul meŭ. Sciĭ că întârḑierea ta m'a băgat în gróze.

— În gróze — întrebâ satirul cu mirare, — cum aşa frumósa mea mirésa.

— Pentru că — începu Todora atacul eĭ secret, — mătuşămea Zosima a venit astăḑĭ după ce am fost la ea aicĭ la mine anume să-mĭ spună, că prin oraş s'ar fi lăţit vorba, că tu ţĭ-aĭ fi luat séma, că tu te aĭ fi logodit cu mine numaĭ pentru ..... dar o .... acum unde te vĕḑ lângă mine, acum unde îţĭ pot stringe mâna — la aceste cuvinte Todora luă mâna (acum eram să ḑic — laba) cea drépta aluĭ Popîrţă şi o strinse între degetile eĭ delicate şi albe ca zăpada — acum nu pot să-ţĭ repet, ceia ce mĭ-a ḑis mătuşă mea, că ar vorbi ómeniĭ despre tine .....

— Décă mĕ iubescĭ, — ḑise acum Popîrţa simţindu-se în adevĕr puţin cam vinovat din multe cause, pe carĭ însĕ nu le putem descoperi acum, vinovat apoĭ încă şi din pricina pe care o scim şi noĭ, ca adică acéstă logodnă o făcuse din capul loculuĭ cu titlu de încercare, şi că era decĭ gata a o strica décă şi când i va veni bine — de mĕ iubescĭ, — ḑise dar Popîrţă, care din motivele sus atinse dorea să curme acéstă parte a conversaţiuneĭ, — décă mĕ iubescĭ, lasă tu dragă pe lumea să vorbéscă, ce va voi ea, şi nu te uita în gura eĭ cea rĕutăciósă.

— Eŭ nicĭ odată, — declarâ Todora, — n'am voit să sciŭ de cele ce vorbesce lumea, dar părerea mătuşeĭ mele trebue să o respectez. —

— Acéstă părere atât de respectabilă, — intrepuse aicĭ Popîrţă cu puţină amărăciune, — potrivnică să-mĭ fiă ea óre? —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ferească Dumnedeŭ, -- sĕ grăbi Todora de a nega — nu nicĭ decum. Mătușă-mea sĕ îngrijește numaĭ prea tare de fericirea mea, atât de tare încât mĕ întrece chiar pe mine în puterea îngrijireĭ, și este plină de presimțirĭ și de ideĭ pocite. —

— Presimțirĭ de femeiă bĕtrână, — observâ satirul.

— Așa dic și eŭ, — afirmâ Todora, — și o dic nu numaĭ dinaintea ta, iubitul meŭ, dar i am spus chiar mătușe-mi în față, astfel încât lucrul a ajuns la o mică sfadă între noĭ amêndouĕ, în care sfadă vorbele mătușe-mi m'aŭ împins se fac un pas, care póte te va supĕra dragul meŭ, când veĭ audi de el. Cu atâta mĕ liniscesc încă, că maĭ am vreme pentru a derege ceea ce am greșit. —

— Care să fiă acel pas? — întrebâ Popîrță.

Todora o luase prea iute pe calea resucită. Mergênd tot așa înainte ar fi ajuns făr' de vreme la punctul delicat. Pentru a lungi vorba, nu rĕspunse la întrebarea luĭ Popîrță, ci dise:

— Nu-mĭ place să vorbesc despre lucrurĭ serióse cu gura sécă, trebue să mĭ-o îndulcesc cu ver o picătură dóuĕ de ceaĭ. Și tu, dragul meŭ, veĭ asculta cu mult maĭ bine mărturisirea pĕcatuluĭ meŭ, și veĭ fi dispus la o îndurare cu mult maĭ mare — ba dĕŭ am trebuință de ea — décă veĭ sórbe și tu împreună cu mine din bĕutura pe care am să o prepar în acest moment. —

Trebue să sciți, că Todora spusese aceste cuvinte fiind resturnată a lene pe canapea și sprijinindu-și capul, — în puterea logodneĭ, — pe o umeră a luĭ Popîrță, ér spunênd din gură, nu rĕmase in neacțiune, ci strinse linișor mâna mireluĭ eĭ, bagându-l astfel în puține dulcĭ fiorĭ. Nu sciŭ cum ar maĭ fi urmat lucrurile înainte décă nu s'ar fi sculat acum Todora pentru a îndeplini vorbele eĭ, adică pentru a prepara dóuĕ cesce de ceaĭ. Cu acéstă ocasiune sĕ atinse în maĭ multe rênđurĭ, când de mâna, când de pĕrul, când de umerile luĭ Popîrță, scuđêndu-sĕ de fiă-care dată pentru nebăgarea eĭ de sémă cu un zîmbĕt încântător ba chiar — rĕsvrătitor.

Ghiță Popîrță din om cumpĕtat și cu mințile întregĭ care fusese el, de când era pe lume, la aceste manevre combinate ale mirese-si, îșĭ eși din firea sa rece, și simți de odată o căldură la inimă, o fĭerbințélă la cap și o tărbăcélă în mințile séle; ér ceaiul pe care 'l sorbea, nu era nici decum făcut pentru potolirea foculuĭ sĕŭ, ci togmaĭ din contra, îl aprinse și maĭ tare, că-cĭ Todora avuse grije să-ĭ tórnă rom cu prisosul.

Todora luase un scaun și se puse la mescióră fața cu Popîrța. Sorbea și ea ceaiu din ceașca eĭ, avênd însĕ grije de tóte apucăturile logodniculuĭ eĭ. Încetul cu încetul sĕ convinse, că miđlócele aplicate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de dênsa produseră efectul dorit. De odată întingêndu-şĭ picerele le puse pe divan lângă Popîrtă şi le lăsâ acolo, fără de a şĭ arangia rochile, care să cam derangiase puţin, adică sĕ resfrênsese până pe la genunchĭ. După ce-şĭ luase acéstă posă tare seducătóră, începu să grăiéscă.

— Trebue să mĕ grăbesc dragul meŭ, — îngînă ea, atingênd ca din întêmplare cu vêrful unuĭ picior mâna luĭ Popîrţă, — să-ţĭ spun la ce lucru m'a îndemnat acea sfadă, ce am avut cu mătuşămea, că-cĭ décă voĭ întărdia prea mult cu vorba apoĭ nu-mĭ va maĭ rĕmânea vreme a opri rĕul bântuitor.

— Ce rĕŭ îm va putea veni dela un ânger, precum escĭ tu unul, — dise Popîrţa pe care 'l îneca valurile de sânge, ce i sĕ urca la cap, mânate fiind de furtuna provocată prin vinele séle în urma manevrelor premeditate ale logodniceĭ séle. Privirea pe care Popîrţă o aruncă la aceste vorbe asupra Todoreĭ denota gróznica ameţélă, ca să nu ḑicem beţiă, a căreĭ pradă începu a deveni el, o beţiă îndoită adică una a spirtuluĭ şi alta a amoruluĭ.

— În adevĕr, replică acum Todora mişcând piciorul eĭ — décă suntem înţeleşĭ noĭ amêndouĭ, apoĭ din afară nu ne póte veni nicĭ un rĕŭ, ér lucrul de care vine vorba nu are alt nimic de obiect, decât numaĭ şi numaĭ întărirea fericireĭ nóstre, ceia ce nu să va putea considera de rĕŭ, de cât póte din partea duşmanilor nostrĭĭ. —

— Péră toţĭ aceia, carĭ ne duşmănesc, — răcni Popîrţa. El acum avea gândurile aiurea. Să ne înţelegem bine, le avea tot la Todora, gândurile, însĕ nu la gura séŭ maĭ bine ḑis nu la vorba eĭ. Dovadă despre acésta este că el sĕ sculă acum în picere şi se plecâ spre logodnica-sa încercând a depune o sărutare pe fruntea eĭ. Ḑicem pe frunte şi nu greşim, din care puteţĭ vedea, că Popîrţa era fórte — modest.

Todora sĕ feri şi Popîrţa recădu érăşĭ pe divan fără să-şĭ fi ajuns scopul, că-cĭ aşa o voise logodnica-sa, care nu pusese în lucrare aparatul eĭ de seducţiune, pentru a cede poftelor logodniculuĭ eĭ, ci pentru a scóte dela dênsul ceia, ce scim.

Todora urmărêndu-şĭ neîncetat scopul prepus ḑise acum:

— Dar nicĭ nu voiescĭ să afli ce lucru are să ne ascepte pe noĭ amêndouĭ. —

— Ce are să ne ascepte dragă, — întrebâ Popîrţă cu vocea trĕmurîndă, cu mintea rătăcită, cu simţirile învăpăiate, şi încercând din noŭ, dar tot cu acelaşĭ resultat, adică încercând în zadar de a săruta pe Todora.

— Décă nu vreĭ să mĕ asculţĭ, în linisce, — sĕ tingui acum Todora, — apoĭ cum ţĭ voĭ spune. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Te ascult de, spune dragă spune, — ḑise Popîrṭă hotărêndu-se de a înceta de-o cam dată cu încercările séle zadarnice.

Trebue să scim că pe Todora dela o vreme încóce o apucase o nelinisce, că-cĭ vremea trecuse cu una alta şi era aprópe óra pentru care invitase pe notarul, care dar putea să pice în fiă-care clipă. Era neliniscită Todora fiind-că nu preparase încă pe Popîrṭă, séŭ cu alte cuvinte nu i pomenise încă nimic despre răvaşul în cestiune, că-cĭ cât pentru preparare Popîrṭă era cum am ḑice „dat gata“, era împresorat atât de aprópe şi cu atât succes încât trebuia să capituleze.

Pentru a delătura ver-ce obstacol Todora sĕ grăbi a da cel din urmă asalt ḑicênd:

— Să-ṭĭ spun, iubite. Mătuşă-mea între altele susṭinuse, că tu nu te veĭ putea decide să facĭ nunta înaintea de dóuĕ lunĭ, adică pănă ce nu să va sfĕrşi sorocul de jale pentru unchiul tĕŭ, Dumneḑeŭ să-l ierte. Eŭ însĕ am ḑis, că dacă te voĭ ruga eŭ, apoĭ atuncĭ veĭ fi gata a te cununa îndată după cele treĭ strigărĭ. Din vorbă 'n vorbă lucrurile ajunseră aşa departe, încât la cele din urmă mĕ legaĭ a i dovedi, că sĕ va face după spusa mea, prin un act autentic, adică făcut de notar, şi încă mĕ legaĭ a i da acéstă dovadă astăḑĭ chiar. În furia mea am şi trimis după Domnul Iorgulescu notarul şi l'am poftit aicĭ pentru opt óre séra.

La aceste cuvinte ale mirese-si, Ghiṭă Popîrṭă sĕ cam trezi din ameṭéla sa îndoită şi cine scie cum ar maĭ fi rĕmas cu facerea aceluĭ act, facere preparată de treĭ femeĭ, de Uṭa, de cocóna Zosima şi de Todora, cine scie ce ar maĭ fi eşit în urma urmelor, décă nu s'ar fi deschis uşa în acel moment şi décă nu ar fi întrat prin uşă deschisă Domnul Iorgulescu notarul însoṭit de grefierul sĕŭ.

— Veḑĭ i, — şopti Todora luĭ Popîrṭă, — cred că nu mĕ veĭ da de gol dinaintea acestor Domnĭ. Acum din glumă şi din vorbe de femeĭ, trebue să facem lucru serios, ceia ce-ṭĭ va veni cu atât maĭ lesne, fiind-că actul pe care 'l veĭ săvêrşi acum, nu te va lega maĭ mult, decum te-a legat logodna preotuluĭ. —

Popîrṭă după inima sa, ar fi dat acum o lume întrégă décă s'ar fi putut scăpa din posiṭiunea în care 'l băgase Todora, dar nu avu încătrăŭ, trebui sĕ înghiṭă nodul, trebue să-şĭ lege mânile iscălind următorul act, dresat de notar şi scris de grefierul sĕŭ cu observarea tuturor formelor, iscălindu-l împreună cu Todora.

Étă cuprinsul aceluĭ act.

1. Eŭ Ghiṭă Popîrṭă, necăsătorit, mĕ oblig prin acésta a mĕ cununa de bună voiă şi în termin de treĭ sĕptĕmânĭ socotit de astăḑĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu Dómna Todora vĕduva Niculésca, născută Petrésca, ér ascésta din urmă să légă tot asemenea.

2. Amêndóuĕ părţi sĕ oblig în cas décă ver una din ele ar refusa împlinirea acestuĭ contract în terminul defipt a plăti îndată părţeĭ nevinovate drept amendă suma de fiorinĭ dóuĕ-ḑecĭ miĭ valuta austriaca, numĕră fiorinĭ 20,000 v. a.

Drept aceia etc.

Étă-l dar pe Popîrţă căḑut şi prins în cursa pe care i o tinsese femeile, carĭ, după cum vedeţĭ îş ajunseră pe deplin scopul lor. Popîrţă simţi desavantagiul posiţiuneĭ séle şi simţind deveni puţin turbat, necăjit, mâniat, supĕrat pe tótă lumea şi încă şi pe sine însuşi pe de-asupra lumeĭ întregĭ. Femeile, ba am putea chiar ḑice protivnicile séle, nu maĭ puteaŭ de bucuriă. Tóte treĭ? De bună séma tóte treĭ! Dar din tóte treĭ, maĭ tare sĕ bucura lelea Uţa. Dar ce? aflase şi ea de subscrierea răvasuluĭ, cum şi când aflase? Curiósă întrebare! Este ca când aţĭ întreba, cum şi când află posesorul unuĭ bilet de loteriă, că a făcut cîştigul principal! Este ca când aţĭ întreba, cum şi când află sergentul, că l'a numit ofiţer! Este ca când aţĭ întreba, cum şi când află ginerile că i-a murit sócra, pe care o asigurase cu ver o câte-va miĭ la ver o asigurare viageră; şi aşa maĭ departe. Aşĭ putea să vĕ aduc încă multe şi nenumĕrate esemple, décă nu m'ar zori învălmăşélea întêmplărilor, de carĭ sunt dator a vĕ face un raport exact.

VII.

Popîrţă era mâniat, necăjit, supĕrat până chiar şi a dóua ḑi diminéţă, cu tóte că nu apucase încă să auḑă, ceia ce era menit să afle numaĭ decât din gura Uţeĭ.

Necăjit cum era Popîrţă, după ce sĕ sculă din ascernut, şi încă din ce ascernut, ca vaĭ de el, după ce sĕ sculă, sĕ spălă, sĕ pieptănă şi sĕ îmbrăcă. Astea tóte le făcu privind prin giur şi făcênd o mică comparaţiune ce i alină puţin necazul, că-cĭ i demonstră cu o evidenţă am putea ḑice pipăită, avantagiul ce 'l ascepta schimbând acéstă cocióbă cu casele lucsóse ale Todoreĭ.

V'am amintit deja odată despre calicia, care domnia în fosta casă a Hagiuluĭ, devenită acum proprietatea luĭ Popîrţă. Să vĕ maĭ facem aicĭ inventarul specificat al „catrafuselor", care serveaŭ drept garnitură în odăile acelor case? Nu credem că veţĭ simţi ver un dor mare după un atare inventariŭ, şi pentru aceia ne permitem a trece înainte şi a vĕ spune că Popîrţă, după ce-şĭ terminase toaleta, chiămă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe Uța și i ceru caféua cu lapte. Popîrță după obiceiul nemțesc diminéța nu lua decât o cafea cu lapte cu un singur corn séu „chiflă“ cum i mai ḑice.

Uța nu asceptase decât atâta, că-cï ea abia apuca să dea în vorbă cu coconașul eï, ca să-și véḑă visul cu ochiï, adică să auḑă din gura luï Popîrță că fiă-sa, că Victoria va priimi ceï ḑece miï de fiorinï stipulați în testamentul Hagiuluï, despre care vroia să-ï vorbéscă acum.

Nu cred că este de lipsă să vĕ spunem care era pricina acestuï zor al Uțeï, séu să vĕ esplicăm de ce voia, să vorbéscă togmaï acum de testament, pe care 'l tăinuse până acum. Iubiții cetitorï vor sci prea bine, că pe ver-ce mumă o dóre inima pentru fericirea fie-si, și că prin urmare ver-ce mumă va stărui să afle cu un minut maï nainte sórtea cea bună a fie-si, sciind lectoriï acésta, își vor putea prea lesne esplica zorul Uțeï; ér cât despre momentul ales, ver cine va fi înțeles, că era primul moment în care Uța putu vorbi fără temere, că-cï acum îl scia legat pe Popîrța cu act făcut de notar.

Ca să spunem lucrurile maï pe scurt vom pomeni aicï, că Uța scosese testamentul din locul unde 'l pusese bine, îl scosese cu scop ca să-l depună îndată la tribunal, dar maï nainte voia să vorbéscă cu Popîrță despre coprins, și să sĕ împace cu el cât maï îngrabă.

Întrâ dar îngrabă cu caféua în odaia coconașuluï și 'l servi cu zel.

— Bună diminéță coconașule, — ḑise Uța cu față voiósă.

— Mulțămesc, — rĕspunse coconașul Ghiță cu un ton sec.

— Veste bună coconașule, — continuâ Uța conversațiunea.

— Slăbesce-mĕ cu vestele Domnieï-tale, jupânéso, — o întrerupse Popîrță restindu-sĕ la ea.

Ce bine că l'am legat cu legăturï trainice, — sĕ gândi Uța, — veḑï 'l cât este de necăjit. Cum ne-ar maï fi scăpat din mânï! sărăcuțele de noï, décă ar fi rĕmas numaï cu cea logodnă, ne-ar fi scăpat ḑĕu, că eŭ una nu aș fi dat unuï om cu mutra și cu firea luï pe Victoria mea de nevastă, nicï pe lumea întrégă de cum pe starea Hagiuluï.

— Vestea te privesce pe Domnia-ta, — adause acum Uța cu vocea tare — și este îmbucurătóre pentru Domnia-ta. Vĕḑêndu-te atât de posomorît am creḑut ați face bine décă ți-oï spune scirea ce am aflat, dar décă nu vreï să mĕ asculți acum îți voï spune maï târḑiŭ. —

Popîrța la aceste vorbe ale jupăneseï deveni puțin curios. Maï mult pentru a-și uita și maï bine de necazul sĕŭ decât din considerațiune cătră jupânésa Uța, să decise a i da ascultare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Décă e cum ḑicĭ, spune dar' ce aĭ de spus, — cu aceste cuvinte o îndemnâ pe Uța de a i face descoperirile dorite.

— M'am întâlnit erĭ cu notarișul reposatuluĭ coconaș, Dumneḑeŭ să-l erte, — începu să înșire Uța, care era bună bucurósă că primise cuvêntul, — m'am întâlnit și mĭ-a spus, că va duce astădĭ adieta reposatuluĭ coconaș la judecată pentru ca să se dea cetire.

— Cum, ce fel, reposatul a făcut testament?

— A făcut ḑĕŭ, și încă, după spusele notarișuluĭ, un testament precum nu ne am fi asceptat nicĭ eŭ, nicĭ Domnia-ta. —

— Trebue să fiă bun acel testament, de vreme ce ḑiseĭ, că vestea Domnieĭ-tale va fi îmbucurătóră pentru mine. — Cu aceste cuvinte Popîrță își descoperi marele interes în care 'l pusese vorbele Uțeĭ.

— Bun, dar încă ce bun; — afirmâ jupânésa, — a rĕmas o grămadă de bogățiă în urma reposatuluĭ. O moșiă în Românía cu treĭ miĭ de galbenĭ venit pe an, și ca ver-o treĭ-ḑecĭ de miĭ de galbenĭ banĭ daț cu dobêndă; ér moștenitor ....

— Cine este, cine este, — întrebâ Popîrță cu mare vioiciune.

— Cine să fiă altul decât fericitul de Domnia-ta, însĕ cu o condițiune!

— Ce condițiune?

— Să iaĭ pe fiă-mea Victoria de nevastă.

La auḑirea acesteĭ sciriĭ Popîrță nu scia ce să facă. Nu scia, să riḑă séŭ să se minuneḑe séŭ să se supere. Să decise să riḑă maĭ întâiŭ și încă cu hohot.

— Ce riḑĭ coconașule? — îl întrebâ Uța cam mîhnită.

— Riḑ de povestile Domnieĭ-tale care sunt bune de crĕḑut pentru copiĭ, séŭ pentru gogomanĭ, dar nu pentru ómenĭ cu mințile întregĭ.

Acéstă observare o făcu pe Uța foc și cătran, astfel încât își eși din firea eĭ cea plină de vicleniă și ḑise cu destulă nesocotință.

— Nu sunt poveștĭ, coconașule, nicĭ decum poveștĭ, ci lucrurĭ fórte adevĕrate. Ba încă décă ar fi dreptate în lume, apoĭ atuncĭ s'ar cuveni, ca fiă-mea să fiă stăpână ér' nu Domnia-ta, că-cĭ este maĭ de aprópe înrudită cu reposatul decât Domnia-ta, care nu-ĭ eștĭ decât nepot. —

La acésta descoperire, Popîrță, care înțelesese îndată unde voia să bată Uța, se minună ba rĕmase chiar înmărmurit. Cum să nu fi rĕmas pătrunḑêndu-se de odată de adevĕrul aceleĭ condițiunĭ testamentare de care i spusese Uța, și aducêndu-și tot-de-odată aminte, că el sĕ legase în altă parte și că prin urmare nu maĭ putea îndeplini acea afurisită de condițiune, de unde urma o mare primejdiă pentru el. Rĕmase înmărmurit părêndu-i-sĕ, că aude pentru prima

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

óră, că Uța are o fată și fiind-că chiar numele pompos de Victoria i descoperia destul despre tulpina eĭ, încât dispositiunea unchiuluĭ sĕŭ nu i să maĭ părea acum nicĭ decum ridiculă, cu tóte că acea afurisită de condițiune i împunea luĭ a sĕ căsĕtori cu fiica uneĭ jupânese din casă. Étă de ce rĕmase înmărmurit și fără putere de cuvênt, dar reculegêndu-se în fine, dise cătră Uța.

— Domnia-ta aĭ o fiică de măritat, rudă de aprópe cu unchiulmeŭ, prin urmare și cu mine, și eŭ n'am sciut pănă acum nimic de ea.

— Cum să nu fi sciut?! Dar nu ți-am vorbit de ea? Să vede tréba, că Domnia-ta nu veĭ fi băgat de sémă. Ți-am vorbit ce e drept numaĭ în trécăt de ea, că-cĭ sciam, că Domnia-ta nu veĭ avea nicĭ o păsare pentru Victoria mea, cum nicĭ nu aĭ fi avut, décă n'ar fi venit testamentul reposatuluĭ, să te siléscă la acea păsare.

— Victoria, cum o numescĭ pe fiă-ta, va fi locuit aicĭ cu Domniavóstră, cum de aĭ ascuns'o dinaintea mea, — învestigâ acum Popîrță pe Uța, că-cĭ începuse a mirosi ceva coconașul nostru.

Uța înțelese prea bine greșéla ce făcuse, dându-sĕ prea curênd de gol dinaintea protivniculuĭ eĭ, dar acum numaĭ avea ce face, trebuia să se bizuie în noroc și în actul notaricesc. Cu acest gând rĕspunse la întrebarea luĭ Popîrță dicênd:

— Nu o am ascuns-o dinaintea Domnieĭ-tale ci am mutato de aicĭ după mórtea stăpânuluĭ la o mătușă a eĭ; ce era să facă sĕrmana de ea în urîciunile acestea de case. —

— Bine, — grăi acum Popîrță schimbându-și vorba, — voĭ îndeplini condițiunea din testament...

Aicĭ Uța dădu din umere și clătină din cap cam făr de voiă dar spre rĕul eĭ, că-cĭ Popîrță observă acéstă pornire nevolontară și o luă aminte, fără a sĕ opri însĕ din vorbă, dicênd înainte:

— Voĭ lua pe Victoria Domnieĭ-tale de nevastă, dar ce să va întêmpla, décă nu mĭ va sta prin putință séŭ prin voință. Trebue să fiă și despre acésta ceva în testament, că-cĭ reposatul unchiul-meŭ, nicĭ nu putea sci décă la mórtea sa voi fi căsĕtorit séŭ necăsĕtorit.

— De bună sémă că este, — rĕspunse Uța.

— Décă este, spune, ce să va întêmpla în asemenea cas. —

— Atuncĭ ar fi rĕŭ de noĭ!

— Ar fi rĕŭ de noĭ, — repetâ Popîrță, — de cine, de noĭ.

— Voiesc să dic, — adause Uța spre lămurire, — că ar fi rĕŭ de noĭ adică de fiă-mea și de mine, că-cĭ atuncĭ ne-am alege numaĭ cu dece miĭ de fiorinĭ, pe care ar trebui să-ĭ numerĭ Domnia-ta Victorieĭ. —

— Așa staŭ împrejurările nóstre, — își dise aicĭ Popîrță în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sine, care cu tot aerul séŭ de mutulan și de grosolan, era șiret si viclean, ba era, cum ḑice poporul, om al draculuĭ.

Auḑênd el ṭifra pomenită, și combinând tóte câte i spusese acum Uța despre testament și despre fiă-sa, apoĭ aducêndu-șĭ aminte de stăruinṭel Uṭeĭ de al însura, de manevrele Todoreĭ, ca să i stórcă sciutul act, i sĕ luminară ochiĭ minteĭ séle togmaĭ ca printr'un farmec. Vĕḑu, par că ar fi stat descrisă dinaintea sa, tótă conecsitatea uneltirilor ursite cu atâta dibăciă în contra sa. La acéstă vedere îl cuprinse de odată o ciudă și un arṭag nespus.

— Femeiă spurcată, — răcni el — tu escĭ acea, care prin apucăturile, prin minciunile tale maĭ legat de gard. Fiă-ta de sigur sĕ va fi dat în dragoste cu ver unul de séma eĭ, și d'aceea nu mĕ va fi vroind pe mine; ér tu vĕḑênd că cu nicĭ un preṭ nu poṭi deveni sócra mea séŭ maĭ bine ḑis, sócra avuṭiilor reposatuluĭ unchiuluĭ meŭ, m'aĭ amăgit de am creḑut în minciunile tale, am creḑut, că n'a rĕmas în urma Hagiuluĭ decât dărapănăturile acestea de case și m'aĭ adus până într'atâta încât m'am legat prin înscris notaricesc să iaŭ pe alta, numaĭ și numaĭ ca să nu pot lua pe fiă-ta și să-ĭ rĕmână acestia sumicică de fiorinĭ 10,000, — hărăsuiṭĭ eĭ de unchiul meŭ pentru asemenea cas. Escĭ meșteră, ḑĕŭ mare meșteră, dar ṭi-aĭ dat de om. Voĭ găsi și eŭ ver un ac pentru cojocul Domnieĭtale, n'aĭ grijă, voĭ găsi, — cu aceste cuvinte Popîrṭă o tuli pe ușă afară lăsând pe Uța speriată, prăpădită, fără nicĭ o putere; i sĕ tăréscă vinele, cum ḑicea ea.

Așa om, cu o minte atât de petrunḑĕtóre nu maĭ pomenise jupânésa, de când era ea în lume. Dar în cele din urmă, ce rĕŭ putea să i facă, séŭ să le facă, adică eĭ și fiă-si, că-cĭ numaĭ avea încătrăŭ coconașul Popîrṭă. Trebuia să plătéscă Victorieĭ ceĭ 10,000 de fiorinĭ, décă nu voia să-ĭ dea suma îndoită Todoreĭ, după cum sĕ legase cu carte scrisă de „notariș“.

Cu aceste chibzuelĭ Uța îșĭ maĭ potoli téma, dar ca să o stingă pe deplin nu putea, că-cĭ potrivnicul eĭ sĕ arătase prea dibaciŭ, atât de dibaciŭ încât amerinṭarea luĭ de a găsi un ac pentru cojocul eĭ nu era nicĭ decum de luat în rîs.

Cum să fi fost de rîs, de vreme ce Popîrṭă iute, iute și găsise miḑlocul prin care să se mântuiéscă de plata celor 10,000 de fiorinĭ cătră Victoria.

Miḑlocul era bun și sigur. Tot-odată era și atât de simplu încât credem, că ver-care dintre cetitoriĭ nostri l'ar fi putut găsi, și fără ajutorul nostru. Să nu credeṭĭ însĕ cum-va că prin acéstă afirmaṭiune am fi vroit să ḑicem, că cetitoriĭ nostri ar fi nisce ómenĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu mintea slabă. Nu, nicĭ decum, ferésc̆ă-ne Domnul de asemenea „ḑicaniă“ că-cĭ prin ea ne-am ocări pre noĭ însine maĭ nainte de toţi ceilalţĭ. Să trecem dar pe d'asupra acestuĭ incident, cum ar ḑice diplomaţiĭ, şi să spunem că Popîrţă, pentru a sĕ scăpa de plata acelor 10,000 de fiorinĭ, sĕ hotărî, să declare dinaintea unor martorĭ aduşĭ anume, că voiesce să ia de nevastă pe Victoriă, că-cĭ atât era de convins, că fata nu va voi nicĭ decum, şi că prin nevoinţa eĭ va fi scutit de ver-ce datoriă séŭ obligament cătră ea, încât nu sĕ temu câtuş de puţin de acest pas.

Ér istoria cu Todora séŭ maĭ bine ḑis cestiunea Todorana nu o putu tranşa atât de lesne. Nu i maĭ eşea nicĭ un moment din cap. Acum după ce sĕ scia om cu stare frumósă, nu i maĭ venia nicĭ decum să 'şĭ dea restul vieţeĭ séle în voia uneĭ vĕduve cu patru fete şi douĭ feciorĭ. — Apoĭ să mai gândia că în ver-ce cas, maĭ cu sémă însĕ cu privire la Victoria ar fi bine să se scape de îndatorirea sa cătră Todora.

Victoria, — îş ḑicea el, — învĕţată fiind de mumă-sa, s'ar putea preface că să învoiesce cu propunerea mea, şi ar putea ḑice că mĕ ia de bărbat. Ba ce preface, póte că la vederea mea, i va veni cu tot adênsul poftă să se mărite cu mine şi cu miile mele, maĭ sciĭ! (Observaţĭ, iubiţilor lectorĭ, că chiar şi un Popîrţă tot să maĭ încrede în atracţiunea înfăţoşăreĭ séle, ér observând acésta, nu vĕ maĭ miraţĭ de slăbiciunele femeilor, carĭ cred tóte, că bărbaţiĭ nu sunt în stare de a le resista).

Maĭ sciĭ, — ḑise Popîrţă, — ér atuncĭ ar fi rĕŭ pentru mine, că-cĭ atuncĭ aşĭ risica, să plătesc Todoreĭ 20,000 — trebue dar, să mĕ desfac cu ver-ce preţ de ea.

Însĕ cum să se scape, cum să rupă lanţul?

Tecstul actuluĭ, care 'l lega, era prea lămurit, nu coprindea nicĭ un „doar“ nicĭ un póte; aşa i să părea cel puţin luĭ Popîrţă, care părăsind pe Uţa, şi eşind din casă pe uliţă, făcuse reflecsiunele, ce v'am înşirat aicĭ, şi ajunsese acum de scosese din posunar o hârtiă coprinḑênd copia de pe afurisitul act, o copiă pe care i o dase, după cererea sa, grefierul notaruluĭ.

Popîrţă ţinênd acéstă copiă în mână sĕ trudea să-ĭ tîlcuéscă fiă-care cuvênt, după tóte înţelesurile putincióse.

În zadar cetise însĕ tóte cuvintele unul câte unul, apoĭ luând ér frasă de frasă, şi în fine coprinsul întreg, în zadar ḑicem, că-cĭ resultatul studiuluĭ sĕŭ nu sĕ putu schimba nicĭ decum. El rĕmase tot unul şi acelaşĭ, séŭ maĭ bine ḑis rĕmase: unul séŭ altul; adică unul: să ia pe Todora de soţiă, séŭ altul: să-ĭ numere fior. 20,000.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

În fine obosêndu-sĕ de atâta trudă deşértă, sĕ hotărâ, a maĭ întreba şi pe alt cine-va de părerea sa, a întreba pe un om deprins cu tîlcuirea înscrisurilor, cu alte cuvinte sĕ decise a sĕ duce la un advocat.

Pe când Uţa, pentru ca să nu dea de ver-o belea prin întârdierea eĭ, grăbea să ducă testamentul la tribunal, pe atuncĭ Popîrţă întreba prin oraş de cel maĭ renumit advocat, şi i sĕ spuse din tóte părţile ca advocat maĭ priceput ca Moise Capiu nu sĕ află în tot Bidinescĭ, ba nicĭ chiar în tótă ţéra Ungurului şi a Némţuluĭ.

Să hotărâ dar să se ducă la Moise Capiu.

Întrebările séle după cel maĭ bun advocat nu rĕmaseră însĕ nebăgate în sémă, şi prin urmare nicĭ întrarea sa la Capiu nu fu trecută cu vederea de Bidinescenĭ.

Uţa află de acéstă întêmplare la întórcerea eĭ dela Tribunal, şi să opri în aproprierea caselor advocatuluĭ Moise Capiu, ca să pîndéscă eşirea luĭ Popîrţă.

Cocóna Zosima, care după cum scim, să interesa de tóte, află şi ea, de pasul luĭ Popîrţă şi trimise după Todora să vină la ea, pentru ca să se sfătuiéscă cu dênsa asupra pricineĭ, care-l va fi îndemnat pe Popîrţă a face acest pas alărmător.

Aflase întregiĭ Bidinescĭ, şi întregiĭ Bidinescĭ se puseseră la pîndă.

Între ceĭ curioşĭ era şi primul giuvaergiu al Bidinescilor Tomiţa. Vom vedea maĭ târdiŭ din care pricină.

VIII.

Am avut deja onórea de a vorbi despre advocatul Moise Capiu, ba chiar de a 'l vedia funcţionând când cu ocasiunea nedumereireĭ Hagiuluĭ, adică când îl chĭemase Hagiul ca să-l întrebe de pricina sa cu Victoria şi cu logodnicul eĭ, o pricină de altmintrea fórte uşură, dar încurcată în creeriĭ Hagiuluĭ prin procesul Lambertini.

Cu aceea ocasiune vĕ spusesem, că vom avea prilegiŭ pentru a ne împrĭetini maĭ de aprópe cu acest bărbat renumit şi talentat.

Étă pomenitul prilegiŭ pus la îndemâna nóstră, să ne profităm decĭ de el şi să întrăm şi noĭ în cancelaria Domnieĭ-séle, dar nu totodată cu Ghiţă Popîrţă ci cu ver o câte-va momente înaintea luĭ, ca până la venirea luĭ, să avem vreme să facem maĭ de aprópe cunoscinţa luĭ Moise Capiu.

Étă-ne faţă 'n faţă cu el

Moise Capiu are o vêrstă ca de ver o 50 de anĭ, este mic de stat şi bărbos, adică cu mustăţĭ spîrliţĭ şi cu barba stufósă, nepĭeptă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nată, căruntă, lungă și murdară. Ochiĭ i sunt roșiĭ și slăbiți de multă cetire prin cărți cu litere micĭ și prin odăiĭ cu aerul plin de fum. Atât iĭ sunt ochiĭ de slabĭ încât, făr de ochelarĭ, maĭ că nu póte vedia nimic.

Holteiu fiind și trăind pentru interesul sciinței séle, nu avea timp să se îngrijéscă de trebuințele trupuluĭ sĕŭ, maĭ cu sémă cât în privința învestmêntăreĭ. D'aicĭ resulta că îmbrăcămintea sa era din cele maĭ neîngrijite, ba am putea chiar ḑice, că era din cele maĭ murdare.

În cancelariă la el domina o desordine complectă, o desordine în care numaĭ el singur era în stare să se orienteze și să lucreze fără de a și pĭerde răbdarea.

Alte ființe cu firea omenéscă nu puteaŭ nicĭ decum săvârși asemenea minunĭ, și d'aceia Moise Capiu, pe fiă-care moment, era silit să-și schimbe pe scriitoriĭ sĕĭ, séŭ maĭ bine ḑis era silit a căuta alțĭ scriitorĭ în locul acelora, care 'l părăseaŭ. Câte-odată sĕ întêmpla de rĕmânea multă vreme fără nicĭ un ajutor în cancelariă. La asemenea ocasiunĭ, Capiu de trébă multă, numaĭ scia unde i stă capul.

Și de astă-dată să afla togmaĭ în o atare epocă.

Ghiță Popîrță întrând la dênsul îl găsi decĭ singur. Era la o masă ocupat cu redactarea uneĭ óre-care piese și tare cufundat în lucrarea sa, că-cĭ cu tot sgomotul ce făcu Popîrță, deschiḑênd ușa și înaintând spre el, Capiu nicĭ nu sĕ mișcă pe scaunul sĕŭ, ba nicĭ nu ridică ochiĭ sĕĭ de pe hârtia pe care arunca cu condeiul sĕŭ șiruri dese de litere diforme.

V'am spus că Moise Capiu era togmaĭ fără scriitor, adică era în o epocă în care nu scia unde i stă capul. Una la mână, acum trebue să vĕ maĭ spunem că era și tare „distras“ de fire. Étă un cuvênt modern adică, furat din vocabularul frances, cu tóte că îm promisesem să mĕ feresc de asemenea furtișag, dar în acest cas n'am avut încătrăŭ, a trebuit să mĕ împrumut dela Francezĭ, că-cĭ în limba nóstră cea vechiă nu să găsesce nicĭ un cuvênt, care sĕ ḑică apriat aceea ce ḑice acésta espresiune luată dela Francezĭ. Să vede tréba, că însușĭ lucrul esprimat prin acel cuvênt ne-a venit cu moda dela alțiĭ, de vreme ce moșilor, strămoșilor nostri le a lipsit până și cuvêntul pentru acel lucru. „Ululuit“, „pĭerdut în gânduri“ aceste cuvinte nu însémnă togmaĭ ceia ce va să ḑică cuvêntul distras, dar vine cam pe acolo, și nu ne maĭ batem capul cu definițiunĭ fiind-că ni să va esplica maĭ bine prin esemplul ce ni'l va da numaĭ decât advocatul Moise Capiu, care era distras în tótă puterea cuvêntuluĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ghiță Popîrță la întrarea sa în cancelaria advocatului nu scia nimic despre distracțiunea lui.

El, adică Popîrță, fu tare impresionat de importanța lucrăreĭ cu care era ocupat Moise în acel moment, de vreme ce aceea importanța nu i permise a sĕ uita la dênsul.

Popîrță tușĭ una cu sgomot.

La acest vuet Moise Capiu ridică ochiĭ spre Popîrță și dise:

— Așa dară susțiĭ cu tot-adênsul, că în momentul când aĭ dat cu sĕcurea de aĭ omorît pe Stan nu te-a putut vedia nimenĭ? —

Popîrță la acéstă interpelațiune, credu că are de a face cu un nebun, însĕ era tare înșelat. Moise Capiu nu era nicĭ decum nebun ci era numaĭ distras, după cum am apucat de a vĕ spune, ér în distracțiunea sa luase pe Ghiță Popîrță de un client al sĕu, de un ucigaș pe care avea să-l apere de spânzurătóre. Moise Capiu în distracțiunea sa sĕ credea încă tot în chilia temnițeĭ în care avuse o întrevorbire cu pomenitul ucigaș.

Ghiță Popîrță necunoscênd nicĭ cusurul advocatuluĭ, nicĭ clientela sa, rĕmase uimit.

Moise Capiu în procsimul moment uitase și de întrerupere și de întrebare și voĭ să-și continueze lucrarea.

Pentru a vorbi luĭ Popîrță, advocatul lăsase din gură țigara din care fuma, ér din mână condeiul cu care scria, și le pusese pe amêndóuĕ adică atât țigara cât și condeiul pe amêndóuĕ le pusese dar dinaintea sa pe masă.

Acum, érășĭ în distracțiunea sa, în loc de a înmuia condeiul în călimar și a pune țigara în gură, înmuiâ țigara în călimar, o greșală pe care nu o observâ nicĭ decum, dar urmând deandósele înainte, adică voind să fumeze și punênd spre acest sfĕrșit condeiul și încă cu vêrful în gură, atuncĭ sĕ trezi puțin și începu să scuipe cernéla cu care îșĭ umpluse tótă gura.

Acéstă ululuéla fu favoribilă luĭ Ghiță Popîrță, care, cu tótă nedumerirea sa trebui să rîdă cu hohot când vĕdu strania greșélă, ce făcuse advocatul în distracțiunea sa. Dicem că ululuéla fu favorabilă luĭ Ghiță Popîrță, că-cĭ Moise Capiu scuipând prin odaiă să ciocni de Ghiță, în urma căreĭ ciocnirĭ îl și băgă de sémă, ér băgându-l de sémă îșĭ ceru de ertare atât pentru ciocnire cât și pentru neatențiunea sa și îl întrébă de natura pricineĭ, care 'l adusese în cancelaria sa.

Popîrță se grăbi a i lămuri pricina pe care o scim, întrebându-l décă nu i ar putea recomanda ver un midloc de scăpare din legăturile în carĭ 'l pusese acel act făcut cu Todora dinaintea notaruluĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Moise Capiu în tótă vremea cât vorbi Popîrţă îl ascultă în deplină tăcere, jucându-se cu mustăţile séle pe care le băgase în gură, şi pe care le sugea acum din resputerĭ. Icĭ p'aci era să le aprindă cu un chibrit, crezând în adînca sa ululuélă, că suge la o ţigară stinsă, că-cĭ mustăţile séle fusese în destulă atingere cu fum de tutun, pentru a prinde gustul uneĭ ţigărĭ.

Popîrţă la vederea acesteĭ nóueĭ distracţiunĭ a advocatuluĭ începu să dispere, dar cu nedrept că-cĭ Moise Capiu îl ascultase cu atenţiune, şi după ce îşĭ isprăvise Popîrţă vorba şi îl ferise pe Capiu de aşĭ aprinde mustaţa, acest din urmă începu să rîdă, zicênd:

— Décă în tóte zilele aşĭ avea să desleg probleme tot atât de uşóre, precum este cea care mĭ o punĭ Domnia-ta, apoĭ atuncĭ m'aş lăpăda de advocaţiă, lăsând pe fiul fratelui meŭ cel maĭ mic, pe cel de zece anĭ, să-şĭ bată capul cu asemenea cestiunĭ, fără nicĭ o témă că 'ş îl va sparge ver odată cu tótă frăgezimea sa. —

— Ce comediă va fi şi acéstă — îşĭ zise Popîrţă în sine — seriositate să fiă, batjocură să fiă séŭ ululuélă? El vorbesce de uşurinţă, pe când eŭ nu sciu în ce chip să es cu faţa cinstită, din acéstă încurcătură, maĭ amară decât.....

Popîrţă nu avu rĕgaz pentru a 'şĭ sfĕrşi comparaţiunea sa, că-cĭ vorbele luĭ Moise Capiu i prefăcură tóte meditaţiunele în o bucuriă nebună.

— § 45 din codul civil, — aceste fură vorbele advocatuluĭ — étă-l cum sună — la aceste cuvinte Capiu întinse mâna şi scóse dintr'o grămadă de acte, hârtiĭ şi cărţi un volum gros, pe care 'l deschise cetind din el dispositiunea următóră.

„O promisiune de căsĕtoriă, séŭ o promisiune prealabilă de a sĕ lua în căsĕtoriă, fiă dată séŭ primiă sub ver ce condiţiunĭ, nu constituă nicĭ o consecinţă de drept, nicĭ pentru încheierea căsĕtorieĭ, nicĭ pentru prestarea care s'ar fi stipulat pentru casul de revocare.“

— Cu alte cuvinte, — adause Moise, — contractul pe care l'aĭ făcut Domnia-ta cu cocóna Todora este nul dinaintea legeĭ pe baza acestuĭ § 45. Prin urmare, liber escĭ Domnule de a te însura în altă parte, fără ca să plătescĭ nicĭ un ban nimenuĭ, prin urmare nicĭ cocóneĭ Todoreĭ, cu tot înscrisul făcut de notar.

Aicĭ şi lectoriĭ vor fi de un gând cu Popîrţă, care simţi, că o deslegare maĭ complectă nu ar fi putut ascepta nicĭ măcar în vis de cum în realitate; ér împărtăşind acest gând cu Popîrţă vor înţelege nemărginita sa bucuriă.

Capiu după ce dede acéstă esplicare îmbucurătóre luĭ Popîrţă sĕ întórse érăşĭ spre masa sa şi crezând in distracţiunea sa, că a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dat cetire ver unuĭ act scris próspăt de mâna sa, vroi să pună nisip pe acel înscris, dar din nebăgare de sémă luâ în loc de ciripelnic, călimarul cu cernélă şi turnă tot cuprinsul sĕŭ pe volumul ce-l avea în mână. Acest volum neputênd sórbe tótă cernéla, lăsâ sĕ curgă prisosul pe pantaloniĭ luĭ Capiu, care sĕ împlură astfel cu cernélă. Capiu deveni furios la viderea petelor negriĭ pe pantaloniĭ sĕĭ, ér acéstă furiă sĕ traduse prin aruncătura codiceluĭ civil în facia luĭ Popîrţă, care sĕ împlu şi el pe obraz făcêndu-se ca un „harap“.

Capiu la vederea feţeĭ înegrite a clientuluĭ sĕŭ, sĕ puse sĕ rîdă din tótă inima cerêndu-şĭ ertare de purtarea sa confusă şi ajutorându-l ca să se spele.

Popîrţă după resultatul fericit ce avu întrevorbirea sa cu advocatul nu luâ în nume de rĕŭ purtarea sa, şi după ce sĕ curăţise de urmele, carĭ i întipărise codul civil în faţa sa, sĕ duse pe uşă afară lăsând pe Capiu în rîsul care 'l apucase.

Scim că pe stradă Popîrţă era pîndit de o mulţime de ómenĭ între carĭ sĕ afla şi Uţa, pe care o zări şi el şi cătră care alerga în grabă, strigând în gura mare.

— Aţĭ sfeclit-o cu răvaşul vostru, că-cĭ acel răvas, de şi făcut de notar, nu are nicĭ o putere dinaintea legeĭ după cum mĭ-a spus acum advocatul Moise Capiu. Prin urmare nicĭ nu mĕ voĭ căsĕtori cu Todora, ci voĭ lua pe Victoria Domnieĭ-tale. Aţĭ auḑit ómenĭ bunĭ, — ḑise adresându-se decĭ şi cătră giuvaergiul Tomiţă, că-cĭ şi el era de faţă în aceea glótă — aţĭ auḑit ómenĭ bunĭ — ḑise dar Popîrţă cătră norod, — că eŭ sunt gata a lua de nevastă pe pretinsa nepótă a jupâneseĭ Uţa care însĕ este în adevĕr fiica acesteĭ jupânese, şi pórtă numele Victoria.

La acéstă declaraţiune făcută anume în public de şiretul Popîrţă, pentru ca la cas de lipsă, să aibă martorĭ pentru afirmatiunea sa, că el a fost gata a sĕ căsĕtori cu Victoria, la acéstă declaraţiune cu totul neasceptată prin Bidinescĭ, sĕ ridică un murmur de mirare împregiur care merse crescênd din stradă 'n stradă şi împlu într'o clipă tot oraşul de vestea întêmplărilor neasceptate.

Uţa recunoscênd ţinta spre care căuta cu atâta adresa potrivnicul eĭ, o ţintă, care nu era alta decât ruina eĭ séŭ maĭ bine ḑis a fie-si, deveni galbină de ciudă, şi nu fu în stare a ḑice nicĭ măcar „cîrc“, dar chiar décă ar fi fost în stare a da ver un rĕspuns, Popîrţă în acest moment nu l'ar fi putut auḑi, că-cĭ îl înhăţase Tomiţa giuvaergiul, şi i vorbea şoptindu-ĭ la urechĭ, pentru ca să nu-l auḑă alţiĭ, dar i vorbea cu mare foc şi cu strașnică stăruinţă, după tótă aparinţă de ver un lucru însĕmnat şi neplăcut pentru giuvaergiŭ, ne-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

isbutind însĕ, érăşĭ după aparinţă, pe lângă Popîrţă cu vorbele şi cu stăruinţele séle, că-cĭ de odată sĕ depărtâ luându-o de-a fuga în direcţiunea unde şedea Todora.

Popîrţa vĕdêndu-se scăpat de Tomiţa giuvaergiul, sĕ întórse spre Uţa şi i dise cu ironie:

— Nu mĕ îndoiesc câtuş de puţin, că Victoria nu va sci să preţuiéscă cinstea ce i-o fac. Te rog dară, du-te şi spune-ĭ dorinţa mea şi adumĭ apoĭ rĕspunsul eĭ.

Cu aceste cuvinte el sĕ despărţi din miḑlocul curioşilor, lăsând pe Uţa încremenită, şi împresorată de câte femeĭ tóte, întrecêndu-se care de care să-ĭ urască într'un ceas bun.

Vĕḑêndu însĕ femeile, că Uţa în loc să se arete voiósă şi fericită, devenise posomorîtă şi mută, începură să strige, că bucuria cea mare i ar fi luat minţile, şi făcură atâta gălăgiă încât Uţa, pentru a scăpa de acéstă litfă o lua de grabă spre casele unde şedea fiă-sa.

— Étă-o, că a luat câmpiĭ, — urla piaţa după ea — sĕrmana femeiă, vaĭ de ea şi de capul eĭ .... Ce va maĭ eşi din acésta?... Drăguţul de coconaş, cât este de bun, are o inimă ca pâinea cea móle! ....

Prin aceste şi alte strigăte să traducea în acest moment opiniunea publică, care după cum vedeţĭ, era indusă în mare eróre prin purtarea şi vorbele prefăcute ale unuĭ şiret, precum să întêmplă adese-orĭ nu numaĭ prin Bidinescĭ dar şi prin alte părţĭ ale lumeĭ, şi nu numaĭ în cestiunĭ private precum era cea de faţă, dar şi în cestiunĭ de mórte şi viéţă, de pace şi rĕsboiŭ, în cestiunĭ de salutea publică şi altele asemenea.

Dar să lăsăm astea, să lăsăm şi piaţa în framêntarea în care o adusese scena pe care ne-am încercat a v'o representa aicĭ, şi să vedem, ce efect produsese acéstă nóuă vîlvă asupra acelor persóne din naraţiunea nóstră, carĭ eraŭ atinse maĭ de aprópe prin hotărirea manifestată de Popîrţă.

Să ne ocupăm maĭ întâiŭ de Todora, care aflase numaĭ decât dela o prĭetină a eĭ, ce trecuse togmaĭ în acel moment în faţa aceluĭ loc, unde striga Popîrţă în gura mare, că cu tot răvaşul făcut dinaintea unuĭ notar, nu va lua pe Todora de nevastă, fiind-că acel răvaş era nul dinaintea legeĭ, aflase ḑicem dela acéstă prĭetină cele petrecută, că-cĭ ḑisa prĭetină venise iute de i spuse tóte.

Todora aflând despre acéstă scire înspaimêntătóre togmaĭ când venise, să o chĭeme la cocóna Zosima o luase iute la Domnia-eĭ împinsă ca din îmbold intern ca sĕ caute acolo un scut în contra furtuneĭ, ce sĕ ridicase d'asupra capuluĭ eĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Todora venise dar la mătușă-sa, la cocóna Zosimea, care ședea pe canapea ploată ca vaĭ de ea, adică ploată moralicesce, că-cĭ audise și ea de strania purtare alui Popîrță, audise după cum sĕ esprimase Domnia-eĭ, de acéstă ocară și sĕ supĕrase de mama foculuĭ nu numaĭ pe Ghiță Popîrță, dar și pe lelea Uța, rădăcina rĕuluĭ după pătrunderea Domnia-eĭ, ba sĕ supărase încă și pe bĭata Todora, că-cĭ purtarea eĭ în acéstă împregiurare va fi fost „tónță și nepricepută“ îșĭ dicea Domnia-eĭ.

— Bine-ți este — cu aceste cuvinte întêmpina cocóna Zosima pe nepótă-sa Todora, — bine-ți este, décă tu femeiă cóptă și cu copiĭ te-aĭ luat după gura uneĭ jupânese. Poftim acum rușinea și ocara. Nu sciŭ cum de aĭ maĭ îndrăznit de te-aĭ arĕtat pe uliță. —

— Mătușică dragă, — sĕ rugâ Todora plângênd cu lacrimĭ, — eŭ am venit să găsesc puțină mângăiere pe lângă Domnia-ta, ér Domnia-ta în loc să mĕ mângăĭ, mĕ întêmpinĭ cu înfruntărĭ. —

Cocóna Zosima la aceste cuvinte ale nepóte-si și la vederia lăcrimelor ce i roșia ochiĭ eĭ, să îndouișĭ și dise:

— Trebue să-mĭ vĕrs necazul draga mea, dar cu acésta nu-ți voiesc nicĭ un rĕŭ. Tacĭ și nu maĭ plânge, că-cĭ va trece și acéstă vîlvă. Sciĭ tu vorba nóstră care dice că: treĭ dile ține târgul, apoĭ ér să sparge. —

— Mie nu-mĭ este de vîlvă, nu-mĭ pasă de vorbele ómenilor — observâ Todora stergêndu-șĭ lacrimile din ochĭ — cĭ mĭ este de sórtea mea, care acum a devenit fórte tristă. Cu logodna, cu una alta am chĭeltuit atât de mult, încât abia mĭ va ajunge prețul diamanticalelor, pe care mi le-a dăruit Popîrță, pentru a plăti datoriile ce am făcut; ér după ce voĭ vinde și diamanticalele, apoĭ ce sĕ va alege seraca de mine. —

Aicĭ cocóna Zosima simțind atentatul pornit în contra pungulițeĭ Domnia-eĭ, deveni érăși supĕrată și dise:

— Capul face, capul trage draga mea. Tu nu m'aĭ întrebat, eŭ nu-ți am rĕspuns și fiind-că nu-ți am rĕspuns, nicĭ nu mĕ simt datóre de a lua asupra-mĭ rĕspunderea pentru faptele tale.

— Mătușică dragă, — observâ acum Todora cam aprinsă și dênsa de vorbele umilitóre ale cocóneĭ Zosima — nu dic că așĭ refusa să primesc ajutorul pe care Domnia-ta aĭ bine-voi să ne daĭ, un asemenea refus nicĭ nu mĭ-ar fi permis, de vreme ce am să port grije pentru copiĭ meĭ. Eŭ dar așĭ primi ajutorul ver de unde ar veni, cu atât maĭ bucuros dară din mâna Domnieĭ-tale. Cu tóte acestea să nu credĭ însĕ mătușică dragă că eŭ am venit acum la Domnia-ta pentru ca să-ți cer mila .....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Aicĭ Todora sĕ opri puţinel pentru ca în timpul tăcereĭ séle vorbele spuse să lucreze asupra sufletuluĭ mătuşe-si, şi să prepare astfel terenul pentru lovitura, pe care voia să aducă dênsa acum în aşa numita „filotomiă“ a cocóneĭ bĕtrâne, o lovitură dela care Todora ascepta un efect salutar.

— N'am venit să-ţĭ cer alt nimic decât un sfat, — urmâ Todora după o mică pausă — ba nicĭ chiar acésta nu voĭ să-ţĭ cer fiind-că sfatul de care am trebuinţă, mĭ l'am dat eŭ însăşĭ, ci am venit numaĭ să te înscliinţez de hotărîrea mea, pentru ca să nu audĭ dela alţiĭ, şi să te superĭ apoĭ érăşĭ pe mine.

Todora aicĭ érăşĭ tăcu puţin pentru a aţiţa curiositatea bĕtrâneĭ. Acéstă intenţiune a eĭ premeditată i să şi împlini, că-cĭ cocóna Zosima în intervalul de tăcere o întrebâ pe Todora:

— Ce hotărire aĭ luat, spune dar, décă aĭ venit anume pentru acésta la mine. —

— Să nu te superĭ însĕ, — adause Todora pentru a maĭ lungi vorba.

— Spuĭ orĭ ba, — strigâ cocóna Zosima, care ca cocónă bogată ce era nu prea scia să-şĭ înfrîne răbdarea. —

— Étă că-ţĭ spun dragă tuşică, nu te supĕra, — sĕ grăbi Todora a domoli arţagul cocóneĭ. — Îndată cum am audit despre mîrşăvia luĭ Popîrţă nu am avut alt gând decât unicul, că acum nu maĭ am din ce trăi. În urma acestuĭ gând destul de amar, m'am hotărit a vinde tóte sculele şi maĭ cu sémă pe acelea pe care mi le-aŭ dăruit Popîrţă, a-mĭ plăti tóte datoriele, apoĭ a-mĭ cumpĕra o maşină de cusut şi a lucră ....

— Pentru streinĭ, - o întrerupse aicĭ cocóna Zosima, care la aceste vorbe ale Todoreĭ, sărise de pe canapea, par că ar fi fost muşcată de un şarpe.

— Voĭ lucra numaĭ pentru Domnia-ta tuşico, — rĕspunse Todora cu un zîmbet ascuns, — numaĭ pentru Domnia-ta, décă te veĭ lega să-mĭ daĭ tot-déuna atât de lucru pentru ca să-mĭ pot hrani casa.

— Nu, nicĭ odată şi nicĭ decum, — protestâ cocóna Zosima învinsă de puterea trufieĭ, învinsă Domnia-eĭ, în a căreĭ suflet nu avea nicĭ o încăpere simţul de milosteniă, — nu sĕ póte, ca tu, nepóta Zosimeĭ, să te înjosescĭ până întru atâta, ca să muncescĭ pe banĭ. Maĭ bine mĕ leg să-ţĭ daŭ de tóte ce-ţĭ va trebui pentru hrana vieţeĭ vóstre.

Todora sĕ grăbi de a săruta mâna mătuşe-si. Sĕ grăbi din dóuĕ cause. Una pentru a-ĭ esprima recunoscinţa sa, alta însĕ pentru a-şĭ ascunde aerul triumfător, pe care nu şi-l putu suprima, vĕdênd că isteţia eĭ avu succesul asceptat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Todora după acéstă isbîndă repurtată asupra avariţieĭ mătuşe-si, era ca şi consolată de mîrşava purtare a mireluĭ sĕŭ Popîrţă. Ba décă ar fi avut acum regaz pentru a-şĭ analisa simţurile eĭ, maĭ că ar fi găsit, că acum poseda o maĭ mare porţiune de încredere şi de linisce în sînul eĭ, decât chiar atuncĭ după ce isbutise de a stórce dela Popîrţă iscălitura luĭ pe sciutul act.

Nu avu însĕ repausul necesar pentru a sĕ da la asemenea meditaţiunĭ, că-cĭ în acel moment să audi un vuet strașnic pe afară, şi de odată să deschise cu repedĭciune uşa odăi în care şedea, ér prin uşa sĕ aruncă un noŭ personagiŭ togmaĭ în midlocul odăeĭ. Dicem sĕ aruncă, că-cĭ noul sosit, care nu era altul decât giuvaergiul Tomiţa, nu întrase ca tótă lumea linişor şi cu cuviinţă, ci sărise între cocóne, cu o falcă 'n cer şi cu alta 'n pămînt, venind, cum am dice mâncând pămîntul togmaĭ aşa par' că ar fi fost gonit de cine-va, séŭ par' că ar fi alergat el după cine-va.

Cocóna Zosima nu fu în stare nicĭ măcar să-şĭ togméscă gura a mânie, decum să-l întêmpine pe noul picat, cu un sfânt de perdaf, care i s'ar fi cuvenit pentru neomenia luĭ; nu putu să facă nicĭ una nicĭ alta, că-cĭ Tomiţă începu să răcnéscă ca un taor, care şĭ vede în fine favorita sa.

Étă-o, am găsit-o pe coconiţa. Dar' şi mĕ speriasem, că va fi fugit! —

— Săriţĭ, ajutor! — strigară amêndóuĕ cocóne ca din gura şarpeluĭ; credêndu că Tomiţa înebunise şi făcêndu-li sĕ gróză de el.

— Nu strigaţĭ aşa — dise acum Tomiţa, care după ce resuflase puţin îş venise în fire — nu strigaţĭ dragelor cocóne, că-cĭ nu vĕ fac nicĭ un rĕŭ, ş' apoĭ şi aşa nu vĕ aude nimenĭ, că-cĭ servitórele sunt acum la fôntână, unde şi petrec cu soldaţiĭ! —

— Nu escĭ nebun, nu escĭ de legat, — sbierâ acum cocóna Zosima.

— Nicĭ decum prea cinstită cocónă, — rĕspunse Tomiţa cam supĕrat.

— Apoĭ décă nu escĭ nebun, — adause cocóna Zosima, — cum de mi te aruncĭ în odaiă par' că te ar goni cu cânĭ, şi ne răcnescĭ în urechĭ, de ni aĭ luat audul.

— Erta-ţĭ-mĕ prea cinstită cocónă, décă n'am păstrat deplina cuviinţă dinaintea Domniilor-vóstre, — replicâ Tomiţa, — însĕ aflaţĭ, că frica de pagubă, mĕ cam scosese, cum am dice, din ţiţînĭ. Dar acum după ce am vĕdut pe coconiţa Todora, şi maĭ cu sémă aflându-o în adevĕr aicĭ la Domnia-vóstră, în togmaĭ după cum mi sĕ spusese de servitórele Domnia-eĭ, acasă la Domnia-eĭ, de unde vin acum de-a dreptul, — acum dic sunt pe deplin liniştit. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce fel de minuni ne spune acest om? — cu aceste cuvinte cocóna Zosima sĕ întórse spre nepótă-sa, asceptând din gura eĭ o esplicase óre-care despre purtarea şi vorbele în adevĕr destul de stranie ale giuvaergiuluĭ.

— Maĭ sciŭ şi eŭ, ce va fi apucat pe Kir Tomiţa, — rĕspunse Todora, care nu sĕ putu feri de un simţ neplăcut la vorbele din urmă ale giuvaergiuluĭ.

— Pe mine dragă coconiţă nu m'a apucat nimic, — declară Tomiţa, — nimic şi nimen! Cel puţin aşa creḑ eŭ, adică că nu mĕ va fi apucat încă nimen, de vreme ce nu veĭ fi prăpădit încă giuvaericalele mele? —

— Giuvaericalele Domnieĭ-tale, — întrebară de odată amêndóuĕ cocóne, că-cĭ amêndóuĕ sĕ gândiseră, şi cu tótă dreptatca, la acele giuvaericale, pe care Ghiţă Popîrţă le dăruise Todoreĭ, şi prin urmare nicĭ una dintre ele nu putea înţelege cu ce cuvênt îndrăsnise Tomiţa să numéscă pe acele giuvaericale ale luĭ, de vreme ce eraŭ ale Todoreĭ, bune dăruite eĭ de Popîrţă. Étă dar pentru ce întrebaseră amêndóuĕ, ca din o singură gură: Giuvaericalele Domnieĭ-tale? —

— Ale mele de bună-séma — rĕspunse Todoriţa, — aŭ póte susţine cine-va că nu ar fi ale mele, de vreme ce nu mi s'aŭ plătit încă de nimenĭ, ba de vreme ce, după cum mĭ-a observat Domnul Ghiţă Popîrţă cu multă dreptate, nicĭ nu mi s'a cumpĕrat încă, că-cĭ ele aŭ fost trimise de mine la Dómna Todora, după provocaţiunea aceluĭ Domn, pentru ca să-şĭ alégă din ele. Eŭ însĕ nicĭ pănă 'n acest moment nu sciŭ, ce şĭ-a ales Dómna Todora. —

— Să-ţĭ spun dar acum, — replică Todora — mĭ-am ales tot?

— Décă ţĭ-aĭ ales tot — observâ giuvaergiul, — apoĭ fă bine şi plătesce-mĕ.

— Să te plătesc eŭ? — vociferâ Todora.

— Să te plătéscă ea, — sĕ resti cocóna Zosima cătră Tomiţa — cum îndrăznescĭ să facĭ acéstă cerere cătră nepóta mea, care nu ţĭ-a cerut acele scule şi nicĭ nu ţi-le va plăti. Du-te şi cereţĭ baniĭ dela acela, care le-a luat din prăvălia Domnieĭ-tale.

— De câte-orĭ să vĕ spun, — ripostă Tomiţa, — că Domnul Ghiţă nu voiesce să scie nimic de acest tîrg? —

— Trébă Domnieĭ-tale, — interiectă Todora.

— A mea ḑĕŭ, — afirmâ Tomiţa, — şi încă aşa de bine a mea, încât mĕ voĭ duce la moment acasă la Domnia-ta, însĕ nu singur, ci cu un om dela judecată, pentru ca să-mĭ iaŭ înapoĭ sculele mele, pe care le aĭ oprit la Domnia-ta fără nicĭ un drept. —

Todora din furiósă ce fusese la auḑirea acesteĭ nóueĭ mîrşăviĭ,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care i venia tot dela fostul eĭ logodnic, acum la amerinţarea giuvaergiuluĭ deveni speriată aducêndu-şĭ aminte, că o parte din acele scule le pusese zălog, şi că negăsindu-se la ea, va da de ver o potcă urîtă.

În spaima eĭ nu sciu ce să maĭ rĕspundă luĭ Popîrţă.

Cocóna Zosima sĕ „plictisi“ tare de acésta „daraverĕ“ „anóstă“. Îĭ venia „istericale“. Cu tóte acestea, vĕdêndu pe nepótă-sa de odată mută, nu se putu răbda, să lase cuvêntul din urmă uneĭ fețe de bărbat şi dise cătră Tomița.

— Ce? să te ducĭ la nepótă-mea acasă, şi să-ĭ facĭ necinstea, de care spuĭ. Du-te maĭ bine la Popîrţă şi vorbesce-ĭ cu binele, cu rĕul, cum veĭ sci Domnia-ta, şi veḑĭ deți scóte baniĭ dela el. —

— Am fost cocónă dragă, — rĕspunse Tomița, care sĕ maĭ înmuiase puțin la vorba maĭ domólă a Zosimeĭ — am fost şi am cerut baniĭ meĭ, el însĕ m'a rîs, şi mĭ-a ḑis că el n'a cumpĕrat nimic dela mine, că el mĕ rugase numaĭ să trimit la Dómna Todora din giuvaerele mele cele maĭ scumpe şi maĭ frumóse, pentru ca să-şĭ alégă Domnia-eĭ din ele după placul Domnia-eĭ. Mĭ-a maĭ ḑis, că el nicĭ odată nu mĭ ar fi pomenit, precum că ar fi el cumpĕrătorul acelor giuevaere. În adevĕr, aşa a şi fost, şi fiind-că nu 'l pot apuca în nicĭ un chip pe Domnul Popîrţă, trebuesce, să apuc pe Dómna nepóta Domnieĭ-tale. Nu creḑ că veți voi să furați pe un bĭet creştin. --

La aceste din urmă cuvinte ale luĭ Tomița o apucă pe cocóna Zosima un arţag atât de mare, încât înaintând cu un pas spre Tomița, i strigă:

— Afară mojicule! Trimite-ne contul, şi vom vedea, ce va fi cu cale. Rĕspuns eŭ pentru ceia ce-ți sĕ cuvine Domnieĭ-tale. —

Tomița ca om înțelept nu ḑise la aceste cuvinte alt nimic decât: „Sărut mânile“ şi avu grije de a să căra, pentru ca nu cum-va, cocóna Zosima luându-şĭ séma, să-şĭ întórcă cuvêntul.

Todora ducea acum o fricĕ mare, ca nu cum-va să ceară mătuşă-sa să véḑă sculele, pe care nu le-ar fi putut arĕta, din causa care o scim, adică fiind-că, cea maĭ mare parte din ele eraŭ puse zălog.

Cocóna Zosima era togmaĭ să facă acéstă cerere primejdióză pentru nepótă-sa, când fu din noŭ întreruptă, însĕ nu de Tomița, care sĕ dusese, ci de lelea Uța, care fusese pe la fiă-sa, plânsese cât plânsese cu ea, şi care venia acum, pentru ca să sĕ informeze, să se maĭ orienteze, să se sfătuiéscă, să véḑă décă nu maĭ este ver o puțintică nădejde de scăpare.

După cum scim nicĭ lelea Uța nu era togmaĭ bine vĕḑută de cocóna Zosima şi prin urmare nu ne va prinde nicĭ o mirare aflând că la întrarea eĭ fu întêmpinată cu prea puțină bună-voința, din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

partea cocóneĭ Zosime, care după cum ne aducem aminte o numise pe lelea Uța „rădăcina rĕuluĭ“.

Jupânésa era însĕ prea împovorată de grijĭ și nu căuta la vorbele cu care fu primită la întrarea eĭ, ci întrerupse esclamațiunele cocóneĭ cu următórea apostrofare.

— Spuneți-mĭ dragelor coconițe, cum a fost cu putință ca să faceți un înscris atât de rĕŭ, încât coconașul Popîrță să fiă 'n stare să-și rîdă de el. —

Acéstă întrebare atât de simplă nu sĭ-o făcuse până acum nicĭ una din cele dóuĕ cocóne, atât fusese de tărbăcite prin monstruositățile a căreĭ victimă eraŭ să fiă ele.

— Bine dice jupânésa, — observâ prin urmare cocóna Zosima, uitând de-o cam dată de tóte celelalte și ocupându-se acum esclusiv cu acéstă întrebare. — Să vede tréba că nu m'aĭ ascultat, séŭ nu aĭ făcut după cum dișeĭ, adică înscrisul ți l'a făcut Popîrță, ér nu un notar, după cum era vorba să se facă. —

— Ba notar l'a făcut, — rĕspunse Todora — și nicĭ nu este nicĭ o greșélă în înscris, dar după cum mi s'a spus, un atare înscris după legĭ n'are nicĭ o putere, că-cĭ făgăduințe de căsĕtoriă, să dice, că nu sĕ prind și nicĭ făgăduințele de despăgubire pentru neîmplinirea căsĕtorieĭ. —

— Așa să fiă óre? — întrebâ cocóna Zosima?

— Așa să dice, că i-ar fi dis luĭ Popîrță vestitul advocat Moise Capiu, — rĕspunse Todora.

— Nu-mĭ vine să creḑ, — observâ lelea Uța, — ceea ce scie Domnul Capiu, trebue că scie și Domnul notariș, prin urmare tot așa v'ar fi spus și Domnia-luĭ și nu s'ar fi apucat să facă o carte fără putere de legământ. Décă răvașul este făcut în adevĕr de Domnul „notariș“, apoĭ atuncĭ eŭ una nu-mĭ pĭerd nădejdea, după vorba ceia: aĭ carte, aĭ parte. —

— Fiă-ți gura de aur lele Uțo, — i dori Todora

— Tot nu e atât de anostâ precum mi sĕ părea mie — îș mărturisi în sine cocóna Zosima.

— Bine că sciŭ acum apriat cum stă tréba, — dise acum lelea Uța — mĕ voĭ sfătui și eŭ cu un advocat. N'aveți grije coconițelor, décă este ver un midloc de scăpare, apoĭ ni-l va arĕta prĭetinul meŭ.

Todora aducêndu-și acum aminte de pricina eĭ particulară, adică de pricina cu giuvaerele, să gândi, că ar fi bine să se sfătuiéscă și ea cu un advocat, d'aceia întrebâ pe lelea Uța de numele prĭetinuluĭ eĭ, care i numi după cum sĕ va fi asceptat de bună-sémă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fiă-care dintre lectoriĭ nostri, décă în decursul diferitelor întêmplăriĭ nu vor fi uitat cu totul de el, pe advocatul Orfănescu, logodnicul Victorieĭ.

IX.

De mult timp nu maĭ avurăm prilegiŭ, pentru ca să vorbim, séŭ maĭ bine ḑis, pentru ca să maĭ vedem de Victoria şi de ginerile eĭ, de advocatul Orfănescu.

De vorbit tot am maĭ vorbit, maĭ cu sémă de Victoria, icĭ colea în trécăt. Aşa vĕ spuserăm, că Victoria sĕ mutase dela mumă-sa, din casele Hagiuluĭ, ducêndu-sĕ la o prietină a leleĭ Uţă, vĕ maĭ spuserăm, că plânsese împreună cu mumă-sa. Pentru-ce însĕ? Adică nu întrebăm pentru ce vĕ spuserăm acésta ci pentru ce plânsese Victoria.

Vedeţĭ despre acéstă împrejurare avem de lipsă a vĕ vorbi maĭ pe larg.

Victoria de când sĕ mutase din casele Hagiuluĭ trăĭa într'o fericire desăvêrşită.

Trăĭa într'o fericire desăvêrşită şi totuşĭ plângea! Cum sĕ potrivesce aceste dóuĕ lucruriĭ? Aŭ vĕrsa ea lacrimĭ de fericire?

Nicĭ de cum! Acele lacrimĭ eraŭ prea amare.

Étă esplicarea acestuĭ fenomen.

Victoria era fericită până la un timp. Era fericită în tot timpul cât priimi pe iubitul eĭ Orfănescu, şi cât putu să se întreţine cu el în tainice şoptiriĭ cu vorba şi cu simţul despre viitorul lor, pe care şi 'l închipuia cu cele maĭ încântătóre culoriĭ, cu tóte că murise Hagiul şi nu i lăsase nimic, cu tóte că prin urmare imaginile eĭ de fericire nu eraŭ susţinute decât de încrederea eĭ în hărnicia luĭ Orfănescu.

Că-cĭ ea nu scia nimic de testamentul Hagiuluĭ şi prin urmare nu putea să sprijine planurile eĭ pe dispoziţiunele atât de elastice din acel testament.

Décă ar fi avut sciinţă de acele dispoziţiunĭ, de buna-séma s'ar fi simţit neliniscită, că-cĭ nimic nu muncesce pe omul maĭ rĕŭ decât simţul de îndouiélă.

Uţa păstrase secretul nu numaĭ faţă cu Victoria dar şi faţă cu Orfănescu. Tăcuse nu numaĭ despre testament, ci, să înţelege, şi despre apucăturile eĭ, pe care le întrebuinţase pentru a lega pe Popîrţă.

În tot decursul timpuluĭ cât ţinu acéstă tăcere, Victoria gustând dulcéţa unuĭ amor încuviinţat de mumă-sa, dar împiedecat de o cam

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dată de împregiurări esterne, Victoria legănată de dulcĭ speranţe, carĭ i presentaŭ încântătórea perspectivă a raiuluĭ pe pământ, Victoria ḑicem era fericită cât ţinu tăcerea Uţeĭ, care tăcere însĕ luâ de odată şi făr de veste un sfĕrşit neasceptat.

Scim că Uţa merse în grabă la fiă-sa, atuncĭ când Popîrţă, eşind dela advocatul Capiu, care i spusese, că actul făcut cu Todora nu avea nicĭ o valóre, strigase în gura mare în miḑlocul pieţeĭ, că va lua pe Victoria de nevastă, atât scim; ér ceia ce ne putem închipui este, că Uţa în mîhnirea eĭ i spuse Victoriĭ tóte, dar tóte şi că Victoria aflând de atâta urgiă, care i bântuia norocul, începu să verse şiróie de lacrime amare.

— N'avem ce face, — ḑise Uţa cătră fiă-sa cu vocea tremurândă de emoţiune — trebue să te supuĭ adieteĭ reposatuluĭ, décă nu voiescĭ să rĕmânem pe drumurĭ ca vaĭ de noĭ! —

Victoria prea auḑise multe, astfel încât nu pricepuse amĕnuntul ci numaĭ atât, că pĭerduse miḑlócele pentru grabnica realisare a visurilor eĭ de aur, înţelesese că să amînase acéstă realisare, care era cu mult maĭ aprópe, precum ar fi îndrăznit să créḑă ea până acum, atât întrevĕḑuse sĕrmana fată, însĕ nicĭ un moment, până acum, nu sĕ temuse, că acéstă realisare va fi ameninţată în esecutarea eĭ.

Ultimele cuvinte ale mume-si i arătară însĕ prăpastia, cătră care era împinsă de destin. Spaima ce resimţi la acéstă pătrundere i seca de odată lacrimile.

— Ce vorbescĭ mamă dragă, — întrebâ ea acum, căutând cu ochiĭ speriaţi în faţa Uţeĭ, — eŭ să mĕ mărit după coconaşul Popîrţă.

Acéstă întrebare făcută după atâtea esplicărĭ i sĕ păru Uţeĭ atât de straniă încât pentru un moment creḑu că fiă-sa şĭ-ar fi pĭerdut minţile.

Ḑicem pentru un moment, că-cĭ îndată îşĭ recunoscu greşéla, vĕḑu, că Victoria ameţită de scirile asupritóre pe care i le comunicase, nu putu să pătrunză decât parte din ele.

— Aşa a vroit coconul Hagiŭ, — i rĕspunse decĭ, hotărîtă a lua esplicările érăşĭ dela început.

— Nu-ţĭ spusesem până acum nimic, fiind-că nu vroiam să te bag şi pe tine în chinurile nelinischeĭ. Nu, că-cĭ sĕraca de mine, credeam că tóte sĕ vor petrece după cum creḑusem că le voĭ potrivi eŭ; dar vaĭ, tréba s'a întors pe dos, şi décă nu te veĭ învoi să te cununĭ cu coconaşul Popîrţă, apoĭ atuncĭ ḑĕŭ nu sciŭ, cum ne va maĭ fi traiul.

Aicĭ lelea Uţa sĕ apucâ de i spuse din noŭ tóte împregiurările.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Îĭ descoperĭ, că ea în adevĕr era fiica reposatuluĭ Hagiŭ. Iĭ arĕtâ că acesta până la sfĕrşitul sĕŭ stătuse la îndoiélă în ce mod să statornicéscă fericirea eĭ. Îĭ spuse, cum şi ce fel hotărise cu testamentul, cum venise intru aceia Orfănescu şi cum prin buna sa purtare decisese în fine pe Hagiul, ca să-ĭ dea ceĭ 10,000 de fior. de zestre, şi cum maĭ apoĭ îndemnat prin afurisitul de proces Lambertini rĕspinse cererea luĭ Orfănescu şi făcu testamentul sciut, după care şi muri.

Îĭ spuse şi descrise uneltirile eĭ făcute pentru a lega pe Popîrţă în altă parte şi i repetâ sfĕrşitul nefericit ce avu tótă ostenéla eĭ.

Victoria odată cu capul nu vroia sĕ scie nimic de Popîrţă, sĕ puse érăşĭ pe plânsete şi îndueşi şi pe lelea Uţa până întru atâta încât sĕ hotărî de a părăsi ideia funestă, venită eĭ numaĭ în estremitatea nevoinţeĭ, ideia de a-şĭ da pe fiă-sa după Popîrţă.

Cum părăsi acéstă ideiă sĕ puse lelea Uţa pe chibzuielĭ, în ce mod ar maĭ fi cu putinţă, pentru a scăpa aceea sumă, destinată fie-si de Hagiul, din ghiarele luĭ Popîrţă.

În urma acesteĭ chibzuelĭ o vĕdurăm érăşĭ la muncă, o întîlnirăm la cocóna Zosima şi auḑirăm ce vorbise acolo şi cum maĭ prinse puţin la inimă, aflând că actul cel cu pricină era făcut de un notar.

Victoria cu tóte că îndueşise pe mumă-sa până întru atâta încât părăsise gândul de a o mărita după Popîrţă, totuş nu-şĭ putu redobêndi liniscea şi fericirea de maĭ nainte, că-cĭ o coprinsese chinul nedumerireĭ.

Sĕ temea bĭata copilă, că Orfănescu sĕ va scîrbi de dênsa, când va auḑi de pata cu care nascerea eĭ era mânjită, sĕ maĭ temea încă că o va dispreţui atât pe ea cât şi pe mumă-sa pentru pasurile pe care le făcuse acésta în interesul eĭ, cu atât maĭ vêrtos fiind-că aceste pasurĭ avură un sfĕrşit atât de prost.

Ascepta cu nerăbdare momentul în care să vorbéscă cu mirele eĭ despre aceste lucrurĭ.

Orfănescu, ca tinĕr înamorat, sĕ profita de libertatea ce i să dase, şi vinea pe fiă-care ḑi să véḑă pe iubita sa.

El veni decĭ şi în séra aceleĭ ḑile memorabile în care să întêmplaseră evenimente estraordinare despre care v'am vorbit, veni adică şi în séra în care era atât de asceptat.

Inima Victorieĭ să sbătea cu o violenţă durerósă la vederea iubituluĭ eĭ, care astăḑĭ părea dispus tare bine, că-cĭ faţa i ridea de o mulţămire adâncă.

Orfănescu atât era de preocupat de simţirile séle, încât nicĭ nu observâ strania dispositiune a Victorieĭ.

— Bună séra dragă, bună séra. Astăḑĭ musa mĭ-a fost favorabilă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— esclamă Orfănescu, care ca toți ómenii mai superiori, avea și el o predilecțiune, dar o predilecțiune cam desconsiderată de restul omenirei, că-ci era predilecțiunea poesiei. Cu tótă desconsiderațiunea în care devenise acéstă artă divină printre Bidinescenï, carï nu maï țineaŭ decât la poesiï în limbï streine, séŭ cel mult la lira cântărețuluï „ginteï latine", Orfănescu totuși resimțea o mare satisfacțiune sufletéscă, când i eșea după plac ver o poesiă.

Vĕdênd însĕ că pe lângă ómenii de rênd, cum numea el pe concetățenii seï, poesiile séle nu aveaŭ nicï o trecere, dela o vreme încóce, nicï nu sĕ maï încerca a le cere opiniunea lor, ci sĕ mulțămea cu lauda, care curgea cu profusiune de pe buzele Victorieï séle.

Setos și în astă séră de acéstă dulce recompusă pentru musa sa, credu că va face Victorieï și de astă-dată aceiași plăcere, pe care i o făcea și de altă-dată prin cetirea próspetelor séle versurï, scóse decï o cólă de hârtiă și sĕ puse a declama următórea poesiă:

Amar.

Când viscolul mĕ ia la góná,
Când toți din giur m'aŭ părăsit,
Când a noroculuï icóná
Cu negru vĕl s'a invélit.

Atuncï mĕ plec, staŭ în tăcere,
Rémân cu totul amuțit,
Și nicï că caut mângâiere,
Și nu arăt că-am suferit.

Când însĕ sórtea-mï vrea de bine,
Când toți din giur mĕ pizmuesc,
Când tóte după plac îm vine:
Atuncï mĕ plâng și mĕ bocesc.

Vaï, mamă, mamă tu n'aï parte,
Ca sá mĕ veḑï cinstit, slăvit,
Că-cï nemilósa, cruda mórte
De lângă mine te-a răpit.

La sfĕrșitul acesteï poesiï, Orfănescu priivind spre Victoria, observă în ochiï eï o adîncă tristeță. El o atribui însĕ efectuluï ce produse poesia sa asupra sufletuluï eï. Măgulit de acest strălucit succes al talentuluï sĕŭ poetic, declamă încă următórele versurï intitulate:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Ḑi de Maiŭ.

Norii deşĭ se risipiră
Ceaţa rece a perit,
Sórele cu strălucire
Văĭ şi munţi a 'mpodobit!

Stâncele sunt daurite,
Arborii sunt plinĭ de florĭ,
Pajistele-sŭ primenite
Şi fĕcăiĭ plinĭ de dor.

Ah, e vremea mugurilor,
Prima ḑi din dulce Maiŭ,
E prilegiul dragostelor
E chiar pământescul raĭ!

Fericire, încântare,
Nu sciŭ, nu cum să maĭ ḑic,
Decĭ rĕmân în admirare
Şi nu ḑic nimic, nimic.

Victoria şi după auḑirea acestor rime de amor rĕmase tot atât de tristă ca şi maĭ nainte. Orfănescu observând acésta îşĭ ḑise în sine, că după auḑirea ultimeĭ séle poesiĭ, lucrate după un poet german, va trebui să i suriḑă fața iubiteĭ séle, decĭ sĕ grăbi a declama şi versurile aceste întitulate.

Veselia.

Nu, veselia nu-ĭ pierdută
Ver unde staĭ trebe s'o veḑĭ,
Şi fiă-ţĭ sórtea cât de crudă
În fericire aĭ să creḑi.

Ah, cât e de frumos pământul,
Şi demn pe el ca să petrecĭ!
Déŭ, până te va lua mormêntul
Prin lume vesel tot să mergĭ.

Însĕ vĕḑênd că nicĭ acum nu i sĕ înserină fruntea o întrebâ cu îngrijire.

— Ce aĭ draga mea, de escĭ atât de tristă.

— Ah iubitule, ah dragă Alecsandre, — rĕspunse Victoria îmbrațeşându-l, cu ochiĭ plinĭ de lacrime, — cum să-ţĭ spun, şi cu ce să încep.

— Pentru Dumneḑeŭ ce s'a întêmplat, — esclamă Alesandru atât de tulburat de aceste cuvinte ale Victorieĭ, încât nu maĭ avu grije de cóla cu poesiĭ, că-cĭ o lăsâ se cadă jos pe podinĭ.

— Fericirea nóstră este amenințată!

— Din ce parte?

— Din partea unuĭ mort, din partea reposatuluĭ Hagiŭ, din partea ..... tatăluĭ meŭ, că-cĭ află ceia ce nu-ţĭ pot ascunde .... Hagiul mĭ-a fost tată!

— Am sciut draga mea!

— Tu aĭ sciut şi eŭ nu am aflat decât astăḑĭ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Am sciut că-ci mumă-ta s'a simțit datóre de a mi sĕ mărturisi, încă pe atunci, pe când nu te petisem formal. —

— Slavă Domnului, — esclamă Victoria plină de bucuriă, — acum nu mĕ mai tem de nimic. —

— Dar de ce te-ai temut până acum? —

— M'am temut mai cu sémă de disprețul teŭ. — Orfănescu ca om de o cultură mai înaltă nu putea învinulpa pe nevinovatul fruct al pĕcatului părintesc. Nascerea nelegitimă a Victorieĭ după părerea sa nu trebuia să influințeze în nicĭ o privință asupra posițiuneĭ eĭ sociale, cu tóte acestea totuși nu i plăcea să atingă în conversațiune acéstă — plagă durerósa, trebue să dicem, — nu i plăcea să vorbéscă de nascerea Victorieĭ.

El căuta dar a întórce vorba spre alte lucruri séŭ cel puțin a abate pe Victoria de pe calea reflecsiunelor pe care apucase. În ecsecutarea acesteĭ stăruințe dise decĭ.

— Cum de aĭ aflat togmaĭ astădĭ despre aceste lucruri, și cine ți-a spus? —

— Mĭ-a spus mama! —

— Din care prilegiŭ? —

Victoria era togmaĭ gata de a espune iubituluĭ eĭ șirul întâmplărilor, așa precum îl cunóscem și noĭ, când étă că sosi lelea Uța, care venia dela cocóna Zosima, căutând anume pe Orfănescu.

Uța i luă fie-si cuvêntul din gură și i espuse ea tótă situațiunea.

— Nu este așa, că am dreptate? — adause ea in fine. — O carte făcută de notariș, nu póte fi o hârtiă mânjită, ci trebue să-și aibă óre care preț, astfel încât tot va trebui să-și țină în cele din urmă coconașul Ghiță făgăduința sa și să ia pe coconița Todora de nevastă.

— În adevĕr, — observă Orfănescu, — trebue să recunosc că aĭ tótă dreptatea, prin urmare trebue să dic și eŭ că Domnia-ta, că un notar nu póte face lucru de nimic! Dar apoĭ întorcêndu-mĕ érăși, vĕd că și colegul meŭ Moise Capiu nu este greșit, că-ci este în adevĕr un paragraf și anume cel al 45-lea din codul nostru civil, care sună togmaĭ cum spunea coconașul Popîrță.

— Așa sunteți Domnia-vóstră cu toți Domnilor procatorĭ, — dise acum Uța cu amărăciune, — dinaintea Domniilor-vóstre toți aŭ dreptate, întórceți lucrurile după cum vreți și în sfĕrșit le aședați tot-déuna astfel, încât nu rĕmâne asuprit decât cel cu dreptatea! —

— Mamă dragă ce staĭ de vorbescĭ, — cu aceste cuvinte sĕ încercă Victoria a domoli necazul Uțeĭ.

— Las' să spună, — dise Orfănescu zîmbind, — că-ci dĕŭ nu spune togmaĭ rĕŭ. Am avut și eŭ în pracsa mea, cu tóte că este

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cam scurtă, destule casuri, unde cel cu dreptatea a rămas asuprit şi a eşit pe de-a supra viclénul; dar nu din pricina judecătorilor, nici din greşéla legilor séu apoi din rĕutatea advocaţilor, cum i place lumei să dică în asemenea casuri, nu, ci din nepriceperea părţilor, care sĕ încurc în judecăţi din necunoscinţa legilor, şi fiind apoi încurcaţi, greŭ i mai descurcĕ fără pagubă, la care, ce i drept, contribuesce şi tagma nóstră a advocaţilor câte puţin. —

— Să nu batem câmpii, Domnule Alecsandre, — adause Uţa. — Voiesc să dic, să nu părăsim pricina nóstră ..... Dicĕ, că nicĕ Domniei-tale nu-ţi vine să crezi, că un înscris făcut de notariş să fiă rĕŭ şi fără preţ. Ca să ne dumerim pe deplin, cred că ar fi mai bine să întrebăm pe Domnul notariş, ce a făcut şi cum a făcut şi décă în adevĕr a greşit séŭ nu.

— Bine dicĕ mamă, — afirmă Orfănescu, — îl voi întreba eŭ, décă la facerea aceluĭ act nu şi-a adus aminte de §-ul 45 din codul nostru civil, séŭ décă va fi avut alt-ceva în vedere .... dar staţi puţin, mĭ-a venit o ideiă. —

— Ce ideiă?

În loc de a rĕspunde Orfănescu făcu şi el o întrebare, dicênd:

— De unde este Domnul Ghiţă Popîrţă?

— Din Galaţi.

— Născut acolo?

— Născut acolo! — rĕspunse Uţa.

— Dar părinţiĭ! —

— Tată-sĕŭ a fost moldovén, ér mumă-sa Bidinescénă, sora reposatuluĭ coconaş. —

— Atuncĭ numaĭ avem pentru ce să întrebăm pe notarul, că-cĭ acum sciŭ şi fără d'aceia, ce să fac.

Nicĭ Uţa dar nicĭ Victoria nu putură înţelege unde voia să bată Orfănescu cu aceste cuvinte.

— Ce sciĭ să facĭ, dragă, — întrebâ prin urmare Victoria.

— Bine este, rĕŭ este pentru noĭ ceia ce sciĭ Domnia-ta, — complectâ Uţa întrebarea fie-si.

— Maĭ încape întrebare, — rĕspunse Orfănescu, — este bine pentru noĭ, adică Domnul Popîrţă după ideia mea este legat prin acel act. —

— Spune-ne şi nóuă ideia ta, — sĕ rugâ Victoria.

— Dumereşte-ne şi pe noĭ, — adause Uţa.

— Tréba este cam încurcată, este cum am dice cestiune de drept séŭ cum diceţi Domnia-vóstră pricina de procator, — cu tóte astea mĕ voĭ încerca să vĕ lămuresc pre cât îm va sta prin putinţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu suntem togmaĭ atât de nepricepute, pentru ca să nu înțelegem și un lucru maĭ încurcat, — observâ Victoria iritată puțin prin reserva luĭ Orfănescu.

— Sciŭ prea bine că nu sunteți nepricepute, — să grăbi a protesta Orfănescu, — eŭ nu m'am îndoit nicĭ decum de inteligința Domniilor-vóstre, ci numaĭ de capacitatea mea, că-cĭ nu sciŭ décă voĭ fi în stare pentru a vĕ esplica lucrul în un mod plăcut. —

— Spune tu numaĭ dragă cum te va lua gura, — însistâ Victoria. — Chiar décă espunerea ta nu ar fi brilantă, ceia ce nu-mĭ vine însĕ a crede, chiar și în atare cas te vom asculta cu luare aminte, că-cĭ obiectul în sine este fórte interesant pentru noĭ —

— Să vĕ spun dară, — rĕspunse Orfănescu, care la complimentul ce i făcuse Victoria ḍicênd, că nu sĕ îndoiesce de talentul sĕŭ, sĕ înroșise puțin de plăcere, și care încă și acum era puțin emoționat. — Paragraful pe care sĕ bizuiă Capiu, este un paragraf din legile nóstre. —

În acest moment bătu cine-va la ușă. Era gazda caseĭ, care întrâ anunțând că cocóna Todora, căutând pe Domnul advocat acasă la Domnia-sa încă de cu ḍioa și aflând că nu sĕ va întórce acasă decât târḍiŭ nóptea, dar aflând tot-odată că petrece în tóte serile lângă logodnica sa coconița Victoria, și-a luat îndrăznéla a veni până aicĭ, fiind-că are o pricină fórte urgentă, și sĕ rógă de a fi priimită chiar acum de Domnul advocat și ascultată chiar aicĭ dinaintea mirese-si și a sócre-si viitóre, de vreme ce sciă, că causa Domnia-eĭ va interesa pe toțĭ ceĭ de față.

Cu tótă afirmațiunea, că causa Todoreĭ va interesa pe ceĭ de față séŭ maĭ bine ḍis pe cele de față, aceste nu fură nicĭ decum încântate de neasceptata întrerupere ce le venia din partea Todoreĭ.

Atât Uța, cât și Victoria ar fi preferat, ca Orfănescu să-și urmeze maĭ bine espunerea ideieĭ séle, decât să asculte la consultațiunea Todoreĭ.

Ba chiar nicĭ Orfănescu nu prea era încântat de acésta visită în loc strein, că-cĭ el era deprins a trata afaceri numaĭ în cancelaria sa și nu i plăcea nicĭ decum a juca pe advocatul față cu iubita sa, pe care până acum o deprinsese să-l véḍă numaĭ ca poet înamorat.

Dar n'avură încătrăŭ, furĕ siliți să priméscă pe nóua clientă aluĭ Orfănescu, care venia după cum vor fi ghîcit iubiții lectorĭ, pentru diamantele eĭ, și care nu întârḍiâ decĭ a întra în odaiă, cerindu-și o miă de scuse pentru îndrăsnéla eĭ și pentru turburarea, ce era silită să pricinéscă în miḍlocul cercului de familiă — dar, — îș urmâ ea scusele, — nu-mĭ era cu putință să ascept până mâine,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

că-cĭ pricina mea nu-mĭ dă pace, mĭ-a cuprins tótă gândirea, mĕ nelinisceste, îm prăpădesce puterile. — Aicĭ Todora trebui să se opréscă, că-cĭ lacrimele i nabușiră glasul.

Era tare nervósă Todora, plângea de ciudă.

— Prea bine putem să ne închipuim noĭ cu toţĭ starea în care te-a adus mîrșăvia coconașuluĭ Popîrță, — dise Uța cu vocea compătimitóră, — chiar și noĭ, ca și întregul oraș n'am vorbit despre alt nimic decât despre nerușinata purtare, ce a avut coconașul către Domnia-ta. —

— Domnia-vóstră nu sciţĭ încă tóte câte mĭ-a făcut acel ticălos, protestă Todora, — Domnia-vóstră sciţĭ numaĭ, ce a strigat prin piața, aţĭ auḍit numaĭ cum m'a hulit, dar nu-ĭ cunóscețĭ pe deplin rĕutatea sa. Nu sciţĭ că pe lângă rușine și ocară el stăruiesce să mĕ dea și de pagubă! — Ce pĕcate am avut seraca de mine, ce pĕcate de am ajuns pe mâna unuĭ blăstĕmat. Jupânésă Uțo, jupânésă Uțo în ce prăpastiă m'aĭ băgat. —

— Dar temutu-m'am eŭ că voĭ da de asemenea potcă, — sĕ grăbi Uța de a protesta, — sciut' am eŭ de astea tóte, câte aŭ eșit acum pe față.

— Și să maĭ auḍiţĭ încă ce mi s'a întêmplat mie pe d'asupra de celelalte tóte, — adause Todora, urmând a spune, cum o păţise cu giuvaerele, pe care după, cum scim i le dăruise, Popîrța eĭ, și pe care i le ceruse acum Tomița giuvaergiul înapoĭ.

Despre zălogire nu spuse nimic, firesce, că-cĭ acésta după părerea eĭ nu avea nicĭ un amestec cu pricina de plată și chiar décă ar fi avut, asemenea lucruri, și décă să mărturisesc advocatuluĭ, însĕ i sĕ mărturisesc între patru ochĭ ér nu față cu mărturiĭ.

Orfănescu ascultase cu mare atenţiune la tóte câte spuse Todora și ḍise după ce tăcu acésta:

— Cel maĭ bun miḍloc pentru a te scăpa de pretenţiunele giuvaergiuluĭ ar fi fost, décă i-aĭ fi spus, că aĭ vêndut séŭ aĭ dăruit giuvaerele, cu un cuvênt că numaĭ sunt ale Domnieĭ-tale. —

— Cum să fi fost un asemenea rĕspuns cel maĭ bun miḍloc, — întrebă Todora cam atinsă, creḍênd că Orfănescu aflase ceva cum-va despre zălogirea sciută și că voia să bată întru acolo.

— Din simplul motiv, fiind-că Tomița n'ar maĭ fi putut să-ţĭ céră pĭetrele înapoĭ, ne maĭ fiind în posesiunea Domnieĭ-tale. —

— Apoĭ atuncĭ ar fi cerut preţul pĭetrelor. —

— Să póte, dar cu nedrept ar fi cerut dela Domnia-ta, care nu aĭ cumpĕrat nimic dela dênsul. —

— Așa dar pĭetrele mi le póte cere cu drept înapoĭ. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— De bună-sémă mai cu drept decât banii pe ei. —

Todora înțelese acum, că Orfănescu nu avuse nici o intențiune ascunsă și că i vorbise cu deplină sinceritate, însĕ acéstă convingere nu i era de-o cam dată de nici un ajutor.

— Ce pĕcat, — ḑise dar Todora oftând, — ce pĕcat, că noi femeile ne pricepem atât de puțin în afaceri. Décă aș fi sciut, ce sciu acum, ḑĕu nu m'aș fi sfiit nici decum a spune giuvaergiului ver o minciună grósă, că-ci ḑĕu ar fi meritat pentru mojicia ce a arĕtat față cu noi. Dar așa nu i am ḑis nimic d'al de astea, ba ce este mai rĕu, mătușă-mea l'a isgonit din casă, ḑicêndu-i că va rĕspunde Domnia-ei pentru ce va fi cu cale.

Întorcêndu-se spre Uța Todora adause încă.

— Acésta s'a petrecut cu puțin mai nainte de ce veniseĭ Domnia-ta la mătușa, unde mojicul de giuvaergiu avuse obrăznicia de a mĕ căuta. —

— Décă este de așa, — ḑise acum Orfănescu, — apoi atunci trebuiesce să ne îngrijim de alte miḑlóce pentru apărarea giuvaerelor Domnieĭ-tale.

— Mĕ rog, mie nu-mi este atât de giuvaere, ci mai mult de cinstea mea, care ar suferi prea mult décă Tomița ar putea în adevĕr să-mi ea sculele înapoi, séu chiar décă ar fi silită de a le plăti mătușă-mea. —

— Așa este, aveți tótă dreptatea și cu atât mai vêrtos trebue dar să ne îngrijim cu tot adinsul de alte miḑlóce.

— Bine ḑici Domnul advocat, bine ḑici, — îl întrerupse aici érăși Todora pe Orfănescu — cu atât mai vêrtos trebue să căutăm miḑlóce, că-ci cinstea mea îmi este mai scumpă decât tóte pĭetrele scumpe din lume. Décă aș fi avut banii la îndemâna i așĭ fi aruncat mojiculuĭ de giuvaergiŭ în față, dar apoi érăși mĕ gândesc, că ar fi rîs Popîrță de mine. —

— Dómnă, cu aceste reflecsiuni nu înaintăm nici decum.

— Bine ḑici, bine ḑici, caută dar Domnule, caută pentru Dumneḑeŭ și veḑi de găsește ver un miḑloc. —

— Nu înaintăm décă nu procedăm după un óre-care sistem, — continuă Orfănescu. — Sistemul meŭ însĕ este, ca să întreb mai întâiŭ de doveḑi. Permite-mi dar a te întreba și pe Domnia-ta: Aĭ doveḑi? —

— Despre ce să aibă doveḑi, — întrebă aici Victoria, care nu sĕ putea răbda să asculte în tăcere atâta vreme.

Orfănescu aruncă o privire asupra Victorieĭ par că ar fi vroit să dică: te rog, nu te amesteca în vorba nóstra. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Victoria înțelese greșéla eĭ și tăcu rușinată.

— Bine ḍice Domnișóra, — afirmâ Todora, — despre ce lucru să am doveḍĭ? —

— Despre faptul că Popîrța ți-a dăruit acele giuvaere, pe care le reclama acum Tomița dela Domnia-ta! —

— Ce doveḍĭ să am, ce doveḍĭ așĭ putea să am! Ean gândește-tete puțin și Domnia-ta, Domnule advocat: Póte cine-va, póte o bĭată femeiă, o mirésă să se îngrijéscă în asemenea casurĭ de doveḍĭ? —

— De sigur, că nu, — trebui să afirme și Orfănescu, — nicĭ n'am vroit să-ți cer dóră ver un martur adus anume, care să fi asistat la actul de daniă, séŭ ver o dovadă înscrisă despre cadoul primit, ci am vroit numaĭ să-ți ațiți memoria, am dorit să te fac, să cauți prin suvenirile Domnieĭ-tale să-ți reamintescĭ tóte amenunțurile cu care a fost însoțit actul de dăruire ...

— Să vĕ spun tóte, să înțelege pe cât îm voĭ putea să-mĭ aduc aminte. Ca să nu fac ver o greșélă, să nu trec ceva cu vederea, să nu tac despre ver o împregiurare, póte însemnată, vĕ voĭ spune tot, ce s'a petrecut în aceea ḍi, când mi s'aŭ adus sculele. —

— Era în ḍioa după logodna nóstră, cătră 11 óre, póte să fi fost și ceva maĭ târḍiŭ, orĭ nu va fi fost încă la 11, ba ....

— Treceți vĕ rog înainte, timpul nu este de atâta importanță, — observâ Orfănescu.

— Era dar pe la 11 óre. Nu era maĭ târḍiŭ că-cĭ eŭ eram ocupată a griji prin odăĭ, adică, — sĕ corectă Todora, — supraveghiam servitórea, care grijea prin odăĭ, când étă că mi sĕ anunță un băiat dela magazinul primuluĭ giuvaergiŭ, dela magazinul luĭ Tomița, spunêndu-mĭ sĕ, că acel băiat ar avea să-mĭ predea ceva din partea ....

— Din a cuĭ parte Dómnă? Acest punct este fórte însĕmnat! —

— Décă nu mĭ-aĭ fi pus acéstă întrebare, eŭ de bună sémă aș fi ḍis din partea luĭ Popîrță, dar acum după ce mĭ-aĭ arĕtat importanța acesteĭ împregiurărĭ, ḍĕŭ nu sciŭ, décă pronunțase cine-va cu acéstă ocasiune acest nume dinaintea mea, séŭ décă mi sĕ spusese numaĭ simplu, că sculele vin din magazinul luĭ Tomița. Atât sciu că mi le aduse un băiat. —

— Bine apoĭ de unde aĭ sciut că nu este ver o greșélă la miḍloc. Aĭ asceptat giuvaerele.

— Eŭ nicĭ decum! —

— Nu-ți spusese Domnul Popîrță nimic despre ele. —

— Înainte de a mi le trimite nu; era o surprisă.

— Apoĭ atuncĭ îți va fi spus maĭ în urmă, dar cu tóte acestea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mĕ mir, cum de le-aĭ primit fără să sciĭ de sigur, că sunt destinate pentru Domnia-ta? —

— Dar cine ḑice, că n'am sciut? —

— Apoĭ nu spunĭ, că nu-ţĭ aducĭ aminte décă s'a pronunţat numele trimiţătoruluĭ dinaintea Domnieĭ-tale séŭ nu. —

— Aşa este, dar aicĭ nu încăpea nicĭ o îndoiélă, cu tóte, că nu-mĭ aduc aminte décă sĕ pronunţase numele cuiva.

Nu încăpea nicĭ o îndoiélă, că-cĭ sculele eraŭ însoţite de o carte de visită. —

— A cuĭ?

— A luĭ Popîrţă!

— O simplă carte de visită!

— Carta era simplă, dar pe dos era scris ....

— De mâna Domnuluĭ Popîrţă?

— Prea mĕ întrebĭ multe! Nu sciŭ, că-cĭ nu-ĭ cunosc scrisórea însĕ presupun că era scris de Popîrţă.

— Bine şi aşa, să presupunem dar şi să admitem. Ce sta scris pe aceea carte?

— Nu sciŭ togmaĭ apriat cuvênt de cuvênt, însĕ sensul era cam pe acolea, că îm trimite acele scule alese de el, ér décă ver una din ele nu ar fi togmaĭ după placul meŭ, apoĭ atuncĭ să o înapoiez giuvaergiuluĭ, care ar fi însărcinat de a-mĭ trimite alta după placul meŭ, ver care aşĭ cere. —

— Décă mĭ-aĭ comunicat în togmaĭ sensul aceluĭ bilet, apoĭ atuncĭ numaĭ încape nicĭ o temere. Domnul Popîrţă va fi dator să plătéscă giuvaergiuluĭ până la o lăscaiă. Totul depinde dela acésta carte de visită, pe care te rog să o cauţ, şi să mĭ-o aducĭ, décă o maĭ aĭ Dómnă! —

— De bună-sémă va fi la mine acasă pe tăviţă, că-cĭ am obiceiŭ a păstra tóte cărţile de visită, carĭ îm vin, pe o tăviţă cumpĕrată anume. —

Aicĭ era să-ĭ observe Orfănescu, că décă lăsase aceea carte de visită pe tăviţa de pe masă, décă nu o păstrase maĭ bine, apoĭ atuncĭ Popîrţă, care făcuse tóte cu intenţiune, fórte lesne a putut să ia de pe aceia tăviţă cartea sa de visită, pe care scrisese el acel document atât de preţios. Ḑicem că era să observe acésta, însĕ preocupat fiind de cestiunea, care îl atingea pe el maĭ de aprópe, adică de pricina cu ceĭ 10,000 de fiorinĭ aĭ Victorieĭ, voi să isprăvéscă cât maĭ îngrabă vorba cu Todora, pentru ca să pótă medita în linisce asupra pasurilor ce eraŭ de făcut întru scăparea aceluĭ capital al Victorieĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Decĭ numaĭ făcu Todoreĭ aceea observare ci i ḍise:

— Étă dar Dómnă că ne-a succes a deslega pricina giuvaerelor Domnieĭ-tale spre folosul Domnieĭ-tale. Cred că am avut fericirea a împrăștia tóte temerile, care v'aŭ băntuit până acum în acéstă privință.

— Vĕ mulțămesc, Domnule advocat, vĕ mulțămesc din tot sufletul, — rĕspunse Todora ridicându-se de pe scaunul, pe care șeḍuse până atuncĭ. — Vĕ mulțămesc pentru prețiósa consultațiune, ce aț̦ĭ bine voit a-mĭ acorda aicĭ în presența intimelor Domnieĭ-tale. Acum după ce mĭ-aț̦ĭ luat greutatea de pe sufletul meŭ, acum am datoria a vĕ părăsi cât maĭ îngrabă, pentru a nu vĕ răpi maĭ mult un timp atât de scump. —

— Ne vom duce și noĭ, că-cĭ este târḍiŭ, — ḍise jupânésa Uța, care ascultase cu mare nelinisce la cele ce spusese Todora. Ḍicem cu nelinisce, că-cĭ apucăturile luĭ Popîrță i sĕ arătară din ce în ce maĭ amenințătóre. Cu un suflet atât de spurcat, — astfel numia ea, acum pe Popîrță, — lupta devenea de tot primejdiósă. Aceste fură gândurile, care neliniscire pe Uța la auḍirea pricineĭ cu giuvaerele.

— Da, trebue să ne ducem și noĭ, — adause Orfănescu, — eŭ maĭ ales simțesc necesitatea de a-mĭ repausa puțin spiritul, pentru ca să-mĭ rĕculeg puterile la lupta viitóre. —

Victoria nu prea era înțelésă cu acéstă intențiune a luĭ Orfănescu. Nu, că-cĭ tótă séra li sĕ trecuse cu nimicurĭ, după părerea eĭ.

Puneț̦i-vĕ cu o fetiță înamorată.

Să petrecuse tot lucrurĭ însĕmnate în aceea séră, ea însĕ le numi nimicurĭ.

Décă ar fi mărginit acest nume asupra poesiilor pe care i le cetise iubitul eĭ, atuncĭ maĭ că nu am putea respinge acest nume. Dar ea întinse disprețul eĭ asupra celor maĭ însĕmnate cestiune, carĭ să desbătuseră dinaintea eĭ, sĕ desbătuseră chiar de ea însăș̦ĭ; décă acestea eraŭ nimicurĭ, apoĭ ce numia ea lucru de valóre.

Să vede că n'aț̦ĭ fost nicĭ odată înamoraț̦ĭ de-mĭ puneț̦ĭ asemenea întrebărĭ .....

Cu tóte că petrecuse séra în nimicurĭ cu iubitul eĭ și ca prin urmare nu era înțelésă a sĕ despărț̦ĭ de el în un mod atât de rece, fără oftările obicĭnuite, fără sărutatul cel dulce, cu tóte acestea, fiind o fată înțeléptă, nu ḍise nimic, decât îș̦ĭ sterse pe ascunse o lacrimă din ochĭ, și să mulțămi a strînge mâna luĭ Orfănescu cu îndoită căldură, acum când o întinsese de adio.

După ce plecară ceilalț̦ĭ, Victoria scóse din sînul eĭ fraged o foiță, depuse maĭ întâiŭ o sărutare pe hârtia cea rece, dar cu un

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cuprins tare călduros, apoĭ ceti de nenumĕrate-orĭ acele puţine rênduriĭ, carĭ eraŭ scrise pe aceea foiţă.

Era declaraţiunea de amor a luĭ Orfănescu pusă în versuriĭ.

Maĭ nainte de a părăsi pe Victoria să cetim şi noĭ acele rênduriĭ, ca să scim să le comunicăm frumóselor nóstre cetitóre, pentru ca să pótă judeca şi Domnia-lor despre valórea uneĭ ataríĭ declaraţiuniĭ de amor.

Versurile eraŭ următórele, cu titlu

Fi a mea!

Inima mi se despică
Când la tine mĕ gândesc,
Şi tu nu credi, mult dorită,
Că pe tine te iubesc.

Te iubesc cum nicĭ odată
Om pe lume a iubit,
Te iubesc cu firea tótă,
Neclintit şi nesmintit.

Te iubesc cu cutezanţa
Şi mĕ 'ncred în viitor,
Şi mĕ reazăm pe speranţă,
Să-mĭ ajung cerescul dor.

Fi a mea! ah, fi-mĭ soţie
Ca să fiŭ cŭ soţul tĕŭ,
Să te am în veclnicie,
Chiar în cer la Dumneḑeŭ!

Victoria ceti şi tot ceti aceste versuriĭ, nu scim de câte-orĭ, şi nicĭ n'avem timp să stăm lângă ea, până atuncĭ, până ce sĕ va pune la odihnă, că-cĭ acum trebue să ne ducem în altă parte.

X.

Todora, cum ajunse acasă la ea, cu tóte că era nóptea şi întuneric „beznă“, totuş sĕ puse să caute cartea de visită cea cu pricină.

Ce fel? sĕ puse să caute prin intuneric cartea de visită?

Lăsaţi gluma, sciţi prea bine că întunecimea domni numaĭ până atuncĭ în odaiă la Todora, până când puse de i aprinse o luminare de stearin séŭ o lampă cu gaz, nu sciŭ care din dóuĕ, dar în fine aprinse ceva de făcu lumină prin casă, apoĭ sĕ puse să caute cartea de visită.

Cu tótă lumina de luminare de stearin séŭ de lampă de gaz, cu tóte că vedia prea bine pretutindeniĭ pe unde căuta, Todora totuş nu găsi ceia ce căuta.

Maĭ întâiŭ luase aceia tăviţă în care păstra cărţile de visită, puse luminarea de stearin séŭ lampa de gaz aprópe de ea, adică de tăviţă, lua cărţile din ea, dar nu „de-a-valma“ séŭ cu „ghiotura“ ci una câte una, o ceti pe fiă-care, dar vaĭ, în zadar, că-cĭ cartea luĭ Popîrţă, cea cu dosul scris, nu o găsi. Luaţĭ bine de sémă, nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

găsi cartea de visită a luĭ Popîrță, cea scrisă în dos, că-cĭ alte cărți de visită, tot d'ale luĭ Popîrță, găsi ver una, dóuĕ, dar nicĭ una din ele nu era cea căutată.

După ce trecuseră tóte cărțile de visită din tăviță, — și ḑĕŭ numĕrul lor nu era nicĭ decum mic, — prin mânile Todoreĭ, începu să le revéḑă din noŭ, érăși carte de carte, una câte una, cu ceea maĭ mare îngrijire, însĕ și de astă-dată sĕ trudi în zadar. Cu tóte acestea încercâ și pentru a treia óre. Cu același succes negativ. Acum sĕ sculâ de lângă masă, luâ luminarea, — era luminare de stearin, ér nu lampă cu gaz, că-cĭ décă ar fi fost lampă cu gaz, n'ar fi putut sĕ umble cu ea prin casă, — luâ decĭ luminarea de stearin într'o mână, ér cu cealaltă rĕscoli prin tóte unghiurile din odaiă în care să afla. Era odaia de primire, aceia odaiă în care asistasem la scena ce o jucâ Todora luĭ Popîrță pentru a scóte dela el subscrierea aceluĭ act făcut de notar. În acéstă odaiă rescolise dar Todora tóte unghiurile, însĕ în deșert. Acum trecu în odaia d'alăturĭ, care era odaia eĭ de dormit, séŭ iatac, cum sĕ ḑice în România după Turcime. Rĕscoli și aicĭ prin tóte părțile, caută prin pat, pe sub pat, prin tóte, tóte, dar prin tóte mobilele, — érăși în deșert. Sĕ duse de aicĭ în sala de mâncare, — sofrăgeriă să ḑice în România, — căuta pe masă, pe sub masă, pe bufet, prin bufet, pe sub bufet, în dosul bufetuluĭ, pe scaune, pe sub scaune, prin unghiurĭ și colțurĭ, — tot de géba. Acum merse chiar în odaia unde dormiaŭ fetele eĭ. Acolo însĕ nóue nu ne este permis a întra. Nu sĕ cade să vedem fete marĭ culcate în pat. Vom ascepta dar la ușa. Étă că și de aicĭ eși Todora necăjită. Necăjită ḑĕŭ, că-cĭ speriase în dar somnul fetelor, adică nu găsise nicĭ acolo cartea aceia, afurisita carte de visită.

Nu era și nu era, măcar décă ar fi dat tótă casa prin ciur!

Cu căutatul trecuse o grămadă de vreme. Începuse a sĕ crepa de ḑi, când Todora, obosîtă de atâta trudă sécă, — trebue să sciți, că munca fără resultat ostenesce pe omul cu mult maĭ mult decât o muncă cu ispravă vederată, — să lumina de ḑi, ḑicem, când Todora obosită sĕ puse în pat, pentru ca să maĭ odihnéscă puțin.

Dar vaĭ de odihna aceea, când sufletul n'are astêmpĕr! Nu este odihnă, nu póte fi odihnă, că-cĭ cum sĕ odihnéscă trupul, cum să odihnéscă, supusul, când stăpânul nu póte avea pace!

Încetul cu incetul tot sĕ maĭ linisci spiritul Todoreĭ astfel încât în cele din urmă învinse ostenéla trupuluĭ neliniștea sufletuluĭ și prefăcu gândirea din tulburată și turmentată ce era, în lină și cumpătată, astfel încât nu durâ mult și Todora începu să viseze.

Ferice de omul cel ce póte găsi în sênul visurilor pacea pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care i-a răpit dura realitate, dar îndoit de fericit acel om, care prin spiritul sĕŭ învinge asprimea adversităților, și tot atât de fericit acel om care póte — uita rĕul ce-l bêntuiŭ.

Îl fericim ḑĕŭ și pe acesta, în ciuda moraliștilor, care pe un asemenea om îl numesc ușur de minte, îl fericim ḑĕŭ, că-cĭ posede în firea sa un talisman, care 'l feresce de povara grijelor.

Cu ce dragă de inimă am învĕța și noĭ acéstă artă décă ar fi cu putință a se învĕța un asemenea lucru, și décă nu ar fi un dar al buneĭ mume natura.

Să vedem însĕ cu ce gând sĕ linisci Todora, că-cĭ omul nu póte uita rĕul până ce nu sĕ gândesce la ver un bine.

Să vedem dară, care fu gândul Todoreĭ, destul de puternic, pentru a isgoni din sufletul eĭ téma care o coprinsese când sĕ încredințase, că dovada menită de aĭ scăpa giuvaerele nu era nicăirea.

— Ba ḑĕŭ, — îșĭ ḑise ea, — voĭ zălogi și restul giuvaericalelor, pentru ca să nu sĕ găséscă nimic la nime, că-cĭ unde nu este nimic, acolo nicĭ nu sĕ póte lua nimic. Acésta ar fi trebuit să sciŭ și fără povața advocatuluĭ. Ér cât despre cocóna mătușă-mea, i voĭ ḑice că am zălogit sculele după povața advocatuluĭ și ca să o scap de necesitatea să le plătéscă Domnia-eĭ. Așa voĭ întórce rĕul spre bine.

Aceste deducțiunĭ fură, care liniscirĕ pe Todora întru atât încât adormi linișor.

Ear când sĕ trezi a dóua ḑi, și când sĕ gândi acum în lumina ḑileĭ și cu ochiĭ deschișĭ la acelașĭ lucru i sĕ păru maĭ anevoios, decât cum i sĕ presentase înaintea somnuluĭ.

Cu cât sĕ gândia maĭ mult cu atât sĕ încurca maĭ tare, astfel încât pierḑênd în fine tótă încredere în dibăcia sa, decise a alerga érășĭ la advocatul Orfănescu și a căuta ajutor la el, spunêndu-ĭ că n'a găsit afurisită de carte.

Ea îndată și esecută acéstă a eĭ decisiune, adică sĕ duse la Orfănescu.

Abia apucase Todora să între pe ușa cancelarieĭ, când étă că fu întêmpinată de Orfănescu cu următórele cuvinte.

— Sciŭ Dómnă de ce aĭ venit la mine. Motivul visiteĭ Domnieĭ-tale nu este altul decât acela, că n'aț̆ĭ putut găsi cartea de visită a Domnuluĭ Popîrță. Așa este, că am dreptate.

— ḑĕŭ, — rĕspunse Todora, — trebue să mĕ minunez̆ de adânca Domnieĭ-tale pătrundere. De unde aĭ putut cunósce adevĕrul, din fața mea óre? —

— Sciam chiar de erĭ, că nu veĭ găsi acea carte, — adause Orfănescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cum să póte un lucru ca acesta, de vreme ce nicĭ chiar eŭ însămĭ, nu sciam asta, că-cĭ abia aĭĭ-diminéță, după ce căutasem prin tótă casa, m'am convins, că nu voĭ putea găsi aceea carte.

— Cred Dómna-mea. Eŭ însĕ mĕ asceptam la acésta, sciind că Domnul Popîrță nu va fi fost togmaĭ atât de neprevĕdetor, pentru a lăsa între mânile Domnieĭ-tale un document atât de însĕmnat, pe care, avênd liberă întrare la Domnia-ta, putea să și-l ia ver când din sciuta tăviță. —

La acéstă observare Todora își mușcâ buzile de ciudă.

— Veḑĭ Domnule, — ḑise ea acum cu vocea năbușită, — acéstă ideiă nu mĭ-a venit. Recunosc însĕ că aț̆ĭ judecat fórte bine, că-cĭ acum sunt și eŭ pe deplin convinsă, că Popîrță va fi profitat de órba, de nebuna încredere, ce am avut cătră el, și că va fi luat și va fi nimicit acea carte de visită. —

— Ce este de făcut, — adause în fine desperată cu totul.

— Ceia, ce era de făcut în acéstă împregiurare, am și făcut, — respunse Orfănescu.

— Însĕ fără speranță de reeșiță, — întrebâ Todora.

— Ba cu ceea maĭ bună speranță de reeșită, — afirmâ Orfănescu.

— Acésta numaĭ unuĭ om de geniŭ ca Domnia-ta ia fost cu putință.

— Vĕ rog Dómnă, prea mĕ măguliț̆ĭ!.... Ceia, ce am făcut eŭ în aeéstă pricină, ver care dintre colegiĭ meĭ ar fi putut face.... După ce auḑisem dela Domnia-ta despre aceia carte de visită mĭ-am închipuit îndată, că Domnul Popîrță va fi avut grije, să și-o ia înapoĭ. Admițênd acéstă presupunere, ca un fapt dovedit, m'am încercat a suplini la acéstă lipsă, adică m'am încercat a-mĭ procura ceva doveḑĭ despre esistența acesteĭ cărț̆ĭ de visită, séŭ maĭ bine ḑis doveḑĭ despre coprinsul aceleĭ împărtășirĭ adresate cătră Domnia-ta, care ḑicĭ că era scrisă în dosul aceleĭ cărț̆ĭ. —

— Dar cum te-aĭ putut gândi la asemenea lucru, cine să fiă în stare să-ț̆ĭ aducă asemenea dovadă? —

— Tot așa mĕ întrebaĭ și eŭ! Mĕ întrebaĭ, că cine ar putea să-mĭ aducă probe despre esistența aceleĭ împărtășirĭ, afară de Domnia-vóstră? —

— Bine ḑicĭ, eŭ una sunt dovadă?

— Mărturia Domnieĭ-tale nu să prinde în acest cas, d'aceia am și căutat martor afară de Domnia-ta. —

— Sciŭ că aĭ găsit, dar sunt curiósă a afla pe cine. —

— Étă cum am chibzuit eŭ maĭ departe; décă cartea de visită nu a fost pusă în plic, apoĭ atuncĭ băiatul care a duso, de bună-sémă va fi cetit ce era scris pe dênsa. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Ce pricepere, ce înțelepciune, — esclamă aicĭ Todora.

Orfănescu sĕ prefăcu, par că nicĭ n'ar fi audit aceste laude, și raportă maĭ departe:

— Chiămaĭ decĭ pe acel băiat și îl spuseĭ uneĭ cercetărĭ, care avu un resultat fórte fericit.

— Tremur de nerăbdare, ca să aud, care era acel resultat. —

— Éta-l, Dómna-mea. Băiatul nu numaĭ că cetise el însușĭ împărtășirea scrisă în dosul aceleĭ cărțĭ de visită, dar o arătase și la ceĭ douĭ călfĭ aĭ luĭ Tomiță, carĭ să vede tréba, desvoltară un interes fórte mare pentru Domnia-ta, că-cĭ citiră de atâta-orĭ cuprinsul cărțĭ, încât o învățară de rost și fură în stare a mi-l repeta cuvênt de cuvênt. Eŭ însĕ după spusa lor am reconstruit întréga comunicațiune, procurându-mĭ astfel dovada necesara, o dovadă scrisă și subscrisă de treĭ martorĭ. —

— Bună să fiă óre acéstă dovadă? —

— Tot atât de bună, ca și însășĭ cartea de visită! —

— Așa dară am câștigat! —

— După cât îm este dat să judec eŭ, — da. —

— Vĕ mulțămesc, Domnule advocat, vĕ mulțămesc din tótă inima. —

— Nu-mĭ mulțămiți încă din tótă inima, — ḑise acum Orfănescu zîmbind, — că-cĭ apoĭ nu sciŭ cum îm veți mulțămi, décă 'mĭ va succede a vĕ câștiga și procesul cel mare, décă vroiți să 'l întreprindeți, și décă vroiți să mĭ-l încredințați mie. —

— Ce proces, Domnule advocat, și cu cine? —

— Tot cu Domnul Popîrță! —

— Todora sĕ înroși. — Ea înțelese că Orfănescu voiesce să-ĭ vorbéscă de proiectul de căsĕtoriă pe care 'l dusese până la facerea unuĭ contract cu Popîrță. Orfănescu observând sfiéla Todoreĭ, pe de-o parte, ér pe de altă parte resimțind, că și el însuși prin Victoria, dar maĭ cu sémă prin muma Victorieĭ, prin lelea Uța, era interesat și complicat în acéstă afacere delicată, își pĭerdu și el puțin presența și începu să o încurce ḑicênd:

— Értă Dómna-mea, décă mĭ-am permis a atinge o córdă disonantă în inima Domnieĭ-tale. Am atins'o însĕ, că-cĭ altmintrea nu aș fi în stare a reconstrui armonia de care v'a lipsit nedelicatețea unuĭ bărbat fără consciință. Acum după ce am atins acea córdă sunt dator ați spune, că eŭ am multă speranță, că vom putea aduce pe Domnul Popîrță, ca să respecteze parola ce ți-a dat nu numaĭ dinaintea preotuluĭ, ci și dinaintea notaruluĭ. —

— Vĕ rog, cruțați-mĕ, — însistă acum Todora, — nu-mĭ maĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pomeniţi de acele făgăduinţe ale unuĭ miserabil. Chiar décă ar fi un miḑloc pentru a-l sili, eŭ una nu m'aşĭ profita de acel miḑloc. Cum aşĭ putea primi căsĕtoria cu un om, care a arătat un caracter atât de dispreţuit. —

Orfănescu nu sĕ asceptase la acest rĕspuns. El creḑuse că Todora va primi cu plăcere ajutorul sĕŭ, şi că astfel va putea lega pe Popîrţă de ea, scăpênd prin acest miḑloc, după planul primitiv, capitalul Victorieĭ din ghiarele luĭ Popîrţă.

Neasceptata dispositiune a Todoreĭ i strica însĕ tot rostul, dar cu tóte acestea el, ca un adevĕrat advocat ce era, înţelese îndată, că ar fi fórte rĕŭ pentru el şi amorul sĕŭ, décă s'ar învrăjmăşi cu Todora. Decĭ, pentru a sĕ feri de acéstă posibilitate, întórse îndată fóia şi i rĕspunse:

— Dómna-mea, nu m'aĭ înţeles. Eŭ n'am avut intenţiunea a te sfătui, să silescĭ pe Domnul Popîrţă la îndeplinirea căsĕtorieĭ ci am vorbit numaĭ despre îndeplinirea făgăduinţelor séle, carĭ sĕ împart în dóuĕ părţĭ. Numaĭ una din aceste părţĭ este căsĕtoria, ér cealaltă la care m'am gândit eŭ, este despăgubirea de 20,000 fiorinĭ, de care nu ar fi prudent, ca să te lapeḑĭ. —

— Dar prin ce miḑlóce l'am putea sili, — întrebă acum Todora, — de vreme ce chiar actul notaricesc, după declaraţiunea advocaţilor n'are nicĭ o valóre. —

Apoĭ să maĭ ḑică cine-va, că femeia nu este diplomată din fire. Étă un rĕspuns fórte diplomaticesc, acest rĕspuns al Todoreĭ. Ea în loc de a ḑice, că primesce cu plăcere ajutorul luĭ Orfănescu întru câştigarea amendeĭ de 20,000 de fiorinĭ, negă posibilitatea aceleĭ câştigărĭ.

Orfănescu recunoscênd împortanţa acestuĭ réspuns continuă desbaterea, apucând şi el pe çalea diplomatică, că-cĭ nimic nu este maĭ molipcios séŭ contagios decât prefăcătura. Nicĭ Orfănescu nu-şĭ spuse dar verde gândul sĕŭ, ci întinse şi el vorba pentru aşĭ da un aer de importanţă, că-cĭ în vremea de astăḑĭ numaĭ are trecere ḑicătórea ceia: „Vorbă multă sărăcia omuluĭ“, ci trebuiesce să o înlocuim prin ḑicătórea cea nóuă: „Vorbă multă, véḑa omuluĭ“.

Orfănescu rĕspunse dar în grabă:

— Pardon, Dómna-mea, aceea declaraţiune nu o putem numi o declaraţiune a advocaţilor, ci trebuiesce să o numim declaraţiunea séŭ părerea a unuĭ advocat séŭ a uneĭ părţĭ dintre advocaţĭ, ér nu a advocaţilor peste tot, că-cĭ eŭ de pildă îmĭ permit a fi cu totul de altă părere. —

— Să póte, — esclamă aicĭ Todora uitând în urma surprinderei de diplomaţiă, — să póte ca Domnia-ta să săvêrşescĭ şi acéstă minune? —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu este aicĭ nicĭ decum vorba de minune, ci este numaĭ vorba să scim, ca să ne purtăm bine şi să ne profităm de tóte avantagiele pe care le avem în contra adversaruluĭ nostru. —

— Ba ḑĕŭ, este óre care posibilitate ca să scăpăm pe aceĭ 20,000 de fiorinĭ. —

— Eŭ unul nu mĕ îndouiesc nicĭ decum. Tóte sunt în folosul nostru, décă vom sci să ne purtăm cum sĕ cade, şi maĭ cu sémă décă vom sci, să ne prefacem şi să păstrăm secretul. —

— Cât despre secret, nimenĭ nu-l póte păstra maĭ bine decât mine; ér cât despre prefăcătorie, mĕ voĭ încerca de a învinge natura mea, care până acum nu s'a putut supune nicĭ odată minciuneĭ, dar gândindu-mĕ la binele copiilor meĭ, îm va succede póte să mĕ .... prefac. —

Judecând după aceste vorbe ale Todoreĭ trebuesce să credem, că ea era o minune printre femeĭ. Nu este aceea o minune printre femeĭ, care face togmaĭ din contra ca celelalte? Ea păstréză secretul, altele 'l vênd pentru o céşcă de cafea! Ea nu scie să se prefacă, altele să prefac, pentru un nimic .... o pălăriă, de pildă, séŭ o rochiă de bal séŭ .... altele şi altele .....

— Décă este de aşa, apoĭ planul meŭ va reeşi de bună-sémă. —

— Este permis să aud şi eŭ acel plan? —

— Nu numaĭ permis, dar v'aş ruga chiar pentru puţină răbdare, ca să vi-l pot desvolta cu totul. —

— Aicĭ nu încape rugare. Unde este interesul la miḑloc, acolo răbdarea află nutrimentul cel maĭ plăcut, astfel încât trage tot-déuna întru acolo unde sĕ află interesul. —

— Observarea Domnieĭ-tale o găsesc fórte nimerită şi fórte spirituală ..... Décă ḑiceţĭ, că aveţĭ interes pentru espunerea mea, apoĭ atuncĭ nu mĕ maĭ tem de a vĕ împortuna spunêndu-vĕ, că măine sĕ va deschide la tribunal şi sĕ va ceti testamentul reposatuluĭ Hagiŭ. Eŭ, din întêmplare, cunosc cuprinsul principal al acestuĭ testament. —

— Ertaţĭ mica întrerupere, ce vĕ fac, dar trebuesce să vĕ observ, că nu pot înţelege, ce legătură póte fi între pricina mea cu Popîrţă, şi între testamentul Hagiuluĭ.

— Domnul Popîrţă este moscenitorul Hagiuluĭ! —

— Sciŭ. —

— Décă sciţĭ, apoĭ vĕ rog a deduce din acéstă împregiurare, că în acel testament va fi vorba de Domnul Popîrţă. —

— Atât lucru îm închipuisem şi eŭ, dar nu-mĭ pot închipui legătura între coprinsul testamentuluĭ şi între contractul meŭ cu Popîrţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Credeți-mĕ însĕ, că în acel testament sĕ coprinde o legătură, séŭ maĭ bine ḑis un motor de desbinare pentru obiectul contractuluĭ Domnieĭ-tale cu Domnul Popîrță. Despre adevĕrul acesteĭ afirmațiunĭ te aĭ putut convinge Domnia-ta prin ceia ce aĭ pățit, că-cĭ Domnul Popîrță numaĭ după ce a aflat cuviinciosul coprins al testamentuluĭ s'a decis a sĕ desface de Domnia-ta. —

— Étă esplicarea purtăreĭ séle, pe care până acum în zadar am căutat. Ce va fi óre coprins în acel testament atât de vătămător pentru mine? Vătămător ḑĕŭ, că-cĭ după cum am înțeles din spusele Domnieĭ-tale numaĭ coprinsuluĭ aceluĭ testament am să mulțămesc necinstea ce mĭ-a făcut Popîrță! —

Aicĭ Orfănescu era pus dinaintea punctuluĭ celuĭ maĭ delicat al espunerilor séle, că-cĭ ajunsese la acel punct unde era nevoit să descopere Victorieĭ legătura care sĕ afla între pricina eĭ și între capitalul hărăzuit iubiteĭ séle Victorieĭ din partea Hagiuluĭ, cu condițiunea pe care o scim.

Orfănescu înfruntă și acest pericol cu curagiŭ și cu maestriă. El spuse tot Todoreĭ. Îĭ vorbi despre dragostea sa cătră Victoria, i depinse fericirea lor nespusă în acele momente, când eraŭ aprópe să câștige buna-cuvêntarea (împreună cu o zestră de 10,000 de fiorinĭ) dela Hagiul. Apoĭ i descrise subita desamăgire resultând din îndărătnicia acestuĭ bĕtrân, care sĕ întórse în ultimul moment și făcu testamentul sciut. În fine i descoperi, că numaĭ prin ajutorul eĭ, vor fi în stare să scape capitalul Victorieĭ, și vorbi cu atâta căldură, cu atâta dulcéță și pătrundere, încât Todora, departe de a simți, că servise de unélta lor, sĕ înduoși și promise, a face după cum va fi povățuită de Orfănescu.

— Acum după ce cunoscĭ pe deplin tóte intențiunele nóstre — încheiă Orfănescu, — permite-mĭ să-ți daŭ instrucțiunea necesară. —

— Spune, Domnule, ce am de făcut! —

— Măine dar când să va da cetire testamentuluĭ, te rog să bine voiescĭ să te presinți d'împreună cu noĭ dinainte judeluĭ respectiv.

— Cu cea maĭ mare plăcere. —

— Ér când să va ceti pasagiul vorbind despre căsĕtoria Domnuluĭ Popîrță cu Victoria mea, atuncĭ acésta va declara de odată, că sĕ învoiesce cu acéstă dispositiune! —

— Cu alte vorbe va declara, că sĕ învoiesce ca să ia pe Popîrță de bărbat. Ah, Domnule, nu vĕ jucați cu primejdia! —

— Nu este nicĭ o primejdiă, — rĕspunse Orfănescu, zîmbind la acéstă reflecsiune a Todoreĭ, — nu este nicĭ o primejdiă de vreme ce escĭ Domnia-ta chĭemată pentru a ne scăpa. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Cum, Domnule advocat? —

— Declarând în acelaș moment, că protestedĭ în contra aceleĭ legăturĭ, de vreme ce Domnul Popîrță este dator a respecta legăturile maĭ vechĭ, adică logodna cu Domnia-ta. —

— Înțeleg, înțeleg prea bine unde voiescĭ să eșĭ. Prin acésta a mea declarațiune voiescĭ să aducĭ dovadă dinaintea judeluĭ, precum că Popîrță ar fi împĭedecat de a îndeplini condițiunea din testament, adică împĭedecat de a sĕ căsĕtori cu Domnișóra Victoria; ér dovedind acésta, coconița Victoria va avea dreptul de a cere dela Popîrță capitalul prevĕdut de 10,000 de fiorinĭ. —

— Judecata Domnieĭ-tale, Dómna-mea, este fórte ageră. Cu tóte astea însĕ totușĭ nu aĭ nimerit togmaĭ midlocul ținteĭ; că-cĭ declarațiune, pe care te rog să facĭ dinaintea judeluĭ, ce e drept, va contribui în mare parte întru salvarea séŭ scăparea aceluĭ capital al Victorieĭ, și tot odată va contribui și la obținerea celor 20,000 de fiorinĭ pe séma Domnieĭ-tale, dar singura declarațiune a Domnieĭ-tale nu va desăvârși nicĭ una din aceste minunĭ.

— Cum așa?

— Declarațiunea Domnieĭ-tale, Dómna-mea, cu tóte că sĕ va face în chip oficial dinaintea unuĭ jude nu va lega pe Domnul Popîrță cu nimic maĭ mult pre cât este deja legat prin obligamentele séle de maĭ nainte. Acéstă declarațiune precedată de declarațiunea Victorieĭ este numaĭ menită a tulbura puțin bizuința Domnuluĭ Popîrță, este destinată al face să-și pérdă întru ceva cumpĕtul, astfel încât să nu sĕ lege dinaintea judeluĭ nicĭ la una, nicĭ la alta, ci să céră regaz de chibzuélă, cu un cuvênt să se tărbăcéscă puțin și să ne dea puțin timp. —

— Eŭ din contra așĭ dice, să isprăvim cât maĭ curênd. —

— Acum vorbescĭ togmaĭ în contra interesuluĭ Domnieĭ-tale, că-cĭ timpul pe care voiesc să-l câștigăm este în profitul Domnieĭ-tale și trebuesce asigurat cel puțin până 'n dioa în care sĕ isprăvesce terminul pus în actul Domnieĭ-tale.

— Nu te pricep. —

— Cred și sciŭ chiar causa care te împĭedecă de a mĕ înțelege. Nu mĕ pricepĭ fiind-că n'am fost nicĭ-decum lămurit, că-cĭ pentru a fi maĭ lămurit, așĭ fi fost silit a-țĭ descoperi tóte midlócele mele de operațiune, pe care însĕ trebuesce să le tăinuesc de-o cam dată. —

— Aicĭ ér ar trebui să mĕ supĕr, că-cĭ din cuvintele Domnieĭ-tale resultă, că nu prea aĭ o încredere în discreționea mea, cu tóte că țĭ-am spus că sciŭ să păstrez secretul.

— Dómnă!.....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Dar fiă! Nu cer nicĭ o esplicare, că-cĭ încrederea ce am în Domnia-ta întrece chiar puterea curiosităţiĭ mele. —

— Astădĭ Dómna-mea, — ḑise Orfănescu înclinându-se — îţĭ place prea mult a-mĭ grăi vorbe marĭ şi îndatoritóre. Sunt prea fericit a te vedia atât de bine dispusă în favorul nostru. Basat pe acésta dispoziţiune favorabilă, sper că tóte ne vor succede după pofta inimelor nóstre. —

— Amin — ḑise Todora, luându-şĭ ḑioa bună dela Orfănescu, care vĕḑêndu-se acum singur sĕ simţĭ fórte bine şi liniscit. Sĕ simţĭ liniscit, că-cĭ i sĕ luase o mare povară de pe suflet, sĕ uşurase de greutatea mărturisireĭ pe care fusese silit a o face Todoreĭ. Acéstă mărturisire i făcuse în adevĕr maĭ multă grije, decât chiar învălmăşala cu Popîrţă, că-cĭ în acéstă privinţă isbutise a prepara un plan fórte bun, pe care 'l şi ecsecută, după cum vom vedia din capitolele următóre.

XI.

A dóua ḑi sĕ adunaseră într'o odaiă a tribunaluluĭ dinaintea judeluĭ însărcinat cu cetirea testamentuluĭ Hagiuluĭ următórele persóne.

Uţa cu fiă-sa Victoria.

Popîrţă cu advocatul Moise Capiu.

Todora cu advocatul Alesandru Orfănescu.

În fine Domnu Iorgulescu, notarul public.

Popîrţă când vĕḑu pe Todora întrând cu Orfănescu păru surpris. El sĕ plecă îndată la urechile luĭ Capiu şi i şopti ceva cu mare stăruinţă. Capiu drept rĕspuns i făcu un semn afirmativ cu capul.

În momentul, când judele, rupênd sigilul de pe testament, fu gata de a începe cu cetirea, Moise Capiu îl întrerupse, ḑicênd:

— Vĕ rog Domnule jude, în numele clientuluĭ meŭ, să bine voiţĭ a-mĭ arĕta motivul, care v'a îndemnat de a admite la acéstă şedinţă, care este intimă, şi pe nisce persóne neinteresate, adică pe Dómna Todora cu advocatul Domnia-eĭ Domnul Alesandru Orfănescu. —

— Aceste persóne, — replică judele, — nu sunt nicĭ decum neinteresate, fiind citate chiar de mine după cererea Domnuluĭ Iorgulescu, notarul care a asistat la facerea testamentuluĭ din cestiune. —

După darea acesteĭ deslușiriĭ, la care, firește, nu sĕ putu opune nimenĭ, judele ceti întregul testament al Hagiuluĭ, pe care nu 'l vom maĭ reproduce aicĭ, cunoscênd în destul acele puncte, care ne-ar putea interesa pe noĭ.

Abia sfĕrşise judele cu cetirea testamentuluĭ, când étă că sĕ ridică Victoria ḑicênd:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Declar aicĭ dinaintea justiţieĭ, că primesc condiţiunile testamentuluĭ încât mĕ privesc pe mine. —

Popîrţă la acéstă declaraţiune rĕmase pentru un moment, cum am ḑice, cu gura căscată; fiind astfel lipsit de organul graiuluĭ, nu putu prin urmare să se pronunţe asupra acesteĭ declaraţiunĭ, cu atât maĭ puţin, fiind-că în vremea până ce să închiḑă gura şi să încépă să vorbéscă, Todora în urma unuĭ semn făcut de Orfănescu, i-o lua înainte, sĕ sculă şi pronunţă aceste cuvinte:

— Eŭ însĕ protestez în contra aceleĭ dispoşiţiunĭ din testament, prin care sĕ împune Domnuluĭ Popîrţă obligamentul de a sĕ căsĕtori cu Domnişóra Victoria, şi mĕ împotrivesc, fiind-că décă Domnul Popîrţă s'ar apuca să declare, că sĕ învoiesce şi Domnia-luĭ cu dispoşiţiunele testamentare, apoĭ atunci Domnia-sa ar călca logodna legală, ce a serbat cu mine. —

Popîrţă îşĭ recâştigase nu numaĭ puterea vorbireĭ dar şi rĕutatea inimeĭ. El la discursul fosteĭ séle mirese zîmbi cu dispreţ şi rĕspunse îndată:

— Pe timpul când am serbat logodna cu Dómna care este aicĭ de faţă şi care mĕ reclamĭ, nu am cunoscut încă îndatorirea, ce-mĭ era împusă prin testamentul reposatuluĭ meŭ unchiŭ, bine-făcĕtoruluĭ meŭ, Dumneḑeŭ să-l erte. Aflând acum de dorinţa testatoruluĭ, ḑesfac logodna şi ...

— Scusaţĭ décă îmĭ permit a vĕ întrerupe togmaĭ în momentul în care eraţĭ să vĕ legaţĭ érăşĭ la o îndatorire, despre care, în acest moment nu puteţĭ sci încă, décă veţĭ fi în poşiţiune de a o aduce la îndeplinire — cu aceste cuvinte întrevenise acum Orfănescu, care îşĭ urmâ obiecţiunea sa, adaugênd, — pe lângă logodnă sciŭ că Domnia-vóstră v'aţĭ legat chiar prin un act autentic făcut de Domnul notar Iorgulescu, care este de faţă.

— Aşa este, — afirmâ notarul.

— Nu tăgăduesc nicĭ eŭ, — ḑise acum Popîrţă, cam neliniştit. — Acest act însĕ nu-mĭ împune nicĭ o îndatorire.

— Cum puteţĭ susţine un lucru atât de nefondat, — prost, eram să ḑic, — îl întrerupse notarul aprins.

— Vĕ rog nu uitaţĭ locul, unde şi persóna dinaintea căreia vĕ aflaţĭ, — observâ judele cu asprime. —

— Mĕ rog de ertare, — replicâ notarul, — însĕ acest Domn 'şĭ a permis a susţine, că un act făcut de mine, şi anume făcut oficial de mine, în calitatea mea de notar, un act autentic prin urmare, nu i ar împune nicĭ o datoriă, cu tóte că prin acest act Domnia-sa sĕ obligă, a sĕ însura cu Dómna Todora în un óre care timp, séŭ apoĭ décă nu, a i numĕra drept amendă 20,000 de fiorinĭ. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Aveţĭ bunătatea, — sĕ adresâ acum Popîrţă cătră advocatul sĕŭ, cătră Moise Capiu, — aveţĭ bunătatea de i daţĭ Domnuluĭ notar rĕspunsul legal la spusele Domnia-luĭ, că-cĭ Domnia-vóstră vĕ pricepeţĭ maĭ bine la asemenea lucrurĭ. —

— Rĕspunsul este lesne de dat, — observâ Capiu, — n'am decât a-l ruga pe Domnul jude să-mĭ permită ca să cetesc aicĭ paragraful 45 din codul civil. —

— Cunosc acest paragraf, — replicâ judele, — şi nu mĕ îndoiesc, că atât Domnul notar cât şi Domnul advocat Orfănescu, vor fi cunoscênd coprinsul acestuĭ paragraf, care nu dispune alt nimic, decât ḑice lămurit, că îndatoririĭ de natura menţionată, nu aŭ nicĭ o valóre dinaintea legeĭ. —

— Dinaintea legeĭ nóstre, adică aceleĭ din ţĕră în care trăim, — adause notarul încă tot aprins. — Cât despre rest cedez cuvêntul legistuluĭ Dómneĭ Todora, care vĕ va espune causa, că-cĭ eŭ nu am acéstă chĭămare. —

— Domnul Popîrţă a uitat să spună advocatuluĭ Domnieĭ-séle, — urmâ acum Orfănescu, — a uitat să spună mult stimatuluĭ meŭ coleg Domnuluĭ Moise Capiu, cu ocasiunea consultăreĭ séle, că el, adică Domnul Popîrţă, este pământén din România, prin urmare supus legilor române, care legĭ, după cum scim cu toţĭ nu sunt aceleaşĭ ca şi ale nóstre. Prin urmare mult stimatul meŭ coleg Domnul advocat Moise Capiu a informat pe Domnul Popîrţă după tecstul legilor nóstre, care sună în adevĕr aşa precum scim cu toţiĭ, ér nu după tecstul legilor române, la care, o maĭ repetez, este supus Domnul Popîrţă, şi care lege nu cunósce dispositiunea coprinsă la noĭ în paragraful 45, ci atribuesce deplină valóre ver căruĭ contract, décă s'a făcut cu liberul consimţemênt al părţilor, şi n'a fost surprins prin dol, nicĭ smuls prin violenţă, nicĭ dat prin eróre. —

— Acésta întrebare ese afară din cadrul competinţeĭ mele, — declară judele, care vĕḑu acum şi el că prea o luase iute, când vroise să-şĭ arete cunoscinţa sa de legĭ, — decĭ nu pot permite ca să se trateze maĭ pe larg dinaintea mea. Fiind astfel, someḑ pe Domnul Ghiţă Popîrţă, a declara, décă primesce séŭ ba condiţiunele presentuluĭ testament, pe care Domnişóra Victoria le-a primit? —

Popîrţa la espunerea luĭ Orfănescu din neliniscit ce fusese devenise cu totul uimit. Recunoscu şi el, că făcuse mare greşélă uitând, că el nu este supus în materiă civilă legilor din Austro-Ungaria, şi că, uitând, nu sĕ putuse îngriji până în momentul de faţă, să afle şi dispositiunele legilor Române în causa sa. Nu scia ce să rĕspunḑă. Décă ḑicea că sĕ învoiesce, apoĭ atuncĭ îl apuca Todora de ceĭ 20,000

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

de fiorinĭ, décă ḑicea că nu sĕ învoiesce, apoĭ îl apuca Victoria de ceĭ 10,000 de fiorinĭ. Ajunsese in tristă posiţiune, dase în cursă, cu lăcomia sa, precum dă câte odată şi vulpea tot din asemenea pricină.

Advocatul sĕŭ Moise Capiu din întêmplare nu era distras în acest moment. Nu era distras fiind-că 'l interesa şi pe el fórte mult causa de faţă. Nefiind distras, observâ nedumerirea în care ajunsese clientul sĕŭ Ghiţă Popîrţă, şi pentru a-l scăpa din „impas", cum ḑic advocaţiĭ, vorbi el pentru dênsul grâind:

— Rog pe Domnul jude să acorde clientuluĭ meŭ un termin de 10 ḑile pentru darea cuviinciosuluĭ rĕspuns.

— Eŭ din parte-mĭ, — ḑise acum Victoria cu vocea emoţionată, — rog pe Domnul jude, să decidă ca acest termin să fiă preclusiv, că-cĭ şi eŭ trebuesc să sciŭ cât maĭ curênd hotărirea decisivă. —

— Să-mĭ fiă permis, — interveni acum Orfănescu, — ca să iaŭ şi eŭ cuvêntul în interesul Domnişóreĭ Victoria, séŭ maĭ bine ḑis în propriul meŭ interes, de vreme ce eŭ şi cu Victoria suntem ca şi logodiţĭ. —

— Ce să maĭ fiă şi acésta? — sĕ întrebâ Popîrţă în sine, — lucrul devine din ce în ce maĭ încurcat. Icĭ ḑice Victoriă, că sĕ învoiesce cu testamentul, icĭ érăşĭ ḑice advocatul, că este ca şi logodit cu dênsa. Care din aceste dóuĕ ḑise să fiă óre adevĕrată. Mĕ tem că cea din urmă, că-cĭ prea mĭ-a vorbit Victoria după tipic de advocat.

— În interesul nostru dară, — continuâ Orfănescu cererea sa, — am ruga pe Domnul jude să priméscă cererea Domnişóreĭ Victoria, şi să enunţe, că décă în arătatul termin de 10 ḑile nu sĕ va pronunţa Domnul Popîrţă, apoĭ atunci tăcerea sa, să se considere de drept ca un refus formal. —

— Judele adresându-se acum cătră Popîrţă îl întrebâ.

— Aveţĭ să faceţĭ ver o observaţiune în contra acesteĭ cereriĭ?

Prea îl luase cu pripa şi din tóte părţile, sĕ tărbăcise bĭetul Popîrţă. Nu era în stare să judece cu agerimea sa cea obicĭnuită.

La acéstă provocare ce-ĭ adresase judele nu sciu în primul moment ce să rĕspundă, privi decĭ spre advocatul sĕŭ, spre Moise Capiu, făcêndu-ĭ semn cu ochiĭ, pentru a-l provoca să-ĭ vină întru ajutor.

Capiu însĕ pierḑênd încetul cu încetul interesul la pertractarea de faţă, căḑuse érăşĭ în distracţiunea sa cea obicĭnuită, şi privea în gol făcênd mereŭ din cap, cum aŭ uniĭ ómenĭ obiceiŭ a face pentru a marca, cum am ḑice, diferitele ideĭ maĭ însĕmnate din meditaţiunele lor.

Popîrţă când sĕ uită spre Capiu îl vĕḑu dând din cap, ca cum ar voi să-ĭ ḑică: învoiesce-te, şi creḑênd, că o face cu intenţiune

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

drept rĕspuns mut la întrebarea sa mută, să grăbi de a tîlcui acest rĕspuns dinaintea judeluĭ, ḑicênd cu vocea tare singurul cuvênt:

— Nimic. —

— Prin urmare enunț, — adause judele, — că Domnul Ghiță Popîrță a luat termin preclusiv de 10 ḑile, pentru a da în acest interval declarațiunea cuviinciósă, décă primesce séŭ nu condițiunile testamentuluĭ făcut de reposatul Hagiŭ și în special acea condițiune prin care i să împune a sĕ căsĕtori cu Domnișóra Victoria, fata jupâneseĭ Uța. Ear după trecerea acestuĭ termin să va considera ca advenită pĭedeca prevĕḑută prin testament, și Domnul Ghiță Popîrță, primind moștenirea reposatuluĭ Hagiŭ, va fi dator în acel cas a numĕra din baniĭ acesteĭ moșteniriĭ Domnișóreĭ Victoria suma de 10,000 de fiorinĭ, prevĕḑută în testament. —

După ce aduse acéstă hotărire judele congediâ părțile, care sĕ împrăștiare ducênduse fiă-care unde îl chĭema interesul.

Ghiță Popîrță încă nu-și venise în fire. Nu era încă în stare a-și da séma de posițiunea sa. El eșind dela tribunal sĕ luase după Moise Capiu și acum să decise a-l consulta.

— Ce ḑicĭ, Domnule advocat, — îl întrebâ decĭ, — așa va fi óre în privința legilor nóstre din România precum a ḑis potrivnicul nostru?

Moise Capiu să cufundase în reflecsiunĭ, după cum scim, și nu se desfundase încă nicĭ acum. Simțindu-se apostrofat de cine-va, ḑicem simțind, că-cĭ el nu auḑise întrebarea, ci simțise numaĭ vuetul cuvintelor, la care simțire tresări ca din somn și rĕspunse:

— Bine ar fi décă și la noĭ ar desființa osînda de mórte, precum este desființată la Domnia-vóstră în România. Mâine trebuesce să asist la spênḑurătóre clientuluĭ meŭ. Nu l'am putut scăpa. —

La acest rĕspuns, resultatul distracțiuneĭ séle celeĭ obicĭnuite, Capiu numaĭ putu să adauge nimic, cu tóte că avea intențiunea, a povesti istoria clientuluĭ sĕŭ osîndit la furcĭ, nu putu să adauge nimic, că-cĭ Ghiță Popîrță pĭerḑêndu-și tótă răbdarea i strigâ înfuriat:

— Du-te la dracu, cap confus și sec. Eată în ce próstă stare m'aĭ adus cu nebunia ta. —

Vocea puternică aluĭ Popîrță îl desceptase pe Capiu de odată din visurile séle, atât de bine îl desceptase, încât înțelese prea bine înjurătura și sĕ aprinse grozav.

— Mojicule ce escĭ, — răcni acum și el, — cum îndrăznescĭ să-mĭ spunĭ mie asemenea vorbe. Veḑ-îțĭ de cale și încă iute și de grabă, pentru ca să nu-ți caut eŭ ver un leac de bóla ta! —

— Am sfeclit-o și cu acesta, — îșĭ ḑise Popîrță luându-o la picior.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Să duse acasă și sĕ puse pe chibzuielĭ.

— Frate Ghiță, — sĕ apostrofâ el însușĭ — aĭ ajuns în o stare cam próstă ....

După o mică tăcere reincepu érășĭ:

Ce ți e de om!... Eată că numesc starea mea próstă, de vreme ce ar trebui să-ĭ ḑic, că este o stare de pismuit!

— N'am moscenit eŭ dela reposatul unchiul meŭ, nu m'am făcut eŭ de odată om bogat, cu mult maĭ bogat decât cum așĭ fi gândit eŭ ver odată!...

— Dar totușĭ trebue să mĕ întorc și să ḑic, că starea mea este din cele maĭ próste, că-cĭ cu bogăția mĭ-a venit și un cârd de grijĭ, că-cĭ din tóte părțile mĕ bântuesc pĭerderile. —

— Au nu va fi pĭerdere décă voĭ fi silit a despăgubi pe Victoria cu 10,000 de fiorinĭ! Apoĭ nu va fi pĭerdere, décă voĭ fi silit a despăgubi pe Todora cu 20,000 de fiorinĭ, că-cĭ décă voiesc să mĕ scap de ele, trebue să plătesc aceĭ banĭ. Cine plătesce, fără drept ca să céră înapoĭ și fără a primi ceva în schimb pentru plata sa, acela nu pĭerde óre? —

— Ce voĭ căpĕta eŭ în schimb pentru plățile mele cele marĭ? Nimic, absolut nimic! —

— Dar nu voĭ putea eŭ găsi în nicĭ un chip ver un miḑloc, ca să mĕ scap de ver una din aceste păgubĭ! —

— Să vedem puținel! —

— Să începem cu paguba cea maĭ mare, cu paguba de 20,000 de fiorinĭ. —

— Pe ce să baséză reclamațiunea Todoreĭ. —

— Pe înscrisul făcut dinaintea unuĭ notar, pe care l'am desconsiderat pentru un moment după părerea greșită a luĭ Moise Capiu.

— Óre greșită să fi fost acea părere? —

— Greșită ḑĕŭ în privire cu mine, că-cĭ fiind supus legilor patrieĭ mele, nu mi sĕ pot aplica legile streine, ér legile patrieĭ mele, de bună-sémă vor recunósce asemenea contracte precum este cel făcut de mine cu Todora, că-cĭ altmintrea notarul, nicĭ nu l'ar fi făcut.

— În fine despre acésta mĕ voĭ convinge eŭ întrebând prin telegraf pe un advocat din România. —

Trebue să admit, că actul Todoreĭ este cu valóre! —

— Ce îndatorire resultă de aicĭ pentru mine?

— Maĭ întâiŭ îndatorirea, ca să mĕ căsĕtoresc în un termin defipt cu Todora! —

— Să ne oprim aicĭ. —

— Să ne oprim și să ne căsĕtorim, că-cĭ décă nu voĭ putea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

profita eŭ de divorciŭ séŭ de despărţănie, cine altul să se profite dară de acéstă instituţiune blagoslovită. —

— Veḑĭ aşa Ghiţă, — sĕ întrerupse aicĭ Popîrţă în monologul sĕŭ, frecându-şĭ mânile, — veḑĭ aşa, ia-le de-a rêndul, cu sânge rece şi apoĭ le daĭ de cap. De una aşĭ fi scăpat dară, acum mĭ-a maĭ rĕmas cealaltă. —

— Aicĭ mĕ légă testamentul unchiuluĭ meŭ, dar mĕ maĭ légă şi învoiéla ce am făcut astăḑĭ dinaintea judeluĭ, voiesc să ḑic mĕ légă terminul preclusiv, afurisitul de termin, cât este de scurt. —

— Afurisitul de Capiu, décă m'ar fi ferit cel puţin de acéstă neghiobie în care m'am băgat fără nicĭ o nevoie, cum m'aşĭ maĭ scăpa şi de Victoria, dar acum timpul este prea scurt. —

Popîrţă începu sĕ mĕsóre cu paşĭ lungĭ odaia sa în tóte dimensiunile. Îşĭ încerţĭ fruntea şi îşĭ încruntă privirea, părea că vĕḑĭ munca obositóre de care sĕ ocupa creeri sĕĭ. De odată sĕ opri şi punênd treĭ degete pe frunte, par că ar fi voit să reţină ideia din urmă o articulă prin următórele cuvinte:

— Aşa este, învoiéla Victorieĭ cu testamentul este o gólă prefăcĕtorie, un miḑloc de spaimă pentru mine. Dar staţĭ, că spaima mea nu ţine cât lumea, sĕ risipesce cu vremea şi décă s'a risipit apoĭ atuncĭ mĕ încerc şi eŭ a speria pe alţiĭ. —

— Victoria este ca şi logodită cu Orfănescu, cum a spus el însuşĭ, de bună-séma tot cu intenţiunea de a mĕ băga în gróze, cu intenţiunea, ca sĕ veḑ că am de a face cu un advocat. —

— Aicĭ însĕ Domnul advocat a făcut o mare greşélă, că-cĭ mĭ-a arătat partea cea slabă a posiţiuneĭ séle. —

— Décă nu aşĭ fi sciut că Victoria iubesce, fiă pe Orfănescu, fiă pe altul, décă nu aşĭ fi sciut că iubesce, cu un cuvênt, pe altul atuncĭ nu mĭ-ar fi putut veni ideia, care mĭ-a venit acum. —

— Omul înţelept sĕ profită de armele duşmanilor sĕĭ, mĕ voĭ profita dar şi eŭ de armele duşmanilor meĭ. —

— Mĕ voĭ preface şi eŭ ca Victoria, i voĭ spune că mĕ învoiesc să o iaŭ de nevastă, şi mĭ-aşĭ da capul că Victoria de gróza mea, sĕ va da pe gol, va revoca ceia ce a ḑis dinaintea judeluĭ, pe scurt, nu va voi să mĕ ia, şi étă că atuncĭ va pĭerde dreptul, ca să-mĭ céră acea despăgubire de 10,000 de fiorinĭ .....

— Acum trebue să mĕ întorc încă odată la Todora, că-cĭ aicĭ am uitat de tréba cu giuvaerele. —

— Delicateţa ar cere să i le las, nu numaĭ delicateţa dar chiar şi mintea mea ar cere acésta, că-cĭ nu e bine să întăriţĭ prea tare pe o nevastă cu care aĭ de gând să te însoriĭ, fiă chiar şi pe despărţite.—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Din altă parte érăşi, n'aş voi să jertfesc atâţi banĭ, ér Tomiţa, alarmat fiind, cere plata cu tótă stăruinţa. —

— Cum voĭ face, cu giuvaerele? —

Popîrţă nu avu timp să rĕspundă la acésta din urmă a sa întrebare, că-cĭ fu întrerupt în meditaţiunile séle, şi încă întrerupt spre marea sa mirare de .... Orfănescu, care venia togmaĭ cu pretecstul acestor giuvaere, ḑicem cu pretecstul că-cĭ motivul adevĕrai al venireĭ séle era dorinţa de a sĕ orienta asupra decisiunelor, ce va fi luat Popîrţă, cu privire la Victoria.

— Bună ḑioa, Domnule moscenitor, — cu aceste cuvinte inaintâ Orfănescu spre Popîrţă. — Permiteţi-mĭ maĭ întâiŭ de tóte, să vĕ felicit pentru neasceptatul noroc, despre care aţĭ aflat chiar astăḑĭ prin testamentul reposatuluĭ unchiŭ al Domnieĭ-vóstre. Eŭ în adevĕr după cum îl cunoscém nu l'aşĭ fi preţuit nicĭ odată atât de bogat precum s'a dovedit astăḑĭ. —

Popîrţă, după cum am apucat deja să spunem, era surprins prin visita luĭ Orfănescu. Afară de aceia maĭ avea şi alt desavantagiŭ faţă cu el şi étă care. Orfănescu îşĭ gătise pe deplin planul sĕŭ de urmărire, ér Popîrţa îl avea gata numaĭ d'a valma îusĕ nu şi în tóte amenunturile. Aşa maĭ cu sémă nu-şĭ croise încă nicĭ o liniă de conduită séŭ de purtare faţă cu cel maĭ primejdios dintre vrăşmaşiĭ sĕĭ, faţă cu Orfănescu, care venise acum drept în visuină ca să atace pe potrivnicul în faţă, séŭ venise să-ĭ véḑă cel puţin slăbiciunile, să 'l surpinḑă, isbutind întru acésta, după cum vĕḑurăm, şi după cum vom maĭ vedia de aicĭ în colo.

Popîrţă chiar prin primele séle cuvinte se dede de gol. El la felicitaţiunea luĭ Orfănescu ḑise, în loc de a mulţămi cu un aer de dispreţ:

— Nu creḑ, că Domnia-ta Domnule advocat veĭ fi venit la mine pentru a-mĭ face acéstă felicitaţiune oficială; că-cĭ în adevĕr nu sciŭ prin ce să fi meritat o asemenea atenţiune din partea Domnieĭ-tale. Presupunênd dar, că adevĕrata causă a visiteĭ Domnieĭ-tale trebuesce să fiă altă, te rog a mĭ-o spune şi mie. —

Ḑisesem că Popîrţă prin aceste vorbe sĕ dede de gol. Acum după ce l'am auḑit trebuesce să recunóscem, că în adevĕr Popîrţă ar fi făcut maĭ bine décă ar fi tăcut, că-cĭ Orfănescu înţelese acum îndată, că adversarul sĕŭ îl recunoscuse pe el ca atare, şi că era hotărît a-l combate.

Orfănescu fu maĭ diplomat. El cu tótă nepoliteţa luĭ Popîrţă nu sĕ alterâ, ci urmă a i vorbi, am putea ḑice, cu delicateţă.

— Să mĕ ertaţi Domnule, — rĕspunse Orfănescu la aceia în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trebare necioplită a luĭ Popîrță, — să mĕ ertați, décă felicitațiunea mea nu v'a fost pe plac. Cât despre băgarea de sémă, ce ați binevoit să-mĭ faceți, trebuesce să recunosc, că în adevĕr nu am venit aicĭ numaĭ pentru a vĕ felicita, ci am venit, adus de o causă destul de însĕmnată. —

— De bună-sémă va fi causa cu coconița Victoria, — îl întrerupse Popîrță.

Fórte rĕŭ făcuse Ghiță Popîrță de 'l întrerupse pe Alesandru Orfănescu și încă togmaĭ cu o asemenea presupunere. Fórte rĕŭ că-cĭ prin acéstă întrerupere i dedea prilegiŭ luĭ Orfănescu să vorbéscă de causa Victorieĭ, cu singurul scop pentru ca să întrevéḑă puțin dispositiunea și planul urmărit de potrivnicul sĕŭ.

— Nu Domnul meŭ, causa coconiței Victorieĭ, nu este o causă la care ar maĭ trebui miḑlocirea unuĭ advocat, că-cĭ v'ați învoit chiar astăḑĭ dinaintea judeluĭ. —

— Nicĭ n'am voit să ḑic, că aĭ venit în calitatea Domnieĭ-tale de advocat, ci am voit să esprim, că aĭ venit în calitatea de adorator al Domnișóreĭ Victoria. Cu părerea de rĕŭ trebuesce însĕ să-ți spun, că ostenéla Domnieĭ-tale pe lângă mine va fi cu totul zadarnică, că-cĭ ... m'am hotărît a respecta porunca unchiuluĭ meŭ și a lua pe Domnișóra Victoria de ... nevastă.

Pănă aicĭ cele ḑise de Popîrță eraŭ tóte bune și cum sĕ cade. Décă s'ar fi oprit aicĭ ar fi fost bine de el și cu atât maĭ rĕŭ de Victoria și de Orfănescu, dar pĕcatele luĭ cele negre îl împinseră să maĭ adauge sfĕrșind:

— O voĭ lua de nevastă, că-cĭ mĭ-a plăcut tare! Sunt cu totul înamorată de ea! —

Ḑicem că décă Popîrță n'ar fi grăit aceste din urmă cuvinte, ar fi fost maĭ bine de el.

Dar pentru ce?

Pentru că Orfănescu scia bine, că Popîrță nu vĕḑuse pe Victoria decât chiar în aceiași ḑi, diminéță dinaintea judeluĭ. Acésta o scia prea bine, că-cĭ una, i-o spusese chiar Victoria, ér alta sĕ convinsese prin însăși a sa observare, că-cĭ cu tot amorul sĕŭ, nu sĕ încredea orbesce în vorbele Victorieĭ. Sciind dar că Popîrță nu vĕḑuse pe Victoria decât dinaintea judeluĭ, la care ocasiune era cu neputința să se fi înamorat de ea, că-cĭ nu avuse ocasiune de a o privi cu ochĭ buniĭ, sciind dar acésta, îndată înțelese, că Popîrță prin protestațiunele séle de amor n'avea alt scop decât acela de a îngrozi pe el și pe bĭata sa Victoria.

Ca om sapient, cum ḑic ómeniĭ ceĭ culțĭ, ca om sapient, adică

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

înțelept, Orfănescu nu sĕ mulțămi cu singura sa pătrundere, ci stărui să-și procure și o dovadă óre care, pentru ca să-și liniscéscă atât sufletul sĕŭ, cât și mai cu sémă inima Victorieĭ séle.

Eată cum făcu pentru a-și procura dovada de care avea lipsă.

— Ah, — oftă el la acea declarațiune alui Popîrță, — sciam prea bine că ochiĭ eĭ de căprióră îți vor învăpăia inima! ....

Aicĭ trebuiesce să aflați, iubiți lectorĭ, — pe drăgălașele de lectrice nu le pomenesc fiind-că Domnialor nu le păsa de ochiĭ fetelor — aflați dar iubiți lectorĭ, că Victoria era ócheșă, însĕ avea, lucru rar și fermecător, avea ḑicem ochĭ — albastriĭ.

Pe acéstă raritate în legile natureĭ, care de obiceiŭ înzestréză pe ócheșele cu ochiĭ de o culóre închisă, pe acéstă raritate sĕ fondase viclenia luĭ Orfănescu, întru care și isbuti după asceptarea sa, că-cĭ Popîrță, de atâta îșĭ aduse aminte, că Victoria este ócheșă, nu sĕ temu însĕ câtușĭ de puțin, că ar putea avea ochĭ de o culóre deschisă și d'aceia ḑise:

— Da, blîndețea ochilor eĭ de căprióră mĭ-a răpit inima. —

Atât voi să scie Orfănescu. Fiind mulțămit, încă prea mulțămit de reeșita manevreĭ séle o tăia scurt și trecu la altă cestiune.

Îĭ vorbi luĭ Popîrță de acele giuvaere pe care le dăruise Todoreĭ, și pe care după cum scim, giuvaergiul Tomiță le reclama ca proprietatea sa.

Scim ce dovadă îșĭ procurase Orfănescu pentru ca sĕ probeḑe dreptul Todoreĭ, decĭ acum nu maĭ trebuesce să vĕ spunem alt nimic, decât numaĭ atât, că Popîrță recunoscu în sine nu numaĭ puterea aceleĭ doveḑĭ, dar înțelese tot odată, că chiar déca acea dovadă nu ar fi fost atât de bună, totușĭ ar fi trebuit să îmbuneḑe pe Todora, că-cĭ scim ce gând pusese cu dênsa.

Decĭ să grăbi a rĕspunde luĭ Orfănescu ḑicênd:

— Nebunul de Tomița. Ean te uită ce istoriĭ mĭ-a făcut; să mĕ bage el în așa belea. Eŭ nicĭ nu-mĭ aduc aminte că el să-mĭ fi cerut, ver odată baniĭ pe acele scule, séŭ déca mi vor fi cerut, apoĭ atuncĭ de buna-sémă îmĭ va fi vorbit într'un moment de iritațiune, adică într'un moment, când eŭ eram iritat și nu sciam nicĭ ce-mĭ vorbesce nicĭ ce-ĭ rĕspunḑ.

— Acéstă declarațiune îmĭ face mare plăcere, și mĕ grăbesc a o împărtăși clienteĭ mele. — Cu aceste cuvinte Orfănescu îșĭ luâ ḑioa bună dela Popîrță și se duse, convins de isteția luĭ Popîrță, și promitêndu-și de a fi cu multă atențiune, pentru ca nu cum-va în cele din urmă să remână înșelat de acéstă vulpe în pĭele de om.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XII.

— Lele Uțo, — ḑise spre séră Popîrță cătră jupănésa sa din casă, cătră muma Todoreĭ — Domnia-ta încă tot nu m'aĭ lămurit pe deplin despre pricina care te a făcut să muțĭ pe Domnișóra Victoria de aicĭ din casă. —

— Apoĭ de, coconașule, — rĕspunse Uța, — acum după ce ne cunóscem maĭ bine, pot să-ți grăiesc maĭ fără ruşine. Am mutat-o pentru gura lumi. —

— Bine ḑicĭ, - încuviinţâ Popîrță, — şi bine aĭ făcut. Până acum ḑĕŭ nu s'ar fi căḑut să şéḑă cu mine sub un coperiș, dar de astăḑĭ înainte să va cădea. —

— Cum să se caḑă de astăḑĭ înainte, ce nu s'a căḑut până astăḑĭ.

— Fiind-că ceia ce nu să cade nelogodiților, să cade celor logodiți

— Nu maĭ glumi, coconașule, — ḑise Uța jumĕtate speriată jumĕtate încântată.

— Eŭ nu am obiceiŭ să glumesc cu lucruri atât de serióse, şi încă carĭ mi s'aŭ lăsat cu limbă de mórte. —

— Ba ḑĕŭ, — întrebâ acum Uța cu maĭ multă însistența, — ți-aĭ luat séma coconașule, şi te învoiescĭ, sĕ urmeḑĭ după porunca reposatuluĭ coconaș. —

— Unde să-mĭ fi luat sémă? Eŭ n'am stat nicĭ un minut la îndoiélă. —

— Apoĭ bine de ce nu aĭ spus îndată Domnuluĭ judecător, şi ți-aĭ cerut rĕgaz de 10 ḑile. —

— Nu eŭ am cerut, ci procatorul meŭ, şi bine a făcut, că-cĭ cu tóte că sunt hotărît a mĕ cununa cu fiă-ta, totusĭ trebuesce să caut să o cunosc maĭ de aprópe, să-ĭ încerc năravurile. Póte să aibă ver un cusur fata, maĭ scĭĭ. —

— Ce cusur să aibă! Fată maĭ bună decât Victoria nu găsescĭ în tótă lumea să mergĭ şi să cauți unde veĭ vrea. —

Lelea Uța să aprinsese. Un om atât de necioplit nu era vrednic să fiă soțul Victorieĭ séle, după cum fusese ea aplecată a o dori chiar acum. Nu, nicĭ decum. Chiar décă ar fi vroit Victoria acum s'ar fi opus lelea Uța, că-cĭ sĕ temea tare de traiul ce ar fi avut fiă-sa, cu acest om brutal.

Dar sĕ legase sĕrmana fetică, sĕ legase dinaintea judeluĭ, creḑênd că Popîrță va fi reținut prin contractul sĕŭ cu Todora.

Bine, acest contract nu maĭ esista el.

Ba era în fiinţă! Apoĭ atuncĭ Popîrță să fiă el în stare a jertfi pentru Victoria 20,000 de fiorinĭ? Nicĭ odată. Prin urmare ceia ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

grăise acum le grăise din prefăcătorie, cu scop! Cu ce scop? Cu scop pentru a le speria pe ele şi mai cu sémă pe fiă-sa, şi să o facă să se dea de gol.

— Las că décă eştĭ tu şiret — apoĭ nicĭ noĭ nu suntem próstele lumi, — îşĭ ḑise Uţa, care făcuse reflecsiunele espuse mai sus în micul înterval ce trecu între esclamaţiunea eĭ, şi între rĕspunsul luĭ Popîrţă; ér acesta recunoscênd că purcese greşit de superase pe lelea Uţa, căutase puţin prin mintea sa un rĕspuns favorabil.

— Nu sciĭ Domnia-ta de glumă lele Uţo, — ḑise decĭ încercându-şĭ a preface un suris dulce.

— Cum să nu sciŭ, — replică Uţa cu isteţiă, — însĕ nu m'am îndurat să creḑ, ca stăpânul bine-voiesce a glumi cu slujnica eĭ. —

— De, de, slujnică! Cum poţĭ să ḑicĭ slujnică acum când este vorba să-mĭ fi sócră! —

— Óre nu va fi şi asta ver o glumă! —

— Nu ḑĕŭ, îţĭ spun pe cinste. Fata Domnieĭ-tale este curăţică, ba chiar frumósă. Apoĭ are şi zestre. —

Ce zestre să aibă, sĕrmana! —

— Ceĭ 10,000 de fiorinĭ pe care i-a lăsat unchiul meŭ. — Să lăsăm însĕ acum vorbele deşerte şi să vorbim ceia ce să cade. Victoria, drăguţa, s'a învoit, chiar înaintea judeluĭ ca să fiă a mea, prin urmare, de vreme ce ḑic că mĕ învoiesc şi eŭ, suntem ca şi logodiţĭ, ér ca la nisce logodiţĭ, nu are să ne pase de gura lumeĭ, decĭ te rog să o muţĭ cât să póte maĭ în grabă aicĭ, ca sĕ putem isprăvi maĭ curênd cu ale caseĭ, cu una altă.

Uţa, după cum scim, era decisă a sĕ opune uneĭ căsĕtorĭ între fiă-sa şi Popîrţă. Provocată fiind de a face un lucru despre care nu-şĭ putea da acum séma, care i vor fi urmările, sĕ decise a nu săvêrşi nimic fără scirea luĭ Orfănescu, ér pentru a astêmpĕra pe Popîrţă i dădu un rĕspuns în douĭ perĭ:

— Voĭ vorbi chiar mâine cu fiă-mea, — i ḑise ea. După acéstă promisiune dată, Uţa sĕ retrase în camera eĭ, pentru ca, stând maĭ multă vreme cu Popîrţă, să nu greşéscă ceva cum-va prin vorba séŭ purtarea eĭ. –

A dóua ḑi lelea Uţa, îndată după ce servise caféua luĭ Popîrţă, sĕ duse la Orfănescu, pe care îl găsi togmaĭ ocupat a lua şi el caféua.

Vĕḑênd Orfănescu pe Uţa i ḑisĕ cu vioĭciune.

— Bine că aĭ venit mamă-dragă. Togmaĭ mĕ gândiam în ce chip să-ţĭ daŭ de scire, că voiesc să-ţĭ vorbesc, séŭ maĭ bine ḑis, că voiesc, ca să vorbim noĭ amêndouĭ Victorieĭ! —

— S'a întêmplat ceva rĕŭ? —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nu, nimic, dar pe Domnia-ta ce te-a adus la mine? —

— Am venit să-ți spun, că Popîrță voiesce să se apropie de Victoria, și să ne facă să credem, că este gata a sĕ căsĕtori cu dênsa. —

— Sciŭ. Sciŭ de acéstă viclenie aluĭ Popîrță și-mĭ vine prea bine, ceia ce doresce să facă el. Vom vorbi maĭ pe larg despre astea tóte la Victorie.

Haĭ să mergem. —

La aceste cuvinte Orfănescu, care bĕuse în pripă caféua, să sculă dela masă îșĭ luă pălăria și eși împreună cu Uța, ducêndu-se la Victoria.

Fata jupăneseĭ și iubita luĭ Orfănescu, nu era nicĭ decum surprinsă la vederea mume-si și a iubituluĭ eĭ, că-cĭ sciindu-se în luptă cu un vrășmaș ager, sĕ asceptâ pe fiă-care moment la visita aliaților eĭ.

— Ce veste nóuă îmĭ aduceți, — aceste fură cuvintele cu carĭ întêmpină ea pe veniții.

— Fórte bună, — sĕ grăbi a rĕspunde Orfanescu. — Tóte merg bine, încă maĭ bine decât cum ne asceptasem, că vor merge. —

— Mie-mĭ este tare témă, că Popîrță mĕ va lua de cuvênt, și că va cere să mĕ mărit dupa el, — dise Victoria.

— Cam în ast chip sĕ va și întêmpla, — observâ Uța. — Eŭ am venit să te iaŭ și să te duc acasă, unde poți să ședĭ acum în linisce și pace, de vreme ce aĭ să te logodescĭ cu coconașul. —

— Pentru Dumnedeŭ, lasă-te de asemenea glume, — strigâ Victoria spăimântată. —

— Draga-mea, nu te putem scuti de acéstă glumă, că-cĭ glumă este și glumă va rĕmânea, dar de scutit nu te putem scuti, că-cĭ numaĭ cu ajutorul eĭ, vom putea triumfa asupra dușmanuluĭ nostru, — dise Orfănescu.

— Esplicați-vĕ maĭ lămurit, și nu mĕ maĭ chinuiți cu asemenea vorbe înfricoșate. —

— Spuneĭ Domnule Orfănescu, — dise Uța, — că-cĭ Domnia-ta sciĭ maĭ bine decât mine.

— Victorio dragă, — începu a spune Orfănescu, — să vedĭ despre ce este vorba. Popîrță, pare-mi-sĕ, a descoperit tactica nóstră, adică a înțeles, că declarațiunea ce aĭ făcut înaintea judeluĭ în privința clauseĭ de măritiș din testamentul Hagiuluĭ n'a fost decât o prefăcătorie, menită pentru a-l surprinde pe el, după cum a și fost în adevĕr. Înțelegênd acéstă tactică, Popîrță a decis să se foloséscă și el de o asemenea procedură față cu noĭ. —

— Togmaĭ așa am socotit și eŭ, — adause Uța, — că adică coconașul Popîrță numaĭ sĕ face, că este hotărît și gata de a lua pe Victoria.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Domnia-vóstră numaĭ socotiţĭ, însĕ nu sciţĭ de sigur, — observâ Victoria. — Cine póte sci, décă Popîrţă, nu sĕ va fi înamorat în adevĕr de ... mine. —

— Ha, ha, creḑĭ, că un om circotaş, un şiret, care nu caută decât la interes, sĕ póte înamora aşa de curênd, — esclamă Orfănescu rîḑênd a sîlă.

— Nimen nu póte cunósce adîncul inimeĭ al unuĭ om, — rĕspunse Victoria cam atinsă, — şi nimen nu póte sci despre amor, acea putere secretă, când, de ce, şi unde izvorésce. —

— Pănă în acest moment n'am sciut că aĭ aplecare la meditaţiunĭ filosofice, draga-mea. Eŭ unul nu te pot urma pe acéstă cale, că-cĭ de şi am simţul poesiĭ, ocupaţiunea mea oficială de advocat nu mĕ értă de a mĕ cufunda prin potecele filosofiĭ. Eŭ, ca advocat am deprinderea, a pipăi maĭ întâiŭ, a pune degetul, ca Toma necredinciosul, şi a crede numaĭ după ce am vĕḑut cu ochiĭ meĭ. Astfel am făcut şi de astădată, faţă cu Domnul Popîrţă. Pentru a mĕ încredinţa, décă amorul sĕŭ cătră tine, despre care începuse a-mĭ declama el, este adevĕrat ér nu numaĭ prefăcut precum mĕ temeam eŭ, l'am încerat. —

Aicĭ Orfănescu i spuse istoria cu ochiĭ, i spuse cum sĕ înşelase Popîrţă, oftând după ochiĭ eĭ de căprióră.

— Apoĭ décă nicĭ nu scie că am ochĭ albastri, atuncĭ sunt şi eŭ încredinţată, că încă nicĭ nu s'a uitat la mine, — ḑise Victoria. — Dar las' să se uite numaĭ, — adause în siue, — să vĕḑă cum sunt eŭ, n'aveţĭ témă, că apoĭ va ofta în adevĕr după mine, maĭ ales décă voĭ vroi eŭ. Şi de ce să nu vroiesc, nu meritĕ el o pedépsă pentru nebăgarea sa în sémă?

— Şi de vreme ce nicĭ nu s'a uitat la tine, — ḑise întru aceia Orfănescu, — nicĭ nu póte fi înamorat de tine. —

— Aşa este, — rĕspunse Victoria. — Tu după cum vĕḑ n'aĭ nicĭ o témă că i voĭ putea place, prin urmare mĕ învoiesc, ca să mĕ mut chiar astădĭ érăşĭ acasă. —

Orfănescu cu tóte că era înţeles cu dispositiunea ca Victoria să mérgă să şéḑă împreună cu Popîrţă, totuşĭ simţi, ca o spasmă, simţi, par-că i s'ar fi strins inima, auḑênd pe Victoria, că vorbesce astfel.

El sĕ gândi despre o parte la frumseţa Victorieĭ, care era destul de mare pentru a atrage, chiar pe o inimă — încăinită; ér despre altă parte sĕ gândi şi la ispitele de care putea fi amenințată iubita sa. Sĕ gândi la puterea bogăţieĭ, la farmecul lucsuluĭ, la vêrtegiul plăcerilor.

Îĭ era témă de Popîrţă, că-cĭ era bogat.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Gândurile Uței din acest moment își aducéu mult cu acelea ale lui Orfănescu, însĕ într'un punct principal sĕ deosebeaŭ esențial de ale lui. Uța nu sĕ temea, ea spera.

Ce spera? În un viitor strălucit .....

Orfănescu cu tótă repulsiunea ce i însufla ideia, că Victoria sa va petrece mai des cu Popîrță, séŭ mai bine dis, că Popîrță va petrece mai des cu Victoria, și că el din contra, pentru un óre-care timp va fi lipsit cu totul de dulcea ei societate, totuși, ca om cu mintea disciplinată, cum trebuesce să fiă ver ce advocat, restinse în sine urgia neplăcereĭ și sĕ mărgini a sfătui pe Victoria cum să se pórte cu Popîrță.

— Mai cu sémă te veĭ sili dragă, — i dise între altele, — să-l ducĭ pe Popîrță cu vorba, să-l împedecĭ dela acea declarațiune ce trebuesce să dea în timp de cel mult 9 dile. —

— Să veḑĭ tu numaĭ ce minunĭ am să săvĕrșesc cu acest om strașnic! —

— Lasă-te de minunĭ dragă și împlinesce numaĭ acea ce ne trebuesce nóuĕ. —

— Bine, bine, ursule. Veĭ fi mulțămit de mine! —

— Ear décă s'ar întêmpla, să nu-l poți ține cu vorba, décă Popîrță va depune ceruta declarațiune în terminul ficsat, apoĭ atunci te rog să mĕ însciințeḑ îndată, pentru ca să ne vorbim, ce să maĭ facem apoĭ. —

— Asta o așĭ fi făcut, chiar și décă nu mĭ-aĭ fi spus. — Însĕ fi pe pace, eŭ am o presimțire, că tóte vor isbuti după placul nostru.

— Adio dar dragă. —

— Adio și la fericită revedere! —

Aicĭ tineriĭ sĕ îmbrățoșară în ciuda leleĭ Uțeĭ, care cu fantasia eĭ cea sburătóră, o vĕḑuse pe fiă-sa gugiamită boeróică cu moșiĭ ohavnice prin țéra românéscă, și care acum prin acest spectacol fu rechĭemată la realitate.

— Purtarea Victorieĭ în acéstă împregiurare, — își dise Orfănescu ducêndu-se pe drum la treburile séle, — purtarea Victorieĭ îmĭ va sluji ca miḑloc de încercare pentru caracterul eĭ. Décă va fi învinsă de poftele rele, décă va uita de amor și de credință și mi va prefera pe un slut pe un miserabil numaĭ pentru bogăția sa, apoĭ atunci nicĭ nu va merita, ca să-mĭ pară câtuși de puțin rĕŭ de pĭerderea eĭ. —

— Bĭetul Orfănescu, — dise Victoria ocupată cu strămutarea eĭ, — cât este de bun și încreḑĕtor. Am vĕḑut prea bine, că órba gelosie i-a coprins un colțușor din inima sa, dar tot odată am vĕḑut,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cu ce putere bărbătéscă a reținut el isbucnirea acesteĭ patimĭ înfricoșate, supunêndu-se spre binele nostru unuĭ chin cu atât maĭ dureros cu cât este maĭ ascuns. O, acéstă jertfă a iubituluĭ meŭ, meritá cea maĭ strălucită recompensă, pe care i va da amorul meŭ nestrămutat.

Iubițĭ lectorĭ, ce deduceți Domnia-vóstră din aceste dóuĕ monologurĭ pe carĭ vi le-am reprodus aicĭ.

Să vĕ spun eŭ, ce să póte deduce!

Nimic altă decât, că bărbatul este tot-déuna și în tóte împregiurările maĭ temetor maĭ neîncredut decât femeia, care își așéḑă întregul viitor, binele și rĕul pe credința în bărbat.

Însĕ așa și trebuesce să fiă, că-cĭ din potrivă ar fi prea rĕŭ!

Pentru ce?

Nu vĕ rĕspund! Închideți-vĕ puțin ochiĭ, lăsați cartea din mână și meditați prin Domnia-vóstră însivĕ asupra acestuĭ adevĕr . . . .

. . . . . .

Victoria sĕ mutase érăși acasă și avuse deja o întâlnire cu Popîrță.

Cu acéstă ocasiune se dovedi pentru primăoară că era fata Uțeĭ celeĭ viclene.

Era un lucru demn de atențiunea observatoreluĭ o vedia purtarea acestor dóuĕ ființe la prima lor întrevedere premeditată, că-cĭ era un cap de operă de finețĕ, era o scenă dintr'o comediă reală unde douĭ actorĭ, Popîrță și Victoria, desvoltaŭ dinaintea publiculuĭ, compus numaĭ din bĕtrâna Uța, câte un caracter cu totul opus aceluia cu care i înzestrase natura. Dar am greșit ḑicênd că publicul era compus numaĭ din bĕtrâna Uța, că-cĭ chiar actoriĭ eraŭ tot odată ci public. Fiă-care din eĭ studia și representa rolul respectiv numaĭ și singur spre amăgirea celuĭ-lalt.

În acéstă luptă, purtată cu armele spirituluĭ, Victoria era în mare avantagiŭ.

Maĭ întâiŭ pentru că era femeiă, adică pentru că poseda isteția femeiască, tot-deauna maĭ subtilă decât cea bărbătéscă. Apoĭ pentru că poseda un farmec căruia sĕ supune fiă-care bărbat, fiă el cât de brut și încăinit. Poseda farmecul frumseței și al fetieĭ! În fine era în avantagiŭ pentru că scia apriat, că tóte câte făcea și câte vorbea Popîrță eraŭ premeditate, ḑise și făcute cu scop, scia cu un cuvênt, că Popîrță jócă un rol, pe când el luă tóte câte i venia dela Victoria de adevĕrate, că-cĭ nicĭ nu sĕ temea, că purtarea Victorieĭ este tot atât de premeditată ca și a sa.

După ce am aruncat acéstă ochire generală asupra situațiuneĭ, după ce am privit, cum am ḑice, pe planul de bătălie după înălțimea unuĭ munte, de unde am putut vedia maĭ bine întinderea posițiunelor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe care le ocupa óstele combatante și de unde am putut judeca mai nimerit despre mersul bătăliei și despre isbinda viitóră, permiteți-ne să ne coborîm în jos, pentru ca să asistăm din apropriere la unele din acele învălmășeli, care se întêmpla fórte des între ceĭ douĭ vrăș-mașĭ secreți.

Este diminéța. Popîrță și cu Victoria șed la masă. Popîrță în halat și cu ḫonetă în cap. Victoria în toaletă fórte cochetă, fără cea mai mică podóbă însă, séde fórte în apropriere lângă Popîrță servindu-i caféua cu o atențiune încântătóre.

— Bună diminéța-i dise Victoria — cum aĭ dormit Domnule. —

— Brava, se intereséză de somnul meŭ, — dise Popîrță în sine, apoĭ adause cu vocea tare: — bună diminéță draga-mea. —

Cu acéstă ocașiune îșĭ descreți gura lărgindu-o atât de tare încât i ajunse mai dela o urechiă până la cealaltă. Tot odată i să înălțară bucile formându-se prin acéstă mișcare pe ambele têmple spre ochiĭ, o mulțime de crețe micĭ. Acéstă mină caracterisată prin o gură lată, prin bucile ridicate și prin crețele împregiurul ochilor în fisonomia luĭ Popirță vroia să însemneze: Zimbet dulce.

Acéstă mină mai mult gróznică decât ridicolă, ér nicĭ decum încântătóre, precum ar fi vroit Popîrță ca să fiă, acéstă mină avu numaĭ durata uneĭ clipe, că-cĭ de odată i se încreți gura la loc, bucile i se așeḍară, ér crețele de pe la ochĭ se mai răriră. Popîrță numaĭ zîmbea, când adause salutăreĭ séle amabile următórele cuvinte bine-voitóre:

— Dar de ce mĕ tot domnescĭ dragă, și nu-mĭ dicĭ numaĭ pe nume. —

— Să sfiesce drăguța, — observâ Uța care nu lipsia nicĭ odată a fi de față de câte-orĭ se întîlnea Victoria cu Popîrță.

— N'are nicĭ o pricină pentru ca să se sfiéscă, de vreme ce ne vom lua în căsătorie. —

Victoria nu rĕspunse nimic ci ridică numaĭ ochiĭ spre Popîrță cu o căutătură fermecătóre, care 'l pătrunse până la inimă și-l împlu de un dulce fior.

— Afurisita de Todora, — dise în sine Popîrță, — ah, de ce nu mĕ pot scăpa de ea. Ce fericire cerésca așĭ mai gusta pe lângă acéstă fetiță, care abia ascéptă să se véḍă măritată cu mine. —

— Mai poftescĭ puțin zachar, — întrebâ acum Victoria.

— Îțĭ mulțămesc dragă. Îm este destul a sci că mĭ-aĭ turnat tu caféua, pentru ca să mi să îndulcéscă tótă firea, ér nu numaĭ gura.

— Prea mĕ măgulescĭ. Mĭ-ĕ témă, că după cununie veĭ vorbi altfel. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Nicĭ odată draga-mea. Bine că-mĭ aducĭ aminte de cununie. Trebuesce să mĕ duc la Domnul judecĕtor, să fac acea declarațiune cu care am rĕmas în restanță. Décă nu mĕ înșel, poimâine sĕ împlinesce sorocul. —

— Décă sĕ va împlini, ce va fi apoĭ. —

— Veĭ fi liberă și eŭ dator a-ți numĕra 10,000 fiorinĭ. —

— Victoria e cu minte, — îșĭ permise a observa Uța, — nu va alege părticica unde póte să aibă totul și întregul. —

— Maĭ sciĭ, — ḑise Victoria cu un zîmbet de drăculeț, atingêndu-se ca din întêmplare cu mâna eĭ, de mâna luĭ Popîrță, care sĕ grăbi a o stringe la sîn, fără de a încerca din partea Victorieĭ ver o resistență.

— Veḑĭ mamă sócră, — zîmbi Popîrță cu zîmbetul pe care vi l'am descris, adresându-se cătră lelea Uța, — veḑĭ că este primejdiă la miḑloc. —

— Bine că te aĭ gândit la acéstă primejdiă, dar cum te veĭ feri de cealaltă primejdiă care te amenință din partea Todoreĭ. Aĭ isprăvit cu ea, aĭ făcut ceva. —

— Nu, nimic. Nicĭ nu sciŭ în ce chip să mĕ apuc de acéstă pricină. În cele din urmă voĭ plăti amenda și pace. —

— Nu aĭ vorbit cu Capiu? —

— El este supĕrat pe mine. —

— Dar cu Orfănescu? —

— Acésta nu numaĭ că este supĕrat, dar este furios; décă i-ar sta prin putință m'ar băga îndată în ver o temniță, și pe tine în ver o altă! —

— Sêrmanul! —

— Cum sêrmanul? —

— Ḑĕŭ sêrmanul, atât de sêrman încât din lipsă de banĭ nu ne-am putut lua, cu tóte că ne iubeam prea tare. —

— Dar acum nu vĕ maĭ iubiț̆ĭ, adică tu nu-l maĭ iubescĭ. —

— Cum să-l maĭ iubesc de vreme ce nu-mĭ maĭ este permis acésta. Aŭ îmĭ veĭ permite Domnia-ta un asemenea lucru? —

— Ce întrebare. —

— Nu este nicĭ decum o întrebare, ci este un rĕspuns la întrebarea Domnieĭ-tale. —

— Fiă dar și rĕspuns! Este însĕ un rĕspuns care nu mĕ lămurește.

— Fiind că nu voiescĭ să te lămurescĭ. —

— Ba ḑĕŭ, nu înțeleg unde voiescĭ să baț̆ĭ. —

— Eŭ am voit să te fac să înțelegĭ, că décă mĭ-aĭ permite Domnia-ta a iubi pe Orfănescu și de aicĭ înainte, apoĭ atunci ar fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

togmaĭ ca cum aĭ fi gata să mĕ părăsesc şi să-mĭ daĭ capitalul ce îţĭ poruncesce testamentul reposatuluĭ Domn.

— Cu alte cuvinte tu doresc să te măriţi cu Orfănescu, ér eŭ să-ţĭ numĕr zestra. —

— Când ţĭ-am ḑis un asemenea lucru? te înşelĭ, orĭ voiescĭ să-mĭ întorcĭ vorbele pe dos. Ce a fost s'a trecut. Avusem odată nu ḑic ba, dorinţa de a mĕ mărita după Orfănescu. Acésta a fost însĕ până ce nu sciam încă nimic despre testament. Din minutul de când mi s'a cetit, sci prea bine cum m'am purtat. —

— Spune drept, te aĭ simţi tu fericită, décă te aşĭ lua de nevastă.

— Fericită? Nu sciŭ. Mulţămită? póte! —

— Dar décă nu aşĭ voi să te iaŭ nicĭ decum.

— Atunc 1-aşĭ lua pe Orfănescu! —

— Tot îl maĭ placĭ? —

— Nu este bărbat frumos?

— Voiam să ḑic, că tot i maĭ păstreḑ credinţă? —

— Doresc să-ţĭ fac o declaraţiune de amor şi să mĕ lapĕd de Orfănescu, cum m'am lăpĕdat de Satana? —

— Cu tine nicĭ odată nu o scot la căpătâiŭ. —

— Nu, fiind-că vreĭ să-ţĭ daŭ tot-déuna în glas, dar sunt unele cântece care nu-mĭ plac nicĭ décum şi la care prin urmare nu te pot acompania.

Popîrţă pĭerḑênd de odată răbdarea sĕ sculă dela masă, unde nicĭ aşa nu maĭ avea ce face, fiind-că îşĭ bĕuse caféua.

Victoria la acésta sĕ sculă şi ea şi sĕ depărtă pe tăcute cu mumă-sa dimpreună.

— Bine am ḑis, când am ḑis, că nu o scot la cale cu acéstă fată, — începu Popîrţă a monologisa după ce rĕmase singur. — Dar nu este de ajuns cu atâta, este un lucru şi maĭ rĕŭ, că-cĭ nu o pot scóte la cale nicĭ chiar cu mine însumĭ. Nu maĭ sciŭ ce voiesc. Nu sciŭ ce să fac, de care lucru să mĕ las. Aicĭ mĕ gândesc şi mĕ hotăresc a face după testament, a mĕ căsĕtori cu Victoria, care m'a fermecat, drăcóica, dar apoĭ érăşĭ, când îmĭ aduc a minte de tinereţele eĭ şi de bĕtrâneţele mele, când mĕ privesc în oglindă şi mĕ vĕd şi-mĭ compar apoĭ chipul meŭ cu acela aluĭ Orfănescu, tinĕr, frumos şi elegant; când o auḑ pe Victoria vorbindu-mĭ verde în faţă de el şi încă în ce mod, numaĭ cât nu-mĭ ḑice: ia-mĕ Popîrţă de nevastă, că-cĭ îmĭ place să fiŭ bogată, şi tu escĭ bogat ér cât despre alte plăcerĭ, étă-l pe Orfănescu, — când îmĭ aduc aminte de astea tóte, atunc ḑĕŭ îmĭ trece gustul de a-mĭ lega sórtea cu Victoria. —

— Nu scie décă va fi fericită cu mine, crede însĕ că va fi mulţămită, dar décă sĕ înşélă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Eŭ unul ascept să fim fericit şi de bună-sémă nu voĭ fi nicĭ chiar mulţămit.

— Póte că mĕ înşel şi eŭ .....

— Maĭ am vreme astădĭ şi măine ca să fac acea declaraţiune, pe care am amînat-o de 8 ḑile încóce tot de adĭ pănă măine, par că n'ar fi fost lucru curat. —

— Orĭ să fi fost un semn dela Dumneḑeŭ, care voiesce să-mĭ scape viitorul de o nefericire? —

— Să mĕ duc la judecată, să nu mĕ duc? —

— Décă mĕ duc apoĭ de sigur jertfesc 20,000 de fiorinĭ, pe carĭ voĭ fi dator aĭ numĕra Todoreĭ.

— Décă însĕ nu mĕ duc, ce risic. În casul cel maĭ rĕŭ numaĭ pe jumĕtate adică numaĭ 10,000 de fiorinĭ. Risic ca Victoria după trecerea terminuluĭ, adică poimăine să-mĭ ceară acea sumă, de banĭ după dreptul ce-l va fi câştigat pe baza învoieleĭ nóstre ...

— Victoria însĕ să vede tréba, că mĕ voiesce fiă chiar din motivul pe care mi l'a indicat mumă-sa, fiă chiar pentru a nu sĕ alege numaĭ cu o părticică din starea luĭ Hagiŭ, pre când póte să împartă întregul cu mine. —

— Dar décă tótă purtarea Victorieĭ faţă cu mine nu ar fi decât un şir neîntrerupt de prefăcĕtoriă? Dar décă prin declaraţiunea înaintea judeluĭ îmĭ voĭ ajunge scopul pe care l'am urmărit pănă acum atât de prostesce! Dar décă sĕ va speria Victoria, vĕḑênd că este legată prin declaraţiunea mea, şi speriându-se s'ar da pe faţă.

— Ce ar fi atunci? —

— Aşĭ scăpa ceĭ 10,000 de fiorinĭ, că-cĭ atunci Victoria nu ar maĭ avea dreptul de a-ĭ pretinde! Nu, că-cĭ ar fi silită să-mĭ refuse căsĕtoria, ér prin acest refus aşĭ scăpa şi ceĭ 20,000 de fiorinĭ dela Todora prin miḑlocul căsĕtorieĭ pe despărţanie proiectată de mine. —

— Capul face, capul trage! Nu e drept. Inima trage şi capul nu scie ce face! Pănă acum nu sciam cum trage inima, dar de când m'am încurcat cu drăcóică de Victoria sciŭ, şi încă prea bine. —

— Ba nu sciŭ. —

Aceste eraŭ gândurile luĭ Popîrţă! Tot cânta şi descânta mereŭ.

Întru aceia Victoria sĕ sfătuia cu mumă-sa.

Uţa, după cum am simţit, avuse şi ea nedumeririle eĭ.

Cu cât o vĕḑusem de zelósă întru asigurarea căsĕtorieĭ Victorieĭ cu Orfănescu, cu atât ni sĕ va fi părut ciudat, că Uţa putuse, pentru un moment chiar, să poftéscă unirea fie-si cu Popîrţă.

Mirarea nóstră să va conteni însĕ îndată ce ne vom lămuri, că Uţa pănă la deschiderea testamentuluĭ, în tótă vremea cât trăise

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Hagiul şi chiar după mórtea sa nu cunoscuse apriat neměsurata bogăţie a luĭ Hagiŭ, pe care îl scia de avut, însĕ nu-l scia atât de bogat.

Cetitorul atentiv îmĭ va observa, că Uţa trăsese cu urechia când cu facerea testamentuluĭ, şi că prin urmare ar fi trebuit să scie de starea luĭ Hagiŭ.

Este drept că ascultase la uşă, însĕ cât despre averea sa, Hagiul nu o dictase din gură notaruluĭ, ci i dase un inventar scris pe care îl trecuse notarul în testament aşa precum era scris de mâna luĭ Hagiŭ.

Eată dar pentru ce nu putuse afla Uţa cât şi ce avea Hagiul.

Aşa dară când audi de moşiĭ cu venitурĭ, carĭ ele singure eraŭ un capital întreg, i veni ca un leşin, i veni ca o sete, ca o rîvnă neîmpăcată după stăpânirea atâtor avuţiĭ, ér în urma acesteĭ sete, în urma acesteĭ rîvne, ea începuse a dori, că fiă-sa să devină chiar prin o căsĕtorie atât de disproporţionată, legitima şi recunoscuta moscenitóre a avuţiilor Hagiuluĭ.

Ḑicem că începuse de a avea acest dor, dar începutul n'avu sfĕrşit, că-cĭ cunoscênd pe ḑi ce mergea maĭ bine pe Popîrţă, recunoscu că împlinirea dorinţeĭ séle, ar fi fost o nefericire pentru Victoria, şi prin urmare redeveni érăşĭ cea maĭ rîvnitóre protetrice a amoruluĭ fie-si cu Orfănescu.

O dorinţă însĕ, o dorinţă cam mîrşavă în ochiĭ lumeĭ, dar cu totul legitimă în ochiĭ eĭ, o atare dorinţă o persecuta în vecĭ şi o preocupa neîncetat.

Era dorinţa de a-şĭ însuşi din averea Hagiuluĭ, la care, după opiniunea eĭ, avea maĭ puternice titlurĭ de drept decât moscenitorul legal, decât Popîrţă, a-şĭ însuşi ḑicem din acéstă avere cât s'ar putea maĭ mult. —

— Mamă-dragă nu maĭ pot, — sĕ plânse Victoria cu o voce plină de durere, când ajunseră amêndóuĕ în camera eĭ, după ce părăsiseră pe Popîrţă, — nu maĭ pot suferi acéstă stare de o prefăcĕtorie cruntă. Maĭ bine ar fi fost, décă m'aţĭ fi lăsat să rĕmân unde eram. —

— Cum să fi fost maĭ bine draga-mea, — obiectă Uţa, -- décă aĭ fi rĕmas la prîetina mea unde te dusesem, coconaşul Popîrţă s'ar fi dus la judecată, ar fi ḑis că voiesce să se căsĕtoréscă cu tine, ér tu aĭ fi strigat că nu vreĭ şi astfel aĭ fi pîerdut zestrea. —

— Dar acum?! —

— Acum l-aĭ ţinut cu vorba de n'a făcut acest pas. —

— Terminul însĕ nu s'a împlinit încă, şi-mĭ este témă, ca nu cum-va să-mĭ strice tóte în ultimul moment. Ah, mamă, nu-ţĭ poţĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

închipui chinul care mĕ muncesce, nu poţĭ sci cu ce lăcomie sufletéscă pîndesc trecerea fiă-căruĭ minut; nu aĭ nicĭ o ideiă, cum mi sĕ sfîşiă inima, când trebuesce să joc acele scene de comedie, caremĭ consumă tóte puterile. —

— Nu crede draga-mea că eŭ aşĭ sta neîngrijată. Necontenit m'am gândit la nedreptatea reposatuluĭ tĕŭ tată, care ne-a pus în acéstă durerósă stare, şi ne-a lipsit de tóte avuţiile séle, ba ne-a silit a susţine o luptă crâncenă întru scăparea uneĭ părticele din aceĭ banĭ nenumĕraţĭ. Inima mi s'a împetrit; eŭ sunt gata a săvĕrşi ver ce fapt pentru a maĭ dobêndi câte ceva din acele avuţiĭ, carĭ după cerésca dreptate ni s'ar cuveni nóuă. —

— Eŭ vorbesc de suferinţele mele grozave, mamă dragă, ér Domnia-ta te gândescĭ la banĭ şi îmĭ spunĭ de banĭ. —

— M'am gândit la banĭ şi ţĭ-am spus de eĭ, fiind-că acest gând mĭ-a adus o ideiă prea bună. —

— Ce ideiă?

— Nu este bine dragă, ca o mumă să vorbéscă fie-si de asemenea lucruriĭ. Veĭ vedia séŭ maĭ bine ḑis veĭ cunósce şi tu rădăcina dela care ascept mântuirea ta şi crescerea avereĭ nóstre. Acum nu-ţĭ descoper nimic, dar de una mĕ rog de tine ca de Dumneḑeŭ. Să nu te împotrivescĭ cu nicĭ un cuvênt, cu nicĭ un semn la ceia ce voĭ face eŭ, să nu-ţĭ schimbĭ purtarea ta cătră Popîrţă, chiar décă te aĭ scîrbi şi maĭ tare de el. Fă-ţĭ inimă draga-mea, aducêndu-ţĭ a minte, că peste puţin să va sfĕrşi vremea chinuluĭ şi a îndurăreĭ, pentru a da loc uneĭ nemărginite fericiriĭ. —

Mĕ supun la tóte mamă, numaĭ adu-ţĭ a minte, că fiă-care clipă este preţiósa. —

— N'aĭ grijă fata-mea, chiar astăḑĭ la prânḑ voĭ începe lupta. Când veĭ auḑi că m'am apucat să vorbesc de Todora, prefă-te, că te dóre capul şi du-te din odaiă. —

La masă togmaĭ când sĕ mâncase friptura, — décă nu mĕ înşel era friptură de puĭ cu salată de castraveţĭ, — Uţa începu să ḑică cătră Popîrţă:

— Ce rĕŭ ne-am tras noĭ cu toţiĭ pe capul nostru cu afurisita de logodnă, la care nu te-a îndemnat decât pĕcătósa de mine. Nu sciŭ décă şi cum veĭ scăpa Domniata de coconiţa Todora. După cum am auḑit, ea ar fi şi băgat hârtiă la judecătoria dela Galaţĭ, ce i ḑiceţĭ tribunal. —

— Fleacuriĭ, — ḑise Popîrţă, — terminul din contract nu s'a împlinit, prin urmare nu are nicĭ un drept de reclamaţiune. —

Victoria cum auḑi numele Todoreĭ făcu după instrucţiunea, ce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

i dase mumă-sa. Sĕ sculă, îşĭ ceru scusă şi sĕ depărtă sub pretecst de o durere de cap, carĭ i venise de odată.

Popîrţă sĕ arĕtă fórte îngrijat de indisposiţiunea Victorieĭ.

— Să trimitem numaĭ decât după doctor, — ḑise el întorcându-se dela uşă, până unde o condusese.

— Nu este de lipsă coconaşule, — rĕspunse Uţa cu un zîmbet viclean. — Iĭ cunosc şi încă bine bóla eĭ. Asemenea bólă nu sĕ tămăduiesce cu doctoriĭ scrise de doctorĭ, şi aduse din spiţeriă. —

— Mult îţĭ place Domnieĭ-tale paromiile cu doctoriĭ şi cu spiţeriĭ, — morâi Popîrţă, care îşĭ aduse aminte, că Uţa tot cu asemenea paromie îl îndemnase, să sĕ logodéscă cu Todora.

— Ce să facem coconaşule, noĭ ceste-lalte fără sciinţă de carte, nu scim să ne schimbăm pildele, aşa precum sciţĭ să le schimbaţĭ Domnia-vóstre, ceĭ învĕţaţĭ. —

— În sfĕrşit, ce aĭ voit să ḑicĭ Domnia-ta cu acele vorbe? —

— Am voit sa ḑic, că Victoria drăguţa, a simţit durere de cap numaĭ fiind-că a auḑit numele coconiţeĭ Todora. —

— Vĕḑ unde voiescĭ să baţĭ, dar aşa să fiă óre?

— Apoĭ de, n'aĭ băgat de sémă, cum s'a sculat îndată când a auḑit numele logodniceĭ Domnieĭ-tale şi cum s'a înroşit de s'a făcut ca para foculuĭ. —

— Bine ḑicĭ jupânésă, — reflectă Popîrţă. — Póte că nicĭ nu o ḑice numaĭ dela ea, maĭ sciĭ, décă nu va fi pusă chiar de fiă-sa, ca să-mĭ vorbéscă şi să mĕ descósă; ean să vedem unde avem să eşim. — Apoĭ adause vorbind cătră Uţa. — Ce rĕŭ să fi făcut Todora fiă-ti, pentru ca să nu i pótă auḑi nicĭ măcar numele. —

— Mĕ maĭ întrebĭ. Apoĭ nu escĭ logodit şi legat cu ea. Legat ḑĕŭ, că-cĭ coconiţa Todora nu scie de glumă, ea a şi pornit după cum îţĭ maĭ spusesem, o pîră cătră Domniata.

— Décă a pornit pîră apoĭ atuncĭ n'are de ce să se îngrijéscă Victoria, că-cĭ acésta este cea maĭ bună dovadă că Todora nu căuta de căsĕtorie, ci dreptul ca să-mĭ céră banĭĭ de amendă. —

— De unde sciĭ Domnia-ta, ce caută coconiţa Todoră. —

— Nu trebuiesce să fiă cine-ca ver un înţelept mare pentru a cunósce scopul Todoreĭ. Décă a alergat la judecată, numaĭ banĭ póte să caute, că-cĭ la căsĕtorie nu mĕ póte sili nicĭ o lege din lume.

— Legea póte că nu te va sili, însĕ te va îndemna interesul.

— Ce fel de interes? —

— Interesul ca să nu pĭerḑĭ banĭĭ ce aţĭ scris în contract.

— Ce să fac, trebuiesce să-ĭ pĭerḑĭ, nu este scăpare, afară décă voĭ esecuta contractul, adică décă mĕ voĭ căsĕtori cu Todora?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Şi de ce nu? —

— De ce nu? Cum poţĭ să mĕ întrebĭ astfel Domnia-ta muma Victorieĭ. Cum poţĭ să mĕ sfătuescĭ togmaĭ Domnia-ta, la un asemenea lucru?

— Eŭ n'am îndrăznéla a te sfătui la ver un lucru, că-cĭ mintea Domnieĭ-tale este cu mult maĭ presus decât a mea. Atât însĕ trebuesce să-ţĭ spun, că chiar mie mĭ-ar părea fórte rĕŭ, décă aĭ fi silit, să daĭ o parte atât de însĕmnată din baniĭ fostuluĭ meŭ stăpân, şi încă silit să daĭ din vina mea. —

— Cred ḑĕŭ că aĭ voi maĭ bine să-ĭ daŭ fiă-ti, séŭ décă nu suma întrégă, cel puţin pe jumĕtate, adică cât îmĭ prescrie testamentul pentru casul, când nu m'aşĭ căsĕtori cu Victoria. —

— Am ḑis eŭ ver odată să nu te căsĕtorescĭ cu Victoria? Atuncĭ aşĭ fi fost bună de bătut. Chiar fiă-mea m'ar fi blăstămat, că-cĭ nicĭ ea nu doresce nimic maĭ mult decât de a rĕmânea cât va trăi în casele părintescĭ, décă-mĭ este ertat a ḑice aşa. —

— Nu aĭ ḑis, să nu mĕ căsĕtoresc cu Victoria, însă mĭ-aĭ dat să înţeleg, să mĕ cunun cu Todora şi mĭ-aĭ vorbit în fine de dorinţa Victorieĭ, de a rĕmânea cât va trăi în casele aceste. Cum le pot potrivi eŭ pe acestea tóte la olaltă? Cum să rĕmâneţĭ Domnia-vóstră aicĭ, după ce m'am însurat cu Todora?

— N'ar putea Victoria să şéḑă cu vĕrul eĭ şi cu verişóra eĭ la olaltă? —

— Acum te-am priceput pe deplin; eŭ mĕ învoiesc din dragă inimă să recunosc legitimitatea înrudireĭ nóstre, dar ce ar ḑice fiitórea mea soţie? —

— Va putea ḑice, ce va voi Domnia-eĭ! Nu escĭ Domnia-ta stăpân pe capul Domnieĭ-tale? Ér décă îţĭ va spune prea multe, sciĭ Domnia-ta cum să te scapĭ! —

Popîrţă simţi ca un fior de fericire la aceste din urmă cuvinte ale Uţeĭ. Jupânésa grăise par că ar fi muma luĭ ér nu a Victorieĭ.

Popîrţă, fiind fórte avar atribui purtarea Uţeĭ tot aceluiaşĭ pĕcat, adică avariţieĭ care este unul din cele şépte pĕcate de mórte. El îşĭ ḑise! — E milă babeĭ de ceĭ 20,000 de fiorinĭ şi vrea să i scape prin acelaşĭ miḑloc la care m'am gândit şi eŭ, când îmĭ ḑiceam să o ia pe Todora de nevastă — să mĕ cunun cu ea de joĭ până maĭ apoĭ. — Bĕtrâna nu numaĭ că s'a gândit la acelaşĭ miḑloc, dar tot odată mĭ-a şi arĕtat prilegiul de despărţanie, oferindu-mĭ să întru în relaţiunĭ, de — rudenie! cu Victoria. Tare bine calculéză jupânésa, că-cĭ scăpându-mĭ mie baniĭ i scapă şi fiitorilor nepoţĭ aĭ eĭ. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Apoĭ adause cu vocea tare: — Cât despre Todora m'aĭ liniscit, dar cum va fi cu Victoria? —

— Veḑĭ aicĭ este tótă greutatea, — rĕspunse Uța cu o adêncă oftare, — însĕ numaĭ fiind-că Domnia-ta nu sciĭ cum să te iaĭ pe lângă fete marĭ. —

— Cum să nu sciŭ? Nu sunt destul de delicat? Nu i fac tóte după plac? —

— Nu ḑic ba, dar trebuesce să adăog, că numaĭ atuncĭ te iaĭ după placul eĭ, când nu te costă nicĭ un ban. Fetele nu sĕ mulțămesc numaĭ cu vorbe dulcĭ, ele ascéptă să véḑă alte doveḑĭ maĭ valabile cu carĭ să mĕsóre gradul iubireĭ.

Ascéptă lucrurĭ de preț; rochiĭ, diamanticale, dantele și d'al de astea! —

— Sub ce cuvênt așĭ fi putut și voĭ putea să ofer eŭ Victorieĭ câte ceva. —

— Darul să fiă numaĭ frumos și prețios, apoĭ cuvêntul póte fi cât de nepotrivit, bună óră aĭ putea ḑice, că o înzestreḑĭ. —

— Bine ḑicĭ! Voĭ face după povața Domnieĭ-tale, — încuviința Popîrță, adăogênd pentru sine, — orĭ acum, orĭ maĭ târḑiŭ când îmĭ va fi nevastă, odată tot va trebui să o înzestreḑ, că-cĭ dela mumă-sa n'are ce ascepta.

— Mĭ-aĭ dat în cursă, — își ḑicea în sine în acelașĭ timp Uța, lăsându-l acum pe Popîrță singur. —

El în adevĕr începu chiar de cu a dóua ḑi, să caute prin tóte prăvăliile, cu ce să mulțăméscă pe Victoria și să o tragă în partea sa după povața Uțeĭ.

Trebuesce să scim însĕ, că prăvăliașiĭ auḑiseră deja de greutățile ce întêmpinase giuvaergiul, și prin urmare véḑênd că caută érăși obiecte pentru femeĭ, sĕ temură să nu o pățéscă și eĭ cum o pățise Tomița, declarară decĭ cu toțiĭ luĭ Popîrță, că ar avea principiul de a vinde numaĭ pe banĭ gata.

Popîrță avea însĕ o fire de Harpagon, adică nu putea să se despartă de drăguțiĭ banĭ decât numaĭ la cea maĭ mare nevoie, prin urmare inventa fel de fel de miḑlóce pentru ca să-ĭ maĭ pótă pastra. Să togmi, să țigăni cu prăvăliași și-și ajunse în fine scopul adică sĕ întórse érăși cu banĭ acasă, lăsând cadourile Victorieĭ prin prăvăliĭ.

Cu tóte astea era fórte rĕŭ dispus în prevederea cheltuelelor, ce era silit să facă.

De odată se lovi pe frunte, ḑicênd:

— Țĭ-aĭ eșit din minți Ghiță de umbliĭ să-ți prăpădescĭ banĭ, fără ca să fi câtușĭ de puțin sigur de viitorul tĕŭ. Victoria mĕ va

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

avea în mâna eĭ, îndată ce va trece terminul de învoiélă. Ca să mĕ scap de acéstă primejdiă, trebuesce să-mĭ prelungéscă acel termin, că-cĭ altmintrea ḑĕŭ, aşĭ fi un prost décă m'aşĭ apuca să cheltuesc pentru ea. —

XIII.

Todora era fórte mulţămită de advocatul eĭ, de Alecsandru Orfănnscu şi nu scia cum să-l maĭ laude.

Avea însĕ destule motive pentru a-l lăuda. Nu o scăpase ca printr'un farmec de pretenţiunele giuvaergiuluĭ, care în urma intervenţiuneĭ séle dibace, fu plătit frumuşel şi pe deplin de Ghiţă Popîrţă.

Apoĭ nu era convinsă, că Orfănescu i va câştiga de sigur şi pe ceĭ 20,000 de fiorinĭ dela Popîrţă, era convinsă, pentru că sĕ încredea în el şi pentru că cetise suplica băgată de Orfănescu la tribunalul de Galaţĭ, un cap de operă de advocaţie, în care să arĕta cu o lămurire evidentă îndatorirea contractată de Popîrţă, aducêndu-se tot odată prin douĭ martorĭ, carĭ audiseră, cum sĕ lăpădase Popîrţă de Todora aducêndu-se, ḑicem prin aceĭ douĭ martorĭ dovada, că Popîrţă stăruiesce a călca prima îndatorire, adică stăruiesce să refuse căsĕtoria ce i să împune prin contract, şi că prin urmare este dator a plăti amenda prevĕḑută în acelaşĭ contract.

Tribunalul dela Galaţĭ, după părerea Victorieĭ, cetind acésta suplică nu putea nicĭ decum să aducă altă hotărire, decât să osêndéscă pe Popîrţă la plata amendeĭ.

Todora ţinea la acéstă părere, cu tóte că însuşĭ autorul supliceĭ, adică Orfănescu i spusese că acéstă hârtiă este numaĭ un pas preparator, o incercare séŭ maĭ bine ḑis o orientare, făcută anume acum, pentru ca la împlinirea terminuluĭ pus în contract, până unde trebuia să soséscă rĕspunsul la prima suplică, să scie, ce i să maĭ cerea, afară de împlinirea terminuluĭ, fără de care nu sĕ putea osîndi nicĭ decum Popîrţă, cu tóte doveḑile aduse, că-cĭ acestea dovedeaŭ numaĭ o dispositiune momentană, care sĕ putea schimba până la împlinirea terminuluĭ.

Cocóna Zosima care scia de acéstă hârtiă, cum să nu fi sciut, togmaĭ Domnia-eĭ, trăgea când în partea Todoreĭ când în partea luĭ Orfănescu, vorbea mereŭ de resultat şi nu maĭ putea de nerăbdare. Decĭ însărcinâ pe Todora, ca îndată ce va veni hotărirea dela Galaţĭ, să vină îndată şi să i-o dea de scire.

Era togmaĭ în ḑioa în care Popîrţă alergase prin prăvăliĭ, când primi Todora o visită din partea luĭ Orfănescu, care venia în mare grabă la dênsa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Hotărîrea dela Galați! de bună-sémă îmĭ aducĭ hotărîrea dela Galați, — esclamâ Todora vederea advocatuluĭ.

— Da, Dómna-mea. —

— Eĭ bine, cum a eșit. —

— Togmaĭ după cum mă asceptasem eŭ, adică ni s'a respins cererea. —

— S'a respins, — țipâ Todora gata de a cădea în leșinĭ. —

— Nu disperați Dómna-mea, — sĕ grăbi Orfănescu a domoli afectul clienteĭ séle, — nu disperați, ci ascultați maĭ întâiŭ întregul cuprins al hotărîreĭ. —

— Destul am auḑit, décă-mĭ ḑicĭ că ni s'a respins cererea — ḑise Todora mîhnită.

— S'a respins, însĕ numaĭ pentru astă-dată. Pentru a dóua óră nu ni sĕ va respinge, décă va fi trecut terminul din contract, fără să se fi cununat Popîrța cu Domnia-ta. —

— Cununa eŭ? cu Popîrță și când.

— Cel mult în opt ḑile, că-cĭ numaĭ până atuncĭ curge terminul.

— Bine dar n'a declarat, că nu voiesce să mĕ ia.

— Când? —

— Maĭ acum sĕptĕmână. —

— Întrebând când, n'am voit să sciŭ ḑioa, ci am voit numaĭ să-ți amintesc, că Domnul Popîrță sĕ lăpădase de Domnia-ta într'un moment când credea, că actul făcut de notar ar fi fără de valóre, dar acum când va afla, că l'aĭ dat în judecată și că tribunalul a respins cererea Domnieĭ-tale numaĭ din pricina că nu s'a împlinit sorocul, acum ḑic va alerga pentru ca să se cunune cu Domnia-ta.

— Va afla el óre curênd de acéstă hotărîre? —

— Cum să nu afle, de vreme ce va fi avênd ver un prĭetin prin Galați. —

— Va fi avênd ḑĕŭ și va afla și de bună-séma va veni să céră ca să ne cununăm. Dar décă nu voĭ vroi eŭ. —

— Atuncĭ ar fi fórte bine pentru Domnul Popîrță, că-cĭ atuncĭ ar trebui să-ĭ plătescĭ Domnia-ta 20,000 de fiorinĭ. —

— Aicĭ te-am prins Domnule advocat pe o cale rătăcită pentru că pe mine actul nu mĕ légă, că-cĭ eŭ nu sunt din România.

— La noĭ nu te légă, dar décă te ar duce ver odată sórtea în România, apoĭ aĭ fi legată, că-cĭ aĭ recunoscut coprinsul luĭ, ba chiar aĭ cerut esecutarea sa. Îusĕ scopul nostru nu este să te scăpăm pe Domnia-ta, cĭ să apucăm pe Domnul Popîrță. —

— Maĭ bine lipsă decât primejdia ca să capĕt un asemenea bărbat. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Acéstă primejdiă nu esistă, pe câtă vreme nu veĭ vrea Domnia-ta, care nu esci din România, şi pe câtă vreme nu te veĭ duce în România, prin urmare Domnia-ta poţĭ opera cu cea maĭ mare linisce sufletéscă. —

— Ce să fac? —

— Când va veni Popîrţă să-ţĭ anunţe, că este gata a păşi cu Domnia-ta dinaintea altaruluĭ, să nu te opunĭ, adică să nu ḑicĭ ba.

— Să mĕ bag în primejdiă, nu este aşa? Şi pentru ce? Pentru ca să câştig ver o dóuĕ miĭ de fiorinĭ? Orĭ pentru ca să-ţĭ scap pe mirésa Domnieĭ-tale, pe coconiţa Victoria?

— Dómna-mea în momentul în care mĕ voĭ convinge că Domnia-ta aĭ pĭerdut chiar un atom din încrederea cu care maĭ onorat până acum, în acel moment te voĭ părăsi cu pricina-ţĭ cu tot.

— Ertaţi-mĕ, Domnule Orfănescu, am vorbit fără precugetare că-cĭ sunt cu totul ecstasiată în urma scirilor celor rele, pe care mĭ-aţĭ adus. Eŭ am voit să ḑic, că nu îndrăznesc a înfrunta acel pericol, nu pot să mĕ arĕt învoită la propunerea de căsĕtorie a luĭ Popîrţă chiar nicĭ pentru o sumă cât de mare. —

— Nu este nicĭ un pericol, Dómna-mea, că-cĭ de astăḑĭ într'o sĕptĕmână sĕ împlinesce terminul din contract, ér până atuncĭ imposibil pentru Domnul Popîrţă de a împlini tóte formalităţile şi de a-şĭ procura tóte hârtiile necesarie pentru actul de cununie. —

— Fiă, eŭ nu mĕ pot decide să înfrunt acéstă primejdiă. —

— Ce decideţĭ dară, Dómna-mea? —

— În acest moment nu pot decide nimic. Permiteţi-mĭ să mĕ sfătuiesc maĭ întâiŭ cu mătuşă-mea. Mĕ duc îndată la ea. Aveţĭ bunătatea de treceţĭ peste o óră pe la mine, până atuncĭ voĭ fi întórsă dela mătuşa-mea.

Cocóna Zosima era acasă şi şedea după obiceiul eĭ pe canapea când veni Todora la Domnia-eĭ cu faţa îngrijită.

— Sărut mânile mătuşico, — ḑise Todora întrând în odaiă.

— Bună ḑioa Todoro. Ce, dór ţĭ-a venit scire rea dela Galaţĭ. —

— Nu este togmaĭ rea de tot, dar nicĭ bună nu este. —

— Cum ḑiceam eŭ, dar togmaĭ cum am ḑis eŭ tot-déuna. —

Adevĕrul este, că cocóna Zosima, după cum ştim, ḑisese şi aşa însĕ ḑisese şi altfel, cu un cuvênt ḑisese în tóte felurile, pentru ca în momentul decisiv să pótă susţine, că a ḑis aşa precum s'a întêmplat.

— Nu ḑiceam şi eŭ tot aşa, — fu dar rĕspunsul cocóneĭ Zosimeĭ.

— Ba da mătuşică-dragă, dar cu atâta, ce-mĭ este mie? Eată la ce mĕ povăţuesce advocatul Orfănescu. —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Todora i spuse acum mătușe-si, ceea ce scim și noĭ, adică ceea ce-ĭ împărtășise Orfănescu.

Cocóna Zosima o ascultă într'o emoțiune continuă, mișcându-se de pe mițlocul canapeleĭ spre o margine, apoĭ de pe o margine ér spre mițlocul canapeleĭ. După ce tăcu Todora, cocóna Zosima sĕ maĭ gândi puțin, tușĭ una în sec, lunecă de pe mițlocul canapeleĭ érășĭ spre marginea eĭ, érășĭ tușĭ puțin în sec, apoĭ după ce-șĭ derese glasul cu mare vuet ḑise cătră Todora:

— Spune-ĭ advocatuluĭ, că veĭ face după sfatul sĕŭ, când și décă va veni Popîrță la tine, ér după ce i-aĭ spus așa, și după ce sĕ va fi depărtat dela tine, du-te neîntărḑiat la jupănésa Uța, rógăte de ea să-ți dea mâna de ajutor, spune-ĭ, că veĭ fi recunoscătóre și décă va veni tréba la adică: făgăduiesce-ĭ chiar o parte din câștigul tĕŭ, bună-óră a patra parte, adică 5000 de fiorinĭ.

După acéstă povață minunată cocóna Zosima sĕ cufundă érășĭ în tăcerea eĭ înțeleptă, așeḑându-se încetul cu încetul érășĭ în mițlocul canapeleĭ, de unde putea să-șĭ véḑă înțelépta față în oglindă.

Todora însĕ să grăbi a se duce pentru a pune în esecutare cât maĭ curênd povața mătușe-si.

Când veni Orfănescu la ea, ca să o întrebe, după cum sĕ înțeleseseră eĭ amêndouĭ cu o óră maĭ nainte, să o întrebe ḑicem, de hotărirea ce a luat după sfătuirea eĭ cu mătușă-sa, Todora i spuse deciĭ, că este învoită a face după învățătura luĭ, când și décă va venĭ Popîrță la dênsa, pentru a-ĭ propune esecutarea cununieĭ.

Cum sĕ duse Orfănescu dela ea, Todora o și pleca drept la lelea Uța.

Jupănésa nóstră sĕ afla în mare agitațiune. Una, că ascepta și ea cu nerăbdare împlinirea terminuluĭ pus în învoiéla făcută de fiă-sa dinaintea judeluĭ cu Popîrță, alta, că audise despre alergăturile și togmelile luĭ Popîrță prin prăvăliĭ, și ascepta deciĭ să véḑă sosind acele târguelĭ bogate, făcute în profitul fie-si, în fine audise dela Orfănescu despre hotărirea tribunaluluĭ dela Galați și primise însărcinarea, de a spune despre acéstă hotărire luĭ Popîrță, pentru a-l maĭ îngrozi puțin și pentru a-l reține astfel, ca nu cum-va în ultimul moment să le strice tot rostul, cu declarațiunea sa atât de temută.

— Eată că tóte persónele din romanul nostru susțin interesele lor cu o stăruință încarnată.

Popîrță deci de să nu facă nimic, până ce nu va cere Victoria dela jude o prelungire a terminuluĭ de învoiélă.

Todora se hotărésce a jertfi o parte și încă o parte bună din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

câștigul ce are să-l ascepte dela Popîrță, numaĭ pentru a și-l asigura cu atât maĭ bine.

Orfănescu desconsideră dorința Todoreĭ, a clienteĭ séle, pentru a asigura cu atât maĭ bine sórtea iubiteĭ séle, cu tóte că acéstă sórte trebuesce să se decidă în decurs de 24 óre numaĭ.

Apoĭ Uța, maĭ este trebuință să spunem și stăruințele jupăneseĭ. Nu, că-cĭ le cunóscem prea bine cu toțiĭ.

Numaĭ bĭata Victoria, rabdă în neactivitate chinurile asceptăreĭ.

Décă vom supune unuĭ ecsamen comparativ stăruințele de care vorbirăm aicĭ, vom vedia, că Popîrță are să susțină singur lupta în contra tuturor celorlalțĭ.

Îĭ va învinge el óre?

Nu scim! —

Pe toțĭ în nicĭ un cas!

Pe uniĭ dintre eĭ?

Póte! că-cĭ în tabera vrășmașa s'a ivit semne de desbinare.

Orfănescu a părăsit, séŭ décă nu a părăsit cu totul apoĭ a espus causa clienteĭ séle, causa Todoreĭ; ér acésta sĕ afla togmaĭ pe drum, pentru ca să corupă pe aliata advocatuluĭ, pe jupănésa Uța.

Ne este témă, că nu cum-va să compromită causa Victorieĭ.

Vom vedia. —

Uța cu tótă agitațiunea eĭ, când vĕdu pe Todora venind la ea, întrând, cum am ḑice în visuinea leuluĭ, că-cĭ ea ședea după cum scim în casele luĭ Popîrță, nu sĕ putu feri de un simț de surprinsă.

— Bun semn, rĕŭ semn, să fiă óre venirea eĭ, — sĕ întrebă ea în sine.

— Am venit cu o mare rugăciune, — începu Todora pledoarul eĭ.

— Spune coconiță dragă, porunceste. —

— Aĭ auḑit de hotărirea dela tribunalul din Galațĭ. —

— Am auḑit! —

— Dela cine, dela Popîrță?

Todora ascepta cu inima palpitândă rĕspunsul Uțeĭ. Jupănésa însĕ, pentru primul moment nu sciu, să spună adevĕrul séŭ să înșire ver o minciună; dar în procsimul moment sĕ decise a nu spune nicĭ adevĕrul însĕ nicĭ minciună, decĭ rĕspunse:

— Nu dela coconașul Popîrță, din altă parte! —

La acest rĕspuns par că i sĕ maĭ ușură inima Todoreĭ.

— Nu sciĭ cum-va lele Uțo, décă va fi aflat și Domnul Popîrță de acéstă hotărire? —

— Nu sciŭ, nu cred însĕ, — rĕspunse Uța, adăugênd pentru sine, — de unde să fi auḑit, de vreme ce n'am apucat să i-o spun eŭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Décă n'a aflat până acum, apoĭ nicĭ că va afla, décă nu i veĭ spune Domnia-ta. Te rog prea mult, fă-mĭ acest bine, ţine taină despre acéstă hotărire faţă cu Domnul Popîrţă! —

La acest rugamênt, Uţa ér sĕ puse pe chibzuelĭ, că-cĭ nu scia ce să rĕspundă. Spiritul de contradicere, de négă, înăscut fiă-căreĭ fiinţeĭ omenescĭ, şi maĭ cu sémă celeĭ de secs femeiesc, acest spirit, numaĭ el, alt nimic o îndemnâ a descoperi Todoreĭ adevĕrul, dicênd:

— Să tăinuesc eŭ acest lucru dinaintea coconaşuluĭ? Nu sĕ póte că sunt chiar însărcinată a-il spune, şi încă cu nicĭ un minut maĭ târdiŭ decât chiar astădĭ la prând! —

— Ce folos veĭ avea, décă veĭ spune? —

— Eŭ nu voĭ avea nicĭ un folos, dar va avea fiă-mea! Folosul că coconaşul Popîrţă va fi cu atât maĭ sigur reţinut de a merge la judecată şi de a spune, că o ia de nevastă. — Dar ce pagubă îţĭ póte aduce Domnieĭ-tale, décă va afla coconaşul, de acea hotărire dela Galaţĭ. —

— O pagubă fórte însĕmnată! O pagubă de 20,000 de fiorinĭ.

— Cum aşa?

— Eac aşa! Aflând Domnule Popîrţă că tribunalul dela Galaţĭ a recunoscut puterea actuluĭ nostru şi că n'a respins cererea mea din altă pricină, decât numaĭ fiind-că nu s'a împlinit terminul din act....

— Să nu-ţĭ uiţĭ vorba, cât maĭ este până la împlinirea aceluĭ termin.

— Opt dile. Recunoscênd decĭ Domnul Popîrţă în ce primejdiă să află, sĕ va grăbi să scape din ea, oferindu-mĭ a sĕ cununa cu mine. —

— Dar bine, Domnia-ta nu maĭ vreaĭ? —

— Nu nicĭ decum! —

— Vreĭ maĭ bine să iaĭ acea sumă de banĭ? —

— M'aş mulţămi chiar şi cu maĭ puţin. Aşĭ jertfi ceva din aceĭ banĭ, dând din eĭ aceleĭ persóne, care m'ar ajuta întru câştigarea lor. —

Ochiĭ Uţeĭ la acéstă propunere sĕ sghîrâ de lăcomie. Ea îşĭ dise îndată, că ar fi un mare pĕcat décă nu s'ar folosi de acest prilegiŭ. Cât despre hotărirea pentru care primise dela Orfănescu însărcinare, ca să o împărtăşéscă luĭ Popîrţă, de şi-ĭ atribui o importanţă destul de mare, totuşĭ îşĭ linisci cugetul dicênd, că acéstă hotărire ar fi putut veni cu 24 óre maĭ în urmă, şi că în acest cas ar fi fost lipsiţĭ de acest ajutor, şi că prin urmare va trebui să lucreze în folosul Victorieĭ, togmaĭ aşa par că s'ar fi întêmplat acea întârdiere în sosirea hotăririeĭ dela Galaţĭ. Uţa era decĭ, precum vedem,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fórte aplecată de a primi propunerea Todoreĭ, cu atât maĭ vêrtos, fiind-că îşĭ maĭ ḑicea, că în casul cel maĭ rĕŭ Victoria eĭ totuşi nu ar suferi nimic, de vreme ce ar fi atunci în stare să o înzestreze ea însăşĭ pe fiă-sa din baniĭ ce i va primi dela Todora.

— Însĕ pentru un lucru de nimic, — cu aceste cuvinte sĕ terminară gândurile Uţeĭ, — pentru un lucru de nimic nu mĕ încurc, şi niciĭ că mĕ bizui pe vorbă gólă, după ḑicătórea mea: aĭ carte, aĭ parte. —

Suma de 5000 de fiorinĭ, ce i oferi Todora i conveni, ér acésta să învoi şi i dede despre promisiunea eĭ un înscris, i făcu o carte, cum să esprima Uţa, în care sĕ încreḑu maĭ tare decât în ver-ce jurămênt, cu tóte că nu scia sĕ o cetéscă.

Togméla era făcută, contractul încheiat, esecutarea tare aprópe, că-ciĭ era pe la vremea prânḑuluĭ.

Popîrţă venise fórte rĕŭ dispus la masă. Victoria stătea coprinsă ca de un fel de friguriĭ, o sbucima chinul asceptăreĭ. Uţa şedea tăcută ca un pesce, dar nu era niciĭ decum liniscită în sufletul eĭ.

Cât despre liniscea sufletéscă niciĭ Popîrţă nu prea avea multă, că-ciĭ şi cugetul sĕŭ era sbucimat. Îĭ era témă, să nu rĕmână cum-va singur cu Uţa, pentru ca să nu-l întrebe, décă a adus Victorieĭ ceva din dărurile promise. Cu tótă acésta témă simţea însĕ trebuinţa de a rĕmânea singur cu Uţa pentru a sĕ înţelege cu dênsa asupra hotăririeĭ ce o luase el în urmă, adică de a nu face nimic pentru Victoria, până nu sĕ va învoi ea întru prelungirea terminuluĭ dela judecată.

Conversaţiunea în decursul mâncăreĭ fu deciĭ, am putea ḑice, — nulă.

Abia pe la sfĕrşitul meseĭ deschise Popîrţă gura, care prinḑênd puţină inimă de prin fundul paharuluĭ, sĕ decise să aducă la îndeplinire gândul sĕŭ.

Pentru a nu pofti anume pe Victoria să ésă afară începu a ḑice:

— Ce noŭ aĭ maĭ auḑit despre Todora şi despre pîra eĭ. —

Victoria înţelese îndată intenţiunea luĭ Popîrţă şi sĕ grăbi a părăsi odaia. Înţelese fiind-că Popîrţă apăsase tare asupra numeluĭ Victorieĭ.

Uţa tresări puţin, ea creḑu că Popîrţă va fi aflat de sigur cevaşĭ despre hotărirea tribunaluluĭ dela Galaţĭ. Tresărind îşĭ pĭerdu cumpĕtul şi nu fu în stare de a da luĭ Popîrţă ver un rĕspuns, pe care însĕ niciĭ nu-l asceptâ acesta că-ciĭ îndată după ce eşise Victoria, Popîrţă sĕ sculâ dela masă şi mĕsurând odaia cu paşĭ repeḑĭ şi neegalĭ.

— Domnia-ta m'aĭ povăţuit, — ḑise el — să mĕ iaŭ cu binele pe lângă Victoria, să-ĭ fac dărurĭ de lucrurĭ scumpe, pentru ca să-mĭ ajung scopul de a nu pĭerde ceĭ 20,000 de fiorinĭ din contractul cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Todora. Mĭ-aĭ făcut nisce făgăduințe care îm plac, nu dic ba, d'aceia m'am și apucat să fac după povața Domnieĭ-tale.

Uța, care la aceste vorbe îșĭ venise érășĭ în fire, nu sĕ putu opri, ca să nu-ĭ facă o observare luĭ Popîrță întrerupêndu-l cu următórele cuvinte:

— Eŭ până în acest minut n'am vĕdut pe nicĭ un semn, că Domnia-ta să te fi luat după sfatul meŭ. Ba togmaĭ din potrivă, în loc să îndulcescĭ pe Victoria cu dărurĭ și făgăduințe, te aĭ lăsat încă și de purtarea cea bună, pe care aĭ avut până acum cu dênsa, și aĭ stat tótă vremea tot posomorît lângă ea. —

— Cum să nu staŭ posomorît, când mĕ omóră grijele, când îm furnică gândurile prin cap și-mĭ tulbură sângele de prin tóte vinele de mi să sbate încât cred, că acum, acum înebunesc. —

— Cine e vina? Victoria să fiă óre?

— Victoria de bună-sémă, adică dorul ce i-l duc. Apoĭ escĭ de vină și Domnia-ta fiind-că porțĭ grije numaĭ de interesul Domniilor-vóstre, astfel încât mĭ-e témă, că pe mine mĕ ducĭ numaĭ de nas. Află că ceĭ 20,000 de fiorinĭ dela Todora sunt gata a-ĭ scăpa numaĭ pentru a-ĭ păstra pe séma Victorieĭ și că numaĭ în vederea asta m'am hotărît a face cum aĭ dis Domnia-ta. Să veḑĭ cu ce lucrurĭ minunate voĭ mulțămi pe Victoria, îndată ce mĕ voĭ simți și eŭ asigurat. —

— Ce fel de asigurață doreșcĭ Domnia-ta. —

— Asigurața, că nu risic a fi depărtat și rîs de Domnia-vóstră îndată după trecerea terminuluĭ sciut. —

— Vaĭ, cum poțĭ vorbi asemenea lucrurĭ. —

— Cu un cuvênt décă nu să va învoi Victoria să-mĭ prelungéscă acel termin, pentru ca să mĕ pot simți în deplină neatîrnare, apoĭ atuncĭ prefer, să mĕ cunun îndată cu ea; ér décă Todora va câștiga ceĭ 20,000 de fiorinĭ, atuncĭ vina vóstră să fiă. —

Décă i ar fi vorbit numaĭ cu ver o óră maĭ nainte până ce nu făcuse acel contract cu Todora, despre care scim și noĭ, atuncĭ ḑĕŭ Uța s'ar fi simțit tare strimtorată la acéstă amenințare a luĭ Popîrță. Acum însĕ fiind asigurată maĭ cu sémă pentru casul, când Popîrță s'ar fi lăpĕdat cu totul de Todora, că-cĭ atuncĭ ar fi primit și ea 5000 de fiorinĭ din ceĭ 20,000, nu sĕ tulbură câtușĭ de puțin, ci sĕ simți din contra cu atât maĭ sigură în lupta pe care spera a o duce la un bun sfĕrșit, și pe care o continuă ḑicênd:

— Nu sciam că capul Domnieĭ-tale să fiă atât de slab precum veḑ că este, de vreme ce să tulbură atât de lesne, precum s'a tulburat acum. Crediĭ Domnia-ta, că mĕ speriĭ pe mine, décă mĭ ḑicĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

că eşti gata de a pierde mai bine 20,000 de fiorini decât să te încrezi în noi, cari îţi voim binele, decât să te încrezi mai cu sémă în mine. — Tréba Domnieï-tale, fă cum sciï. Eŭ însĕ ţi spun numai atât, că faci fórte rĕŭ, că-ci Victoria drăguţa ne ar fi dat în glas, ar fi făcut tóte după placul nostru şi după asceptarea nóstră. Să fi vĕdut Domnia-ta bucuria eï, când i spuseï că Domnia-ta aï făgăduit că o veï cinsti cu rochi de mătase, cu catifele, cu dantele şi giuvaere, când i vorbi de călĕtoriile la Paris şi prin Italia. Abia apuca să-şi védă visul cu ochiï, sĕrmana. Dic dĕŭ că ne-am fi ajuns scopul, décă aï fi sciut să te porţi cu delicateţă. Domnia-ta însĕ voiescï să-mi ducï fata pe la judecătorie, să facă învoieli. Apoi bine, lucruri de acelea de care voim să punem noi la cale să săvârşesc cu contracte făcute pe la judecătorie, séŭ sĕ fac, pe tăcute, şi pe nesimţite? —

Nu credem că este de trebuinţă a vĕ spune aicï, că nimic din cele ce înşirase Uţa aicï despre fiă-sa nu era adevĕrat. Victoria nu aflase nicï măcar un cuvênt de câte sĕ petrecuse între mumă-sa şi Popîrţă în urma învoeleï făcute de Todora cu Uţa. Décă ar fi sciut s'ar fi lipsit de tóte şi ar fi fugit de lângă acel bărbat şi de lângă aceea femeiă, cu tóte că i era mumă, ar fi fugit de lângă aceste fiinţe, care vorbiaŭ cu atâta uşurinţa de virtutea eï.

— Tóte sunt bune, — rĕspunse Popîrţă, — bune şi adevĕrate, eŭ însĕ nu mĕ pot suferi ajuns pe voia vóstră, după trecerea terminuluï, ajuns să-mi fiă témă că acum, acum vĕ lăpădaţi de mine, şi mai presus de asta să-mi mai cereţi şi ceï 10,000 de fiorini din testament, că-ci în acel cas, aţi avea drept a face acéstă reclamaţiune.

— Ah coconaşule, coconaşule, mĕ facï să-mi pun ruşinea la o parte, mĕ facï să-ţi spun cu vorbe, să-ţi spun eŭ muma din gură nisce lucruri de care nu vorbesce nimenï chiar şi décă le face cineva. De gândit le pot gândi dar să le vorbesc, nicï nu sciŭ cum să-ţi spun, că-ci nu găsesc cuvintele trebuincióse, séŭ décă le-am găsit, nu pot să le scot din gură, mĕ înécă 'n gât. Cum să-ţi mai dic. Să-ţi dic că Domnia-ta escï fecior şi că Victoria este fată mare, acum după ce ţi-am dat a înţelege, că acéstă fată mare sfătuită de mumă-sa, de mine, va fi gata a-ţi face pe voiă, décă veï sci să te porţi cu ea şi cu mine; să-ţi mai spun, că o fată care a făcut pe voia unuï bărbat, nu mai póte să aibă nicï o voinţă faţă de acel bărbat. Nu sciŭ, ce şi cum să-ţi mai dic, pentru ca să te înduplec. —

Vedeţi iubiţi lectorï până unde póte degrada baniï adică lăcomia banilor pe femeiă cu o educaţiune neingrijită. Uţa de dragul banilor nu sĕ ruşina de a înjosi până întru atâta, nu dicem pe fiă-sa, că-ci prin cuvinte numai acela sĕ înjoseşte, care le rosteşte ér nicï odată

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

obiectul cuvintelor, nu ḍicem dar că a înjosit pe fiă-sa, dar imaginea fie-si, fiă chiar și maintea unuĭ suflet de calibru luĭ Popîrță.

Aceste vorbe ale Uțeĭ îșĭ avură efectul lor, că-cĭ aprinseră un foc necast prin vinele luĭ Popîrță, și-l turbară în un grad atât de mare în cât din acel moment, unde i să făcuse o făgăduință atât de îmbătătóre, nu sĕ maĭ putu gândi la alt nimic decât la momentul de ... voluptate.

— Să-ĭ aduc, să-ĭ aduc — îșĭ ḍise el, — ca să-mĭ câștig puțin favórea eĭ, pentru rest, va îngriji mumă-sa. —

Sĕ duse și aduse cu mânĭ pline. Era séră când veni aducênd acasă o mulțime de darurĭ pentru Victoria. Predându-le Uțeĭ avu nesocotința, nerușinarea, — nu scim cum să-ĭ maĭ ḍicem, — avu cutezanța de a reclama îndată resplata ce-ĭ promisese Uța. Acésta trebui să-și aplice tótă limbuția sa, pentru a-ĭ esplica, că cere un lucru neputincios, de vreme ce aicĭ trebuia o pregătire făcută încetul cu încetul, puțin câte puțin, cu mare luare aminte, ca să nu se speriă păsărica fără de vreme și să sbóră pentru tot-déuna.

Popîrță nu voĭ să scie de nimic, ar fi întrebuințat chiar forța, décă Uța nu i-ar fi promis, ca în séra viitóre îșĭ va ajunge de bună-sémă scopul sĕŭ.

A dóua ḍi după cum scim, era ḍioa în care sĕ împlinea terminul Victorieĭ. Popîrță era însĕ atât de preocupat prin singurul gând, prin singura asceptare, că în séra aceleĭ ḍile i sĕ va împlini dorința provocată prin promisiunele Uțeĭ în sînul sĕŭ, încât uită cu totul de termin și-și petrecu tótă ḍioa alergând din sus în jos, pentru a stringe cele maĭ rare și scumpe lucrurĭ, ca să le aducă Victorieĭ.

Tot orașul începuse să-l vorbéscă din noŭ. Babele dedeaŭ din cap ḍicênd că acéstă alergare nu ar fi ver un semn bun, că ar prevesti o schimbare în mințile luĭ Popîrță, ḍiceaŭ cu un cuvênt, că înebunise Popîrță.

Décă uitase el de termin apoĭ cealaltă parte din actul de învoiélă, care nu era altă decât Victoria, nu uitase nicĭ decum. Din contră ascepta cu o nepomenită agitațiune momentul de scăpare.

În acéstă ḍi memorabilă Popîrță, Victoria și Uța se puseră ca tot-déuna să prânḍéscă, dar nu scim décă ver una din aceste persóne va fi sciut, ce a mâncat.

Popîrță nu a sciut de bună-sémă, că-cĭ sĕ gândea neîncetat la ceia ce scim.

Victoria asemenea, ea ascepta momentul de salvare.

Uța în fine era frământată de mulțimea de gânḍurĭ, care năvăliseră asupra eĭ în urma nerăbdăreĭ luĭ Popîrță. Era silită a desnoda

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

întriga în cel mai scurt timp și ea încă nici nu-și gătise mrejele. Cu tóte că decisiunea era să se săvêrșéscă chiar de séră, ea încă nu scia cum să se apuce mai bine de trébă, în ce mod să se pórte cu Victoria, cum să o înduplece ca să-i dea ajutor, fără ca să se dea de gol dinaintea ei, că-ci Uța în acéstă privință avea un simț delicat, ea mai bine s'ar fi lipsit de tóte, decât să fi atins cinstea fie-si, cu o vorbă măcar. Nu scia mai cu sémă, cum se mai înșele pe Popîrță, cum să-l opréscă, ca să nu facă cum-va ver un scandal de séră, că-ci el chiar de acum era să o compromită dinaintea Victorieĭ prin desele semne ce-i făcea, pentru a-i aduce aminte de făgăduința ei.

După masă Popîrță se duse érăși, că să mai têrguéscă, să mai aducă fiitóre séle amante.

Victoria ascepta în camera ei cu ochii țintiți asupra ceasorniculuĭ ca să se facă la 5, că-ci atunci era să fiă cu desăvêrșire liberă, că-ci dela 5 încolo să închideaŭ biurourile de pe la tribunal.

Uța, care să vede tréba isbutise de a ursi ver un plan, întră acum în odaiă, aducênd tóte obiectele pe care le cumpěrase Popîrță pentru Victoria și din care încă nu-i dase până acum nimic.

— Eată dragă o părticică din zestra ta, — ḍise Uța întinḍênd dinaintea Victorieĭ, care 'și întórse privirea despre ceasornic asupra darurilor, și care de mirare uitase de a mai privi la ceasornic, întinḍênd dar Uța feluritele de stofe, de pânzĕturi etc. dinaintea Victorieĭ i ḍise, — étă dragă o parte din zestra ta, nu este așa, că e frumósă. Décă veĭ fi înțeléptă, vor mai veni încă multe lucruri, care de care mai scumpe și mai frumóse. —

— Dela cine sunt? —

— Dela coconașul Popîrță? —

La acest nume pronunțat în combinațiune cu obiectele de zestră, Victoria simți ca un leșin. Ea se creḍu trădată de mumă-sa.

— Nu, nu, nici odată, nu voiesc, — țipă ea aruncând departe stofele cele scumpe și împrăștiindu-le prin odaiă.

— Nu fi nebună dragă, — ḍise acum Uța, — vreĭ ca să te ducĭ după Orfănescu numai cu ceĭ 10,000 de fiorinĭ și cu ce aĭ pe tine? —

— Ce spunĭ de Orfănescu? Tot pe Orfănescu să-l iaŭ? — întrebă Victoria confusiată. — Să-l iaŭ pe Orfănescu și zestrea să o primesc dela Popîrță? Cum să póte asta, eŭ nu înțeleg. —

— Nici nu trebuesce ca să înțelegĭ tu, ci să facĭ numai după cum ți-am făgăduit, adică să tacĭ. —

— Acéstă făgăduință am ținut și o voĭ ținea până de séră la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

5, adică până acum în dóuĕ óre, — adause Victoria, care aducêndu-şĭ érăşĭ aminte de termin, privise érăşĭ la ceasornic.

— Cum până la 5, — întrebâ Uţa. —

— Fiind-că atuncĭ voĭ fi slobodă.

— Înţeleg şi sciŭ că veĭ fi slobodă adică că veĭ avea dreptul a refusa pe coconaşul Popîrţă de vreme ce el însuşĭ nu s'a învoit cu porunca coconuluĭ reposat, cel puţin nu a spus acéstă la judecată. Cu cât te simţĭ însĕ maĭ slobodă, cu atât maĭ lesne poţĭ cîrmui pe altul, maĭ ales décă n'aĭ să facĭ pentru acésta alt nimic decât să staĭ şi sĕ tacĭ. —

— Nu te înţeleg prea bine, dór nu vĕ vroĭ, ca să maĭ staŭ aicĭ, şi după împlinirea terminuluĭ. —

— Ba togmaĭ asta o voiesc! —

— Mórtă şi nu rĕmân! —

— Draga-mea fi înţeléptă şi ascultă de sfatul meŭ. —

— Nu pot mamă, nu pot. —

— Cum să nu poţĭ. Ce rĕŭ va fi pentru tine? Aşĭ maĭ ḑice şi eŭ décă te-aĭ putea cununa îndată cu Orfănescu, însĕ gólă cum escĭ, nu poţĭ, trebuesce să-ţĭ fac zestre, séŭ maĭ bine ḑis trebuesce să-l fac pe coconaşul Popîrţă să-ţĭ aducă zestre. —

— Mĭ e frică, nu staŭ, nu! —

— De ce lucru să-ţĭ fiă frică? Nu sunt eŭ lângă tine, nu te pot păzi eŭ? —

— Mĭ-e dor de Alesandru? —

— Togmaĭ décă ţĭ-e dor, trebuesce să facĭ după cum ḑic eŭ, pentru ca să te poţĭ cununa cu atât maĭ în grabă cu Orfănescu.

— Cum aşa maĭ în grabă? —

— Eac aşa. Cu cât ţi-să va găti zestrea maĭ curênd cu atât maĭ curênd te veĭ putea cununa. Nu este aşa? —

— Ba, da. —

— Apoĭ veḑĭ, eŭ n'am banĭ ca să-ţĭ fac zestrea, ar trebui să ascept, ca sĕ scótem ceĭ 10,000 de fiorinĭ dela coconaşul Popîrţă şi togmaĭ după ce i-am scos, cine scie când, aş putea să mĕ apuc de înzestrarea ta. Aşa însĕ îţĭ aduce coconaşul tot de a gata! —

Acest argument, cel maĭ însĕmnat în ochiĭ Todoreĭ o înduplecâ în fine să facă după dorinţa mume-si, şi să şéḑă încă 6 ḑile, adică până la împlinirea terminuluĭ Todoreĭ, în casă cu Popîrţă.

Décă am ḑis, că arătatul argument ar fi înduplecat pe Victoria de a face după voia mume-si, apoĭ atuncĭ nu ne-am esprimat togmaĭ bine, că-cĭ nu numaĭ singurul acest argument decise pe Victoria, ci încă şi scopul urmărit prin şederea eĭ. Uţa i ḑise, că ar fi o bine-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

facere pentru Todora, care după afrontul suferit nu mai voia să se mărite după Popîrță, ci dorea din contra să-l pedepséscă pentru acel afront cu pedépsa prevĕdută în contract, adică cu pierderea amendeĭ de 20,000 de fiorinĭ.

Uța credușe de prisos a mai spune fie-si despre partea, ce-ĭ promisese Todora din acea amendă.

Cu fiă-sa Uța regulase dar lucrul după dorința eĭ. Mai rĕmase să pună și pe Popîrță la cale.

Sara când veni Popîrță érăși cu darurĭ, cerênd tot odată să i sĕ împlinéscă, ceia ce i sĕ făgăduise, sĕ decise Uța a purta lovitura periculósă dar decisivă.

Cu o față plină de disperațiune și de mîhnire nemărginită i dise:

— Ah, coconașule, coconașule, omóră-mĕ, bate-mĕ, prăpădesce-mĕ!

— De ce, de ce, — întrebă Popîrță speriat.

— Fiind-că am făcut o greșélă, o mare greșélă, fiind-că m'am înșelat asupra fie-mi! Nu voiesce, nicĭ decum, cu nicĭ un preț să audă de povețile mele, nu voiesce să audă de Domnia-ta! .....

— Femeiă blăstămată, — răcni Popîrță, — aĭ vroit să morĭ, de te-aĭ jucat cu mine! — La aceste cuvinte Popîrță ridică un scaun gata de a turti cu o singură lovitură pe Uța.

Acésta, ferindu-se de gróznica lovitură, țipă cât i lua gura:

— Ascéptă să audĭ sfĕrșitul. Victoria nu voiesce să audă de Domnia-ta și să te védă cu ochiĭ, până ce nu va trece și terminul coconițeĭ Todoreĭ, adică până atuncĭ, până ce nu va fi sigură, că nu veĭ mai avea îndemnul de a o înșela căsĕtorindu-te cu coconița Todora. Nu sciam că Victoria va fi în stare să te teme așa de mult.

— Mĕ témă pe mine, este gelósă de mine, — strigă Popîrță ecstasiat de bucurie. — Gelósa de mine, étă o scire démnă de o jertfă de 100,000 de fiorinĭ ér nu de o calicie de 20,000 de fiorinĭ.

— Este nebun cumplit, — își dise Uța, — să-l stórcem până ce vom putea și pre cât vom putea. — Nu uita de înzestrarea Victorieĭ, — adause decĭ cu vocea tare.

— Șése dile dicĭ că sunt până la terminul Todoreĭ. Nu este de lipsă să asceptăm atâtă vreme. Chiar mâine mĕ voĭ duce să caut baniĭ, să mĕ plătesc de Todora; dar apoĭ Victoria va fi a mea. —

— Dar zestra Victorieĭ coconașule. —

— Nu i-am adus destul? Décă va mai lipsi ceva își va cumpĕra când va fi nevastă-mea, că-cĭ are din ce. —

Aceste furĕ ultimele cuvinte ale luĭ Popîrță cu carĭ sĕ despărți de Uța. Ear a dóua dĭ cât de mare i fu mirarea Todoreĭ, când îl vĕdu pe Popîrță venind la dênsa cu 20 de bancnote de câte o miă,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pe care i aruncă „ghiață“ pe masa eĭ, cerênd dela ea actul mult pomenit, cel făcut de notar.

Todora să grăbi a scóte acel act și a-l preda luĭ Popîrță. Să grăbi ḑicem, că-cĭ i era témă că nu cum-va Popîrță să-și ia séma, și să se ducă érăși cu banĭ.

Popîrță luâ actul, îl rupse în miĭ și miĭ de bucățele, pe care le împrașticâ prin odaiă, apoĭ o luâ fuga acasă.

O luâ fuga acasă și drept la Uța. Cu tóte că el dorea pe Victoria și cu tóte că era destul de aprins pentru a cotropi ver-ce sfiélă în sufletul sĕŭ, cu tóte acestea nu scim ce simț, de stimă, de veneraţiune, în sfĕrșit un simț nedefinibil îl îndemnâ a trata de o cam dată afacerile séle cu Victoria prin miḑlocirea Uțeĭ.

Acesteĭ i spuse decĭ, de unde venia și ce făcuse el acolo.

Când auḑi Uța de acest pas nu fu nicĭ decum încântată, cum am fi în drept ca să ne asceptăm, de vreme ce își câștigase astfel și ea partea ce i să promisese de Todora. Nu era încântată ci simți din contra o mare părere de rĕŭ de pripa luĭ Popîrță, și anume fiind-că acum nu-l maĭ putea stórce nicĭ decum. Nu, fiind-că după cum ḑicea el cu drept, acum putea să aibă Victoria tóte câte i trebuia, că-cĭ era să-ĭ fia nevastă, însĕ de vreme ce după cum scim în realitate nu era să-ĭ fiă nicĭ odată nevastă, nicĭ nu sĕ maĭ putea ascepta la ver un dar din partea luĭ Popîrță. —

Cam astea fură gândurile Uțeĭ la scirea ce-ĭ aduse Popîrță.

— Spune decĭ Victorieĭ, — terminâ el raportul sĕŭ ciudat, — spune-ĭ să se prepare, ca să ne cunune cât maĭ îngrabă! —

Uța amărită peste mĕsură de pripa neasceptată a luĭ Popîrță, și vĕḑênd tot odată că d'aci încolo nu maĭ avea ce să maĭ ascepte, își vĕrsa veninul ḑicênd cu asprime cătră Popîrță:

— Pune-ți pofta 'n cuĭ, coconașule, cât despre Victoria, că-cĭ eĭ i s'a împlinit terminul cu 6 ḑile înaintea coconiţeĭ Todoreĭ, ea este dar slobodă și să va cununa cu Orfănescu. Veḑĭ de-ĭ gătesce ceĭ 10,000 de fiorinĭ, după porunca coconuluĭ Hagiŭ.

Popîrță rĕmase uimit.

— Ean fugi d'acolo nu maĭ visa, — începu el să întoneze acum de odată cu vocea răgușită, că-cĭ la acéstă descoperire înfricoșată pentru el pĭerduse și micul rest de inteligință, ce-ĭ maĭ rĕmăsese după atâtea sbucimărĭ, la care i fu supusă mintea și tótă firea sa în ḑilele din urmă.

Avariția împărechiată cu pojarul voluptăţeĭ produce adese-orĭ asemenea resultat asupra minţeĭ omenescĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

XIV.

Am audit de sfĕrşitul trist, dar meritat al luĭ Popîrţă, adică a personagiuluĭ principal din narațiunea nóstră. Cu atâta însĕ un romancier bun nu îşĭ termină nicĭ odată romanul sĕŭ. Avênd şi noĭ pretenţiunea de a aspira la numele unuĭ bun romancier, vom observa tóte regulile prescrise de arta nóstră şi vom presenta încă odată pe tóte persónele din romanul de faţa cinstiţilor cetitorĭ.

Maĭ bună ocasiune decât nunta Victorieĭ nu putem afla cât e lumea, că-cĭ la acésta nuntă vom găsi pe tóte persónele nóstre împreunate.

La nunta Victorieĭ, dar cu cine?

Ce întrebare, cu Orfănescu!

Şi când?

Togmaĭ patru sĕptĕmânĭ după ce înebunise Popîrţă, că-cĭ o sĕptĕmână trecu până când putură scóte ceĭ 10,000 de fiorinĭ dela epitropiĭ nebunuluĭ, ér trei sĕptĕmânĭ trecură cu strigările séŭ vestirile.

Şi érăşĭ era vîlva în Bidinescĭ!

De astă-dată vîlva era maĭ puţin sgomotósă dar cu atât maĭ respândită. Vîlva de acum era, cum am ḑice, cevaşĭ maĭ de tóte ḑilele, ca cea dela începutul istorieĭ nóstre, acum era o vîlvă produsă de critica, ce însoţesce tot-déuna o nuntă din Bidinescĭ.

Aicĭ unĭĭ îşĭ povestesc parte cu fîrfoĭ, parte fără fîrfoĭ, tóte împregiurările întêmplate şi neîntêmplate, sciute şi nesciute, micĭ şi marĭ, tóte cu un cuvênt, câte precedară maĭ nainte de a sĕ decide cununia.

Cocónele cunoscea fóia de zestre din fir în fir, adică dela un cap până la celalalt, ér bărbaţiĭ lăudaŭ frumseţia mireseĭ şi râmneaŭ la tinereţile eĭ.

Acolo alţiĭ, ómenĭ maĭ interesaţĭ, — pentru a fi drepţĭ trebuesce să punem, că acestia constituesc partea cea maĭ mare, — ómeniĭ interesaţĭ dară, critică lista de invitaţiune din singura şi simpla causă, fiind-că preţiósa lor persónă şi cu ceĭ din casa lor, lipsesc de pe acea listă. Aŭ n'are tótă dreptatea Dómna Caliopi să se supere de nepoftirea Domnia-eĭ, care invitase odinióră pe reposata mumă a luĭ Orfănescu la o nuntă a fie-si; ér după nuntă, fiă-sa făcuse o visită mumeĭ luĭ Orfănescu, care i fu întórsă la timpul cuviincios. Avea tótă dreptatea Dómna Caliopi să se supere, şi să ḑică, că décă ar fi trăit muma ginereluĭ nu s'ar fi întêmplat asemenea neajuns, şi să sfĕrşéscă lamentaţiunele eĭ ḑicênd, că s'a stricat lumea, că tinerii aŭ uitat de Dumneḑeŭ şi de tóte.

Apoĭ Domnul Tudor, cum să nu sĕ fi simţit mîhnit de atâta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nebăgare de sémă. Închipuiţi-vĕ, Domnul Tudor lipsia de pe lista invitaţilor, cu tóte că era vecin, cu tóte că şedea peḍiş peste drum de reposatul Hagiŭ, adică de casele unde şeḍuseră sócra mică şi mirésa.

V'am putea aduce încă multe şi nenumĕrate esemple de nemulţămire tot atât de fondată precum eraŭ cele maĭ sus arĕtate, ne este însĕ témă că vi se va perea prea .... fleac, cu tóte că după părerea nóstră nu sĕ póte cunósce caracterul omuluĭ prin nimic maĭ bine decât prin ataŕi lucruŕi micĭ. —

Nunta Victorieĭ cu Orfănescu să serbâ ca tóte nunţile din Bidinescĭ, într'o ḍi de Duminecă.

Orfănescu de şi luase zestre atât în banĭ, adică ceĭ 10,000 de fiorinĭ, cât şi în scule, adică ce avuse Victoria de maĭ nainte, dar maĭ cu sémă ce i dăruise Popîrţă în ḍilele din urmă, Orfănescu ḍicem, decise cu tóte astea, ca om cu minte ce era, să facă o nuntă potrivită, nicĭ prea mare, nicĭ prea mică şi cu cununia la 12 óre!

Décă ar fi făcut nuntă mare séŭ cel puţin nobilă, apoĭ atuncĭ cununia ar fi trebuit să fiă după améḍĭ, cătră sară, că-cĭ înaintea prânḍuluĭ o putea face ver-ce mojic, éră după prânḍ numaĭ ómenĭ cu stare.

De ce aşa.

Fiind că nunţile îngăduite de protopopie eraŭ cele de dinaintea prânḍuluĭ, ér pentru cele de după prânḍ trebuia să se procure dispensaţiunea archieréscă, o condiţiune care costa banĭ, şi care nu sĕ putea decĭ îndeplini decât de ómenĭ cu stare, séŭ cel puţin de ómenĭ care voiesc să trécă în ochiĭ lumeĭ, ca de ceĭ cu stare.

Póte că mulţĭ dintre cinstiţiĭ cetitorĭ şi prea drăgălaşele cetitóre nu vor sci să-şĭ esplice aceste dispositiuni, nu scim cum să le ḍicem, că-cĭ canonice nu sunt, să le ḍicem dar dispositiuni archierescĭ. Pentru ceĭ care sĕ intereséză să afle causa de ce să cere prin Bidinescĭ dispensaţiune pentru cununiile postmeridiane, vom spune următórele.

În vremurile de maĭ nainte şi prin Bidinescĭ sĕ serbaŭ cununiile maĭ cu sémă spre înserate. Ivindu-se însĕ în multe şi nenumĕrate casuŕ de divorciŭ pretecstul adus de bărbat pentru motiv de despărţanie, că în momentul când sĕ săvêrşi sfânta taină a cununieĭ, el ar fi fost beat şi că prin urmare el s'ar fi legat în nesciinţă de causă, aducêndu-sĕ ḍicem fórte adese-orĭ acest pretecst, scaunul archieresc dispuse, ca să nu să maĭ esecute pe viitor cununiile după prânḍ, ci totdéuna înaintea prânḍuluĭ, unde sĕ supunea, că nuntaşiĭ vor fi încă treḍĭ.

Prin urmare de cu sloboḍirea acesteĭ poruncĭ archierescĭ, nu sĕ maĭ celebra nicĭ o cununie după prânḍ; ḍicênd nicĭ una voim să înţelegem numaĭ pe cele mojice, că-cĭ cele nobile, adică cele plătite să putea celebra ver când.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Că-cĭ cu banul în mână, Dómne értă-ne, aĭ hatîr pretutindenĭ prin urmare şi dinaintea altaruluĭ, servit tot de ómenĭ cu o fire ca şi alţĭ ómenĭ, de bărbaţĭ carĭ, fiind învăţaţĭ, vorbesc latinesce şi-şĭ mărturisesc păcatul ḑicênd: *„Homo sum et nihil humani mihi alienum.“*

Prea ne-am rătăcit cu vorba. Era maĭ să uităm şi de ginere şi de mirésă cu tóte că o porniseră la biserică. Acum eram maĭ să ne lipsim de o ceremonie fórte — pompósă

Va fi dar togmaĭ la 12 óre. Décă credeţĭ astfel apoĭ vĕ înşelaţĭ şi nu cunósceţĭ credinţa Bidinescenilor, care nu le értă a porni la o cununie punct la 12, că-cĭ ḑic eĭ, un asemenea lucru n'ar fi de bine, ar fi o cobire rea şi maĭ sciŭ şi eŭ, ce maĭ ḑic.

Lelea Uţa, ba chiar şi cocóna Zosima, care sciaŭ amêndóuĕ că nu este bine a porni drept la 12 din casă la cununie, nu permiseră luĭ Orfănescu să fiă punctual, cu tóte că pusese în biletele de invitaţiune lângă órele 12 şi cuvêntul precis.

Era dar togmaĭ la 12 şi jumĕtate când nuntaşiĭ sĕ puseră în trăsurĭ, ce trăsurĭ, carete trebuesce să ḑicem. Bre .... dar eraŭ tot ómenĭ cu carete nuntaşiĭ luĭ Orfănescu. Vorbă să fiă, nicĭ unul dintre eĭ nu posedea măcar un picior de cal, cum să fi avut ecuipagiŭ întreg. Caretele eraŭ împreunate după frumosul obiceiŭ din Bidinescĭ de pe la diferiţĭ proprietarĭ, carĭ în urma acestuĭ obiceiŭ îşĭ dărăpănaŭ trăsurile maĭ mult pe la nunţile, botezurile şi înmormêntările prĭetinilor decât pe la preumblările pe care le făceaŭ eĭ şi cu familia lor.

Încă de pe la 11 óre şi jumĕtate sĕ adunase o mulţime de lume atât dinaintea, cât în curtea cât în fine şi în interiorul bisericeĭ cu hramul sfânteĭ Troiţe în care era să se celebreze cununia.

Lumea sĕ adunase aşa de timpuriŭ, cu tóte că scia, că nuntaşiĭ vor zăbovi până după 12 óre, sĕ adunase ḑicem, pentru a ocupa un loc maĭ bun, de unde să pótă vedea pe mirésa şi pe naşa.

Uitasem să vĕ spun că naşa era cocóna Zosima, ér naş Tomiţa giuvaergiul.

Acéstă alegere să făcuse de Uţa, care trăgea tot a bogăţie, şi care în adevĕr nu ar fi putut găsi prin tot Bidinescii o părechie maĭ bogată decât pe cea numită.

Cocóna Zosima cam făcuse nazurĭ, când i sĕ adresase rugămêntul de a primi năşia, că una, că alta. Le făcuse însĕ numaĭ fiind-că aşa cerea tipicul. Cu cât era maĭ mare „tac tapatul“ la asemenea împregiurărĭ, cu atât maĭ „nostimă“ era tréba. Cocóna Zosima sĕ „fasoli“ numaĭ cum sĕ ḑice prin Bidinescĭ, că-cĭ era bună bucurósă a primi, pentru a maĭ întra şi Domnia-eĭ prin gura Bidinescenilor.

Cât despre Tomiţa, chĭemarea sa de naş pe lângă cocóna Zosima

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ca naşă, era o mare cinste pentru el, şi prin urmare nicĭ că-ĭ trăzni prin cap de a refusa.

Prin curtea bisericeĭ şi anume începênd dela pórta din afară şi până la uşa biserecĕĭ să ascernuseră rogojinĭ curate, destinate, ca nuntaşiĭ să calce pe ele, pentru ca să nu-şĭ tăvăléscă cocónele trenurile séŭ şlepurile, care cu acéstă ocasiune eraŭ maĭ lungĭ, decât chiar la balul cel maĭ de frunte.

Lumea privitóre forma de-a lungul rogojinelor un şir, cum am ḑice o colónă, dar tot maĭ bine să ḑicem un şir îndoit de asistenţĭ-clevetitorĭ, ér biserica era plină îndesată de bărbaţĭ şi de femeĭ, de flăcăĭ şi de fete de tótă mâna, care cu toţiĭ împreună asceptaŭ cu nerăbdare începutul spectacoluluĭ.

Eată că sosiră în fine.

În trăsura cea dintâiă şedea mirésa Victoria cu naşul Tomiţa.

Victoria era îmbrăcată cum sunt îmbrăcate tóte miresele prin Bidinescĭ, adică cu rochie albă împodobită cu florĭ albe. Pe cap avea un vĕl subţire şi lung, dat pe dinapoĭ de i ajungea până 'n tălpĭ şi împodobit tot cu florĭ albe. Betele nu să obicĭnuesc prin Bidinescĭ.

Naşul Tomiţa era în gală deplină, adică frac negru, giletcă albă, pantalonĭ negri şi cravată albă.

Victoria sĕ coborĭ din trăsură ajuţorată de un servitor, pus anume pentru acest scop la pórta biserică. După ea sări şi Tomiţă din trăsură şi dându-ĭ braţul o conduse prin şirul spectatorilor, păşind tot pe rogojină, până în interiorul bisericeĭ. Ómeniĭ din pregiurĭ priveaŭ cu interes şi făceaŭ observările lor, care cum îl tăia capul.

Din a dóua trăsură sĕ coborĭ cocóna Zosima gătită de mama foculuĭ. Era atât de frumósă încât la dênsa te puteaĭ uita, dar la sóre nu. Ba ḑĕŭ fără glumă, avea o rochie stacojie făcută dintr'o mătase atât de grea şi ţépână, încât cocóna Zosima s'ar fi putut sprijini cu trupul Domnia-eĭ atât de bine pe rochie, ca chiar pe însăşĭ picerele Domnia-eĭ.

Capul şi-l împodobise cu pene albe de struz, şi cu un diadem de briliant. Sĕ încărcase cu brăţare din cele maĭ scumpe.

Ginerile Orfănescu care sări după ea din trăsura era gătit, cum trebuesce să fiă gătit fiă-care ginere, adică togmaĭ ca ver ce cavaler de salon, în negru cu cravată albă. El o lua pe cocóna naşa sub braţ şi sĕ duse în urma mireseĭ şi a naşuluĭ în biserică.

Lumea năvăli cu grămada după eĭ, fără nicĭ un pic de consideraţiune pentru restul nuntaşilor, carĭ numaĭ cu chiu cu vaĭ putură să străbată prin desime şi să se aseḑe în aproprierea meseĭ de cununie, pusă în mică depărtare dela uşa bisericeĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Preoții își făcură acum datoria lor. Cetiră câte și mai câte, să întrerupseră puțin pentru a pune corónele, — în Bidinescĭ nu să pune ca aiurea cununĭ de florĭ — în capetele ginereluĭ și ale mireseĭ, apoĭ cetiră érășĭ, și érăși să întrerupseră pentru a da întâiŭ ginereluĭ apoĭ mireseĭ să muşce din câte un biscuit și să sórbă din potir, în fine dănțuiră, pomenind prin un cântec bisericesc, danțul luĭ Isaia, împregiurul meseĭ.

Cu acest danț simbolic se termină partea oficială a cununieĭ și urmă acum partea neoficială, adică sărutările între mireasa și fostele eĭ amice. Ḍicem foste, că-cĭ de acum înainte, întrând Victoria în altă tagmă, nu maĭ putu să întreținâ amiciția cu fete.

Ginerile să puse acum cu mirésa, ér naşul cu naşa în trăsură, ér pe capra trăsureĭ în care şedea mirésa și cu ginerile, să urcară douĭ băeți îmbrăcați cu sfite și ținênd fiă-care câte o făclie aprinsă în mâna. Era făcliile care serviseră la cununie, și care după tipic, trebuiaŭ să să înfigă în câte o pâine, și să arḍă, așa înfipte în pâine până ce se vor stinge în una din odăile de întrare, unde să serba nunta.

Orfănescul dispusese de a să serba nunta sa la „luna de argint“ un hotel în care încă din vechime să serbaŭ tóte veseliile de asemenea natură.

La sosirea nuntașilor masa era gata întinsă.

Era o masă așeḍată în forma uneĭ potcave, cum fu și masa congresuluĭ dela Berlin, însă masa cea dela „luna de argint“ nu așĭ da pe o sute de mese, ca cea dela Berlin.

Să vĕ spun și pentru ce!

Dar să lăsăm acum! Politica nu este bună să o facĭ pe nemâncate, că-cĭ flămêndul tot la pâine are gândul, ér când dă de ver un colac, apoĭ atuncĭ nu-l maĭ sc̦ăpa din mânĭ, precum să va putea ceti în istoria universală pe pagina care va tracta despre mezatul, voiesc să ḍic despre congresul dela Berlin.

Cum să vĕ descrim frumseța și bogăția aceleĭ mese, adică celeĭ dela „luna de argint“?

Să vĕ descrim cum eraŭ așeḍate și îndoite servietele în fel de fel de forme. Icĭ ca o căciulă de Curcan, colo ca o rosă dela Kasanlik, dincolo ca un corn de Viena, dincóce ca un vênturător adică eventail dela Paris, maĭ încóce ca o piramidă din Egipet și alte multe.

Să vĕ descrim buchetele de florĭ așeḍate în simetriă pe maĭ multe puncte ale meseĭ, séŭ să ne ocupăm maĭ cu sémă cu tortele și în special cu podóbele acelor torte. Nisce podóbe făcute din zachar ars în chip de turleț̦e de o architectură împunătóră și cu ornamente

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care de care mai ecstravagante, representând, ici un copil înfăşat, colo un înger sburător, apoi dincolo o inimă pătrunsă de o săgétă.

Ear în mijlocul meseĭ era torta cu podóba cea mai mare şi înaltă, că-ci aici era locul de onóre, fruntea meseĭ unde sĕ aşeḑară despre o lături mirésa cu ginerile ér despre cealaltă lături faţă 'n faţă cu eĭ, naşul şi cu naşa.

Musica, că-ci era şi musica, începu să întoneze o piesă frumósă, unul din preoţiĭ chiemaţi spuse o rugăciune, după care începură să mânce cu toţiĭ. Era pe la 2 óre.

Dintre cunoscuţiĭ nostri mai eraŭ chiemaţi şi sĕ aflaŭ de faţă: Moise Capiu în calitatea sa de coleg al ginereluĭ, Todora ca nepóta naşeĭ, apoi cele 4 fete ale Todoreĭ cu ceĭ 2 fraţi ai lor.

Sócra mică, jupânésa Uţa să înţelege că nu putu lipsi din mijlocul óspeţilor.

Uţa şedea la drépta ginereluĭ lângă Todora.

Cât despre mâncări şi bĕuturi permiteţi-mĭ a nu vĕ spune nimic, că-ci mi e témă să nu vi să facă fóme, cetind despre diferitele bucate bune şi să-mĭ trêntiţi cartea înainte de a o fi cetit până la sfĕrşit, care nu mai este departe.

Numai atât trebuesce să vĕ spun încă despre masă, că sub fiăcare cuvertă şi anume sub farfuria de jos era pus câte o cólă de hârtiă albă şi curată, destinată pentru învălirea bucăţelelor de prăjituri, pe care nuntaşiĭ aveaŭ obiceiĭ de a duce dela nuntă acasă pentru copiĭ şi alţi asemenea.

Toţi ceĭ dela masă era veseli şi bine dipuşi.

Orfănescu era vesel, bine dispus şi ferice în calitatea sa de „cinstit ginere“ şi de advocat cu nume.

Victoria era veselă bine dispusă şi fericită cu tótă calitatea sa de zmerită mirésă.

Cocóna Zosima era bine dispusă şi mulţămită, fiind-că să făcuse tótă cinstea după cuviinţă.

Naşul Tomiţa zîmbea din mustaţă calculând că după profitul ce a avut în urma luĭ Popîrţă mai avea să sĕ ascepte încă la multe alte profituri din partea Zosimeĭ, a luĭ Orfănescu şi altiĭ.

Todora era veselă binc dispusă şi fericită, că-ci să alesese nu numai cu giuvare dar încă şi cu 15,000 de fiorini, adică de aici mai lipsea ceva, suma pe care trebuise să plătéscă pentru a scóte diamticalele din zălog.

Fetele Todoreĭ eraŭ bine dispuse, fiind-că toaletele lor le eraŭ după plac, trenurile dela rochile lor destul de lungi, şi sĕ bucuraŭ fiind-că aveaŭ nădejde de a juca tótă nóptea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Feciorii Todoreĭ eraŭ veseli și cu voie fiind-că vediaŭ destul vin de bĕut și destule fete de joc.

Lelea Uța era fericită nu numaĭ în calitatea eĭ de sócră fiă măcar și mică, dar și ca capitalistă, çă-cĭ primise dela Todora ceĭ 5000 de fiorinĭ de care scim.

Ceĭlalțĭ óspeți toți câțĭ eraŭ acolo, eraŭ bine dispuși, fiind-că mâncările eraŭ bune, vinurile asemenea, musica înveselitóre și toasturile destul de dese.

Ear acum ne-am putea lua séra bună atât dela nuntași cât și dela lectorĭ, dar nu ne lasă încă Moise Capiu, că-cĭ despre el maĭ avem să vĕ spunem încă ceva.

Acest advocat vestit dar cu mustățile sbîrlite stufóse și lungĭ de i da până în gură, vĕdêndu-se dinaintea atâtor bunĕtățĭ, îndopâ cât putea și el. Mustățile însĕ îl supĕraŭ; nu numaĭ că-l supĕraŭ dar muiându-se prin ciorbă și prin sosurĭ îl stropeaŭ icĭ o picătură colea altă, când maĭ rar când maĭ des pe pĭeptul sĕŭ bărbătesc. Pentru a-și cruța haina sa de dumenecit, cu care sĕ îmbrăcase astădĭ în cinstea nunței, își înfipse țépăn o servietă între gât și cămașe. Așa credea cel puțin el că făcuse, în realitate însĕ, el din nebăgare de sémă în loc de servietă luase colțul pânzăturei de masă si-l înfipse pe acesta între gât și cămașă

Acéstă ululuĭtură fu băgată de sémă de feciorii Todoreĭ, carĭ ședeaŭ lângă el, eĭ însĕ din adins nu-l făcură atent pe Moise Capiu, că-cĭ să asceptaŭ la o posnă în urma greșeleĭ comise de el în vecĭnica sa distracțiune.

Posna să și întêmplâ și étă cum.

Moise Capiu animat de toasturile celorlalțĭ, animat apoĭ și de tăria vinuluĭ, să decise și el a ridica un toast în onórea cuiva.

Ciocni decĭ în păhar cu scop de a anunța intenționnea sa.

De odată să făcu tăcere pentru a sĕ asculta la vorbele luĭ Capiu.

El voi să încépă ridicêndu-se de odată de pe scaun.

Voința sa rĕmase însĕ neîndeplinită, că-cĭ în momentul când sĕ ridică de pe scaun, veni și pânzătura pe care o avea înfiptă în gât după el, ér diferitele farfurĭĭ, sticle, pahare și câte tóte ce eraŭ pe masă sĕ rostogolire, care pe podinĭ, care prin pólele cocónelor, care pe pantaloni cavalelilor, producênd un vuet fórte straniu, compus din zărganitul farfuriilor, al sticlelor și al paharelor carĭ sĕ spargeaŭ, compus încă și din țipătul cocónelor precum din înjurăturile cavalerilor.

Capiu, sĕ înțelege, că nu maĭ putu ține toastul. Însĕ chiar décă ar fi putut nu ar fi fost dispus, că-cĭ i părea tare rĕŭ, de vinul cel mult pe care 'l vĕrsase cu acéstă ocasiune.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Cocóna Zosima șeḍênd în depărtare de Capiu nu avu să sufere nimic de acest eveniment, ér de vreme ce nu i sĕ pătase rochia, nu-și descreți gura Domnia-eĭ din cretele de bună-voință în care și-o ținuse în tot decursul meseĭ, nu și-o descreți decât numaĭ pentru o zîmbire dulcégă și pentru a ḍice spre împăcarea celor vĕrsați sĕŭ stropiți: Nu e nimic, nu e nimic; semn de berechet.

Lelea Uța însĕ, care fusese învinsă de puterea vinuluĭ, stătuse, dela o vreme încóce, cu capul plecat spre masă. La vuetul pricinuit de Capiu tresări din ametéla eĭ și privi cu ochiĭ sgăițĭ spre Todora ḍicênd cu limba bîlbăindă: — geaba geaba coconițo, veḍĭ că am drept cu vorba mea:

Aĭ carte, aĭ parte.

BIBL. CENTR. UNIV. CLUJ
H 28463 19Cer

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr